

SABINE JANSEN
COC NEDERLAND

TROOTS OF SCHAAAMTE?

HET VERVOLG

DE NIEUWE
WERKINSTRUCTIES
EN DE BEOORDELING
VAN LHBTI
ASIELAANVRAGEN
IN NEDERLAND

INHOUD

	WOORD VOORAF	3
1.	INLEIDING	4
2.	JURIDISCH KADER	10
3.	GELOOFWAARDIGHEID SEKSUELE GERICHTHEID	30
4.	GENDERIDENTITEIT	120
5.	‘DISCRETIE’	132
6.	ALGEMENE CONCLUSIE	138
	AANBEVELINGEN EN OPLOSSINGSRICHTINGEN	142
	ENGLISH SUMMARY	144
	LITERATUUR	148

TROTS OF SCHAAMTE? HET VERVOLG

DE NIEUWE WERKINSTRUCTIES EN
DE BEOORDELING VAN LHBTI
ASIELAANVRAGEN IN NEDERLAND

AUTEUR Sabine Jansen,
COC Nederland
EINDREDACTIE Linus Hesselink
CORRECTIE SUMMARY Rosalín Burger
ONTWERP Annelies Frölke

DIT RAPPORT IS MEDE TOT STAND
GEKOMEN DOOR FINANCIERING UIT
HET EUROPEES ASIEL, MIGRATIE EN
INTEGRATIEFONDS (AMIF)

© SABINE JANSEN
AMSTERDAM MAART 2022

WOORD VOORAF

Graag wil ik een aantal mensen bedanken zonder wie dit rapport niet tot stand gekomen was.

Op de eerste plaats wil ik de asielzoekers bedanken die mij toestemming gaven voor het lezen van hun verhalen en het bestuderen van hun dossier.

Natuurlijk gaat een woord van grote dank naar de veertien advocaten die aan dit onderzoek meegewerkt hebben: mr. J. Bravo Mougán (Amsterdam), mr. E. Derksen (Velp), mr. E.R. Hagedoorn (Amsterdam), mr. M.L. Hoogendoorn (Leiden), mr. M.R. van der Linde (Amsterdam), mr. T. Neijzen (Leiden), mr. M. Pals (Arnhem), mr. S. Sewnath (Amsterdam), mr. S. Thelosen (Amsterdam), mr. B.W.M. Toemen (Den Bosch), mr. Y.E. Verkouter (Den Bosch), mr. A.E.M. de Vries (Amsterdam), mr. A.J. van der Werff-Dost (Utrecht) en mr. I.M. Zuidhoek (Groningen).

Ook dank ik mr. Gerard Oosterholt van de Raad voor Rechtsbijstand heel hartelijk voor het sturen van heel veel interessante LHBTI-jurisprudentie.

Ten slotte gaat zeer grote dank uit naar mijn begeleidingscommissie:

mr. Marcel van der Linde, advocaat, Amsterdam;
mr. Sadhia Rafi, senior consulente VluchtelingenWerk Nederland;
prof. mr. Thomas Spijkerboer, hoogleraar migratierecht, Vrije Universiteit Amsterdam;
prof. mr. Ashley Terlouw, hoogleraar rechtssociologie, Radboud Universiteit Nijmegen.

mr. Sabine Jansen
Amsterdam, februari 2022

1. INLEIDING

1.1	Aanleiding onderzoek en vraagstelling	5
1.2	IND weigert medewerking	6
1.3	Methodologie	7
1.4	Leeswijzer	9

1.1 Aanleiding onderzoek en vraagstelling

In juni 2018 verscheen het COC-rapport *Trots of Schaamte?*, de weergave van het onderzoek naar de gevolgen van de arresten XYZ en ABC van het Hof van Justitie van de Europese Unie voor de beoordeling van asielaanvragen van lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender en interseks (LHBTI) asielzoekers in Nederland.¹ Dit onderzoek was hoofdzakelijk gebaseerd op een dossieronderzoek uitgevoerd op het kantoor van de IND.

Uit het onderzoek bleek dat er een verschuiving was opgetreden in de beoordeling van LHBTI-asielaanvragen en dat de overgrote meerderheid van de afwijzingen was gebaseerd op ongeloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid.² Daarbij was de conclusie dat de kern van het Nederlandse LHBTI-asielbeleid gevormd werd door de stereotiepe verwachting dat in een land met een LHBTI-vijandig klimaat LHBTI mensen altijd een ‘proces van bewustwording’ en een ‘proces van zelfacceptatie’ doormaken.

De nieuwe Werkinstructie 2018/9, die korte tijd na het verschijnen van het rapport het licht zag, hield volgens de staatssecretaris een verbetering en een wijziging in ten opzichte van zijn voorganger Werkinstructie 2015/9, maar zou toch geen nieuw beleid inhouden. Daarbij leek het er sterk op dat de belangrijkste aanbevelingen uit *Trots of Schaamte?* in dat niet-nieuw-maar-wel-betere beleid waren overgenomen, ook al leek de praktijk tegelijkertijd achter te blijven. Er was dus alle reden om een vervolgonderzoek uit te voeren.

Omdat WI 2018/9 over het beoordelen van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid gaat, en dit ook in het rapport *Trots of Schaamte?* een belangrijke rol speelde, gaat ook dit nieuwe onderzoek grotendeels over dit onderwerp. Geprobeerd is te achterhalen of het beleid en de praktijk met betrekking tot het beoordelen van de geloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid van LHB asielzoekers, inderdaad een verbetering inhouden. ‘Verbetering’ wordt daarbij opgevat als een manier van beoordelen die minder uitgaat van stereotypen over seksuele gerichtheden en genderidentiteiten. Op verzoek van de IND werd in het rapport *Trots of Schaamte?* een definitie van stereotype gegeven, namelijk: ‘een vaststaand beeld, met name van een bepaald type persoon of een bepaalde (bevolkings) groep, dat vaak berust op vooroordelen en clichés.’ (onzetaal.nl), en een definitie van vooroordeel: ‘een op een gebrek aan

1. *Trots of Schaamte? De beoordeling van LHBTI asielaanvragen in Nederland na de arresten XYZ en ABC*, COC Nederland, juni 2018. Hierna wordt naar dit rapport verwezen als *Trots of Schaamte?*-rapport.

2. Zie ook Millbank 2009.

3. 'Genderidentiteit' staat hier tussen haakjes, omdat het in eerste instantie gaat om seksuele gerichtheid. Het kwam tot voor kort nauwelijks voor dat een gestelde genderidentiteit niet geloofd werd, maar daar lijkt verandering in te komen, zoals besproken wordt in hoofdstuk 4.

4. Het verzoek hiertoe werd gedaan in maart 2019.

5. 'Aangezien de IND al voornemens is een vervolgonderzoek in brede zin aangaande geloofwaardigheidsbeoordelingen uit te zetten, via de afdeling Externe Wetenschappelijke Betrekkingen van het WODC, zal medewerking aan het door de COC voorgestelde dossieronderzoek niet verleend worden. Binnenkort, in mei of juni, publiceert het WODC een door de IND aangevraagd syntheserapport aangaande de *best practices* in geloofwaardigheidsbeoordelingen bij LHBTI en bekeerlingzaken. Hierin geeft het WODC aan dat Nederland met de recente wijzigingen in werkinstructies internationaal gezien voorop lijkt te lopen wat betreft het loslaten van vooropgestelde modellen of ideeën over hoe het ontdekken van een seksuele of religieuze identiteit verloopt. Het WODC heeft geen betere methoden gevonden voor deze beoordeling in andere EU lidstaten of organisaties zoals politie. Het WODC-rapport geeft wel aanbevelingen voor een systematische evaluatie van de beslispraktijk om eventuele overgebleven knelpunten in de huidige werkinstructie inzichtelijk te maken. In een logisch vervolg hierop neemt de IND zich voor bij de nieuwe ronde voor het indienen van onderzoeksonderwerpen, begin juni, een vervolgonderzoek uit te zetten', aldus een email van de waarnemend manager Onderzoek & Analyse van de IND van 15 april 2019.

6. Mogelijk houdt het bezwaar van de 'grote belasting voor de IND' verband met het feit dat de IND aanvankelijk weigerde toestemming te geven voor publicatie van *Trots of Schaamte*? De dienst had bezwaar tegen het gebruik van geanonimiseerde citaten uit dossiers. Na verscheidene overleggen tussen de IND enerzijds en de onderzoeker en leden van de begeleidingscommissie anderzijds, stemde de IND na viereneenhalve maand en nadat verschillende aanpassingen in de tekst waren gedaan om tegemoet te komen aan een aantal bezwaren van de IND, alsnog in met publicatie van *Trots of Schaamte*?

7. Overigens sprak de IND expliciet uit wel vertrouwen te hebben in de leden van de begeleidingscommissie.

kennis berustende mening.' (Van Dale). Je zou kunnen zeggen dat deze definities het probleem verplaatsen. De vraag is dan of er bij de IND sprake is van vaststaande beelden van LHBTI personen berustend op meningen die berusten op een gebrek aan kennis.

ONDERZOEKSVRAGEN

- Is de manier waarop de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid (en genderidentiteit) beoordeeld wordt inderdaad verbeterd sinds WI 2018/9?³ Wordt er bij de beoordeling nu minder gebruikgemaakt van stereotypen?
- Is er in de Nederlandse LHBTI-asielpraktijk iets anders veranderd ten opzichte van de praktijk ten tijde van het *Trots of Schaamte*?-onderzoek?
- Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden ter (verdere) verbetering van de asielprocedure voor mensen die vluchten uit vrees voor vervolging vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit?
- Hoe wordt de invulling van de seksuele gerichtheid en genderidentiteit getoetst? Worden daarbij nog mensen – direct of indirect – 'de kast in' gestuurd?
- Valt er nog iets anders op dat relevant is voor de beoordeling van LHBTI-asielverzoeken?

1.2 IND weigert medewerking

Om een goede vergelijking te kunnen maken was het de bedoeling een onderzoek te doen dat zoveel mogelijk zou lijken op het oorspronkelijke onderzoek, met dezelfde onderzoeker, dezelfde begeleidingscommissie, en opnieuw op basis van dossiers geraadpleegd op het kantoor van de IND. Helaas wilde de IND aan de onderzoeker en/of COC Nederland ditmaal geen toegang tot LHBTI-asiel dossiers verschaffen.⁴ Na een jaar aandringen door het COC wilde de staatssecretaris wel een (vervolg op het) dossieronderzoek, maar zij vond het 'logischer' om dat uit te laten voeren door het WODC in plaats van door het COC.⁵ In een gesprek tussen het COC en de IND werd daarnaast als reden voor de weigering opgegeven dat de onderzoeker en/of het COC 'niet onafhankelijk' zou zijn en dat de onderzoeker en/of het COC een 'te grote belasting voor de organisatie van de IND' zou vormen.⁶ Ook werd gezegd dat een vervolgonderzoek door de onderzoeker en/of het COC waarschijnlijk toch dezelfde uitkomst zou hebben als het oorspronkelijke onderzoek.⁷

In een (kennismakings)gesprek met het COC werd vervolgens door de nieuwe staatssecretaris Broekers-Knol als argument om de onderzoeker niet opnieuw toegang te verlenen, geopperd dat het te vroeg zou zijn om de uitvoering van het beleid van Werkinstructie 2018/9 te evalueren. Opmerkelijk hierbij is dat het kennelijk niet te vroeg was om het WODC te vragen om precies dat te doen wat het COC vroeg: door middel van (onder meer) een dossieronderzoek het beleid en de uitvoering van Werkinstructie 2018/9 evalueren, en vergelijken met Werkinstructie 2015/9.⁸ Het heeft er dan ook alle schijn van dat de werkelijke reden voor de weigering van de IND en de staatssecretaris om mee te werken aan een vervolgonderzoek door het COC een andere was.

In ieder geval heeft deze weigering ertoe geleid dat het huidige onderzoek werd belemmerd. Doordat er geen inzage gebooden werd in de dossiers van de IND en daarmee in de interne motiveringen, bleef het vaak gissen naar de beweegredenen waarom de ene zaak wél en de andere zaak niet met een positieve beschikking eindigde. Ook een vergelijking met de uitkomsten van het vorige onderzoek werd daardoor bemoeilijkt. Een belangrijke conclusie uit *Trots of Schaamte?* was van kwantitatieve aard: 63% van de onderzochte dossiers leidde tot een positieve uitkomst, en bij 85% van de afwijzingen was ongeloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid de reden. Helaas kan deze conclusie niet geactualiseerd worden met recente data, en er kan dus niet gezegd worden of er wat dit betreft iets is veranderd.

8. 'Vraag die tijdens het kennismakingsgesprek aan de orde kwam: waarom krijgt het COC geen medewerking van de IND om opnieuw een evaluatie te doen naar de geloofwaardigheidsbeoordeling door de IND? In dit stadium vind ik het nog te vroeg om een bredere evaluatie te verrichten dan op de diverse in de beleidsreactie aan de Tweede Kamer over het WODC-onderzoek genoemde onderdelen. Naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie kan besloten worden om eventueel nog nader onderzoek te verrichten. Hierop kan ik echter in dit stadium nog geen toezegging doen. Wel zal ik, naar aanleiding van de bovengenoemde motie van het lid Van der Graaf c.s., het WODC verzoeken in het kader van de door het WODC te verrichten evaluatie ook aandacht te besteden aan dossieronderzoek.' Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, n.a.v. een gesprek met het COC, 24 maart 2020, TK vergaderjaar 2019-2020, 19637, nr. 2593.

1.3 Methodologie

Na de definitieve weigering van de IND om mee te werken aan een vervolgonderzoek is besloten om het onderzoek toch te laten doorgaan, maar dan op basis van dossiers van advocaten. Om deze dossiers te bemachtigen is een oproep verspreid via de mailinglijst van de Vereniging van Asieladvocaten en -Juristen Nederland, de VAJN. Ook is de oproep geplaatst in de *Nieuwsbrief* van VluchtelingenWerk en in het tijdschrift *Asiel- en Migrantenrecht*. Daarnaast zijn advocaten individueel benaderd, in een enkel geval naar aanleiding van interessante gepubliceerde jurisprudentie van zaken waarin zij als advocaat waren opgetreden.

Bij de keuze van dossiers is ernaar gestreefd te spreiden naar positieve en negatieve uitkomst, naar eerste en opvolgende

asielaanvragen, en naar representatie van de verschillende LHBTI-subgroepen. Vergeleken met het vorige onderzoek bleek het overigens moeilijker om goed te spreiden over de verschillende categorieën, omdat de onderzoeker deels afhankelijk was van de dossiers die de advocaten aanboden.

14 advocaten hebben gereageerd en zij hebben in totaal 40 dossiers gestuurd van asielzoekers uit 21 landen: Afghanistan, Algerije, Azerbeidzjan, Bangladesh, Cuba, Gambia, Guinee, Irak, Iran, Jordanië, Kazachstan, Marokko, Nigeria, Oeganda, Pakistan, Rusland, Senegal, Sierra Leone, Tanzania, Tunesië en Turkije. Er zijn relatief veel dossiers van Oegandezen bij dit onderzoek betrokken (10), enerzijds doordat advocaten veel van zulke dossiers aanboden, anderzijds omdat het zinvol leek om een groot aantal van deze dossiers te bekijken, gezien de actuele situatie met betrekking tot de behandeling van LHBTI-asielaanvragen uit Oeganda.⁹

Onderzocht zijn dossiers van 23 mannen en 17 vrouwen, onder wie één biseksueel en vijf trans vrouwen. Er waren geen dossiers van trans mannen of intersekse personen.¹⁰ 23 procedures eindigden positief, en 15 van hen kregen direct, oftewel tussen een paar dagen en een paar maanden na het gehoor, een inwilligende beschikking. 17 zaken eindigden (vooralsnog) met een afwijzing. Van deze laatste groep was bij het afsluiten van het onderzoek de procedure in twee gevallen nog niet afgerond. 28 dossiers betroffen een eerste asielaanvraag, 12 een opvolgende aanvraag. In zeven gevallen ging het daarbij om asielzoekers die voor het eerst vertelden over hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit, en in vijf gevallen was daarover al in de eerdere procedure verklaard.

Helaas waren er ook advocaten die gedesillusioneerd lieten weten dat zij in het verleden veel LHBTI-zaken hadden gedaan, maar die zulke zaken niet meer wilden doen, omdat ze het gevoel hadden dat het sinds WI 2018/9 nog moeilijker is geworden om de IND te overtuigen. Zij hebben het idee dat de IND net zo lang zoekt tot er een afwijzingsgrond is gevonden. Zoals een advocaat schreef: 'Daarna ontstaat een welles/nietes spelletje. De rechtbank volgt vervolgens klakkeloos met "vaag" als er niets vaags is. Ook de term "oppervlakkig" komt veelvuldig voor, termen als schaamte/verdriet zijn onvoldoende. Er moet invulling gegeven worden aan deze termen, wat een onmogelijke opgave is. Mijns inziens is het op dit moment zo goed als onmogelijk om op grond van geaardheid een vergunning te verkrijgen. Met verklaringen van derden wordt niks gedaan.'

9. Zie verder paragraaf 3.10.

10. Zie echter Rb. Den Bosch 24 december 2021, NL21.11100, beroep gegrond (Jordanië).

Omdat het voor advocaten ingewikkeld en tijdrovend bleek te zijn om dossiers uit het archief op te vragen, zijn niet alleen afgesloten dossiers bestudeerd, zoals oorspronkelijk de bedoeling was, maar ook lopende dossiers die in de beroepsfase verkeerden. In vier gevallen is er gedurende het onderzoek alsnog asiel verleend.

Naast de 40 dossiers is ook veel jurisprudentie bestudeerd, en een klein literatuuronderzoek verricht. De vier mensen die bij het vorige onderzoek in de begeleidingscommissie zitting namen, Marcel van der Linde, Sadhia Rafi, Thomas Spijkerboer en Ashley Terlouw waren opnieuw bereid om mee te doen.

Alle asielzoekers worden aangeduid met een gefingeerde naam. Om de kans op herkenning te verkleinen, werd bij de vijf zaken van transgender vrouwen evenals bij een enkele zaak van een LHB-persoon, geen herkomstland vermeld. Citaten uit de dossiers zijn in blauw weergegeven, in een kleinere letter en ingesprongen. Citaten uit rechterlijke uitspraken zijn weergegeven in een kleinere letter en ingesprongen. Alle citaten zijn in principe letterlijk, maar om de leesbaarheid te vergroten, is het woord 'betrokkene' in de besluiten af en toe vervangen door 'zij' of 'hij', en een doodenkele keer is een zin uit een uitspraak geparafraseerd. Ook zijn enkele taalfouten in de besluiten gecorrigeerd.

1.4 Leeswijzer

Na de inleiding in hoofdstuk 1 worden in hoofdstuk 2 het juridisch kader, de voorgeschiedenis en enige achtergronden geschetst. In hoofdstuk 3 worden aan de hand van citaten uit de bestudeerde dossiers de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Dit hoofdstuk is georganiseerd per thema. Terwijl het hoofdonderwerp van dit rapport de beoordeling van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid is, wordt ook kort aandacht besteed aan andere specifieke aspecten van de beoordeling van asielaanvragen van LHBTI asielzoekers, met name de positie van transgender asielzoekers in het asielbeleid (in hoofdstuk 4) en de vraag of nog 'discretie' wordt verwacht (in hoofdstuk 5). Het rapport wordt in hoofdstuk 6 afgesloten met enige conclusies, aanbevelingen en oplossingsrichtingen.

2. JURIDISCH KADER

2.1	Inleiding	11
2.2	Rond het Trots of Schaamte?-rapport	11
2.3	Verschillen tussen WI 2015/9 en WI 2018/9	13
2.4	Drie belangrijke uitspraken Raad van State	18
2.4.1	ABRvS 6 FEBRUARI 2020:	
	CULTURELE ACHTERGROND	18
2.4.2	ABRvS 12 AUGUSTUS 2020:	
	IS WI 2018/9 NIEUW BELEID?	19
2.4.3	ABRvS 4 AUGUSTUS 2021:	
	VERKLARINGEN VAN DERDEN	23
2.5	WODC-onderzoeken	24
2.6	De Nederlandse werkwijze in internationaal verband	25
2.7	Conclusie	26

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de voorgeschiedenis en een aantal achtergronden geschetst die het onderwerp ‘beoordeling geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid’ in een iets breder kader plaatsen. Omdat dit onderzoek een vervolg is op het *Trots of Schaamte?*-rapport uit 2018, wordt in paragraaf 2.2 stilgestaan bij enige ontwikkelingen voor en na het verschijnen van dat rapport. In paragraaf 2.3 worden de verschillen besproken tussen de Werkinstructies WI 2015/9 enerzijds en de na *Trots of Schaamte?* verschenen WI 2018/9 en WI 2019/17 anderzijds. Vervolgens worden in paragraaf 2.4 drie uitspraken van de Raad van State besproken, waarin verschillende aspecten van de beoordeling van de geloofwaardigheid van een gestelde seksuele gerichtheid aan de orde komen. In paragraaf 2.5 wordt kort iets gezegd over de uitkomsten van het onderzoek dat in opdracht van het WODC is uitgevoerd en dat een vergelijkbare onderzoeksvraag heeft als het onderhavige onderzoek. Mede naar aanleiding van de conclusies van de staatssecretaris wordt in paragraaf 2.6 stilgestaan bij de werkwijze van Nederland in Europees verband. Ten slotte worden in paragraaf 2.7 enige conclusies getrokken.

2.2 Rond het Trots of Schaamte?-rapport

In 2011 verscheen het *Fleeing Homophobia*-rapport, een studie naar de positie van LHBTI asielzoekers in Europa, uitgevoerd door COC Nederland en de Vrije Universiteit Amsterdam, samen met experts uit 25 landen.¹¹ Een paar maanden later stelde de Raad van State prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie. Deze vragen leidden tot het arrest XYZ, over de vraag of van asielzoekers die vluchten omdat zij vervolging vrezen vanwege hun seksuele gerichtheid verwacht kan worden dat zij deze seksuele gerichtheid in hun land van herkomst verbergen en de vraag of zij direct asiel moeten krijgen als zij afkomstig zijn uit landen waar het verrichten van seksuele handelingen met iemand van hetzelfde geslacht strafbaar is.¹² Op beide vragen antwoordde het Hof ontkennend. Een jaar later werd dit arrest gevolgd door het ABC-arrest, ook in antwoord op vragen van de Raad van State, over de vraag welke obstakels er zijn bij het beoordelen of een door een asielzoeker gestelde seksuele gerichtheid geloofwaardig is.¹³ Tenslotte wees het Hof van Justitie het arrest *F. tegen Hongarije*, waarmee het gebruik van ‘projectieve persoonlijkheidstests’¹⁴ bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van

11. Jansen & Spijkerboer 2011.

12. Hof van Justitie EU 7 november 2013, *X, Y en Z tegen Minister voor Immigratie en Asiel*, C-199/12, C-200/12 en C-201/12, ECLI:EU:C:2013:720, JV 2014/31, en ABRvS 18 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2423, (X.) JV 2014/48, met noot Jansen.

13. Hof van Justitie EU 2 december 2014, *A, B en C tegen Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-148/13, C-149/13 en C-150/13, ECLI:EU:C:2014:2406, JV 2015/3, met noot Middelkoop.

14. Het ging om de *Draw-a-Person-in-the-Rain* (DAPR)-test, de *Rorschach*-test en de *Szondi*-test.

15. Hof van Justitie EU 25 januari 2018, *F. tegen Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-473/16, ECLI:EU:C:2018:36, EHRC 2018/54 met noot Den Heijer; *JV* 2018/90 met noot Spijkerboer. Zie ook Ferreira & Venturi 2018. Dit was overigens ook de eerste keer dat het HvJ EU naar de Yogyakarta Principles verwees.

16. Vreemdelingencirculaire Vc 2000, C2/ 3.2.

17. Motie Groothuizen (D66) c.s., Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 34 775 VI, nr. 67: 'De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat het van groot belang is dat alle asielverzoeken met grote zorgvuldigheid worden behandeld; overwegende dat de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekeerde christenen en van de seksuele gerichtheid van asielzoekers die hun vrees voor vervolging hierop baseren met voldoende waarborgen omgeven moet zijn; verzoekt de regering, te onderzoeken of de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekeerlingen en de seksuele gerichtheid van asielzoekers kan worden verbeterd en hiertoe met voorstellen te komen.' Deze Kamervragen werden voorafgegaan door de campagne #Nietgaygenoeg van LGBT Asylum Support en het rapport 'Bekering tot Christus, Aandachtspunten voor de asielbeoordeling van christenen met een achtergrond in een andere godsdienst of levensovertuiging', van Stichting Gave, juni 2017.

18. COC; asielbeleid voor homo's nog altijd ondeugdelijk | NOS; LHBTI-asielbeleid minder gebaseerd op stereotypen | gaykrant; IND gaat lhbt-asielzoekers anders beoordelen: wat gaat er veranderen? | De Volkskrant

een gestelde seksuele gerichtheid verboden werd, wegens strijd met het recht op privacy.¹⁵ Naar aanleiding van deze arresten heeft de staatssecretaris zijn beleid herzien. Na het XYZ-arrest werd het beleid in de vreemdelingencirculaire gewijzigd,¹⁶ en na het ABC-arrest verscheen Werkinstructie 2015/9. In de periode 2016-2017 nam het COC de gevolgen die deze arresten hadden voor het asielbeleid en de asielpraktijk in Nederland onder de loep. Op 30 november 2017 nam de Tweede Kamer een motie aan waarin de regering werd verzocht 'te onderzoeken of de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekeerlingen en de seksuele gerichtheid van asielzoekers kan worden verbeterd en hiertoe met voorstellen te komen'.¹⁷ Het COC-onderzoek was op dat moment in de eindfase, dus dat kwam goed uit.

In januari 2018 was het onderzoek van het COC afgerond, maar doordat de IND aanvankelijk geen toestemming voor publicatie wilde geven, verscheen het onderzoeksrapport *Trots of Schaamte?* met een flinke vertraging uiteindelijk op 23 juni 2018 (Roze Zaterdag). Toen het COC twee dagen later, op 25 juni 2018, het rapport aan staatssecretaris Harbers presenteerde, bleek dat de staatssecretaris het rapport al – in concept – gelezen had en dat hij het met de belangrijkste aanbeveling 'Hanteer niet langer processen van bewustwording en zelfacceptatie als zwaartepunt van het beleid, want dit zijn stereotiepe concepten' van harte eens was. Ook erkende de staatssecretaris dat verklaringen van derden een belangrijker rol moesten spelen dan tot dan toe het geval was. De staatssecretaris onderstreepte dit standpunt in zijn optreden in RTL nieuws tv op 4 juli 2018. In de nieuwe werkinstructie, die een week later verscheen, kwamen de begrippen 'proces van bewustwording' en 'proces van zelfacceptatie' niet meer voor en werd ruime aandacht besteed aan verklaringen van derden.¹⁸

Staatssecretaris Harbers schreef op 4 juli 2018 in een brief aan de Tweede Kamer:

De gesprekken met belangenorganisaties en de expertsessies met IND medewerkers hebben ertoe geleid dat de IND wijzigingen zal aanbrengen in de manier waarop de geloofwaardigheidsbeoordeling van lhbt's en bekeerlingen plaatsvindt. (...) Belangenorganisaties uitten met name kritiek op de nadruk die de IND bij de beoordeling legt op het bewustwordingsproces en de zelfacceptatie van de gestelde lhbt. Dit zou ertoe leiden dat de IND te veel uitgaat van 'westerse' begrippen en van het uitgangspunt dat iedere lhbt een goed en psychologisch onderbouwd verhaal kan vertellen. Deze kritiek begrijp ik en om die reden zal

bij de instructie aan de hoor- en beslismedewerkers de nadruk niet meer liggen op het bewustwordingsproces en de wijze van zelfacceptatie.¹⁹

Vervolgens ontstond op basis van jurisprudentie echter het beeld dat deze wijzigingen niet uitgevoerd werden door de ambtenaren van de IND.²⁰ COC Nederland schreef:

Wij vinden het onbegrijpelijk en onacceptabel dat de IND doet alsof er niets is veranderd, terwijl u, mede naar aanleiding van een verzoek van de volledige coalitie en een groot deel van de oppositie, juist expliciet aangeeft dat het beleid wél is veranderd en u de criteria welbewust heeft aangepast. Deze gang van zaken wekt de indruk dat de IND zich weinig gelegen laat liggen aan dit besluit van de politieke leiding en de Tweede Kamer.²¹

Terwijl de staatssecretaris in zijn brief van 4 juli 2018 nog sprak over ‘wijzigingen’, stond in zijn brief van 13 november 2018 aan het COC, dat van een beleidswijziging geen sprake was:

Belangrijkste aanpassing in de werkinstructie voor lhbt’s is dat de termen ‘bewustwordingsproces’ en ‘zelfacceptatie’ zijn geschrapt. Deze termen zijn niet langer het zwaartepunt in de geloofwaardigheidsbeoordeling. Hiermee is sprake van een verbetering van de methode waarmee de IND de geloofwaardigheid beoordeelt en motiveert. De aanpassing van de werkwijze die de IND hanteert bij de beoordeling van asielverzoeken van lhbt’s en bekeerlingen houdt overigens geen beleidswijziging in. Het gaat erom dat er sprake is van een verbetering in de wijze van beoordeling van asielverzoeken.²²

Dit roept de vraag op wat die verbetering in de wijze van beoordeling inhoudt en wat dan precies de verschillen zijn tussen de werkinstructies WI 2015/9 en WI 2018/9.

2.3 Verschillen tussen WI 2015/9 en WI 2018/9

Om te beginnen valt op dat WI 2018/9 ongeveer twee keer zo lang is als zijn voorganger. WI 2018/9 biedt een aantal positieve wijzigingen en toevoegingen, en er worden enkele nieuwe begrippen geïntroduceerd. Zoals gezegd zijn de processen van ‘bewustwording’ en ‘zelfacceptatie’ geschrapt. Er is nu sprake van een ‘(denk)proces’ en het ‘proces van ontdekking’ dat al in WI 2015/9 voorkwam, is gehandhaafd. De begrippen ‘authentic verhaal’ en ‘referentiekader’ (5x) doen hun intrede en tot drie keer toe wordt vermeld dat het om een integrale beoordeling gaat.

19. Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 19637, nr. 2414.

20. Rb. Groningen 1 augustus 2018, NL18.12373 (Senegal); Rb. Den Haag 30 juli 2018, NL17.2120 (Iran); Rb. Amsterdam 17 juli 2018, NL18.11803 (Mali); Rb. Den Haag 18 juli 2018, NL18.11680 (Nigeria); Rb. Rotterdam 3 december 2018, NL18.5180 (Kameroen); Rb. Utrecht 31 december 2018, NL18.22785 (Afghanistan); Rb. Haarlem 18 december 2018, NL 18.22234 (Guinee). Zie ook de brieven van het COC genoemd in de noot hierna.

21. Brief van de directeur van COC Nederland aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 16 augustus 2018. Zie ook de brieven van het COC van 10 september 2018 en 6 december 2018 aan de woordvoerders Asiel en LHBTI-emancipatie in de Tweede Kamer, en de brieven van 9 juni 2019 en 8 oktober 2019 aan de staatssecretaris.

22. Op dezelfde dag verscheen ook een brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer.

Net als in WI 2015/9 staat er in WI 2018/9 dat de IND niet als uitgangspunt hanteert dat er in alle gevallen een interne worsteling moet hebben plaatsgevonden, voordat de vreemdeling zijn LHBTI-gerichtheid heeft geaccepteerd.²³ In welke gevallen dit wel en in welke gevallen dit niet verwacht wordt, blijft onduidelijk.

Het woord 'religie' is uit de tekst in de werkinstructie geschrapt. In WI 2015/9 had par. 2.2.1 de kop: 'Privéleven (waaronder familie, vrienden, (voorgaande) relaties) en religie', maar in WI 2018/9 is deze kop vervangen door: 'Privéleven (waaronder familie, vrienden, (voorgaande) relaties) en omgeving'. Het COC schrijft op 16 september 2018: 'we gaan ervan uit dat dit betekent, dat de omstandigheid dat de asielzoeker een religie aanhangt niet meer zal leiden tot het ongeloofwaardig achten van de seksuele gerichtheid.' Dat is echter niet het geval, zoals in hoofdstuk 3 zal blijken. Wel is de argwanende opmerking uit WI 2015/9: 'De IND onderzoekt of de seksuele gerichtheid geloofwaardig is, of dat de vreemdeling dit motief enkel voorwendt voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning' verdwenen.²⁴

Geen standaardvragen

De instructies aan de hoor- en beslismedewerkers in WI 2018/9 zijn ten opzichte van WI 2015/9 sterk uitgebreid:

Er wordt geen (standaard) vragenlijst gebruikt. Na het vrije relaas moeten vooral open vragen gesteld worden. Daar waar nodig moet worden doorgevraagd op de gegeven antwoorden. Als uitgangspunt geldt dat je je tijdens het gehoor onbevangen opstelt en zoveel mogelijk voorkomt dat je (onbewust) redeneert vanuit een persoonlijk, vaak westers, referentiekader. Vraag vooral door op de persoonlijke belevingen van de vreemdeling en de persoonlijke betekenis die die gebeurtenissen voor de vreemdeling hebben gehad. Bij het stellen van vragen dient ook rekening te worden gehouden met de mate waarin mensen hun gerichtheid in woorden kunnen vatten, dit zal immers per persoon verschillen. Bovendien is niet iedere vreemdeling gewend om over zijn persoonlijke ervaringen en gevoelens te praten. (...) Uiteraard blijft het van belang om in de vraagstelling en de beoordeling rekening te houden met de persoonlijkheid en achtergrond van de vreemdeling. Elke vreemdeling heeft immers een eigen referentiekader op basis van opleiding, culturele achtergrond, levensfase etc.

Standaardantwoorden?

Daarnaast wordt in WI 2018/9 het begrip 'standaard-antwoorden' geïntroduceerd.

23. Het is dus een misverstand dat deze passage een toevoeging zou zijn, zoals soms wordt gesteld. Zie over de innerlijke worsteling uitgebreider *Trots of Schaamte?*, p. 27-30 en p. 58-70.

24. Vgl. *Trots of Schaamte?*, p. 25-26.

Het komt regelmatig voor dat vreemdelingen met standaardantwoorden komen ten aanzien van hun LHBT-zijn. Dit terwijl de IND juist op zoek is naar een authentiek verhaal van de betrokken vreemdeling. Daarom is het van belang om verder door te vragen bij standaardantwoorden. (...) Indien de vreemdeling, ondanks dat hij is uitgenodigd zijn verklaringen nader te onderbouwen en persoonlijker te maken, daarvan geen gebruik maakt en met standaardantwoorden blijft komen, hoeft daarop niet oneindig te worden doorgevraagd.

Wat precies bedoeld wordt met 'standaardantwoorden' wordt niet toegelicht. Ook is niet duidelijk wat bedoeld wordt met 'oneindig doorvragen' en wat de relatie is met het gewone doorvragen, iets wat overigens is voorgeschreven.

Toen de auteur in augustus 2018 bij de presentatie van het *Trots of Schaamte?*-rapport aan een zaal vol hoor- en beslis-medewerkers van de IND vroeg of zij ervaring hadden met 'standaardantwoorden' van LHBTI asielzoekers, kwam er geen enkele respons. In dit onderzoek kwam het tweemaal voor dat een aanvraag (aanvankelijk) werd afgewezen, omdat de asielzoeker naar het oordeel van de staatssecretaris standaardantwoorden gaf.²⁵

Overigens stelde de staatssecretaris in zijn brief van 13 november 2018 aan het COC van mening te zijn dat uit deze term geen wantrouwen ten opzichte van asielzoekers blijkt:

Deze tekst is opgenomen om extra te benadrukken dat het van belang is om het individuele, persoonlijke en authentieke verhaal van de asielzoeker boven tafel te krijgen. Hiermee kan bijvoorbeeld ook de asielzoeker die zich schaamt om in te gaan op zijn persoonlijke verhaal geholpen worden om zijn verklaringen nader te onderbouwen en persoonlijker te maken. Daarnaast wordt de IND bij asielverzoeken in het algemeen, dus niet specifiek bij asielverzoeken van lhbt's, soms geconfronteerd met verhalen die door smokkelaars of reisagenten aan de vreemdeling zijn meegegeven. Ik zie dan ook geen aanleiding om deze tekst uit de werkinstructie te schrappen.²⁶

Dit antwoord maakt niet duidelijk waarom er specifiek bij LHBTI personen (en bij bekeerlingen, vgl. WI 2018/10 en WI 2019/18) gewaarschuwd moet worden voor standaardantwoorden, en neemt de indruk niet weg dat er sprake is van bovengemiddelde argwaan.²⁷

Foto's en video's

De IND vraagt niet naar documentair bewijs, zoals foto's of

25. Zie verder hoofdstuk 3.

26. Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 13 november 2018, Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 19 637, nr. 2440. Deze brief was een antwoord op een brief van het COC van 10 september 2018, waarin was aangedrongen op het schrappen van de passage over standaardantwoorden.

27. Ook zoeken naar 'standaardantwoorden' op Vluchtweb levert uitsluitend verwijzingen naar bekeerling- en lhbt-zaken op.

video's ter onderbouwing van de seksuele gerichtheid. Als de asielzoeker zelf met zulke bewijsstukken komt, worden deze betrokken bij de beoordeling, tenzij het gaat om (expliciet) seksueel getint (beeld)materiaal. Dat wordt direct geretourneerd aan de betrokkene. In WI 2015/9 stond nog dat zelf meegebrachte foto's niet bij de beoordeling werden betrokken. Het is goed dat dit gewijzigd en toegelicht is.²⁸

Het Hof van Justitie verbood bewijsmateriaal als het demonstratief verrichten van homoseksuele handelingen, het ondergaan van 'tests' om homoseksualiteit te bewijzen of het overleggen van video-opnamen van dergelijke handelingen.²⁹ In WI 2015/9 werd dit opgenomen als: 'De IND verzoekt niet om documentair bewijs in de vorm van bijvoorbeeld foto's of video's.' Maar uit het *Trots of Schaamte?*-onderzoek bleek dat deze tekst leidde tot een veel te ruime uitleg van het arrest van het Hof, doordat ook niet-pornografische foto's door de IND geweigerd werden. De werkinstructie is op dit punt nu verduidelijkt tot: 'De IND verzoekt niet om documentair bewijs in de vorm van expliciet seksueel beeldmateriaal'.

Verklaringen van derden

Er is een geheel nieuwe paragraaf over verklaringen van derden.³⁰ Ter onderbouwing van hun asielaanvraag beroepen asielzoekers zich soms op (schriftelijke) verklaringen van derde partijen (getuigen, partners, belangenorganisaties). Volgens Werkinstructie 2018/9 moet in de beschikking altijd worden gemotiveerd hoe rekening is gehouden met verklaringen van derden of waarom er geen rekening mee is gehouden. Enkel stellen dat het aan de asielzoeker is om door middel van haar of zijn verklaring aannemelijk te maken dat hij of zij LHBT is, is onvoldoende motivering.

Op de eerste plaats wordt gekeken naar de eigen verklaringen van de asielzoeker, maar in twijfelgevallen kunnen verklaringen van derden die iets toevoegen aan het dossier de doorslag geven. Het is afhankelijk van de individuele omstandigheden of een derdenverklaring opweegt tegen hetgeen de asielzoeker zelf heeft verklaard. Informatie van derden kan overigens ook meewegen in het nadeel van de asielzoeker, als deze informatie afbreuk doet aan de verklaringen van de asielzoeker.³¹

Feitelijke informatie over concrete gedragingen van de asielzoeker weegt zwaarder dan een verklaring dat deze LHBT is. Steunbetuigingen zonder feitelijke informatie hebben op zichzelf geen toegevoegde waarde. Adviezen van psychologen,

28. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 105-106 en 115, en aanbeveling 5. Als op door de vreemdeling overgelegd beeldmateriaal strafbare feiten zijn te zien, wordt dit aangeboden aan de opsporingsinstanties. Deze opmerking is nieuw en doelt vermoedelijk op kinderporno. Zie bijvoorbeeld Rb. Arnhem 24 juli 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:3891, (Irak), beroep gegrond wegens strijd met WI 2015/9, gevolgd door ABRvS 16 oktober 2017, ECLI:NL:RVS:2017:2778, hoger beroep staat gegrond.

29. HvJ EU 2 december 2014, *A, B en C tegen Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-148-13, C-149/13, C-150/13.

30. Dit is in lijn met WI 2014/10 (geloofwaardigheid algemeen).

31. Dit kwam in dit onderzoek een paar keer voor, in de vorm van steunbrieven van belangenorganisaties of anderen, waarin bepaalde details van het asielrelaas net iets anders beschreven werden dan in de verklaring van de asielzoeker.

32. In het *Fleeing Homophobia*-rapport (p. 9 en 52) wordt op dit punt een uitzondering gemaakt voor medische rapporten die opgesteld zijn vanwege door homofobie veroorzaakte psychische of fysieke trauma's, waarin tevens melding gemaakt wordt van de seksuele gerichtheid van de betrokkene.

33. Vgl. Rb. Den Bosch 20 december 2021, NL21.15162 (Senegal): 'De rechtbank is niet bekend met "zaken" waarin verweerder daadwerkelijk is overgegaan tot het horen van een partner. Verweerder heeft ter zitting, desgevraagd, ook aangegeven navraag hierover gedaan te hebben en ook te hebben geconstateerd dat dit nagenoeg nooit gebeurt. Beroep gegrond.'

34. Aanbeveling 10: 'Neem het vier-ogen-principe serieus. In geval de seksuele gerichtheid van een asielzoeker door een ambtenaar niet geloofd wordt, zou het dossier altijd door een tweede ambtenaar beoordeeld moeten worden, zonder dat deze op de hoogte is van de beoordeling van het dossier door een collega.' Zie ook ACVZ 2016, p. 4 en p. 62. En de brief van het COC van 8 oktober 2019.

35. Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 13 november 2018, Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 19 637, nr. 2440.

36. Motie van Van de Graaf c.s. van 21 november 2019, Tweede Kamer, vergaderjaar 2019/20, 35 300 VI, nr. 68.

37. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 63; zie ook Rafi 2020.

psychiaters, artsen en seksuologen die stellen dat de betrokkene LHBT is, worden niet geaccepteerd.³² Eigen waarnemingen van de derde wegen zwaarder dan verklaringen van horen zeggen. Ook verklaringen van iemand die zelf geen belang heeft bij een positieve uitkomst wegen zwaarder. Minder gewicht wordt toegekend aan anonieme bronnen. 'In twijfelgevallen, bijvoorbeeld als sprake is van een partner, zou de IND er (in bijzondere gevallen) bij wijze van uitzondering voor kunnen kiezen om de derde te horen.' Deze laatste zin kent maar liefst drie slagen om de arm (in twijfelgevallen, in bijzondere gevallen, bij wijze van uitzondering) en in de bestudeerde dossiers kwam deze giga-uitzondering dan ook niet voor, ook al werd wel een aantal keer door advocaten verzocht om een partner of iemand anders te horen. In geen enkel geval werd aan zo'n verzoek gehoor gegeven.³³

WI 2019/17: LHBTI-coördinatoren

Een van de aanbevelingen van het *Trots of Schaamte?*-onderzoek was om het vier-ogen-principe toe te passen op LHBTI-zaken.³⁴ Deze aanbeveling werd niet overgenomen, maar aan het idee dat twee meer weten dan één werd enigszins tegemoetgekomen, doordat er LHBTI- en bekeringscoördinatoren werden aangesteld.³⁵ Sinds het in werking treden van de motie van Van de Graaf c.s. op 30 december 2019,³⁶ zijn IND-medewerkers verplicht in voorkomende gevallen zo'n coördinator te raadplegen. Dit werd ook opgenomen in WI 2019/17, die nagenoeg identiek is aan WI 2018/9. Het enige verschil is dat in WI 2019/17 'lhbt' vervangen is door 'lhbti' en dat volgende passage is toegevoegd:

Op elke locatie zijn lhbti-coördinatoren aanwezig. In elke zaak waarin een lhbti-motief speelt, dient voor het besluit genomen wordt een lhbti-coördinator geraadpleegd te worden. Daarnaast kunnen de coördinatoren ook benaderd worden voor vragen over deze zaken.

Uit het in opdracht van het WODC uitgevoerde onderzoek (zie ook hierna) blijkt dat de coördinatoren zijn geselecteerd op affiniteit met het onderwerp LHBTI en/of bekering en op het bezit van coachende vaardigheden, maar dat zij niet beschikken over een specifieke expertise of vooropleiding. Hun rol is adviserend, wat betekent dat zij geen besluiten nemen, en de besluiten niet vooraf hoeven te zien.³⁷

Wel moet voorafgaand aan een besluit op een LHBTI-asielverzoek overleg plaatsvinden met een LHBTI-coördinator. Als dat niet lukt in de algemene asielprocedure, wordt de zaak

naar de verlengde asielprocedure verwezen. Het COC krijgt signalen dat daardoor de plicht een LHBTI-coördinator te raadplegen in de praktijk tot extra lange procedures kan leiden.

De beslismedewerker van de IND heeft de eindverantwoordelijkheid voor de besluitvorming en kan naar persoonlijk inzicht van het advies van de coördinator afwijken. Deze moet dit wel motiveren in de (niet-openbare) minuut. Of dit ook altijd gebeurt, is niet bekend. De onderzoekers van het WODC komen tot de conclusie dat de procedures rondom het raadplegen van de coördinator niet doorzichtig zijn. Niet kan worden vastgesteld of iedere beslismedewerker altijd advies inwint en ook niet welke invloed de adviezen hebben op het besluit.³⁸ Ook voor advocaten en belangenorganisaties is niet inzichtelijk welke inbreng de coördinatoren in de besluitvorming hebben. Wel zijn de geïnterviewde beslismedewerkers positief over de mogelijkheid hun twijfels met de coördinatoren te bespreken.

Overigens hebben de Zweedse asielautoriteiten enige jaren met 'LHBTQ-specialisten' gewerkt, maar zijn ze er in 2020 weer mee gestopt. Het is onduidelijk in hoeverre deze specialisten bijgedragen hebben aan een LHBTI-sensitievare beslispraktijk. Naar verluidt waren er wat dit betreft vooral grote verschillen tussen de verschillende LHBTQ-specialisten.³⁹

2.4 Drie belangrijke uitspraken Raad van State

Nadat de nieuwe werkinstructies verschenen heeft de Raad van State een aantal uitspraken gedaan om enige aspecten waarmee rekening gehouden moet worden bij de beoordeling van een gestelde seksuele gerichtheid te belichten en te verduidelijken.

2.4.1 ABRvS 6 FEBRUARI 2020: CULTURELE ACHTERGROND

De Raad van State wilde weten of er bij het beoordelen van de geloofwaardigheid van een gestelde seksuele gerichtheid voldoende rekening gehouden werd met de culturele achtergrond van de betrokkene en stelde hierover schriftelijke vragen aan de staatssecretaris. Op 6 februari 2020 oordeelde de Raad van State:

dat de staatssecretaris zijn hoor- en besluitvormingsproces in algemene zin zo heeft ingericht dat voldoende rekening is gehouden met culturele aspecten. Dit betekent echter niet dat dit in elke individuele zaak ook steeds het geval is. (...) Als een vreemdeling aan de hand van landeninformatie, wetenschappelijke artikelen of een deskundigenrapport

38. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 79.

39. Emailwisseling met Aino Gröndahl, asieladvocaat verbonden aan de Zweedse belangenorganisatie voor LHBTQ personen, RFSL.

betoogt dat de staatssecretaris zijn verklaringen door een cultuurverschil verkeerd heeft begrepen of geduid, dan moet de staatssecretaris daar gemotiveerd op ingaan.⁴⁰

Het ging hier om een Irakese en een Oegandese man, van wie de homoseksuele gerichtheid ter discussie stond. De Irakees overlegde verschillende wetenschappelijke artikelen over de culturele achtergrond van het begrip 'seksuele identiteit'. Hiermee onderbouwde hij zijn betoog dat het feit dat hij meer over seks sprak dan over wat zijn seksuele gerichtheid met hem deed, verklaard kon worden doordat het begrip homoseksualiteit in Irak een andere betekenis heeft dan in het Westen. Deze artikelen waren echter volgens de Raad van State door de staatssecretaris uitdrukkelijk in de besluitvorming betrokken. 'Van een vreemdeling die zijn seksuele gerichtheid als asielmotief aanvoert, mag verwacht worden dat hij over zijn eigen ervaringen kan verklaren, en daarbij maakt het niet uit welke invulling hij aan het begrip homoseksualiteit geeft.' Zijn hoger beroep was daarom ongegrond.⁴¹

Over het rapport van Buro Kleurkracht,⁴² dat de Oegandese man inbracht, oordeelde de Raad van State dat de rechtbank niet heeft onderkend dat dat rapport ook een op de verklaringen van de vreemdeling toegespitst deel bevat, waarin die verklaringen in de culturele context van zijn land van herkomst zijn geplaatst. De staatssecretaris had hier niet zonder nadere motivering aan voorbij mogen gaan en om die reden was het hoger beroep van de Oegandees gegrond.⁴³ Daarna kreeg de man echter opnieuw een afwijzend besluit. Hij ging weer in beroep en in hoger beroep, maar ditmaal zonder succes. Sadhia Rafi vraagt zich naar aanleiding van deze uitkomst af wat er dan voor nodig is om de staatssecretaris van de geloofwaardigheid van iemands seksuele gerichtheid te overtuigen, als het bij de zaak betrekken van met een deskundigenrapport onderbouwde culturele aspecten kennelijk onvoldoende is.⁴⁴

2.4.2 ABRvS 12 AUGUSTUS 2020: IS WI 2018/9 NIEUW BELEID?

Vervolgens stelde de Raad van State de staatssecretaris een tweede set schriftelijke vragen over de beoordeling van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid, om duidelijkheid te krijgen over het verschil tussen de beide werkinstructies.⁴⁵ Het draaide in dit geval om de geloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid van een man uit Iran en een man uit Oeganda. Zij betoogden dat de beoordeling sinds WI 2018/9 wezenlijk anders is, omdat het zwaartepunt niet langer bij het bewustwordingsproces en het proces van zelfacceptatie ligt.

40. ABRvS 6 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:342, r.o. 7, JV 2020/66, met noot K.E. Geertsema en S. Jansen.

41. ABRvS 6 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:342.

42. Buro Kleurkracht is een trainings- en adviesbureau op het gebied van interculturele communicatie.

43. ABRvS 6 februari 2020, ECLI:NL:RVS:2020:342.

44. Rafi 2021. Deze zaak is opgenomen in *Ongehoord onrecht in het vreemdelingenrecht*, Wegelin e.a. 2021.

45. Vragen Raad van State over (de toepassing van) Werkinstructie 2018/9, 28 februari 2020, 201807042/1/V2; 201901408/1/V2.

De Raad van State wilde met name weten:

- Is er met WI 2018/9 iets veranderd ten opzichte van WI 2015/9, of niet?
- Hoe is er met de kritiek op het beleid omgegaan?
- Bevat de nieuwe werkinstructie nieuw beleid?
- In hoeverre spelen de processen van bewustwording en zelfacceptatie nog altijd een rol?
- In welke gevallen kunnen verklaringen van derden de doorslag geven?

Is het beleid gewijzigd?

De staatssecretaris noemde drie punten waarop WI 2018/9 een verbetering zou zijn ten opzichte van WI 2015/9:

1. Er wordt niet meer de nadruk gelegd op het bewustwordingsproces en de wijze van zelfacceptatie.
2. Het belang van het stellen van open vragen en vragen over persoonlijke ervaringen en betekenisgeving wordt in WI 2018/9 uitvoeriger benadrukt.
3. In WI 2018/9 is opgenomen dat in het besluit moet worden gemotiveerd hoe rekening is gehouden met ingebrachte verklaringen van derden.⁴⁶

Er zou met dit alles wel sprake zijn van wijzigingen, maar niet van beleidswijzigingen.

De Raad van State vond het net als de staatssecretaris een verbetering dat WI 2018/9 niet langer de termen 'bewustwordingsproces' en 'zelfacceptatie' gebruikt, maar dat daarmee WI 2018/9 nog 'geen inhoudelijke beleidswijziging is die noopt tot een nieuwe beoordeling'.⁴⁷ Al in de uitspraak van 15 juni 2016 had de Raad van State geoordeeld 'dat Werkinstructie 2015/9, gezien de documenten die daaraan ten grondslag liggen, zorgvuldig tot stand is gekomen. Nu WI 2018/9 in essentie hierop voortbouwt, ziet de Afdeling geen aanleiding ten aanzien van die werkinstructie anders te oordelen'.⁴⁸

Processen van bewustwording en zelfacceptatie

Op de vraag welke kritiekpunten van belangenorganisaties de aanleiding vormden tot de verbeteringen of wijzigingen, geeft de staatssecretaris geen rechtstreeks antwoord, en ook het antwoord op de vraag in hoeverre het rapport *Trots of Schaamte?* bij de verbeteringen is betrokken, is niet inhoudelijk.⁴⁹ In de toelichting bij de vragen aan de staatssecretaris schreef de Raad van State: 'De kritiek houdt onder meer in dat het erop lijkt dat u bepaalde stereotiepe verwachtingen heeft alvorens u verklaringen over bewustwording en zelfacceptatie

46. Landsadvocaat Pels Rijcken, 8 april 2020.

47. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 6.4.2.

48. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 6.

49. Dit antwoord luidt: 'De Staatssecretaris en de IND hebben kennis genomen van het rapport *Trots of Schaamte*. Daaruit verkregen inzichten zijn benut bij de totstandkoming van WI 2018/9.' Landsadvocaat Pels Rijcken, 8 april 2020, 2.1.2.

geloofwaardig acht. Zo zou u bijvoorbeeld een gefaseerd proces van bewustwording of zelfacceptatie verwachten.⁵⁰

De staatssecretaris antwoordt dat het niet klopt 'dat veel waarde wordt gehecht aan de verklaringen over de bewustwording en zelfacceptatie, althans voor zover dat zo wordt uitgelegd dat elke vreemdeling bepaalde fasen van bewustwording zal hebben doorlopen of vanwege zijn seksuele gerichtheid zelf problemen zal hebben gehad met zijn geaardheid.' Ook onder WI 2015/9 was dat niet de bedoeling, aldus de staatssecretaris.⁵¹ Door de begrippen bewustwordingsproces en zelfacceptatie uit de werkinstructie te schrappen wil de staatssecretaris duidelijk maken, dat niet wordt verondersteld dat de asielzoeker bepaalde fasen van bewustwording heeft doorlopen of zelf problemen heeft gehad met zijn geaardheid en daarover adequaat kan verklaren.⁵²

De Raad van State voegt hier nog aan toe dat de staatssecretaris de termen niet langer hanteert, omdat asielzoekers niet altijd weten wat ermee wordt bedoeld, en om niet de indruk te wekken dat er altijd een bepaald proces van bewustwording of zelfacceptatie moet zijn. Hij probeert zo misverstanden over deze termen te voorkomen en hij wil hiermee de eerder al in WI 2015/9 voorgeschreven integrale geloofwaardigheidsbeoordeling nadrukkelijker onder de aandacht brengen bij zijn medewerkers.⁵³

Verklaringen van derden

De wijze waarop de staatssecretaris in WI 2018/9 omgaat met verklaringen van derden vormt, naar het oordeel van de Raad van State, evenmin een beleidswijziging. De staatssecretaris kent in WI 2018/9 niet méér gewicht toe aan verklaringen van derden, maar hij zal voortaan wel beter motiveren hoe die verklaringen betrokken zijn bij de beoordeling. Het is nog altijd primair de verantwoordelijkheid van de asielzoeker om aan de hand van zijn verklaringen en eventueel ander bewijs zijn gestelde seksuele gerichtheid aannemelijk te maken. Verklaringen van objectieve derden, met name over het waarnemen van feitelijk gedrag, kunnen daarbij dienen als ondersteunend bewijs.⁵⁴

Stereotypen

De staatssecretaris ontkent bepaalde stereotiepe verwachtingen te hebben bij de beoordeling van verklaringen over bewustwording en zelfacceptatie en hij verwijst in dit verband naar de antwoorden van 10 september 2019 op de Kamervragen van de leden Voordewind en Groothuizen:⁵⁵

50. Vragen van de Raad van State aan de Staatssecretaris, 28 februari 2020.

51. Landsadvocaat Pels Rijcken, 8 april 2020, 2.3.6.

52. Landsadvocaat Pels Rijcken, 8 april 2020, 2.3.5.

53. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 6.4.1.

54. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 6.5.

55. Voordewind en Groothuizen stelden deze Kamervragen op 14 juni 2019 naar aanleiding van een brief van het COC van 9 juni 2019 en het rapport 'Credibility of Conversion' van Stichting Gave van 26 februari 2019, waarin vraagtekens gezet werden bij de uitvoering van respectievelijk WI 2018/9 en WI 2018/10.

Het is al geruime tijd staande praktijk dat de IND stereotypen slechts gebruikt indien deze de verklaringen van de vreemdeling ondersteunen. In de werkinstructie lhbtī staat ook duidelijk verwoord dat de beoordeling niet gebaseerd mag zijn op vooroordelen. (...) De kritiek in de brief van het COC dat de IND bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid nog steeds gebruik maakt van stereotyperingen herken ik niet.

De Raad van State valt de staatssecretaris ook op dit punt bij:

Daarbij komt dat de kritiek vooral luidt dat de staatssecretaris bij zijn beoordeling, in het bijzonder van de verklaringen van een vreemdeling over de bewustwording en zelfacceptatie, uitgaat van stereotypen. Zoals ook al volgt uit de uitspraak van 15 juni 2016, gaat WI 2015/9 als zodanig niet uit van stereotiepe uitgangspunten. Dat geldt ook voor de hierop voortbouwende WI 2018/9. (...) Uit de werkinstructies blijkt ook niet dat de staatssecretaris een gestelde seksuele gerichtheid alleen geloofwaardig acht als een vreemdeling aan een bepaald beeld voldoet, zoals het hebben doorlopen van een gefaseerd proces van bewustwording of het hebben doorgemaakt van een innerlijke worsteling.⁵⁶

Beperkt aantal gevallen?

Toch is ook volgens de staatssecretaris in een beperkt aantal gevallen in de uitvoeringspraktijk het beleid onjuist uitgelegd en toegepast. In die gevallen is gehandeld in strijd met WI 2015/9, omdat er te veel nadruk kwam te liggen op ‘het bewustwordingsproces’ en ‘zelfacceptatie’ en deze termen ‘een eigen leven gingen leiden’. In zijn brieven heeft de staatssecretaris beoogd krachtig aan te geven dat dit absoluut niet de bedoeling is en moet stoppen.⁵⁷ Het beleid zou slechts in sommige gevallen door de ambtenaren van de IND onjuist zijn geïnterpreteerd.

Om hier wat aan te doen zal de staatssecretaris niet alle eerdere zaken opnieuw op de onjuiste toepassing van WI 2015/9 beoordelen, maar hij zal wel bij elke opvolgende aanvraag beoordelen of in de vorige procedure ten onrechte te veel nadruk werd gelegd op het bewustwordingsproces of de zelfacceptatie. Als dat het geval blijkt te zijn, zal de asielzoeker opnieuw gehoord worden en/of zal de zaak opnieuw beoordeeld worden.⁵⁸

Stereotiepe uitgangspunten in Iraanse zaak

Dat de in WI 2018/9 neergelegde methode om een gestelde seksuele gerichtheid te onderzoeken en te beoordelen volgens

56. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 6.1.

57. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 4.2.3.

58. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 4.2.4 en 6.4.5. Zie ook de brief van Staatssecretaris Harbers van 13 november 2018, waarin staat dat indien de overwegingen vrijwel uitsluitend zagen op het bewustwordingsproces en zelfacceptatie een aanvullend gehoor of besluit nodig kan zijn.

de Raad van State als zodanig niet uitgaat van stereotiepe uitgangspunten, sluit – ook volgens de Raad van State – ‘uiteraard niet uit dat de staatssecretaris in een concreet geval wel redeneert vanuit een stereotiep uitgangspunt.’⁵⁹

De Raad van State onderwerpt een van de voorliggende zaken (die van de Iraniër) aan een uitgebreide beoordeling en concludeert vervolgens – opvallend genoeg – dat de staatssecretaris niet deugdelijk heeft gemotiveerd waarom de man zijn seksuele gerichtheid niet aannemelijk heeft gemaakt. Hierdoor is de schijn gewekt dat de staatssecretaris bij zijn beoordeling is uitgegaan van stereotiepe uitgangspunten.⁶⁰ De verklaringen van de man over de ontdekking van zijn seksuele gerichtheid zijn niet op de juiste wijze beoordeeld, er is niet doorgevraagd over zijn partner, en de staatssecretaris gaat voorbij aan verklaringen die volgens de man zelf belangrijk zijn. Zijn hoger beroep is gegrond en het besluit van april 2017 wordt vernietigd.

Net als in de uitspraak van 6 februari 2020 oordeelt de Raad van State in de uitspraak van 12 augustus 2020 dat het beleid in het algemeen goed en zorgvuldig is, maar dat dat in een individuele zaak anders kan zijn: er kan dan toch onvoldoende rekening gehouden zijn met culturele aspecten of het besluit kan toch genomen zijn op basis van stereotypen. Als de asielzoeker zich hierop wil beroepen, moet hij dat wel zelf aankaarten.

2.4.3 ABRvS 4 AUGUSTUS 2021: VERKLARINGEN VAN DERDEN

Op 4 augustus 2021 heeft de Raad van State een belangrijke uitspraak gedaan over de wijze waarop de staatssecretaris moet omgaan met verklaringen van derden en ander steunbewijs. De Nigeriaan in deze zaak had een grote hoeveelheid ondersteunende stukken ingebracht: verklaringen van (ex-) partners, foto's, brieven van het COC en LGBT Asylum Support, en bankafschriften van bezoeken aan een homosauna.⁶¹

De Raad van State bevestigt nogmaals dat het uitgangspunt is dat een vreemdeling zijn seksuele gerichtheid vooral met zijn eigen verklaringen aannemelijk kan en moet maken. Een ontoereikende verklaring kan onder omstandigheden echter worden ‘gecompenseerd’ met andere verklaringen en overgelegd bewijsmateriaal. Het gaat dan vooral om informatie van feitelijke aard of verklaringen van objectieve derden over feitelijk gedrag. De staatssecretaris moet in het kader van de integrale geloofwaardigheidsbeoordeling in het besluit inzichtelijk maken hoe hij rekening heeft gehouden met elk van de door de asielzoeker

59. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 6.1.

60. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 8.3.

61. ABRvS 4 augustus 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1754, JV 2021/181 met noot S. Jansen.

aangeleverde stukken, aldus de Raad van State. De staatssecretaris kan de stukken niet terzijde schuiven met als enige motivering dat hij er geen doorslaggevend gewicht aan toekent, omdat hij de verklaring van de asielzoeker zelf ontoereikend vond. Dit stond overigens ook al in de werkinstructies WI 2018/9 en WI 2019/17, maar in de praktijk werd toch vaak alleen naar de verklaring van de asielzoeker gekeken.

De Raad van State oordeelt dat de staatssecretaris niet goed heeft gemotiveerd hoe hij de door de Nigeriaanse man overgelegde stukken afzonderlijk, tezamen en in het licht van de overige verklaringen en tegenwerpingen heeft gewaardeerd en waarom de asielzoeker met die stukken zijn gestelde seksuele gerichtheid niet alsnog aannemelijk heeft gemaakt. Zijn hoger beroep is gegrond.

2.5 WODC-onderzoeken

In oktober 2021 verscheen het WODC-rapport 'Geloof en liefde onder het vergrootglas van de IND, Evaluatie van de wijzigingen in de geloofwaardigheidsbeoordeling van asielaanvragen met een bekerings- of lhbti-motief',⁶² samen met een beleidsreactie van de staatssecretaris.⁶³

Het WODC bracht in mei 2019 al een Memorandum over hetzelfde onderwerp uit.⁶⁴ Een van de aanbevelingen was toen om meer gegevens te gaan registreren, zowel over de aantallen asielverzoeken met een LHBTI- of bekeringsmotief, zoals bijvoorbeeld in België al gebeurt,⁶⁵ als over de motivering van de beslissing. Dit zou kunnen bijdragen aan een meer transparante en consistente beslispraktijk en aan het lerend vermogen van de IND als organisatie.⁶⁶ De staatssecretaris zag echter geen meerwaarde in zo'n registratie.⁶⁷ Door het gebrek aan kwantitatieve gegevens konden er in de recente evaluatie van het WODC geen uitspraken gedaan worden over mogelijke effecten van de nieuwe werkinstructies op het aantal inwilligingen of afwijzingen.⁶⁸

Centraal in de WODC-evaluatie staat het perspectief van de hoor- en beslismedewerkers en de LHBTI- en bekeringscoördinatoren van de IND. Hoe ervaren zij het werken met de nieuwe instructies? De onderzoekers komen tot de conclusie dat op papier de werkinstructies handvatten bieden aan IND-medewerkers voor het vermijden van stereotypering en het hanteren van een open benadering, maar dat in de praktijk

62. Boekhoorn & Severijns 2021a.

63. Beleidsreactie WODC-rapport 'Geloof en liefde onder het vergrootglas van de IND', Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 1 oktober 2021, Kamerstukken 19637, nr. 2772.

64. Schans & Van Lierop 2019.

65. In België wordt het asielmotief door het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) in een geautomatiseerd bestand verwerkt. Ook het Verenigd Koninkrijk bracht 'Experimental statistics' uit om te achterhalen om hoeveel zaken het jaarlijks gaat (Home Office, 2017).

66. Schans & Van Lierop 2019, p. 23.

67. Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Tweede Kamer, 6 september 2019.

68. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 15.

zowel stereotypering als een gesloten benadering nog steeds voorkomen.⁶⁹ Volgens de onderzoekers zijn de wijzigingen op papier een verbetering, maar kan de uitvoering beter. Overigens merken de onderzoekers op dat een nadere systematische en uitgebreide analyse van dossiers een bijdrage zou kunnen leveren aan meer kennis op dit vlak.⁷⁰

De staatssecretaris maakt uit het WODC-onderzoek op dat er geen aanknopingspunten zijn voor verdere verbeteringen in de beoordeling van LHBTI-zaken, en dat de IND gebruikmaakt van de meest optimale werkwijze om de geloofwaardigheid van LHBTI mensen te beoordelen. Het is echter niet duidelijk waarop de staatssecretaris deze conclusie baseert. Dit staat in ieder geval niet in het rapport.

2.6 Nederlandse werkwijze in internationaal verband

In het vorige onderzoek zocht het WODC ook in andere Europese landen naar aanknopingspunten voor verbetering van de geloofwaardigheidsbeoordeling in LHBTI- en bekeringszaken. Zulke aanknopingspunten werden echter niet gevonden.⁷¹ De werkwijze in Nederland ten tijde van WI 2015/9 kwam grotendeels overeen met die in andere westerse landen.⁷² Doordat in 2018 wijzigingen werden voorgesteld, zoals het schrappen van de bewustwording en zelfacceptatie, kregen de onderzoekers de indruk 'dat Nederland internationaal gezien vooroploopt wat betreft het loslaten van vooropgestelde modellen of ideeën over hoe het ontdekken van een seksuele of religieuze identiteit verloopt'.⁷³ De staatssecretaris concludeerde vervolgens dat Nederland internationaal gezien vooroploopt.⁷⁴ Het voorbehoud dat de onderzoekers maakten, namelijk dat eerst nog moest blijken hoe de wijzigingen in WI 2018/9 in de praktijk zouden uitpakken, werd hierbij genegeerd. Op de conclusie van de staatssecretaris valt dan ook veel af te dingen.

Zo bleek tijdens een aantal recente internationale conferenties dat Nederland op het gebied van de beoordeling van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid van asielzoekers niet voor- of achteroploopt, maar dat de situatie in andere EU-landen zeer vergelijkbaar is met die in Nederland.⁷⁵ Onderzoek toont aan dat de stereotypen waarmee in de verschillende landen gewerkt wordt opvallend veel overeenkomsten vertonen.⁷⁶ Daarbij lijkt er een verband te zijn met het hanteren van het zogenaamde DSSH-model.

69. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 76.

70. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 48.

71. Schans & Van Lierop 2019, p. 19; zie ook EMN 2016: <https://bit.ly/3ohTab0>

72. Zie in dezelfde zin *Trots of Schaamte?*, p. 36 en p. 76.

73. Schans & Van Lierop 2019, p. 23.

74. Zie Landsadvocaat Pels Rijcken 8 april 2020.

75. SOGICA-slotconferentie, University of Sussex, juli 2020 (online); 'WE - Connect Europe', conferentie COC Nederland, augustus 2020 (online); ILGA-Europe Gathering Online, oktober 2021.

76. Gröndahl 2021; Grønningsaeter 2017; UKLGIG 2018; Zisakou 2021. Sophia Zisakou maakt onderscheid tussen eerste en tweede generatie stereotypen. Bij de eerste generatie gaat het om stereotypen over gedrag en uiterlijk, kennis van LHBTI-organisaties, -onderwerpen en strafwetten in het land van herkomst, en het vermijden van riskant gedrag, zoals beschreven in het *Fleeing Homophobia*-rapport. De tweede generatie stereotypen gaat om het definiëren van een seksuele identiteit. Verwacht wordt dat een proces van zelfrealisatie is doorlopen, met negatieve gevoelens, en een gedetailleerd relaas over het moment dat de gerichtheid ontdekt werd. Ook worden diepe gevoelens over de partner verwacht.

Het DSSH-model werd in 2011 ontwikkeld door de Britse bar-
rister S Chelvan, waarbij DSSH staat voor *Difference, Stigma, Shame* en *Harm*.⁷⁷ Het model is bedoeld als hulpmiddel bij het vaststellen van de geloofwaardigheid van een gestelde seksuele gerichtheid en het was een reactie op de toenmalige, inmiddels door het Europese Hof verboden praktijk dat zeer expliciete vragen over seksuele handelingen werden gesteld. Voor zover bekend wordt het DSSH-model als zodanig niet gebruikt in de Nederlandse praktijk, maar het lijkt hier toch van invloed te zijn op de geloofwaardigheidsbeoordeling van seksuele gerichtheid, doordat het model een onderdeel vormt van de SOGI-opleidingsmodule van EASO.⁷⁸ Zo lieten interviewtrainers van de IND in verband met deze module aan de onderzoekers van het WODC weten dat zij positief zijn over het DSSH-model.⁷⁹

Het DSSH-model is gebaseerd op het idee dat LHBTI personen een aantal basiskennmerken gemeen hebben.⁸⁰ Problematisch is hierbij dat dit model ervan uitgaat dat de asielzoeker een ‘emotional journey’ (een proces van bewustwording en zelfacceptatie) heeft doorlopen, waarbij de LHBTI-fobie uit het land van herkomst geïnternaliseerd is in de vorm van schaamte of andere negatieve gevoelens.

Overigens wordt het DSSH-model ook genoemd in het in 2011 verschenen *Fleeing Homophobia*-rapport.⁸¹ Destijds werd nog geprobeerd de seksuele gerichtheid van asielzoekers te achterhalen via de inmiddels verboden methodes ‘phallometrie’⁸² en het stellen van seksueel expliciete vragen. In die situatie leek het de meeste betrokkenen een beter idee om de asielzoeker naar zijn of haar ervaringen met het ontdekken van de eigen seksuele identiteit te vragen. Deze gedachte is ook opgenomen in het *Fleeing Homophobia*-rapport, alsmede in een groot aantal andere rapporten uit die tijd.^{83 84} Inmiddels is duidelijk dat deze manier van beoordelen op nieuwe problemen stuit. Sommige critici van het DSSH-model hebben voorgesteld het model aan te passen,⁸⁵ maar het is misschien beter om het niet meer te gebruiken.

2.7 Conclusie

De belangrijkste conclusie van het *Trots of Schaamte?*-rapport, gebaseerd op een onderzoek naar de beslispraktijk van LHBTI asielaanvragen, was dat het zwaartepunt of de kern van het beleid van WI 2015/9 – namelijk de verwachting dat in een land

77. Zie Gyulai et al. 2015, p. 74-84; ICJ 2016, p. 48.

78. SOGI staat voor sexual orientation and gender identity. Het model wordt ook genoemd in de UNHCR Guidelines 2012 nr. 9.

79. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 70.

80. Zie Gyulai et al., p. 77.

81. Jansen & Spijkerboer 2011, p. 63 en 80.

82. Phallometrie verwijst naar de methode waarbij aan de hand van pornografische afbeeldingen de lichamelijke reactie van de asielzoeker gemeten werd en die een flagrante inbreuk op de privacy en de menselijke waardigheid vormde. Zie verder ORAM 2010.

83. Zie bijvoorbeeld FRA 2010, p. 60; UKLGIG 2010; Miles 2010.

84. José Renkens wijst er terecht op dat het intercultureel zeer problematisch is om te vragen hoe de asielzoeker zijn/haar seksuele oriëntatie heeft ontdekt en ervaren. Renkens' conclusie dat het *Fleeing Homophobia*-rapport deze problemen veroorzaakt zou hebben, is overigens mijns inziens niet terecht. Zie Renkens 2018.

85. Dawson & Gerber 2017; Gould 2018/2019.

met een LHBTI-vijandig klimaat LHBTI mensen altijd een proces van bewustwording en een proces van zelfacceptatie doormaken – berust op een stereotype. Staatssecretaris Harbers onderschreef deze conclusie en schrapte de bewuste termen in de nieuwe werkinstructie WI 2018/9. Het was vervolgens een hele tijd niet duidelijk in hoeverre de processen van bewustwording en zelfacceptatie toch nog een rol speelden in de procedure.

Twee jaar later wilde de Raad van State weten hoe het zat en of de nieuwe beleidstekst nieuw beleid inhield. Op dit punt zijn de staatssecretaris en de Raad van State het eens: WI 2018/9 houdt geen beleidswijziging in en de staatssecretaris hoeft op grond van de nieuwe werkinstructie geen volledige herbeoordeling van de op basis van WI 2015/9 beoordeelde asielaanvragen uit te voeren. Daarnaast ontkent de staatssecretaris dat er gewerkt wordt vanuit stereotypen en ook hierin valt de Raad van State de staatssecretaris bij. WI 2015/9 zou als zodanig niet uitgaan van stereotiepe uitgangspunten en dit zou ook gelden voor de hierop voortbouwende WI 2018/9.

De staatssecretaris stelt dat sinds WI 2018/9 het zwaartepunt niet langer op de processen van bewustwording en zelfacceptatie wordt gelegd. Het zou hierbij gaan om een onjuiste toepassing van het beleid, en dat is volgens de staatssecretaris in het verleden in een beperkt aantal gevallen voorgekomen, waardoor in die gevallen de nadruk vrijwel uitsluitend lag op ‘het bewustwordingsproces’ en ‘zelfacceptatie’. Door het schrappen van deze termen wordt in WI 2018/9 niet langer te veel nadruk op de processen van bewustwording en zelfacceptatie gelegd, aldus de staatssecretaris.

Het is bij dit alles erg moeilijk te volgen hoe de toepassing van het zwaartepunt van het beleid onjuist kan zijn. Daar komt bij dat de staatssecretaris op geen enkele manier onderbouwt dat het hierbij slechts om een beperkt aantal gevallen zou gaan. Dit gezichtspunt strookt in ieder geval niet met de bevindingen uit het *Trots of Schaamte?*-onderzoek, waarin 85% van de afwijzingen van LHBTI-aanvragen was gebaseerd op ongeloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid. In de meeste gevallen ging het daarbij om mensen die te weinig verteld hadden over de processen van bewustwording en zelfacceptatie waarvan verondersteld werd dat zij die hadden doorgemaakt.

De staatssecretaris erkent dat er te veel nadruk gelegd is op dit soort processen, in sommige gevallen zelfs bijna uitsluitend. Deze onjuiste toepassing van de begrippen zou moet stoppen,

aldus de staatssecretaris, maar hoe denkt de staatssecretaris dat te gaan doen? 'Door de aanpassingen in WI 2018/9, en het inzetten van coördinatoren in de uitvoeringspraktijk, zoals is vastgelegd in WI 2019/17, wordt beoogd in de toekomst te waarborgen dat dit niet meer gebeurt.'⁸⁶ De vraag of deze maatregelen een oplossing voor de problemen dichterbij brengen of een verbetering inhouden, of zelfs gekenschetst kunnen worden als de meest optimale methode, komt in het vervolg van dit rapport aan de orde, en wordt aan het eind van het rapport beantwoord.

86. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 4.2.3.

3. GELOOFWAARDIGHEID SEKSUELE GERICHTHEID

3.1	Inleiding	31
3.2	Algemene en procedurele bevindingen	31
3.3	Processen van bewustwording en zelfacceptatie	36
3.3.1	INLEIDING	36
3.3.2	BEWUSTWORDING EN ZELFACCEPTATIE	36
3.3.3	SYNONIEMEN	44
3.3.4	NEGATIEVE GEVOELEN	48
3.3.5	ANDERS ZIJN	54
3.3.6	INVLOED VAN OMGEVING	58
3.3.7	RELATIES	64
3.3.8	SEKS EN DIEPE GEVOELEN	69
3.3.9	TUSSENCONCLUSIE	76
3.4	Religie	77
3.5	Risikant gedrag	80
3.6	Kennis van LHBTI-onderwerpen	83
3.6.1	IN HET LAND VAN HERKOMST	83
3.6.2	IN NEDERLAND	86
3.6.3	CONCLUSIE	90
3.7	Verklaringen van derden	90
3.8	Referentiekader, opleidingsniveau	99
3.9	Opvolgende aanvragen	103
3.9.1	GERICHTHEID NIEUW ELEMENT	104
3.9.2	GERICHTHEID OPNIEUW BEOORDEELD	107
3.9.3	CONCLUSIE	115
3.10	Aparte behandeling Oegandezen	116
3.11	Conclusie geloofwaardigheid	118

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van citaten uit de dossiers (en jurisprudentie) besproken c.q. geprobeerd te achterhalen of er ten opzichte van de situatie ten tijde van WI 2015/9, zoals die beschreven is in het rapport *Trots of Schaamte?*, iets veranderd of verbeterd is met betrekking tot de beoordeling van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid.

Het gaat daarbij vooral om de geloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid van mensen die afkomstig zijn uit landen waar het verrichten van seksuele handelingen met mensen van hetzelfde geslacht strafbaar gesteld is. Dit is nog altijd het geval in 70 landen.⁸⁷ Tenminste zes van die landen kennen de doodstraf voor homoseksuele handelingen.⁸⁸ Een van de uitkomsten van het *Trots of Schaamte?*-onderzoek was dat van LHBTI personen uit landen waar homoseksuele handelingen niet strafbaar zijn, de seksuele gerichtheid in de meeste gevallen wel geloofd wordt. Dit gold ook nu weer voor de bestudeerde dossiers.⁸⁹ In de vijf dossiers van transgender asielzoekers werd, net als in het vorige onderzoek, niet getwijfeld aan hun genderidentiteit. Het niet geloofwaardig achten van een gestelde genderidentiteit kwam wel voor in de jurisprudentie. Dit wordt besproken in hoofdstuk 4.

3.2 Algemene en procedurele bevindingen

Het begin van het gehoor

Meestal begint het gehoor ermee dat de hoornedewerker uitlegt wat de bedoeling is. Zo begon het nader gehoor van Vincent uit Gambia in januari 2020 met de volgende woorden:

Ik kom nu met u te spreken over uw seksuele oriëntatie. Omdat u aangeeft te zijn gevlucht vanwege uw homoseksualiteit is het nodig dat de IND hier onderzoek naar doet. Dat doen wij aan de hand van heel veel verschillende vragen. Dat zijn vragen over hoe u erachter bent gekomen dat u homoseksueel bent en welke rol dat in uw leven heeft gespeeld, enzovoort. Deze vragen zullen heel persoonlijk zijn en over uw privéleven gaan. De kans is heel groot dat nooit eerder dit soort vragen aan u gesteld zijn. Het is echter noodzakelijk dat ik ze aan u stel. Het is daarbij belangrijk dat u gedetailleerd antwoord geeft en uit uw verklaringen moet uw persoonlijke verhaal naar voren komen, het zogenoemde authenticiteitsverhaal. Op basis van uw verklaringen zal beoordeeld worden of uw seksuele geaardheid geloofwaardig is.

87. Mendos et al. 2020.

88. Dit zijn Brunei, Iran, Jemen, Mauritanië, Nigeria (12 noordelijke staten) en Saudi-Arabië. Daarnaast zijn er nog vijf landen waarvan bronnen zeggen dat de doodstraf kan worden opgelegd voor homoseksuele handelingen, maar waarover juridisch minder zekerheid bestaat. Deze landen zijn Afghanistan, Pakistan, Qatar, Somalië (incl. Somaliland) en de Verenigde Arabische Emiraten. Mendos, et al. 2020, p. 31 en 38.

89. Wel bleek uit de jurisprudentie dat ook aanvragen van mensen uit zogenaamde 'niet-strafbare' landen soms worden afgewezen, omdat hun gestelde seksuele gerichtheid niet geloofd wordt. Zie bijvoorbeeld Rb. Utrecht 21 december 2020, NL20.13378 (Armenië); Rb. Den Haag 1 juni 2021, NL20.12401 (Kazachstan); Rb. Middelburg 10 augustus 2021, NL20.15077 (Georgië); Rb. Amsterdam 20 april 2021, NL20.14803 (Oekraïne).

Veelvuldig horen

Vaak worden mensen die asiel aanvragen wegens vrees voor vervolging op grond van hun seksuele gerichtheid zeer uitgebreid gehoord.⁹⁰ In twaalf van de voor dit onderzoek onderzochte dossiers werd een aanvullend gehoor afgenomen.⁹¹ Daarbij is het geen uitzondering dat een nader gehoor meerdere dagen duurt, soms verspreid over een lange periode. Zo werd Sophia gehoord op vier verschillende dagen, verspreid over drie maanden, het verslag was in totaal 78 pagina's. Ook het gehoor van Herman werd afgenomen verspreid over drie dagen en vier maanden en het nader gehoor van Truus besloeg twee dagen, over een periode van viereneenhalve maand. Deze praktijk van gehoren verspreid over een lange tijd heeft tot gevolg dat de correcties en aanvullingen op het verslag van het nader gehoor pas na maanden kunnen worden opgesteld, waardoor fouten in de communicatie ten tijde van het gehoor nauwelijks nog zijn recht te zetten. Het zou veel beter zijn als er tussentijds een verslag zou worden verstrekt aan de asielzoeker en de advocaat. Bovendien blijkt uit onderzoek dat vaker horen leidt tot inconsistenties in het verhaal.⁹²

Verkeerde adviezen

Diederik uit Irak vluchtte met zijn vrouw en drie kinderen naar Nederland. Na twee mislukte asielprocedures ontdekte zijn vrouw homo-erotische foto's in zijn telefoon, waarop hij toegaf dat hij homoseksueel was. Vervolgens kreeg hij van verschillende asieladvocaten het – verkeerde – advies om eerst van zijn vrouw te scheiden, voordat hij een aanvraag op basis van zijn seksuele gerichtheid kon doen. Gelukkig kwam hij op tijd in contact met een advocaat die hem kon vertellen dat dit niet nodig was. Hij en zijn vrouw deden samen een nieuwe aanvraag gebaseerd op zijn seksuele gerichtheid. Zij werden apart gehoord en twee dagen later werden de aanvragen ingewilligd.⁹³

Eigen ervaring ambtenaar

Soms voert de ambtenaar haar of zijn eigen ervaring met liefde en seks ten tonele, zoals gebeurde in het volgende voorbeeld.

Hannah, Afrika

Toen ik een kind was, voordat ik lichamelijk al zover was, werd ik wel al eens verliefd op meisjes uit mijn klas. Ik wist niet wat het allemaal precies was maar ik merkte dat ik iets bij meisjes voelde. Heeft u zulke ervaringen uit uw jeugd maar dan over meisjes? – Niet echt. Het was niet echt iets wat ik herinner. Ik voelde wel iets, maar niet zo duidelijk.⁹⁴

90. De gehoren op basis van genderidentiteit die bekeken werden voor dit onderzoek duurden minder lang.

91. Kok merkt op dat in LHBT-zaken vaker aanvullend gehoord wordt dan in andere asielzaken, Kok 2016, p. 41.

92. Zie Severijns 2019 en Doornbos 2006.

93. In april 2019 krijgt Diederik een vergunning op grond van artikel 29, eerste lid Vw; zijn vrouw en kinderen krijgen een vergunning op grond van artikel 29, tweede lid Vw.

94. Hannah, Afrika, aanvullend gehoor, augustus 2018.

Wellicht probeerde deze ambtenaar een vertrouwelijke sfeer op te roepen, maar het risico van verwarring van culturele normen is hierbij groot. Overigens verraadt het ‘maar dan over meisjes’ het heteroperspectief van de ambtenaar (vermoedelijk een witte, heteroseksuele man), nu het bij hemzelf ook over meisjes ging. Ook de ambtenaar die Herman hoorde bracht zijn eigen ervaring in.

Herman, Oeganda

Op welk moment kreeg u gevoelens voor D? – Dat was toen wij bij het voetbalveld waren, ik ging hem knuffelen. Ik voelde toen iets voor hem.

Wat voelde u toen precies? – Mijn hele lichaam voelde heel erg warm en ik kreeg hartkloppingen. (...)

Ik voetbal zelf ook, meer dan vijftien jaar. Het is vrij gebruikelijk dat medespelers elkaar, bijvoorbeeld bij het juichen of na een overwinning, omhelzen, mede vanwege de euforie na een overwinning. Waarom kreeg u juist gevoelens daarbij voor D? – Hij had mij al verteld, dat hij verliefd op mij was in zijn brief. Op dat moment voelde ik iets voor hem.⁹⁵

Authentiek?

In verband met het ontstaan van de term ‘authentiek’ staat in het WODC-rapport:

De aangepaste werkinstructies zijn met name het antwoord op het commentaar dat maatschappelijke (belangen)organisaties hebben geleverd en de reactie daarop vanuit de politieke leiding van het departement. Met het aanpassen van de werkinstructies voor lhbt's en bekeerlingen wilde de staatssecretaris tegemoetkomen aan de kritiek die door organisaties werd geuit over het gebruik van ‘stereotypering’ in de beoordeling van asielaanvragen. Vervolgens is binnen het departement en de IND een denkproces gestart over de aanpassing van de formuleringen in de werkinstructies, waarin de term ‘een authentiek verhaal’ naar voren is gekomen. Die term is vervolgens uitgangspunt geworden van beide werkinstructies.⁹⁶

Een advocaat verzucht:

Verweerder stelt in het besluit op zoek te zijn naar een persoonlijke ervaring of een authentiek verhaal. Cliënt vraagt zich af wat verweerder hiermee bedoelt. Wordt een homoseksuele geaardheid pas geloofwaardig geacht wanneer verweerder de verklaringen een beetje origineel vindt? Zou verweerder zo ook toetsen in geval van heteroseksuelen? Is hier een objectieve rechtvaardiging voor te vinden? Nee.⁹⁷

95. Herman, Oeganda, nader gehoor, april 2019. Herman werd niet geloofd en zijn asielaanvraag werd afgewezen.

96. Boekhoorn & Severijns 2021a, p. 43.

97. Gronden beroep, november 2020.

LHBTI-coördinatoren

Over de rol van de LHBTI-coördinatoren, die vanaf het in werking treden van WI 2019/17 verplicht geraadpleegd worden, valt op basis van dit onderzoek niet veel zinnigs te zeggen. Soms is in dossiers sprake van een LHBTI-coördinator. Zo staat in de beschikking van Lucy uit Oeganda:

Betrokkene wordt niet gevolgd in haar standpunt. Immers, over de verklaringen over haar seksuele gerichtheid is aan de hand van werkinstructie 2019/17 en in overleg met een lhbt-coördinator geoordeeld dat deze onvoldoende geloofwaardig zijn.⁹⁸

Er is wel een flinke hoeveelheid jurisprudentie over de reikwijdte van de verplichting een LHBTI-coördinator te raadplegen. Hieruit blijkt dat de meeste rechtbanken het niet nodig vinden dat in het besluit vermeld wordt dat een LHBTI-coördinator is geraadpleegd, laat staan wie de LHBTI-coördinator was en wat deze heeft geadviseerd. Het is voldoende dat de staatssecretaris vermeldt dat uit het dossier blijkt dat een coördinator geraadpleegd is:

98. Lucy, Oeganda, beschikking, september 2021.

99. Rb. Utrecht 14 september 2021, NL21.11131 (Iran): 'Werkinstructie 2019/17 vermeldt alleen dat verweerder bij zijn besluitvorming een lhbt-coördinator raadpleegt indien een lhbt-motief aan de orde is. De WI 2019/17 schrijft niet voor dat verweerder inzage geeft in wie deze coördinator is, wanneer de raadpleging van deze coördinator heeft plaatsgevonden en wat de bevindingen van de coördinator zijn geweest. De rechtbank acht het afdoende dat het bestreden besluit er ten minste blijk van geeft dat verweerder de coördinator heeft geconsulteerd.'

100. Rb. Den Bosch 2 maart 2021, NL21.604 (Nigeria): 'In elke zaak waarin een LHBTI-motief speelt, dient voordat het besluit genomen wordt een LHBTI-coördinator geraadpleegd te worden. Naar de rechtbank aanneemt is deze passage in de werkinstructie bedoeld om de kwaliteit en uniformiteit van de besluitvorming door verweerder te bevorderen. Uit verweerdens besluitvorming blijkt niet dat dit is gebeurd. Verweerder heeft in zoverre dus in strijd met zijn eigen werkinstructie gehandeld. Dit vormt een gebrek dat naar het oordeel van de rechtbank in dit geval met toepassing van artikel 6:22 van de Awb kan worden gepasseerd. Het is de rechtbank namelijk niet gebleken dat eiser door deze ommissie op enigerlei wijze in zijn belangen is geschaad.'

Rb. Haarlem 29 september 2021, NL20.12297 (Oeganda)

De rechtbank is van oordeel dat uit WI 2019/17 niet anders volgt dan dat verweerder de coördinator moet raadplegen vóór het nemen van een besluit. Daarmee is verweerder dus niet op grond van het beleid gehouden om in het besluit op te nemen dat de coördinator is geraadpleegd, noch wat de inhoud is geweest van hetgeen met de coördinator is besproken of wat deze coördinator heeft geadviseerd. Ook uit het oogpunt van de zorgvuldigheid is verweerder daar naar het oordeel van de rechtbank niet toe gehouden.

Er zijn ook uitzonderingen. Zo lijkt Rechtbank Utrecht het in een zaak van een Iraanse wel nodig te vinden dat in het besluit is opgenomen dat de LHBTI-coördinator is geconsulteerd,⁹⁹ maar Rechtbank Den Bosch vond het in een Nigeriaanse zaak geen groot probleem dat dit niet gebeurd was.¹⁰⁰ Soms wordt het voldoende geacht dat de hoornmedewerker bekend is met het onderwerp.

Rb. Den Bosch 11 november 2021, NL21.12068 (Gambia)

Gezien het feit dat (...) het gehoor van eiser is afgenomen door een hoorder die gespecialiseerd is in het horen van LHBTI-ers, heeft verweerder zich naar het oordeel van de rechtbank terecht op het standpunt gesteld dat van eiser verwacht mocht worden dat hij op zijn niveau meer diepgang aan zijn verklaringen kon geven.

Standaardantwoorden

Volgens WI 2018/9 zou het regelmatig voorkomen dat asielzoekers ‘met standaard-antwoorden komen ten aanzien van hun LHBT-zijn’.¹⁰¹ In twee van de onderzochte dossiers werd dit tegengeworpen. Over Victor werd al in het eerste voornemen (september 2018) gesteld dat hij ‘blijft steken in algemeenheden’, maar pas in het hieronder geciteerde vierde voornemen werden zijn antwoorden voor het eerst gekarakteriseerd als ‘standaardantwoorden’.

Victor, Marokko

Betrokkene is tijdens het nader gehoor grotendeels in algemeenheden blijven steken wanneer hij spreekt over zijn persoonlijke beleving omtrent zijn gestelde homoseksualiteit.¹⁰² Zo heeft hij verklaard dat hij zich op jonge leeftijd al anders voelde dan andere jongens: *‘zij praat-ten over meisjes en deden allerlei dingen om hun aandacht te trekken, terwijl ik daar geen interesse in had. Ik voelde me in het badhuis meer aangetrokken tot mannen, maar toen had ik nog geen relatie met iemand.’* Tevens heeft betrokkene gesteld dat hij een *‘innerlijke strijd’* had, een *‘fase van ontkenning en acceptatie’* en dat hij *‘dacht dat het iets was dat vanzelf over zou gaan, maar dat gebeurde niet.’* Hoewel dergelijke gevoelens en gedachten bij veel homoseksuele mannen bekend zullen voorkomen, zijn het ook typische standaardantwoorden die vaak gegeven worden om aan te geven hoe iemand tot de ontdekking kwam homoseksueel te zijn en met die gevoelens omging. De IND is blijkens Werkinstructie 2019/17 ‘Horen en beslissen in zaken waarin lhbt-gerichtheid als asielmotief is aangevoerd’ echter op zoek naar het authentieke verhaal van de betrokken vreemdeling en naar zijn persoonlijke beleving hierbij. Derhalve is het niet voldoende wanneer de vreemdeling zijn homoseksualiteit louter middels algemeenheden en standaardantwoorden aannemelijk probeert te maken.¹⁰³

Je zou toch zeggen dat gevoelens en gedachten die vaker voorkomen nog niet direct als standaardantwoorden betiteld moeten worden. De rechtbank is het overigens niet met de staatssecretaris eens dat Victor in algemeenheden is blijven steken of dat het relaas is ingestudeerd.¹⁰⁴ Ook Hein uit Guinee kreeg het verwijt dat hij standaardantwoorden gaf en ook in zijn geval was de rechter het daar niet mee eens. Zowel aan Victor als aan Hein is inmiddels asiel verleend.

Hein, Guinee

Relevant is dat betrokkene een authentiek verhaal naar voren brengt ten aanzien van zijn seksuele gerichtheid. Hij is hier niet in geslaagd. Zijn verklaringen bestaan uit standaardantwoorden. Betrokkene kan zijn verklaringen desgevraagd niet nader onderbouwen of persoonlijk

101. Zie ook hoofdstuk 2.

102. Het bewuste nader gehoor vond plaats in april 2018, vóór het verschijnen van WI 2018/9.

103. Victor, Marokko, vierde voornemen, mei 2020.

104. Rb. Den Haag 28 september 2020, NL20.13550, beroep gegrond.

maken. Hij kan ook niets of weinig over zijn persoonlijke belevingen, ervaringen en zijn (denk)proces noemen. Hij blijft daar hangen in algemeenheden.¹⁰⁵

De rechter denkt er anders over:

Eiser heeft terecht naar voren gebracht dat er meerdere keren is tegengeworpen dat eiser niet genoeg heeft verklaard of heeft volstaan met standaardantwoorden terwijl op die punten niet is doorgevraagd. Beroep gegrond.¹⁰⁶

3.3 Processen van bewustwording en zelfacceptatie

3.3.1 INLEIDING

De belangrijkste kritiek op de beslispraktijk op basis van WI 2015/9 was dat ervan uitgegaan werd dat LHBTI mensen een proces van bewustwording en een proces van zelfacceptatie hebben doorgemaakt en dat zij daar uitgebreid over kunnen vertellen. Ook werd verwacht dat deze asielzoekers met zichzelf geworsteld hebben, dat zij zich geschaamd hebben of dat zij andere negatieve gevoelens hebben ervaren. Als zij afkomstig zijn uit een land waar homoseksualiteit of het plegen van homoseksuele handelingen strafbaar zijn gesteld of waar de atmosfeer in het algemeen LHBTI-vijandig is, werd dat beschouwd als een extra argument voor het verwachten van een relaas vol doorgemaakte psychologische processen.

3.3.2 BEWUSTWORDING EN ZELFACCEPTATIE

De processen van bewustwording en zelfacceptatie, ten tijde van WI 2015/9 nog de kern van het beleid, komen in WI 2018/9 en WI 2019/17 als zodanig niet meer voor. De staatssecretaris heeft de begrippen geschrapt en stelt ze niet meer te hanteren 'om zo te voorkomen dat er in de uitvoeringspraktijk te veel de nadruk op wordt gelegd en te komen tot een verbetering van de wijze van beoordeling van asielverzoeken van LHBTI-personen.'¹⁰⁷

Toch komen in de bestudeerde dossiers de begrippen 'bewustwording' en '(zelf)acceptatie' nog veelvuldig voor. Soms begint de hoornmedewerker er in het nader gehoor over, zoals bij Truus, Freek en Bram (zelfacceptatie), soms komt de term pas aan bod in het voornemen, zoals bij Lars (bewustwording), soms is de asielzoeker de eerste die het woord 'bewustwording' of 'acceptatie' in de mond neemt, of iets wat er op lijkt, waarna de IND-medewerker er in alle gevallen (uitgebreid) op doorvraagt. En soms vervangt de staatssecretaris de woorden 'bewustwording' en 'zelfacceptatie' door synoniemen.

105. Hein, Guinee, voornemen, november 2020.

106. Hein, Guinee, Rb. Den Bosch 15 februari 2021, NL20.19498.

107. Brief staatssecretaris Harbers 13 november 2018: 'De IND zal de vreemdeling niet vragen om zijn bewustwordingsproces te schetsen of aannemelijk te maken dat er sprake is van zelfacceptatie. Overigens kan het voorkomen dat deze termen ook in de toekomst nog worden gebruikt, bijvoorbeeld in een beschikking of rechtszaak. Een authentiek verhaal of een uitgebreid persoonlijk relaas kan immers met zich meebrengen dat iemand overtuigend over zijn bewustwordingsproces heeft verteld of over de wijze waarop hij zijn seksuele gerichtheid heeft geaccepteerd.'

Truus, Oeganda

Heeft u het zelf geaccepteerd? – Ja, ik heb het geaccepteerd omdat het natuurlijk is. Ik ben op die manier geboren en kan er niets aan doen.

Accepteerde u het meteen of heeft u hier een tijdje over gedaan? – Het heeft een tijd geduurd, het is in fases gegaan. (...)

Hoe bent u in het algemeen te weten gekomen wat homoseksualiteit inhoudt, wat het precies is? – Je kan niet weten wanneer je lesbisch of homo bent. Het is een gevoel, dat groeit en groeit.¹⁰⁸

Betrokkene heeft op meerdere momenten in het nader gehoor vaag verklaard over haar gestelde seksuele gerichtheid. Zo heeft zij verklaard haar seksuele voorkeur niet uit te kunnen leggen, 'Immers, net als een heteroseksueel, je bent zo geboren, je kunt niet aan iemand uitleggen hoe dit is en wat het is'.¹⁰⁹

De reactie van de staatssecretaris:

Ten aanzien van het acceptatieproces wordt in de zienswijze gesteld dat in het voornemen gebruik is gemaakt van stereotypering bij de beoordeling van het acceptatieproces en dat sprake zou moeten zijn van een acceptatieproces zoals de staatssecretaris dat voor ogen heeft. Hierover wordt overwogen dat van betrokkene niet verwacht wordt dat zij een acceptatieproces heeft doorgemaakt.¹¹⁰

De rechtbank is van oordeel dat verweerder onvoldoende gemotiveerd heeft dat eiseres vaag verklaard heeft over haar gevoelens voor vrouwen. (...) Het beroep is gegrond.¹¹¹

Ook aan de analfabete Freek wordt naar acceptatie gevraagd. Hij lijkt niet bekend met het westerse concept 'acceptatie van de eigen seksuele gerichtheid' en de pogingen het tijdens het gehoor uit te leggen, zijn niet erg vruchtbaar. Daarbij lijkt Freek geen onderscheid te maken tussen homo-zijn en homo-doen.¹¹²

Freek, Afghanistan

Heeft u uw homoseksualiteit inmiddels geaccepteerd? – Ja. (...)

Op welke leeftijd heeft u deze gevoelens geaccepteerd? – Toen ik 15/16 jaar was vond ik het al fijn. Ik vond vrouwen niet leuk en daar kon ik niets aan doen.

Opmerking rapporteur: ik leg uit wat ik bedoel met het woord acceptatie en stel de vraag nogmaals. – Toen ik ongeveer 25 jaar was wilden ze een huwelijkskandidaat voor mij regelen. Ik vond vrouwen niet fijn en ik werd daar eigenlijk misselijk van. Ik wist dat ik niet zo kon leven en

108. Truus, Oeganda, nader gehoor, april 2019.

109. Truus, Oeganda, voornemen, februari 2020.

110. Truus, Oeganda, beschikking, april 2020.

111. Rb. Haarlem 30 juli 2020, NL20.9201. Na nog een aanvullend gehoor krijgt Truus een status.

112. Vgl. Hekma 2004: 'Vóór de negentiende eeuw bestond er niet zoiets als een homoseksuele identiteit en waren er slechts 'tegennatuurlijke handelingen' of sodomie. Na de uitvinding van de homoseksuele identiteit werd er lange tijd ook hier een onderscheid gemaakt tussen "zo zijn" en "het doen". Tegenwoordig liggen homoseksuele identiteit en homoseksuele handelingen echter in elkaars verlengde: homo's doen wat ze zijn.'

ik wist vanaf dat moment dat ik zo was. (...)

Maar hoe is het u gelukt om dergelijke gevoelens toch te accepteren? – Het was dubbel. Aan de ene kant vroeg ik me af waarom ik zo was en voor ik naar Nederland kwam wist ik niet dat je hierover kon spreken. Aan de andere kant wist ik dat ik vrouwen niet leuk vond en dat ik zo was.

Maar hoe is het u gelukt om dat dubbele gevoel los te laten en uiteindelijk te accepteren dat u vrouwen niet leuk vond en uzelf te zien zoals u was? – Ik heb geprobeerd om contact te zoeken met vrouwen, maar dat lukte mij niet. Ik vroeg mezelf af waarom dat niet lukte. Daar huwen jongens als ze 15 of 16 jaar zijn. Bij mij lukte het niet omdat ik het niet kon doen.

Opmerking rapporteur: ik herhaal de vraag en geef aan dat als meneer de vraag niet begrijpt dat ik het beter kan uitleggen. – Misschien kan ik het niet duidelijk uitleggen. Ik dacht dat ik de enige persoon was met deze gevoelens. Ik zag niemand in mijn omgeving die hetzelfde had. Ik probeerde contact te zoeken met vrouwen, maar dat is niet gelukt. De aantrekkingskracht bij jongens was heel erg sterk. Bij vrouwen voelde ik helemaal niks.¹¹³

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene heeft onvoldoende inzichtelijk gemaakt op welke wijze hij zijn homoseksuele gevoelens heeft geaccepteerd. (...) Over de wijze waarop hij deze gevoelens heeft geaccepteerd blijft hij bijzonder vaag en summier verklaren. (...) Verwacht mag worden dat hij kan verklaren wat hem ertoe heeft bewogen om deze gevoelens uiteindelijk toch wel te accepteren. Immers, hij verklaart dat hij op zijn 25e deze gevoelens heeft geaccepteerd, hetgeen impliceert dat hij hier 12 jaar over heeft gedaan. Verwacht mag worden dat hij kan duiden hoe hij tot de acceptatie is gekomen van deze gevoelens.¹¹⁴

Ook in het gehoor van Bram introduceert de IND het begrip 'accepteren'.

Bram, Marokko

Is er een moment geweest waarop u voor uzelf heeft geaccepteerd dat u homoseksueel bent? – Ik twijfelde niet over mijn gevoelens, maar ik probeerde mij anders te voelen en mij anders te gedragen. Maar dat lukte niet, want wat ik voelde was natuurlijk. Dus dan accepteerde ik gewoon wie ik was. (...)

Op welke leeftijd had u geaccepteerd dat u homoseksueel bent? – Er zijn altijd momenten geweest waarop ik tegen mijzelf heb gezegd dat

113. Freek, Afghanistan, nader gehoor opvolgende aanvraag, mei 2019.

114. Freek, Afghanistan, voornemen, juli 2019.

ik mijn gevoelens en gedragingen moest veranderen. Dat duurde niet lang. Dat duurde dan heel even en dan dacht ik weer dat ik gewoon ben zoals ik ben en dat is ongeveer vanaf mijn 23^e.

Is daar een proces aan vooraf gegaan? – Vanaf het begin accepteerde ik altijd mezelf. Het is iets natuurlijk wat je niet kunt veranderen. (...) De omstandigheden waren niet altijd optimaal, maar uiteindelijk wint de natuur van andere factoren zoals religie, traditie of de samenleving.¹¹⁵

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene geeft hiermee geen inzicht in de manier waarop hij zijn geaardheid heeft geaccepteerd. Immers, de twijfels die hij beschrijft zijn niet zijn twijfels, maar hij probeerde zich enkel aan te passen vanwege zijn omgeving. Hieruit blijkt op geen enkele manier hoe hij voor zichzelf is omgegaan met het besef dat hij homoseksueel is.¹¹⁶

De rechtbank vindt dit niet conform de werkinstructie:

De rechtbank overweegt dat verweerder, door zich op het standpunt te stellen dat eiser geen inzicht geeft in de manier waarop hij zijn geaardheid heeft geaccepteerd, niet in overeenstemming met eerdergenoemde werkinstructie handelt, waaruit juist blijkt dat de nadruk niet meer zal liggen op de wijze van zelfacceptatie. Beroep gegrond.¹¹⁷

In de zaak van Lars wordt in het gehoor gevraagd wat er in hem omging en of hij het geaccepteerd had, maar de term ‘bewustwording’ wordt pas geïntroduceerd in het voornemen.

Lars, Irak

Zou u meer kunnen vertellen over wat er in u omging toen u besepte dat u deze gevoelens had? U blijft namelijk vrij algemeen en ik snap dat het lastig kan zijn erover te moeten praten, maar anders kunnen we geen goede beslissing nemen als u zulke korte algemene antwoorden geeft. – Deze jongen A ik hield van hem. Ik hield me niet bezig met waarom ik zo ben. Ik moest gewoon bij die jongen zijn. Ik dacht ook niet aan de toekomst en wat er met me zou gaan gebeuren als ik zo ben als ik ben. Nadat ik ontvoerd ben en merkte gevaar te lopen ben ik gaan beseffen dat het gevaarlijk was wat ik deed. (...)

Hoe was het voor u om jong te zijn, te beseffen dat u homoseksueel was en dat dit bestraft werd, en dat uw ouders of familie en stam u zouden kunnen verstoten? – Het was moeilijk om ermee te stoppen. Ik hield van die jongen. Ik wilde er niet mee stoppen.

Wat deed dit gevoelsmatig met u, het willen maar weten dat het een taboe is met het risico verstoten te worden? – Ik had geen keus en ik hield het geheim.

115. Bram, Marokko, gehoor veilig land van herkomst, februari 2019.

116. Bram, Marokko, voornemen, december 2019.

117. Rb. Zwolle 1 december 2020, NL20.1379. Bram krijgt zeven maanden later een status.

Had dit invloed op uw dagelijks leven? – Jazeker, het had invloed op mijn geestelijke gesteldheid. Ik kon niet hand in hand lopen op straat, en alles moest in het geheim.

Had u voor uzelf wel geaccepteerd dat u homoseksueel was? – Ja, wat mij betreft wel. Ik hield ervan en heb het met open hart geaccepteerd.

Is het zo dat u op een dag wakker werd en besepte dat u homoseksueel was, of ging daar nog een periode aan vooraf? – Pas nadat ik ontvoerd was, merkte ik hoe gevaarlijk het was. (...)

Vertelt u nu eens iets meer, ik probeer een proces in kaart te brengen en dat lukt zo niet echt goed. – Toen ik seksueel verkeer had met B was het puur om de seks zonder na te denken. Ik merkte ook dat ik wel graag wilde elke keer. Het gevoel van ga zo door met die jongen. Tot ik die jongen op school ontmoette, toen kreeg ik het gevoel meer te willen en besepte ik: ik ben zo.¹¹⁸

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene is meermalen gevraagd te vertellen wat er in hem omging. Hij blijft echter volharden in algemene en oppervlakkige antwoorden zonder inzicht te geven in zijn gedachten en gevoelens.¹¹⁹ Met zijn verklaringen over de bewustwording slaagt hij er eveneens niet in om inzicht te geven in zijn persoonlijke belevingen en ervaringen tav zijn gestelde homoseksuele gerichtheid. (...) Als hem echter gevraagd wordt wat het met hem deed om te beseffen dat hij niet geïnteresseerd was in meisjes zoals andere jongens, stelt hij enkel dat hij dat gevoel graag had en graag wilde behouden. Ook dit wordt als algemeen en vaag gezien. (...) Zijn verklaring dat hij het geheim moest houden en hij geen andere keus had is te oppervlakkig en algemeen van aard. Hieruit blijkt immers niet hoe hij is omgegaan met de bewustwording van zijn gestelde homoseksuele gerichtheid, en hoe hij deze periode heeft ervaren en beleefd.¹²⁰

Soms is de asielzoeker de eerste die het woord 'bewustwording' of 'acceptatie' in de mond neemt (zoals bij Jet, Hugo en Victor), of iets wat er op lijkt (zoals 'bewustwording' bij Bram hierna), waarna de IND-medewerker er in alle gevallen (uitgebreid) op doorvraagt.

Jet, Oeganda

U vertelde dat u uzelf niet meteen accepteerde (de gevoelens die u kreeg voor vrouwen) wat bedoelt u daar precies mee? – Ik zag dat al mijn vrienden anders waren. Mijn vriendinnen hadden vriendjes en ik had andere gevoelens. Ik wou hetzelfde doen. Net als andere mensen zijn. Dat is mij niet gelukt.

118. Lars, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, november 2019.

119. En dat er in de correcties & aanvullingen gezegd wordt dat hij het moeilijk vond om over gevoelens te praten, helpt hem ook niet, want dat had hij dan in het gehoor moeten zeggen.

120. Lars, Irak, voornemen, december 2019. Toch krijgt Lars asiel, een paar dagen na dit voornemen, en nadat bij de zienswijze verklaringen van zijn partner en diens ouders zijn ingediend.

Hoe voelde u zich hierbij dat dit niet is gelukt? – Ik had wel pijn. Ik kan niet veranderen. Ik kon geen gevoelens voor die jongens krijgen.

Wat voor emotie kreeg u hierbij over het feit dat u niet kon veranderen? – Ik voelde me vervloekt. Ik voelde me schuldig.

Op welk moment heeft u zichzelf wel geaccepteerd? – Dat was toen ik achttien jaar was. Maar ik heb het nog steeds niet helemaal geaccepteerd.¹²¹

Hugo, Jordanië

U had aangegeven dat u zich rond uw 15e realiseerde dat u op jongens viel. De vraag was wat de kennis dat homoseksualiteit niet wordt geaccepteerd met u deed toen u zich realiseerde dat u homo bent? – Natuurlijk ging ik heel veel en heel vaak huilen. Aan de ene kant accepteerde ik het, maar aan de andere kant niet. Ik dacht dat ik misschien de enige ben. Ik dacht ook dat het een fase was die over zou gaan. (...)

U zegt aan de ene kant accepteerde u het, maar aan de andere kant niet. Kunt u dat uitleggen? – Ik kon het niet accepteren omdat mijn familie het niet zou accepteren. En op school had ik ook verschrikkelijke problemen. (...) In het laatste jaar van de middelbare school dacht ik eigenlijk alleen aan zelfmoord. (...)

Heeft u voor uzelf geaccepteerd dat u homoseksueel bent? – Beslist, ik heb geen andere oplossing.

*Kunt u uitleggen hoe u zichzelf heeft kunnen accepteren? Hoe is zeg maar dat proces gegaan van eigenlijk zelfmoord willen plegen tot het accepteren van u zelf?*¹²²

Victor, Marokko

Betrokkene heeft onvoldoende verklaard wat zijn persoonlijke beleving is geweest met betrekking tot zijn geaardheid. Hij heeft slechts verklaard over dat er een innerlijke strijd in hem heeft gewoed tussen zijn 12^e en 15^e levensjaar. Echter, hij kan niet verklaren over deze innerlijke strijd of deze innerlijke strijd inzichtelijk maken. Hij blijft steken in algemeenheden. Hij kan niet verklaren wat hij heeft doorgemaakt in de periode tussen zijn 12de en 15de. Overwogen wordt dat hierbij in aanmerking is genomen dat er niet standaard vanuit kan worden gegaan dat iemand een proces van zelfacceptatie heeft doorgemaakt, echter in het geval van betrokkene, heeft hij zelf verklaard wel een proces te hebben doorgemaakt. Van hem mag derhalve worden verwacht dat hij hierover kan verklaren. Betrokkene heeft onvoldoende verklaard op welk moment de maat voor hem vol was, hoe hij op de acceptatie is gekomen, wat hij emotioneel gezien heeft doorgemaakt tijdens zijn

121. Jet, Oeganda, nader gehoor, april 2019. Jet wordt niet geloofd en krijgt dus geen asiel.

122. Hugo, Jordanië, nader gehoor, september 2019. Twee weken later kreeg hij asiel.

innerlijke strijd en wat voor hem de acceptatie heeft betekend, zeker nu zijn familie fel tegen homoseksualiteit is.¹²³

Bram, Marokko

U heeft aangegeven dat u homoseksueel bent. Kunt u aangeven wanneer u erachter kwam dat u op mannen viel? – Van jongs af aan.

Hoe jong was u toen u daarachter kwam? – Sinds ik echt bewust ben. Op ongeveer zeven of achtjarige leeftijd. De dingen die toen begonnen. Ik speelde met meisjes en ik vond de kleren van de meisjes leuk. (...)

Kunt u mij iets meer vertellen over de bewustwording van hoe u erachter kwam dat u op mannen valt? – Tussen twaalf en veertien jaar had ik gevoelens voor jongens. (...)

Ik zou graag nog wat willen weten over het proces van bewustwording van uw homoseksualiteit.¹²⁴

Het lijkt er sterk op dat Bram met ‘Sinds ik echt bewust ben.’ het helemaal niet over bewustwording van seksuele gerichtheid heeft, maar over een algemeen bewustzijn als zevenjarige mens. Toch wordt het gebruik van het woord ‘bewust’ aangegrepen om over bewustwording van homoseksualiteit door te vragen.

Rechtspraak

In sommige uitspraken worden WI 2018/9 en WI 2019/17 genegeerd.

Rb. Utrecht 11 maart 2021, NL20.13838 (Iran)

Innerlijk bewustwordingsproces (...)

De rechtbank is van oordeel dat verweerder heeft mogen stellen dat eiser onvoldoende en inconsistent heeft verklaard over zijn innerlijke bewustwordingsproces. Eiser heeft wel verklaard over hoe hij zich voelde nadat hij zich bewust was geworden van zijn homoseksualiteit, namelijk dat hij angstig was, zich schaamde en zich ging terugtrekken. Hij heeft echter nauwelijks verklaard over het proces van bewustwording en acceptatie. (...) Bovendien heeft verweerder eiser meerdere keren gevraagd naar de ‘reis’ die hij heeft afgelegd tot het moment dat hij wist dat hij homoseksueel was en naar hoe hij voelde dat hij anders was. Beroep ongegrond.

Rb. Roermond 3 juni 2021, NL21.4164 (Marokko)

Ingevolge vaste rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dient eiser zelf zijn homoseksualiteit en zijn LHBTI gerichtheid en het daarbij behorende bewustwordingsproces

123. Victor, Marokko, tweede voornemen, januari 2019. Later wordt hij toch geloofd en krijgt hij asiel.

124. Bram, Marokko, gehoor veilig land van herkomst, februari 2019.

aannemelijk te maken. (...) Verweerder stelt vervolgens terecht dat eiser met zijn verklaringen zijn proces van bewustwording van zijn gevoelens onvoldoende inzichtelijk heeft gemaakt en onvoldoende de diepte in gaat met zijn verklaringen. Het verklaren over een fysieke/seksuele interesse in mannen maakt niet dat eiser hiermee voldoende inzichtelijk heeft gemaakt hoe zijn interesse in mannen is ontstaan, hoe hij zich hiervan bewust werd en hoe deze gevoelens zich verder hebben ontwikkeld. Eiser is herhaaldelijk gevraagd het innerlijk gevoel te omschrijven maar is hier niet in geslaagd, behoudens dat hij bij een man genot voelt en bij een vrouw niet. Beroep ongegrond.

Rechtbank Den Bosch maakt duidelijk dat het zinloos is om verklaringen over gedachten en gevoelens te blijven verwachten als er feitelijk gehandeld is.

Rb. Den Bosch 29 juli 2021, NL21.6808 (Oeganda)

Verweerder lijkt te verwachten dat het ontdekken van een homoseksuele geaardheid enkel en steeds gepaard gaat met een innerlijk proces van bewustwording. Eiser heeft nu juist verklaard wat het ontdekken van zijn geaardheid feitelijk voor gevolgen had. Niet valt in te zien waarom verweerder deze gevolgen niet hoeft te betrekken bij de geloofwaardigheidsbeoordeling en niet valt in te zien waarom verweerder van iedere vreemdeling mag verwachten met name uitgebreid na te denken over wat een homoseksuele geaardheid voor gevolgen heeft. (...) Verweerder heeft gelijk dat alle vragen bij herhaling zijn gesteld. Echter indien reeds aanstonds duidelijk is dat eiser niet zozeer veel heeft nagedacht maar vooral feitelijk heeft gehandeld is het blijven stellen van dezelfde vragen weinig zinvol. Dat het voor verweerder -waarschijnlijk- lastiger is om feitelijk handelen te beoordelen dan verklaringen over gedachten en gevoelens doet hieraan niet af. Beroep gegrond.¹²⁵

Rb. Den Haag 6 juli 2020, NL20.4230 (Oekraïne)

Samengevat weergegeven stelt verweerder zich op het standpunt dat eiser zijn homoseksuele geaardheid niet aannemelijk heeft gemaakt, nu hij geen dieper inzicht heeft verschaft in de persoonlijke beleving van zijn geaardheid en daaromtrent summier en oppervlakkig heeft verklaard, nooit voor zijn geaardheid is uitgekomen, geen relaties met andere mannen heeft gehad, (...) en weinig kennis heeft over de situatie voor homoseksuelen in Oekraïne. (...) De rechtbank overweegt dat (...) eiser heeft verklaard dat het een shock voor hem was toen hij voor het eerst ontdekte dat hij zich aangetrokken voelde tot mensen van hetzelfde geslacht. (...) Eiser beseft dat hij niet aan het verwachtingspatroon van zijn vader kon voldoen en besloot daarom dat hij zijn gevoelens voor andere mannen niet moest toelaten, wat een voortdurende innerlijke strijd opleverde die eiser gedurende zijn hele leven met

125. Hierna verscheen weer een negatieve beschikking.

zichzelf al aan het voeren is. (...) Naar het oordeel van de rechtbank heeft eiser gegeven zijn achtergrond met zijn verklaringen voldoende inzicht geboden in de persoonlijke beleving van zijn geaardheid en zijn invulling daarvan en zijn deze verklaringen niet aan te merken als summier en oppervlakkig. Beroep gegrond.¹²⁶

3.3.3 SYNONIEMEN

In verschillende dossiers worden de termen ‘proces van bewustwording’ en ‘proces van zelfacceptatie’ niet meer gebruikt. In plaats daarvan wordt gewerkt met synoniemen.

Jet, Oeganda

Tijdens het nader gehoor is betrokkene door de hoornmedewerker in de gelegenheid gesteld om inzicht te geven in haar gevoelens waar het gaat om haar homoseksuele gerichtheid, door haar uit te nodigen om haar eigen verhaal te vertellen. In dit verband wordt overwogen dat zij haar gevoelens voor vrouwen, en de weg die zij heeft doorgemaakt vanaf de ontdekking van haar homoseksuele gerichtheid naar het omarmen hiervan, niet inzichtelijk heeft weten te maken. Het is weliswaar niet zo dat elke vrouw die homoseksuele gevoelens kent of heeft via een bepaalde weg naar erkenning voor zichzelf hiervan moet hebben doorgemaakt, nu dit immers voor eenieder anders is. Echter, van een persoon die stelt dat het acht à negen jaar heeft geduurd voordat zij haar homoseksuele gerichtheid heeft kunnen erkennen voor zichzelf, mag in alle redelijkheid worden verwacht dat zij meer inzicht weet te geven in de wijze waarop zij deze weg naar het omarmen van haar geaardheid heeft afgelegd en hoe zij dat heeft ervaren, in relatie tot haar eigen gevoelsleven.¹²⁷

De reactie van de staatssecretaris:

In de zienswijze wordt door gemachtigde namens betrokkene aangevoerd dat uit de Werkinstructie 2018/9 niet volgt dat van een omarmen – of enig ander woord van dezelfde lading – van de gerichtheid sprake dient te zijn. In een land als Uganda is het immers juist bijzonder lastig om een homoseksuele gerichtheid te kunnen omarmen. (...) Wat betreft de verklaringen van betrokkene over het volledig omarmen van haar gerichtheid wordt er door gemachtigde op gewezen dat zij verklaard heeft ‘Nu heb ik het wel geaccepteerd.’ Van Werkinstructie 2018/9 is echter algemeen bekend dat de termen ‘bewustwordingsproces’ en ‘(zelf)acceptatie’ zijn verlaten. Derhalve wordt de term ‘(zelf)acceptatie’ niet meer gehanteerd bij beslisproducten, maar worden er – indien nodig – synoniemen of alternatieven gebruikt. In dit geval is gekozen voor de term ‘omarmen’, aangezien dat een synoniem is voor ‘accepteren’. Gemachtigde kan derhalve niet in haar standpunt worden gevolgd dat omarmen iets anders is dan accepteren, waardoor het voornemen ook op dit punt in stand blijft.¹²⁸

126. De rechtsgevolgen bleven echter in stand, omdat hij niet onderbouwd heeft dat er in Oekraïne geen bescherming van de autoriteiten voorhanden is.

127. Jet, Oeganda, voornemen, augustus 2019.

128. Jet, Oeganda, beschikking, oktober 2019.

Na een gegrond beroep¹²⁹ werd een nieuw voornemen uitgebracht, waarin de tekst uit het voornemen van augustus 2019 (zie hiervoor) bijna letterlijk werd herhaald. Alleen werden in dat voornemen de woorden ‘omarmen’ en ‘erkennen’ toch maar weer vervangen door ‘accepteren’.¹³⁰ Nora trof dezelfde ambtenaar die in de zaak van Jet het voornemen en de beschikking opstelde, en ook bij Nora werd gesproken over ‘omarmen’.

Nora, Oeganda

Tevens heeft betrokkene verklaard dat zij nog altijd heel verdrietig is, doordat zij door haar homoseksuele gerichtheid geen familie meer heeft en haar twee oudste kinderen niet meer mag zien. Van het omarmen van haar gerichtheid lijkt dan ook nog geen sprake te zijn.¹³¹

Haar advocaat schrijft in de zienswijze:

Zij zegt zelf dat zij haar geaardheid inmiddels heeft geaccepteerd. Letterlijk zegt zij dat ze de zonde van zichzelf accepteert. De verwachting is niet dat er een verdere omarming zal volgen.¹³²

In de beschikking van Nora van oktober 2019 staat met betrekking tot het gebruik van het woord ‘omarmen’ dezelfde tekst als in die van Jet (over standaardantwoorden gesproken), met als toevoeging een voetnoot met bronverwijzing: ‘synoniemen.net’. Ook in het voornemen van Truus, een paar maanden later opgesteld door een andere ambtenaar, is sprake van ‘omarmen’.

Truus, Oeganda

‘Vanaf jonge leeftijd vond ik alles wat meisjes doen en wat vrouwen doen interessant. Iets wat mannelijk was, daar hield ik niet van. De relatie met mijn vader vond ik heel moeilijk. Ik wilde niets met hem te maken hebben. Wat mijn vader deed, het verbranden van mijn arm, dat was een voorbeeld van de moeilijke relatie tussen mij en hem.’ Met deze verklaringen geeft betrokkene geen enkel inzicht in de ontdekking van haar gevoelens en de weg die zij heeft afgelegd om met deze gevoelens in het reine te komen. Dit valt haar aan te rekenen.

Overwogen wordt dat betrokkene slechts summier en oppervlakkig heeft verklaard over de wijze waarop zij achter haar gevoelens kwam en zij haar homoseksuele gerichtheid omarmd heeft. Te meer daar zij uit een land afkomstig is waar homoseksualiteit een taboe en zelfs strafbaar is. Het, in weerwil hiervan, omarmen van de gestelde seksuele gerichtheid veronderstelt een rationele en emotionele weg waarover betrokkene op persoonlijke en authentieke wijze had kunnen verklaren. Zij is hier niet in geslaagd.¹³³

129. Jet, Oeganda, Rb. Amsterdam 6 november 2019, NL 19.24177.

130. Jet, voornemen, november 2019.

131. Nora, Oeganda, voornemen, augustus 2019.

132. Nora, Oeganda, zienswijze, september 2019.

133. Truus, Oeganda, voornemen, februari 2020.

De rechter oordeelt anders:

De rechtbank is van oordeel dat verweerder onvoldoende gemotiveerd heeft dat eiseres vaag verklaard heeft over haar gevoelens voor vrouwen. Zo heeft eiseres verklaard dat niet persé sprake was van een 'ontdekking' van haar seksualiteit. Zij is homoseksueel geboren. Als kind merkte zij vooral dat ze zich in het gezelschap van vrouwen meer comfortabel voelde dan bij mannen. (...) De rechtbank concludeert dat met de door verweerder gegeven motivering niet kan worden volgehouden dat de seksuele geaardheid van eiseres niet geloofwaardig is. Het beroep is gegrond.¹³⁴

Het komt ook geregeld voor dat de woorden 'proces', 'bewustwording' en 'zelfacceptatie' vermeden worden en dat andere woorden worden gebruikt, zoals: 'Wat deed het met u, toen u beseftte LHBTI te zijn?' Dit werd bijvoorbeeld aan Sophia gevraagd.

Sophia, Oeganda

Ik wil graag nog even met u spreken over uw biseksuele geaardheid. Tijdens het vorige deel van dit nader gehoor heb ik u reeds gevraagd hoe u uw biseksuele geaardheid heeft beleefd, zowel emotioneel als in uw gedachten, vanaf het moment dat u beseftte dat u biseksueel bent tot op heden. Kunt u daar meer over vertellen? – Toen ik op de middelbare school zat kwam ik erachter dat ik op jongens en meisjes val. (...) Ik heb toen mijn vriendin F leren kennen. Ik heb een relatie met haar gehad. En zij hebben ons betrappt.

Dat heeft u inderdaad de vorige keer al naar voren gebracht. Mijn vraag aan u is of u meer inzicht kunt bieden in wat het met u gedaan heeft, toen u beseftte biseksueel te zijn. – Ik dacht dat het normaal zou zijn in de Oegandese gemeenschap als ik een relatie met een jongen zou krijgen, maar een relatie met een meisje is niet toegestaan. Dat is taboe.

(...) Ik wil graag dat u spreekt over wat het persoonlijk met u deed, hoe u ermee omgegaan bent, wat voor gevoelens en gedachten u erbij had, toen u beseftte biseksueel te zijn. – Ik vond het heel moeilijk. Ik was heel bang. Ik voelde mij ook schuldig.¹³⁵

In het dossier van Gert worden weer andere woorden gebruikt.

Gert, Oeganda

Tijdens het nader gehoor en het aanvullende gehoor is betrokkene door de hoormedewerker in de gelegenheid gesteld om inzicht te geven in zijn gevoelens waar het gaat om zijn homoseksuele gerichtheid, door hem uit te nodigen om zijn eigen verhaal te vertellen. In dit verband wordt overwogen dat hij zijn gevoelens voor mannen, en de

134. Truus, Oeganda, Rb. Haarlem 30 juli 2020, NL20.9201. Truus krijgt na een aanvullend gehoor in november 2020 asiel.

135. Sophia, Oeganda, nader gehoor, augustus 2019.

weg die hij heeft afgelegd van de ontdekking van zijn homoseksuele gevoelens naar de acceptatie ervan, niet inzichtelijk heeft weten te maken.¹³⁶

In de nieuwe Werkinstructie is expliciet weggelaten dat er een acceptatieproces en een bewustwordingsproces is. Het gaat namelijk om het gehele denkproces van betrokkene en niet om een gedeelte. De stelling in de zienswijze dat het acceptatieproces niet zwaarwegend had mogen zijn bij de beoordeling wordt gelet op het vorenstaande niet gevolgd. Bovendien wordt opgemerkt dat in het voornemen het ‘bewustwordings- en acceptatieproces’ niet wordt benoemd.¹³⁷

Zijn advocaat reageert als volgt:

‘De weg die [eiser] heeft afgelegd’ is waarschijnlijk niet letterlijk bedoeld, dus dan gaat het om een proces. Verweerder heeft het daarbij over een proces van ontdekking van de homoseksuele gevoelens naar de acceptatie ervan, oftewel: het bewustwordings- en acceptatieproces.¹³⁸

De rechtbank ziet geen probleem:

De rechtbank stelt vast dat verweerder conform WI 2019/17 het persoonlijke relaas van eiser heeft betrokken in zijn beoordeling. Daarbij is betrokken wanneer eiser zich bewust is geworden dat hij een homoseksueel is, hoe hij tot die bewustwording is gekomen, wanneer hij tot de acceptatie van zijn gevoelens voor mannen is gekomen, of hij toen geworsteld heeft met het feit dat volgens zijn religie homoseksualiteit een zonde is en wat de verstoting van zijn vader, na zijn ontdekking van zijn homoseksualiteit (innerlijk) met hem heeft gedaan. (...) Al deze overwegingen van verweerder raken de eigen ervaringen en beleving van eiser over de ontdekking dan wel bewustwording of acceptatie van zijn gestelde homoseksuele geaardheid. Het beroep is ongegrond.¹³⁹

Rechtbank Haarlem vindt het kennelijk geen punt dat er in deze zaak zo veelvuldig gesproken wordt over bewustwordings- en acceptatieprocessen, terwijl die termen geschrappt zijn uit de tekst van de werkinstructie, als reactie op de kritiek dat het hier om stereotiepe begrippen gaat.

Rechtspraak

Ook in de jurisprudentie wordt gesproken van ‘omarmen’:

Rb. Groningen 22 oktober 2021, NL21.13328 (Ghana)

De rechtbank is van oordeel dat verweerder niet ten onrechte heeft geconcludeerd dat eiser niet in staat is gebleken zijn gevoelens en de weg vanaf ontdekking naar de omarming van zijn seksuele gerichtheid inzichtelijk te maken. Uit het verslag van het nader gehoor blijkt dat

136. Gert, Oeganda, voornemen, januari 2020.

137. Gert, Oeganda, beschikking, maart 2020.

138. Gert, Oeganda, beroepsgronden, mei 2020.

139. Gert, Oeganda, Rb. Haarlem 29 oktober 2020, NL20.10063.

meermaals is gevraagd hoe eiser zijn homoseksuele geaardheid heeft ontdekt en wat dit voor hem heeft betekend. Eiser heeft hierop met weinig diepgaande verklaringen geantwoord, zijn verklaringen gingen grotendeels over de seksuele gevoelens die hij had en gebeurtenissen die plaatsvonden, maar eiser heeft geen inzicht gegeven in wat er in hem omging tijdens deze verschillende gebeurtenissen met betrekking tot zijn seksuele gerichtheid. Beroep ongegrond.

Commentaar

Terwijl de staatssecretaris de begrippen bewustwording en zelfacceptatie uit de beleidstekst heeft geschrapt en beloofde ze niet meer te zullen hanteren, blijken ze toch nog geregeld voor te komen in de besluiten van de staatssecretaris. Bovendien gaan ambtenaren actief op zoek naar synoniemen en andere formuleringen voor bewustwordings- en acceptatieprocessen, zoals blijkt uit de voorgaande citaten: omarmen in plaats van accepteren, ontdekken in plaats van bewust worden, een weg in plaats van een proces. Wat deed het met u en hoe heeft u het beleefd? In de jurisprudentie treffen we ook nog aan: te verwachten dat hij een interne worsteling heeft doorgemaakt en dat hij inzicht biedt in de realisatie en ont-plooiing van zijn homoseksualiteit,¹⁴⁰ en er worden ongetwijfeld nog meer varianten gebruikt. Het gaat natuurlijk niet om de woorden, maar om de stereotiepe gedachtegangen waarvan deze woorden blijf geven. Het vervangen van begrippen door synoniemen lost wat dat betreft natuurlijk helemaal niets op. Kennelijk blijft de gedachtegang dat iedere LHBTI-persoon een bewustwordings- en acceptatieproces moet hebben doorlopen én daar inzichtelijk en coherent over kan verklaren. Van een verbetering is hier niets te merken.

3.3.4 NEGATIEVE GEVOELEN

Een van de redenen die de staatssecretaris noemde voor het schrappen van de begrippen 'bewustwording' en 'zelfacceptatie' was om daarmee duidelijk te maken dat niet verondersteld wordt dat de vreemdeling zelf problemen heeft gehad met zijn gerichtheid. Dit sloot aan bij een van de belangrijkste conclusies van het *Trots of Schaamte?*-onderzoek:

Het idee dat de betrokkene een proces van zelfacceptatie heeft doorgemaakt veronderstelt dat het grote moeite kost om de eigen gerichtheid of identiteit te accepteren. Het is een onaanvaardbaar uitgangspunt om, op straffe van ongeloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid, van LHBTI's te verwachten dat ze negatief over zichzelf denken, dat ze zich schuldig voelen en zich schamen. Bovendien blijkt dit niet te kloppen. (...) De problemen liggen met name bij de anderen,

140. Rb. Zwolle 15 april 2021, NL20.17663 (Guinee).

bij de omgeving. Anders dan in de beleidstekst gebeurt, kunnen de meeste asielzoekers het onderscheid tussen zichzelf en hun omgeving wél goed maken.¹⁴¹

Uit de dossiers blijkt echter dat nog altijd wordt verwacht dat de bewustwording of ontdekking van de eigen seksuele gerichtheid gepaard gaat met negatieve gevoelens.¹⁴² Een voorbeeld van iemand die niet aan deze verwachting voldeed is Lieke.

Lieke, Oeganda

Wanneer realiseerde u zich voor het eerst dat u op vrouwen valt? – Ik was tien jaar oud.

Wat was de eerste keer dat jullie over jullie gevoelens voor elkaar spraken? – In die nacht hebben wij over onze gevoelens gepraat.

Wat vertelde u haar? – Zij heeft mij gezegd hoe ze zich voelde. Ik heb haar gezegd dat ik dezelfde gevoelens heb. Ze vroeg: 'is dit normaal?'. Ik zei: 'ik weet het ook niet'. (...)

Begrijp ik goed dat u tot dat moment niet wist dat uw gevoelens voor vrouwen betekenden dat u lesbisch bent? – Ik wist op dat moment niet dat ik lesbisch ben. Ik was altijd blij en gelukkig als ik met een vrouw was. (...)

Wist A wel dat jullie gevoelens voor elkaar misschien konden betekenen dat jullie lesbisch waren, of had zij daar ook nooit van gehoord? – Nee, we wisten er allebei niks van, maar we waren blij als we samen waren.¹⁴³

De reactie van de staatssecretaris:

Allereerst wordt overwogen dat de verklaringen van betrokkene blijven steken in oppervlakkigheden. Zo is haar tijdens het gehoor gevraagd wat het met haar deed toen zij zich realiseerde dat zij anders was. Zij antwoordt dat het een goed gevoel gaf en dat zij blijdschap voelde. Van betrokkene die verklaart in 1994 te weten dat zij op meisjes viel, wordt in redelijkheid verwacht dat zij consistent, gedetailleerd en specifiek kan verklaren over haar eigen ervaringen in relatie tot haar seksuele gerichtheid.¹⁴⁴

Astrid, Tunesië

In het kader van het bewustwordingsproces is betrokkene gevraagd hoe het voor haar was toen zij zich heeft gerealiseerd dat zij lesbisch is. Zij heeft verklaard dat zij niet schrok en dat zij erg blij was en dat haar enige zorg was dat zij haar eigen gedrag moest controleren. Overwogen wordt dat het ongerijmd is dat zij ten aanzien van dit

141. *Trots of Schaamte?*, p. 175.

142. Berg & Millbank merkten al op dat veel asielautoriteiten verwachten dat het ontdekken van de eigen homoseksuele gerichtheid in het land van herkomst gepaard gaat met negatieve emoties: 'When applicants have stated that they were happy, content, or had no regrets about discovering their sexuality, decision-makers disbelieved them on the basis that the discovery could not be attended by such positive emotions in a persecutory environment.' Berg & Millbank 2009, p. 21.

143. Lieke, Oeganda, nader gehoor, oktober 2019.

144. Lieke, Oeganda, voornemen, oktober 2019.

moment enkel gevoelens van blijdschap heeft ervaren gelet op haar verklaringen dat homoseksualiteit in haar land een taboe en niet gangbaar is en zij bovendien uit een streng religieus gezin komt.¹⁴⁵

Astrid en Lieke werden niet geloofd en hun aanvraag werd afgewezen.¹⁴⁶ Anja uit Guinee kreeg wel asiel. Zij had geen last van negatieve gevoelens, maar wel van twijfels.

Anja, Guinee

Wat deed het met u, het besef dat u op vrouwen kon vallen? – Ik was blij, trots. Ik kende mijn oriëntatie. Ik zag iemand die mij blij maakt en dat maakte mij trots. Zoveel liefde voor iemand te kunnen voelen.

Waren er ook tegengestelde gevoelens? – Ja.

Kunt u die wat toelichten? – Het was nieuw voor mij. Voor een man had ik dit nog nooit gevoeld.

Het was louter positief voor u? – Ja.

Ik doelde eigenlijk op het feit dat u de bevestiging kreeg dat u op vrouwen viel. In een land en samenleving als Guinee is dat misschien niet louter positief. Toch geeft u aan dat er bij u enkel positieve gevoelens waren bij de bevestiging op vrouwen te vallen. – Ik vond het positief maar het was natuurlijk wel moeilijk voor mij te accepteren. Het is in mijn land niet toegestaan. In mijn hoofd en hart was het positief. (...)

Ik had een enorme twijfel. Ik vond het normaal dat ik op vrouwen mocht vallen maar ik zat met cultuur en godsdienst en de maatschappij. Het is niet toegestaan en geaccepteerd. Daarom heb ik een poging gedaan in een relatie met een man om te zien of ik normaal kon worden.¹⁴⁷

In het dossier van Joep uit Afghanistan speelde schaamte een rol.

Joep Afghanistan

Heb je ooit tegen iemand verteld dat je gevoelens had voor jongens toen je twaalf of dertien jaar oud was? – Nee.

Wat deed dat met je om niet met iemand daarover te kunnen praten? – Ik schaamde mij daarvoor. Ik was een eenzame jongen. (...)

Je vertelde dat toen je in Nederland kwam, dat je wist dat je qua seksuele geaardheid een homo bent, maar dat je eigenlijk in het begin dacht dat je als een ziek mens was geboren. Wat is hiervan de reden? – Op

145. Astrid, Tunesië, voornemen eerste procedure, oktober 2017. Dit citaat maakt deel uit van een dossier waarin een opvolgende aanvraag werd gedaan op basis van WI 2018/9.

146. Ook Astrids opvolgende aanvraag was niet succesvol.

147. Anja, Guinee, nader gehoor, oktober 2019.

school werden scheldwoorden gebruikt met vader en moeder erin verwerkt. Toen ik hier kwam, was het scheldwoord 'homo'. Toen ik dat hoorde dacht ik: Ben ik ziek? Ben ik een mens of ben ik een dier?¹⁴⁸

In de volgende zaak werd een heel andere draai gegeven aan schaamte. Over Freek, de analfabete man van het Afghaanse platteland, die bij zijn opvolgende aanvraag voor het eerst over zijn seksuele gerichtheid vertelde, wordt door medewerkers van LHBTI-organisaties opgemerkt dat hij verlegen en introvert is en afkomstig uit een schaamtecultuur. De reactie van de IND is dat hierbij vraagtekens geplaatst kunnen worden.

Freek, Afghanistan

Bedoelde schaamte heeft hem er immers kennelijk niet van weerhouden wel over zijn homoseksuele ervaringen te verklaren, terwijl juist bedoelde seksuele handelingen in Afghanistan strafbaar zijn. Datzelfde kan worden gesteld ten aanzien van de door betrokkene overgelegde foto's waarop hij (gekleed) te zien is terwijl hij met zijn tong contact maakt met de tong van een andere (eveneens geklede) persoon van het mannelijke geslacht alsmede de foto waarop hij te zien is terwijl hij, met gedeeltelijk ontbloot bovenlichaam, een arm om een persoon van het mannelijke geslacht, eveneens met gedeeltelijk ontbloot bovenlichaam, heeft. Niet kan derhalve worden volgehouden dat schaamte/introversie eraan in de weg heeft gestaan dat hij niet of onvoldoende heeft kunnen verklaren over de door hem gestelde homoseksuele geaardheid.¹⁴⁹

Hier wordt in feite gezegd dat als hij echt zo verlegen was, hij zich niet zo vrijmoedig had laten fotograferen en hij ook niet had verteld over zijn homoseksuele ervaringen in Afghanistan.

De advocaat merkt in het beroepschrift op:

Dat eiser in een besloten, veilige en vertrouwde privé-situatie foto's maakt van hem en zijn vriend, doet niets af aan het introverte karakter van eiser jegens derden. Bovendien zijn de afbeeldingen nog bijzonder terughoudend. Op aandringen van gemachtigde zijn de foto's geselecteerd uit de telefoon van eiser en overgelegd. Uit zichzelf had hij dit niet gedaan. Dat verweerder eiser verwijt dat hij in het gehoor verklaart over zijn homoseksuele ervaringen in Afghanistan, terwijl op grond van het beleid van eiser wordt verwacht dat hij alles naar voren brengt en niets achter mag houden, is opmerkelijk.¹⁵⁰

Worsteling

Op 8 juli 2015 overwoog de Raad van State: 'De IND hanteert bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid niet als uitgangspunt dat er in alle gevallen een interne worsteling moet hebben plaatsgevonden, voordat de

148. Joep, Afghanistan, aanvullend gehoor, januari 2020. Joep krijgt later asiel.

149. Freek, Afghanistan, beschikking, februari 2020.

150. Freek, Afghanistan, beroepschrift, maart 2020. Freek is uitgeprocedeerd.

vreemdeling zijn LHBT-gerichtheid heeft geaccepteerd.¹⁵¹ Dit werd overgenomen in alle werkinstructies over dit onderwerp: WI 2015/9, WI 2018/9 en WI 2019/17. In haar uitspraak van 15 juni 2016 preciseerde de Raad van State de kwestie als volgt: 'Daarbij verwacht de staatssecretaris terecht niet dat een vreemdeling in alle gevallen een uitgebreid bewustwordingsproces heeft doorlopen of een innerlijke worsteling heeft door- gemaakt, omdat dit te zeer zou uitgaan van stereotiepe opvat- tingen over een seksuele gerichtheid of een bepaald land.'¹⁵² Toch wordt een innerlijke worsteling in veel gevallen nog altijd verwacht. Om te beginnen in een aanvullend gehoor in de eer- ste procedure van Hannah.

Hannah, Afrika

Speelde er zich een innerlijke strijd af, toen u erachter kwam lesbisch te zijn? – Nee.

Als ik u goed begrijp heeft u vanaf het begin gedacht dit ben ik? – Ja, correct. Het is iets natuurlijk, het zit in mijn bloed. (...)

Ik blijf het lastig te begrijpen vinden dat u vanaf het begin heeft ge- accepteerd dat u lesbisch was en geen zogenaamde worsteling heeft meegemaakt. Te meer nu u in een land woont waar dit niet wordt ge- accepteerd. Kunt u mij dit nogmaals uitleggen? – Ik heb niet getwijfeld over mijn gevoel. Ik heb het bij mezelf geaccepteerd en de weg die ik heb gevolgd ook. (...) In mijn land van herkomst is het zo dat niet enkel de islam dit verbiedt, maar het is ook bij wet verboden.¹⁵³

Ook aan Joris werd tegengeworpen dat hij niet innerlijk gewor- steld had. Hij ontdekte in Nederland dat hij op mannen viel. Zijn aanvraag werd afgewezen, hij werd opnieuw gehoord en weer afgewezen.

Joris, Irak

Afgaande op de verklaringen van betrokkene, lijkt zijn proces van bewust- wording louter gebaseerd op het voldoen aan seksuele behoeften en lijkt er geen sprake te zijn van een innerlijk en weloverwogen proces, waarbij hij geworsteld zou hebben met zijn eigen identiteit en geaardheid.¹⁵⁴

Hoe was het voor u om erachter te komen dat u op mannen valt? Was dat moeilijk of makkelijk? – Het was een fijn gevoel, ik vond het leuk, ik vind het nog steeds leuk.

U heeft het er dus nooit moeilijk mee gehad? – Nee, ik vond het gelijk leuk.¹⁵⁵

151. ABRvS 8 juli 2015, ECLI:NL:RVS:2015: 2170.

152. ABRvS 15 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016: 1630.

153. Hannah, Afrika, aanvullend gehoor, januari 2016. Dit citaat maakt deel uit van een dossier waarin een opvolgende aanvraag werd gedaan op basis van WI 2018/9. Uiteindelijk kreeg zij toch asiel.

154. Joris, Irak, voornemen april 2019.

155. Joris, Irak, aanvullend gehoor, juli 2019.

Afgezien van het feit dat er geen nieuwe informatie is aangeleverd dat zijn proces concretiseert, is het vreemd dat hij de verandering in zijn seksuele geaardheid als leuk en makkelijk heeft ervaren. Hij heeft niet laten blijken dat er enige sprake is geweest van interne worsteling met zijn eigen identiteit en geaardheid. Van hem kan worden verwacht zich uit te kunnen spreken over een interne worsteling. Zo is hij afkomstig uit Irak. Irak is een land waar de LHBTI-gemeenschap evident niet wordt geaccepteerd.¹⁵⁶

Freek heeft wel geworsteld, maar kan niet goed uitleggen hoe hij hiermee precies omging.

Freek, Afghanistan

Verder heeft betrokkene onvoldoende inzichtelijk gemaakt op welke wijze hij met zijn homoseksuele gevoelens is omgegaan. Zo verklaart hij dat hij zich afvroeg waarom God hem zo had gemaakt en dat hij een hekel had aan zichzelf. Desgevraagd kon hij echter niet concretiseren hoe hij met deze vragen en gedachten omging. (...) In de correcties en aanvullingen voert hij nogmaals aan dat er perioden waren dat hij erg neerslachtig was en hij dan thuis en op zichzelf bleef. (...) Verwacht mag worden dat hij meer kan duiden hoe hij met deze innerlijke worsteling is omgegaan, temeer nu hij verklaart dat het onmogelijk is om te spreken over deze gevoelens in Afghanistan.¹⁵⁷

In het dossier van Nora uit Oeganda wordt het woord 'worsteling' niet expliciet genoemd, maar impliciet wordt dit wel beschouwd als een 'positieve geloofwaardigheidsindicator'.

Nora, Oeganda

Tevens heeft zij verklaard dat zij nog altijd heel verdrietig is, doordat zij door haar homoseksuele gerichtheid geen familie meer heeft en haar twee oudste kinderen niet meer mag zien. Van het omarmen van haar gerichtheid lijkt dan ook nog geen sprake te zijn. Hoewel dit een positieve geloofwaardigheidsindicator is, (...).¹⁵⁸

Wat betreft de omgang van betrokkene met de ontdekking van haar gerichtheid is reeds in het voornemen overwogen dat haar verklaringen op dit punt een positieve geloofwaardigheidsindicator zijn. Voor het overige is zij ten aanzien van haar gerichtheid echter vaag, summier en oppervlakkig gebleven en heeft zij inconsequent verklaard. Derhalve is deze enkele positieve indicator onvoldoende om op zichzelf tot geloofwaardigheid van de gestelde gerichtheid te kunnen leiden.¹⁵⁹ Kennelijk is het feit dat Nora haar seksuele gerichtheid niet zomaar 'omarmd' heeft een 'positieve geloofwaardigheidsindicator', en kennelijk strookt dit met een verwachtingspatroon waarin geworsteld

156. Joris, Irak, voornemen, februari 2020. Joris is inmiddels uitgeprocedeerd.

157. Freek, Afghanistan, voornemen opvolgende aanvraag, juli 2019.

158. Nora, Oeganda, voornemen, augustus 2019.

159. Nora, Oeganda, beschikking, oktober 2019.

wordt, of in ieder geval sprake is van negatieve gevoelens. Het is niet duidelijk waarop de beslismedewerker deze gedachtegang baseert. Duidelijk is wel dat deze op gespannen voet staat met de werkinstructies, met de jurisprudentie van de Raad van State en met recentere uitlatingen van de staatssecretaris dat niet verwacht wordt dat de asielzoeker problemen met zichzelf heeft gehad.¹⁶⁰

Rechtspraak

Rb. Zwolle 15 april 2021, NL20.17663 (Guinee)

Eiser heeft verder aangevoerd dat verweerder op onjuiste wijze aan het beleid heeft getoetst door toch van eiser te verwachten dat hij een interne worsteling heeft doorgemaakt en dat hij inzicht biedt in de realisatie en ontplooiing van zijn homoseksualiteit, termen die in de WI 2019/17 niet voorkomen. Ook is, in strijd met WI 2019/17, toch getoetst of sprake was van een bewustwordingsproces en zelfacceptatie, al gebruikt verweerder die woorden niet. (...) Verweerder heeft ter zitting verklaard dat de terminologie in het besluit misschien niet steeds handig is gekozen, maar dat verweerder het relaas van eiser wel overeenkomstig de werkinstructie heeft beoordeeld. De rechtbank volgt dat. Het beroep is ongegrond.

Rb. Dordrecht 20 juli 2020, NL20.7188 (Irak)

Nu eiser afkomstig is uit Irak, waar zijn seksuele geaardheid niet wordt geaccepteerd, verwacht verweerder niet ten onrechte dat eiser zich kan uitspreken over een interne worsteling.

Commentaar

Hoewel al jaren geleden op instigatie van de Raad van State in de beleidstekst is opgenomen dat niet verwacht wordt dat in alle gevallen een interne worsteling heeft plaatsgevonden, omdat dat stereotiep is, blijkt de staatssecretaris in veel gevallen toch een interne worsteling te verwachten. Het niet direct kunnen omarmen van de seksuele gerichtheid wordt beschouwd als een 'positieve geloofwaardigheidsindicator'. Daarnaast verwacht de staatssecretaris in het algemeen nog altijd negatieve gevoelens van LHBTI mensen, terwijl zij eerder stelde dat dit niet het geval was. De rechtspraak is hierover niet eenduidig.

3.3.5 ANDERS ZIJN

Bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid speelt het zogenaamde 'anders zijn' een belangrijke rol. In WI 2018/9 en WI 2019/17 staat:

160. Landsadvocaat Pels Rijcken, 8 april 2020, 2.3.5.

2.1.1 Privéleven (waaronder familie, vrienden, (voorgaande) relaties) en omgeving

In dit verband gaat het om de eigen ervaringen van de vreemdeling met betrekking tot zijn seksuele gerichtheid. De vreemdeling wordt gevraagd om toe te lichten hoe hij zich realiseerde dat hij 'anders' was/ lhbt- was, hoe hij dat persoonlijk heeft beleefd, en hoe (en of) de omgeving gereageerd heeft. (...)

Echter, wel mag verwacht worden dat bij een vreemdeling die afkomstig is uit een land waar men lhbt-gerichtheid niet accepteert en waar dit mogelijk strafbaar is gesteld, sprake zal zijn van een (denk)proces waarin de vreemdeling zich onder andere voor de vraag gesteld ziet wat het betekent om anders te zijn dan hetgeen de maatschappij (en de wet) verwacht/verlangt en op welke wijze hij daaraan invulling wil en kan geven.

In de dossiers wordt op het punt van het 'anders' zijn de nadruk gelegd op de persoonlijke beleving en niet op de reactie van de omgeving. De asielzoeker die uit een LHBTI-foob land gevlucht is, wordt geacht zich 'anders' gevoeld te hebben in dat land en daarover te kunnen vertellen.¹⁶¹ Het is interessant om hier te rade te gaan bij de sociale wetenschappen, die gebruikmaken van het begrippenpaar *belonging* en *othering*. Een definitie van *othering* is het marginaliseren van groepen gebaseerd op toegedichte groepskenmerken.¹⁶² Het voert misschien wat ver om te zeggen dat de staatssecretaris er welbewust op uit is om LHBTI asielzoekers te marginaliseren en buiten te sluiten, maar toch draagt het gebruik van deze woorden daaraan bij, zoals blijkt uit de volgende citaten.

Bernard, Azië

*U valt op mannen. U heeft eerder gezegd dat u daar nooit met iemand over gepraat heeft toen u daarachter kwam, want u dacht dat het normaal was. U bent echter opgegroeid in een omgeving waarin het gewoon was dat mannen met vrouwen trouwen. Heeft u toen u erachter kwam dat u op mannen valt nooit gedacht dat u anders was of dat het fout was wat u deed? – Nee. Waarom zou ik anders zijn? Ik ben gewoon. Als iemand een vrouw leuk vindt, dan gaat hij met haar trouwen. Ik vind een man leuk, zo ben ik. Toen ik hier binnen kwam, werd mij gevraagd of ik koffie, thee of water wilde drinken. Ik zei water, omdat ik water lekker vind. Omdat ik voor water koos, ben ik dan anders dan anderen?*¹⁶³

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene geeft aan dat het voor hem normaal was dat een man met een man zou kunnen gaan. Hij heeft op geen enkele wijze blij gegeven dat het besef dat hij op jongens valt, enige impact op hem

161. Zie ook Hertoghs & Schinkel 2018.

162. 'While Othering processes marginalize people on the basis of perceived group differences, Belonging confers the privileges of membership in a community, including the care and concern of other members.' Uit 'Editor's Introduction', *Othering & Belonging*, Issue One, Summer 2016, Haas Institute, UC Berkeley.

163. Bernard, Azië, nader gehoor eerste procedure, januari 2017. Dit citaat maakt deel uit van een dossier waarin een opvolgende aanvraag werd gedaan op basis van WI 2018/9.

had. Hij heeft zich hierover niet geschaamd en heeft niet gedacht of dit niet mag of niet kan. (...) Het wordt ten zeerste opmerkelijk als ook bevreemdingwekkend geacht dat betrokkene, die stelt sedert 2005 te weten dat hij op mannen valt, verklaart dat hij hierover nooit met iemand heeft gesproken en dat dit nooit vragen bij hem heeft opgeroepen. Niet valt in te zien dat indien je opgroeit in een maatschappij waar mannen met vrouwen trouwen, en je op een gegeven moment ontdekt dat je zelf als man op mannen valt, hierover geen vragen hebt bij jezelf en dat je deze ontdekking niet met anderen – in welke zin dan ook – zou delen. (...) Het feit dat hij ook verklaart dat hij er met niemand over sprak omdat hij dacht dat ‘het vallen op mannen’ normaal was, kan op geen enkele manier worden gevolgd en wordt als volstrekt ongeloofwaardig en irreëel van de hand gewezen.¹⁶⁴

Truus, Oeganda

U noemt zichzelf lesbienne. Valt u alleen op vrouwen of ook op mannen? Hoe zou u dit zelf omschrijven? – Ik val alleen op vrouwen.

Hoe bent u daarachter gekomen? Wanneer ontdekte u dit? – Als ik die vraag zou willen beantwoorden, dan zeg ik dat ik op die manier ben geboren. Mag ik u iets vragen?

Ja hoor. – Bent u lesbienne?

Nee, ik ben heteroseksueel. – Voor mij is het dat ik zo ben geboren, net als een heteroseksueel.

Het is echter algemeen geaccepteerd om heteroseksueel te zijn. Als je dit niet bent, en al helemaal in uw land, dan is dat anders en wordt het niet geaccepteerd. Hoe was dat voor u? – Het is een gevoel van onzekerheid en angst. Je weet niet wie je gaat accepteren en wie er iets aan gaat doen, wie je gaat aanvallen, dat soort dingen.

U bent een paar stapjes verder dan ik nu. U zult op een gegeven moment gemerkt hebben dat u anders was dan andere mensen en anders dan wat van u verwacht werd. Hoe ging dit bij u? – Je probeert jezelf te accepteren maar tegelijkertijd op je hoede te zijn, wat mensen ervan vinden. Aan de andere kant geeft het je een vertrouwd gevoel dat je op die manier geboren bent.¹⁶⁵

De reactie van de staatssecretaris:

Voorts heeft betrokkene op vage en algemene wijze de vraag beantwoord hoe de Oegandese maatschappij tegenover homoseksualiteit staat. ‘Mijn vader dacht dat ik een soort van beest was omdat ik dat was. Als ik dit doortrek naar gewone mensen in de maatschappij, dit is het beeld wat ze hebben over homoseksuelen en lesbiennes. Mensen

164. Bernard, Azië, voornemen, januari 2017. Bij zijn opvolgende aanvraag werd Bernard wel geloofd en kreeg hij alsnog asiel.

165. Truus, Oeganda, nader gehoor, april 2019.

vinden je een beetje gek, of ze denken dat je verstandelijk beperkt bent.' Dat betrokkene geen inzicht weet te verschaffen in de betekenis die haar gestelde homoseksualiteit voor haar persoonlijk heeft gehad, valt haar aan te rekenen. Van betrokkene die heeft verklaard 'zo geboren te zijn' had immers verwacht mogen worden dat zij op zoek zou zijn gegaan naar informatie om in weerwil van 'het anders zijn' en 'een beetje vreemd te zijn' in de ogen van haar vader betekenis te geven aan haar gevoelens.¹⁶⁶

Aan Rein wordt ook gevraagd hoe hij het vond om de Ander te zijn, maar Rein gaat daar niet in mee, in zijn antwoord zijn de mannen die hem aanvielen de Anderen.

Rein, Sierra Leone

Hoe realiseerde u zich dat u zogezegd 'anders' was dan de meeste andere mannen in Sierra Leone? – De andere mannen hebben andere gevoelens, ze hebben gevoelens voor vrouwen en ik niet. Ik ben door andere mannen aangevallen.

Wat betekende het voor u om 'anders' te zijn dan de maatschappij en de wet in Sierra Leone verlangde? – Nogmaals, het was pijnlijk. Ik wilde vrij zijn, rechten hebben zoals ieder ander. (...)

U hebt na 14 jaar weer seks met O maar jullie worden wederom meteen betrapt. (...) Wat deed het met u, als getrouwd man, dat u opnieuw was betrapt en nog wel door uw vrouw? – Dat was pijnlijk voor mij. Ik ben mishandeld. Ik schaamde mij.

Waarover schaamde u zich? – Mijn kleren werden afgetrokken. Ik stond bloot.

U was niet beschaamd dat u was betrapt met O? – Nee.

U was betrapt door uw vrouw. – O was mijn partner.¹⁶⁷

Opnieuw gaat Rein niet mee in de hetero-centrische gedachtegang van de IND-medewerker. Hij beschouwt de vrouw met wie hij getrouwd is niet als zijn partner en hij schaamt zich niet dat hij homoseksueel is en dat zijn vrouw hem betrapt tijdens het vrijen met zijn mannelijke partner. Hier is niets beschamends aan. De ambtenaar begrijpt dit kennelijk niet.

Lars, Irak

Verwacht mag worden dat hij inzicht geeft in hoe het voor hem was om te beseffen dat hij anders was dan anderen. Als hem echter gevraagd wordt wat het met hem deed om te beseffen dat hij niet geïnteresseerd

166. Truus, Oeganda, voornemen, februari 2020.

167. Rein, Sierra Leone, aanvullend gehoor, november 2018. Rein kreeg later een status.

was in meisjes zoals andere jongens, stelt hij enkel dat hij dat gevoel graag had en graag wilde behouden. Ook dit wordt als algemeen en vaak gezien. Overwogen wordt dat hij met deze oppervlakkige en algemene verklaring geen inzicht geeft in zijn eigen gedachten en gevoelens.¹⁶⁸

Commentaar

Natuurlijk is het zo dat LHBTI asielzoekers in veel gevallen ernstige problemen hebben gehad met de omgeving in het land van herkomst. Ze zijn afgeperst, verkracht, mishandeld, gemarteld en gedwongen uitgehuwelijkt, en dat alleen omdat hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit niet binnen de heersende norm viel. Daarom zijn ze gevlucht. Maar dat wil nog niet zeggen dat het nodig is om ze hier in Nederland nog eens extra in te peperen dat ze ‘anders’ zijn. Het zou beter zijn om niet langer te vragen hoe het was om anders te zijn en wat dat met hen deed, maar om te focussen op de reactie van de omgeving. Zo werd aan Harrie gevraagd: ‘Wat heeft u verder aan problemen meegemaakt in Rusland, omdat u homoseksueel bent?’¹⁶⁹

3.3.6 INVLOED VAN DE OMGEVING

De omstandigheid dat mensen die vluchten vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit uit een LHBTI-foob land afkomstig zijn (iets wat eigenlijk altijd het geval is), wordt beschouwd als een extra argument om te verwachten dat zij uitgebreid en in detail kunnen vertellen over hoe dat is om in zo’n land te ontdekken dat je een andere dan de gangbare hetero- of cis-identiteit hebt. Een paar voorbeelden uit de dossiers.

Menno, Guinee

U hebt verteld dat u door uw Guineese cultuur moeite hebt om over uw homoseksualiteit te spreken. U volgt daarin dus hetgeen u op basis van de Guineese cultuur hebt geleerd. U hebt ook verteld dat homoseksualiteit in Guinee niet geaccepteerd wordt. Hierin volgt u zelf de Guineese cultuur echter niet, omdat u het persoonlijk wel accepteert. Legt u dit eens uit. – Hoe kun je iets weigeren te accepteren wat je bent? U bent een vrouw. Hoe kunt u weigeren om een vrouw te zijn als je daar niets tegen kan doen? Dat heeft niets te maken met cultuur. Ik durfde niet met mensen daarover te praten omdat het verboden is in mijn cultuur, maar het neemt niet weg dat ik mijzelf kan accepteren.

Ik ben vooral benieuwd naar hoe u dit beleefd heeft. – Dat begrijp ik. Maar in sommige dingen heb je geen keuze, die zijn gewoon duidelijk. Ik was homoseksueel, ik ben daarachter gekomen. Ik had geen keuze dan mijzelf als homoseksueel accepteren. Ook al vrees ik voor mijn leven.¹⁷⁰

168. Lars, Irak, voornemen opvolgende aanvraag, december 2019. Later krijgt Lars toch asiel.

169. Harrie, Rusland, nader gehoor, maart 2020. Harrie kreeg asiel.

170. Menno, Guinee, aanvullend gehoor, september 2019.

Freek, Afghanistan

Van betrokkene, die afkomstig is uit een land waar homoseksualiteit niet is geaccepteerd, mag worden verwacht dat hij zo uitgebreid en gedetailleerd mogelijk kan verklaren over zijn eigen ervaringen in relatie tot zijn seksuele gerichtheid in een dergelijke omgeving, de acceptatie van zijn gevoelens door hemzelf en zijn contacten met andere lhbt'ers.¹⁷¹

Victor, Marokko

Betrokkene heeft onvoldoende verklaard op welk moment de maat voor hem vol was, hoe hij op de acceptatie is gekomen, wat hij emotioneel gezien heeft doorgemaakt tijdens zijn innerlijke strijd en wat voor hem de acceptatie heeft betekend, zeker nu zijn familie fel tegen homoseksualiteit is.¹⁷²

Lars, Irak

Zijn verklaring dat hij het geheim moest houden en hij geen andere keus had is te oppervlakkig en algemeen van aard. Hieruit blijkt immers niet hoe hij is omgegaan met de bewustwording van zijn gestelde homoseksuele gerichtheid, en hoe hij deze periode heeft ervaren en beleefd. Juist vanwege het gegeven dat betrokkene uit een land komt waarin homoseksualiteit niet geaccepteerd wordt en strafbaar is gesteld.¹⁷³

Bram, Marokko

Verweerder heeft onvoldoende gemotiveerd waarom de seksuele gerichtheid van eiser ongeloofwaardig zou zijn omdat hij heeft verklaard dat hij niet zozeer zelf twijfelde, maar zich, vanwege zijn omgeving, probeerde aan te passen. Gelet op de culturele achtergrond van eiser is een dergelijke houding van eiser niet onverklaarbaar. De rechtbank acht daarbij van belang dat verweerder in de besluitvorming wel rekening heeft gehouden met de omstandigheid dat eiser afkomstig is uit een islamitische cultuur, maar slechts om aan te geven dat daarom meer van eiser verwacht mag worden. Beroep gegrond.¹⁷⁴

Jet, Oeganda

Betrokkene heeft immers al negen jaar gevoelens voor vrouwen en is afkomstig uit een land waar homoseksualiteit een groot taboe is en daarnaast bij wet strafbaar gesteld is. Derhalve had van haar mogen worden verwacht dat zij concreter kon verklaren over de wijze waarop zij achter haar homoseksuele gevoelens is gekomen en wat voor haar maakte dat het ging om meer dan puberale lusten.¹⁷⁵

In het dossier van Rein speelde de vraag of de houding van de omgeving Rein niet aan het twijfelen bracht.

171. Freek, Afghanistan, voornemen, juli 2019.

172. Victor, Marokko, tweede voornemen, januari 2019.

173. Lars, Irak, voornemen opvolgende aanvraag, december 2019.

174. Bram, Marokko, Rb. Zwolle 1 december 2020, NL20.1379. Bram kreeg zeven maanden later een status.

175. Jet, Oeganda, voornemen, april 2019

Rein, Sierra Leone

U was al twee keer betrapt met O. Hadden de mensen geen argwaan als ze u samen met hem zagen? – In het begin wisten alleen onze ouders het. Maar later werd de sfeer anders.

De sfeer werd anders. Kon u toen niet meer alleen met O op straat lopen? – Nadat we op school betrapt waren, wist iedereen het. Toen kon ik echt niet meer met hem samen op straat lopen. Vanaf dat moment wist ik dat het niet goed was wat we deden, dat de mensen ertegen waren.

U zegt: ‘vanaf dat moment wist ik dat het niet goed was wat we deden’ Welk moment bedoelt u dan? – Toen ik betrapt was en ze me naar mijn vader hadden gebracht.

Vanaf dat moment wist u dat de mensen in uw land het niet goed vonden wat u deed. Bent u toen gaan nadenken of u er wel mee door wilde gaan? – Nee, op dat moment niet want mijn conditie was slecht, ik was geslagen.

En later? – Ik besepte dat de mensen het niet goed vonden. Mijn vader vond het ook niet goed, hij zei zelfs dat ik zijn kind niet meer was.

Wat deed dat met u, dat u dat besepte? – Niets, want zo ben ik nu eenmaal, ik kan mijzelf niet veranderen.¹⁷⁶ (...)

Hoelang duurde het dat u niet wist of het wel goed was of niet wat u deed? – Tot 2003-2004. Toen wist ik dat het goed was, lekker. Toen wist ik ook dat het niet was toegestaan in dat land. (...)

Wist u aanvankelijk niet dat homoseksualiteit in uw land niet is toegestaan? – Nee, ik was jong. (...)

Wat kunt u mij verder over uw angst vertellen? – Dat ik zou worden mishandeld.

Dacht u niet: ik kan maar beter stoppen met O? – Nee. (...)

Had u bij uzelf twijfels of het wel goed was wat u deed of was dat eigenlijk niet het geval? – Nee, ik had geen twijfels.

Waarom niet? – Ik vond het goed wat ik met O deed.

Ondanks het feit dat men het in uw omgeving afkeurde? – De omgeving wist niet wat ik aan het doen was. (...)

176. Rein, Sierra Leone, nader gehoor, augustus 2018.

Maar had u nog twijfels over uzelf? – Ik had wel twijfels. Ik dacht dat als ik nog een keer zo word mishandeld, ik eraan dood zou gaan.

Hoe bent u met die twijfels omgegaan? – Ik beschermde mijzelf.

Wat deed u dan? – Ik ging niet naar O toe. Ik zag hem niet meer. (...)

Wat maakte dat u geen twijfels meer had, gelet op het feit dat men in Sierra Leone homoseksualiteit afkeurt? – Ik begrijp uw vraag niet.

Wat heeft ertoe geleid dat u niet meer twijfelde of u homo was? De meeste mensen in uw land keuren het immers af. Maar u was op zeker van uzelf, heeft u zojuist verklaard. Waardoor kwam dat? – Ik ben niet degene die mijzelf heeft gemaakt. Ik kan die homoseksualiteit niet van mijzelf weghalen. Zo ben ik. (...)

U bent toen ook aangevallen door buurtgenoten. U bent niet meer teruggegaan naar huis. En op uw werk bent u aangevallen door jongens die daar werkten. Heeft u zich toen niet afgevraagd of u eigenlijk wel goed bezig was? – Ik heb al verteld dat ik mijzelf niet heb gemaakt. Ik ben zoals ik ben. (...)

Bent u in Sierra Leone ooit aan uw geaardheid gaan twijfelen? Of het wel goed was wat u deed? – Het maakt mij niet uit of het goed was of niet. Ik heb geen keuze. Ik werd bang, ik voelde mij niet veilig.¹⁷⁷

De ambtenaar blijft de vraag herhalen ‘of het wel goed was wat hij deed’, en of hij echt geen twijfels had, terwijl Rein zelf geen problemen met zijn homoseksualiteit had, het was zijn omgeving die het niet goed vond en problemen ermee had. Het lijkt wel of de hoornmedewerker het zelf niet goed vindt dat Rein homo is.¹⁷⁸

Rechtspraak

Rb. Middelburg 28 januari 2021, NL20.13386 (Oeganda)

Verweerder heeft er terecht op gewezen dat eiseres heeft verklaard dat zij een worsteling heeft doorgemaakt na het ontdekken van haar geaardheid, maar dat dit zich volgens haar verklaringen heeft beperkt tot de vraag hoe haar omgeving zou reageren. Uit de verklaringen van eiseres blijkt niet van een denkproces over de vraag wat het voor haar betekende om anders te zijn dan de maatschappij van haar verwacht. Verweerder stelt zich terecht op het standpunt dat dit niet rijmt met het feit dat homoseksualiteit in Uganda niet wordt geaccepteerd. Dat eiseres een vaste vriendin had maakt dit niet anders, omdat dit de kijk op homoseksualiteit in de Ugandese samenleving onverlet laat. Beroep ongegrond.

177. Rein, Sierra Leone, aanvullend gehoor, november 2018.

178. Toch krijgt Rein een maand na het aanvullend gehoor een status.

Rb. Utrecht 11 maart 2021, NL20.13838 (Iran)

Gezien de omstandigheid dat homoseksualiteit in Iran als onacceptabel wordt beschouwd heeft verweerder van eiser mogen verwachten dat hij meer kan vertellen over zijn beleving en emoties bij het erkennen van zijn homoseksualiteit, aangezien dit verstrekken gevolgen kan hebben voor iemand in Iran. (...) Hij heeft herhaaldelijk verklaard dat hij merkte dat hij anders was, zonder uit te wijden over waarom en waardoor hij zich dan anders voelde. Beroep ongegrond.

Het lange citaat hierna uit een uitspraak van Rechtbank Zwolle over een jongeman die in zijn derde procedure pas vertelt over zijn seksuele gerichtheid, laat goed zien wat er misgaat.

Rb. Zwolle 26 februari 2021, NL20.10806 (Guinee)

‘Wanneer werd u zich uiteindelijk bewust van uw homoseksuele oriëntatie? In 2014 wist ik dat ik echt homoseksueel was. Ik wist toen dat als ik een jongen zag dat ik met hem wilde omgaan.

Wat vond u daarvan, toen u dat bij u zelf ontdekte? Ik vond het leuk. Maar het is toch niet iets wat in Guinee als normaal wordt gezien. Dat klopt. Het is niet normaal in Guinee. Ik wist dat ik, als ik werd betrappt, in brand gestoken zou kunnen worden en dat ze mij zouden doden. Dat gevoel had ik erbij.

U vertelde dat u het leuk vond toen u ontdekte dat u homoseksueel bent, terwijl u wist dat u dergelijke dingen zou kunnen overkomen? Dat vind ik toch een beetje vreemd. Dat klopt. Ik kreeg een gevoel voor jongens. Dat voelde goed. Aan de andere kant is het gevaarlijk. Gevoel is gevoel. Daarin kan ik mij niet veranderen.

Maar als je die gevoelens hebt en je weet dat dat niet geaccepteerd wordt. Niet door je familie en niet door je omgeving. Hoe voelt dat?

Wat deed dat met u? Ik liep gevaar. Ze zouden mij vermoorden.

Daarover dacht ik wel na. (...)

Wat vond u ervan toen u ontdekte dat u bepaalde gevoelens heeft die niet geaccepteerd zijn in de samenleving? Daar had ik wel heel veel problemen mee.

Kunt u uitleggen wat voor probleem u daarmee had? Het probleem was dat ik mijn seksuele geaardheid niet kon uiten. Ik kon bijvoorbeeld niet met X buiten onze relatie uiten. Dat waren mijn problemen.

Ik bedoel eigenlijk meer of u er psychisch gezien problemen mee had dat ze u als mens niet accepteerden. Niet vanwege de seksuele uitingen. De relatie tussen mij en de rest van de mensen daar, dat was een probleem voor mij. Ik wist dat ik als anders gezien werd.

Ik had geen goede relatie met die mensen daar.

Omdat ze niet accepteerden dat u homoseksueel was? Dat klopt. (...)

Dan moet er toch heel wat omgaan in je hoofd als je dat ontdekt, zeker als je in een land woont waar dit niet wordt geaccepteerd. Hoe ging u daar psychisch mee om? Ik heb daar over nagedacht. Op school zag ik

wel jongens met meisjes gaan en ik had daar geen behoefte aan. Ik heb gebeden tot God dat ik dat wel had. Maar het zit in mij. Ik kan dat niet veranderen.

Ik probeer al een hele tijd achter uw gevoelens te komen die u had toen u doorkreeg dat u op jongens viel. Het lijkt mij een zeer beangstigend idee dat je beseft dat je een bepaalde geaardheid hebt en dat je daardoor niet wordt geaccepteerd door je omgeving. Dat begrijp ik. Het probleem is dat ik me opgesloten voelde omdat ik mijn seksuele geaardheid niet kon uiten. Als ik mijn gevoel wilde uiten kon dat niet. Dat was heel moeilijk voor mij.' (...)

Naar het oordeel van de rechtbank heeft verweerder zich onder andere op grond hiervan op het standpunt kunnen stellen dat eisers verklaringen vaag en algemeen zijn en van weinig diepgang getuigen. Ze geven onvoldoende inzicht in zijn persoonlijke beleving en ervaringen. Gezien de maatschappelijke en overheidsopvattingen over homoseksualiteit in Guinee hadden van hem meer gedetailleerde en authentieke verklaringen verwacht mogen worden. Verweerder heeft de door eiser aangevoerde omstandigheden dat eiser kort van stof en laaggeletterd is en daardoor niet goed uit zijn woorden kan komen, geen afdoende verklaring hoeven vinden. Naar het oordeel van de rechtbank heeft verweerder door de wijze van vragen stellen voldoende rekening gehouden met het gestelde niveau en de gestelde eenvoudige afkomst van eiser en heeft verweerder van eiser mogen verwachten dat hij meer inzicht zou bieden in zijn persoonlijke verhaal. Beroep ongegrond.

Commentaar

Deze jongen zegt dat hij het een groot probleem vond dat hij zijn seksuele gerichtheid niet kon uiten, maar hij heeft het niet over psychische problemen, ondanks flink aandringen van de hoorambtenaar. Het is erg moeilijk te begrijpen waarom zijn verklaringen vaag en algemeen zouden zijn, of zouden getuigen van weinig diepgang. De homohaat van zijn omgeving is niet naar binnen geslagen en het is onredelijk dat de staatssecretaris blijft verwachten dat dat wel gebeurt. Daarbij ligt het toch veel meer voor de hand om te veronderstellen dat iemand uit een dergelijke omgeving het moeilijk vindt om over zijn seksuele gerichtheid te praten, in plaats van psychologische verhandelingen van hem te verlangen.¹⁷⁹ Ook Rechtbank Den Bosch oordeelde dat het niet per se zo is dat mensen uit LHBTI-fobe landen extra goed hierover kunnen vertellen.

Rb. Den Bosch 29 juli 2021, NL21.6808 (Oeganda)

De omstandigheid dat eiser in Oeganda niet openlijk zijn geaardheid kan uiten en het aangaan van een homoseksuele relatie risico's met zich brengt voor zover deze relatie bekend wordt, betekent niet zonder

179. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 70-76.

meer dat eiser ook in staat moet worden geacht om uitgebreid diepere emoties en gevoelens te kunnen beschrijven. (...) Het kunnen verklaren over een seksuele identiteit en de gewaarwording hiervan is niet voor iedere vreemdeling vanzelfsprekend. Dit geldt temeer indien de vreemdeling afkomstig is uit een land waar geen uiting kan worden gegeven aan een niet-heteroseksuele geaardheid. Het beroep is gegrond.

3.3.7 RELATIES

Mede aan de hand van vragen over de relaties die de asielzoeker gehad heeft in het land van herkomst en/of in Nederland wordt beoordeeld of de seksuele gerichtheid geloofd wordt. Hierbij wordt gevraagd hoe de geliefden elkaar hebben leren kennen, hoe het tot een relatie kwam, wat ze verder deden en wat er aantrekkelijk is aan de geliefde. Nieuw is dat er nu ook naar negatieve karaktertrekken van de partner gevraagd wordt.

Joep, Afghanistan

Heb ik goed begrepen dat je op dit moment nog steeds een relatie hebt met V? – Ja.

Wat versta je eigenlijk onder een relatie? – Een relatie hebben met iemand met wie je goed kan opschieten. Je kunt je gevoelens die je hebt en je geaardheid met die persoon delen.

Hoe geef je invulling aan je relatie met V? – Kun je het anders vragen alsjeblieft?

Je hebt verteld dat je een relatie hebt met V. Wat doen jullie wel eens samen? Spreken jullie bijvoorbeeld af of doen jullie iets anders? – Hij is ook homoseksueel. Je kunt je hart bij iemand luchten als hij ook zoiets heeft meegemaakt. Hij begrijpt mij. (...)

Welke karaktereigenschap trekt je aan bij V? – Hij houdt van mij. Als ik met hem ben, dan geniet ik daar heel erg van. (...)

Waar irriteer je je aan bij V, bijvoorbeeld een karaktereigenschap? – Hij praat veel en hij schept veel op.¹⁸⁰

Truus, Oeganda

Kunt u mij vertellen wat u aantrekkelijk vindt aan uw partner? – Haar postuur en haar stem. Ze heeft een mooie sexy stem. Zij is rustig en maakt grapjes. Ik vind het ook fijn hoe ze mij verdedigt. Als een van haar vrienden mij niet respecteert, zegt zij meteen dat ik haar vriendin ben en dat ik gerespecteerd moet worden en dat maakt mij bijzonder.¹⁸¹

180. Joep, Afghanistan, aanvullend gehoor, januari 2020. Joep kreeg een paar maanden na dit gehoor een status.

181. Truus, Oeganda, aanvullend gehoor, september 2020.

Er bestaan bij de staatssecretaris kennelijk bepaalde verwachtingen waaraan een relatie moet voldoen om geloofwaardig te zijn.

Astrid, Tunesië

Zij heeft verklaard dat zij elkaar op emotioneel vlak steunden, dat zij naast elkaar sliepen als vriendinnen en dat zij blij was met P. Voorgaande overtuigt niet, immers verschilt dit niet van een platonsche vriendschap. (...) Opnieuw is haar gevraagd inzicht te verschaffen in haar interne proces(sen) waardoor zij heeft beseft dat zij gevoelens heeft voor P. Hierop heeft zij verklaard dat zij heel erg blij was als zij P zag, dat zij altijd met haar wilde zijn, dat zij in de klas altijd samen waren en dat zij haar miste als zij er niet was. Voorgaande is niet overtuigend, immers heeft zij hiermee enkel een beeld geschetst van een hechte vriendschap en met haar verklaring alsnog geen blijk gegeven van een bewustwordingsproces dat zich heeft ontwikkeld tot een punt waarbij zij zich beseft heeft dat zij gevoelens heeft voor P. (...) Zij is in het fysieke blijven steken. Dergelijke verklaringen kunnen in alle redelijkheid niet dienen ter ondersteuning van een bewustwordingsproces.¹⁸²

De verklaringen van Astrid worden te licht bevonden en daarbij worden ze tegelijkertijd als te platonisch en te fysiek weggezet. Je zou kunnen denken dat deze problematische gedachtegang verklaard kan worden doordat dit voornemen uit 2017 stamt, en dat deze stereotiepe ideeën na WI 2018/9 niet meer voorkomen, maar dat is helaas niet het geval.

Ella, Oeganda

Eveneens is haar gevraagd om meer inzicht te geven in de gevoelens die zij specifiek voor T kreeg. Overwogen wordt dat zij hierin niet is geslaagd. Haar verklaringen geven immers enkel een omschrijving van het gedrag van T en een korte weergave van haar karakter. Zij heeft hierin enkel gesteld dat ze T leuk vond omdat ze een volwassen vrouw was, haar goed begreep en het beste voor haar wilde, en dat ze soms agressief was. Wanneer wordt gevraagd naar hoe betrokkene en T invulling gaven aan hun relatie, heeft zij geantwoord dat ze samen reisden, gingen picknicken, samen naar verjaardagsfeesten van vrienden gingen, samen winkelden, boodschappen deden en af en toe samen naar de kerk gingen. Hiermee heeft zij haar liefdesgevoelens voor T niet inzichtelijk weten te maken. Immers, niet is hierdoor aannemelijk gemaakt dat deze relatie dieper zou zijn dan enig andere vriendschappelijke relatie.¹⁸³

De reactie van de staatssecretaris:

Een gestelde seksuele gerichtheid kan niet enkel aannemelijk worden gemaakt door het beschrijven van fysieke dan wel van

182. Astrid, Tunesië, voornemen, oktober 2017, eerste procedure. Dit citaat maakt deel uit van een dossier waarin een opvolgende aanvraag werd gedaan op basis van WI 2018/9.

183. Ella, Oeganda, voornemen, november 2019. Ella kreeg geen asiel.

vriendschappelijke gevoelens. Immers zoals verweerder al eerder heeft aangegeven, gaat het bij de beoordeling om de verklaringen over de gedachtegang van eiseres. (...) Gelet op Werkinstructie 2019/17 heeft de hoornmedewerker eiseres terecht geremd op het moment dat ze wilde uitwiden over de fysieke aspecten van hun relatie. (...) Eiseres heeft niet kunnen beschrijven hoe de vriendschapsrelatie er eerst uitzag, hoe ze merkte dat ze naar een liefdesrelatie waren overgegaan, wat er dan wezenlijk veranderd was ten opzichte van het moment dat ze nog slechts vriendinnen waren en wat haar gedachtegang hierbij was.¹⁸⁴

In het geval van Ella stelt de staatssecretaris ten aanzien van haar ene partner dat enkel fysieke gevoelens niet voldoende zijn om een liefdesrelatie aannemelijk te maken, en ten aanzien van haar andere partner dat enkel vriendschapsgevoelens niet voldoende zijn. En als ze dan over seks wil vertellen, wordt ze afgekapt. Ook van Nora wordt niet geloofd dat zij lesbisch is, omdat het volgens de staatssecretaris te veel over fysieke lusten gaat en te weinig over liefde.

Nora, Oeganda

Ook uit deze verklaringen is enkel gebleken van het uiten van fysieke lusten gebaseerd op een seksuele aantrekkingskracht. Dezerzijds kan niet worden ingezien hoe betrokkene en M enkele jaren een relatie hebben gehad, maar daarbij enkel seksuele handelingen met elkaar hebben verricht.¹⁸⁵

Herman, Oeganda

Wat maakte D voor u zo speciaal? – Alles wat D deed, vond ik leuk. Hij heeft mij geholpen om mijzelf te accepteren. Ik ben wat ik ben nu door D.

Welke dingen deed D die u leuk vond? – Zijn manier van lopen en spreken, ik hield ook van zijn karakter.

Dit is erg algemeen, kunt u mij een voorbeeld geven van een moment in uw relatie wanneer u besepte dat u van D hield? – De eerste keer dat ik gemeenschap met hem had, dat was in de badkamer.

Wat wilt u hiermee aangeven? – D kwam eerst op mijn bed zitten, hij deed zijn hand onder mijn dekens. (...) Vanaf dat moment hadden wij meerdere keren gemeenschap met elkaar. Ik hield heel veel van hem.

Ik zou van u een voorbeeld willen in uw relatie, waardoor u besepte dat u veel van D hield. Buiten de lustgevoelens om. – Dat is moeilijk om uit te leggen. Toen hij afstandelijk deed, miste ik hem heel erg, ik wilde altijd bij hem zijn. (...)

184. Ella, Oeganda, verweerschrift IND, maart 2020.

185. Nora, Oeganda, voornemen, augustus 2019. Nora kreeg geen asiel.

U dient zelf aan de hand van uw verklaringen aannemelijk te maken aan de IND dat u homoseksueel bent. Daarom stel ik ook deze vragen, juist om u de kans te geven om aannemelijk te maken dat u homoseksueel bent. Omdat veel asielzoekers zich beroepen op hun seksuele geaardheid. U heeft ook verklaard dat D een cruciale rol heeft gespeeld in het ontwikkelen van uw geaardheid. Snapt u dit? – Ik begrijp het wel, maar sommige dingen zijn heel moeilijk om uit te leggen.¹⁸⁶

De reactie van de staatssecretaris:

Nadat betrokkene is gevraagd wat hem zo heeft aangetrokken aan D is hij in vaagheden blijven steken. (...) Vervolgens is gevraagd op welke momenten hij zich gerealiseerd heeft dat hij echt erg gelukkig was met D en van hem hield. Hij heeft hierop bij herhaling ontwijkend geantwoord. Derhalve is hem gevraagd naar het karakter van D. Verklaard is dat hij aardig, zorgzaam en slim was en betrokkene te eten gaf wanneer hij dit niet had. Zoals reeds eerder opgemerkt, zijn dergelijke eigenschappen niet voorbehouden aan een affectieve relatie. (...) Hij heeft voorts genoemd dat E hem veel kadootjes, kleding en voedsel heeft gegeven en hij zelf bijna niets hoefde te kopen. Deze verklaringen geven geen blijk van diepere gevoelens maar veeleer van materieel gewin.¹⁸⁷

Lieke, Oeganda

Hoe zag A eruit? – Ze had een donkere huidskleur. Ze was dun, langer dan ik. Ze had een blij gezicht. Ze was altijd aan het lachen. (...)

Wat hielden de gevoelens die u voor A had in? – Toen ik met haar was voelde ik mij veilig. Ze begreep mij. Ik voelde mij goed. Dat heb ik niet gehad met andere mensen.¹⁸⁸

De reactie van de staatssecretaris:

Zij kan in beginsel verklaren over de omgang met A en hoe zij haar heeft ontmoet. Als aan haar vervolgens vragen worden gesteld die zien op de karaktereigenschappen komt zij weer tot algemene en oppervlakkige verklaringen. Zo verklaart zij dat A lief, goed en behulpzaam was. Opgemerkt dient te worden dat deze vage en algemene verklaringen zich in iedere vriendschappelijke relatie kunnen voordoen. Ook wat betreft haar gevoelens voor A verklaart betrokkene summier. Zij verklaart enkel dat zij zich veilig en goed voelde. Daar komt bij dat zij verklaart te hebben gesproken met A over haar gevoelens. (...) 'Ik had haar gezegd dat ik haar leuk vind, dat ze een mooie lach heeft. Ze ging ook dingen tegen mij zeggen die zij aan mij leuk vond'. Ook met deze verklaringen maakt zij haar seksuele gerichtheid en relatie met A niet inzichtelijk.¹⁸⁹

186. Herman, Oeganda, nader gehoor, april 2019.

187. Herman, Oeganda, voornemen, november 2019.

188. Lieke, Oeganda, nader gehoor, oktober 2019.

189. Lieke, Oeganda, voornemen, oktober 2019.

Menno wint zijn beroep omdat de Rechtbank Den Bosch anders dan de staatssecretaris 'steun, hoop en toekomst' helemaal geen vage algemeenheden vindt:

Verweerder heeft overwogen dat de stelling van eiser dat hij in Nederland een mannelijke partner heeft met wie hij samenwoont zijn geaardheid niet aannemelijk maakt, omdat eiser met betrekking tot zijn gestelde relatie enkel is blijven persisteren in algemeenheden. Zo heeft hij volgens verweerder zijn relatie enkel onderbouwd middels bewoordingen van commune aard zoals steun, hoop en toekomst. (...) Nog daargelaten dat verweerder niet heeft gemotiveerd waarom hij 'steun, hoop en toekomst' als algemeenheden duidt en deze aspecten niet gelden als de kernwaarden van een relatie, heeft verweerder bij de beoordeling van de geaardheid niet betrokken de duur en aard van de relatie waar eiser over heeft verklaard.¹⁹⁰

Hierna wordt Menno opnieuw gehoord:

Vertelt u eens iets over het karakter van uw partner. – Hij heeft een goed karakter. Hij is voor mij de beste. (...) Hij wil de rest van zijn leven met mij doorbrengen en andersom ook.¹⁹¹

Ook de relatie van Astrid uit Tunesië wordt niet geloofd, omdat de staatssecretaris vindt dat de beschrijving meer past bij een platonische relatie. Al met al lijkt het volgens de staatssecretaris bij een geloofwaardige homoseksuele relatie te gaan om liefde, bij voorkeur tot uitdrukking gebracht door middel van verklaringen die getuigen van diepe gevoelens. Gevoelens die ook in een vriendschappelijke relatie plegen voor te komen worden niet goed gerekend, en fysieke of puberale lusten worden als oppervlakkig van de hand gewezen.

Rechtspraak

Rb. Den Haag 29 september 2021, NL21.11872 (Oeganda)

De staatssecretaris had moeten doorvragen over haar huidige relatie met haar vriendin. Dit klemte te meer nu verweerder in het bestreden besluit aan eiseres heeft tegengeworpen dat de verklaringen over haar huidige relatie summier en algemeen van aard zijn en dat zij mede daarom haar geaardheid niet aannemelijk heeft gemaakt. Gelet op het voorgaande heeft verweerder de huidige relatie van eiseres onvoldoende betrokken bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van de gestelde lesbische geaardheid van eiseres. Beroep gegrond.

Rb. Den Haag 24 maart 2021, NL21.2985 (Nigeria)

Verweerder stelt zich niet ten onrechte op het standpunt dat de verklaringen van eiser over zijn relatie met X diepgang missen en ongerijmd zijn.

190. Menno, Guinee, Rb. Den Bosch 18 maart 2019, NL18.22309.

191. Menno, Guinee, aanvullend gehoor, september 2019. Na dit gehoor wordt geloofd dat Menno homo is. Na nog een jaar procederen wordt zijn asielaanvraag ingewilligd.

Hierbij heeft verweerder kunnen betrekken dat eiser is blijven hangen in verklaringen over de handelingen en kwaliteiten van zijn partner en niet wat hij persoonlijk voelt voor deze man. Ook heeft eiser niet met voldoende diepgang kunnen verklaren over zijn relatie met Y. Het argument, dat het voor eiser vanzelfsprekend is dat er sprake is van seksuele aantrekkingskracht en dat een diepe emotionele beschrijving van de relatie cultureel niet voor de hand ligt, is niet nader gemotiveerd. Dat eiser een introverte persoonlijkheid heeft, maakt naar het oordeel van de rechtbank ook niet dat van hem niet kan worden verwacht dat hij meer kan vertellen over zijn relaties. Beroep ongegrond.¹⁹²

Rb. Amsterdam 5 maart 2021, NL20.22112; NL20.22113 (Rusland)

In verband met het uiterlijk en karakter van zijn partner X heeft hij op de zitting toegelicht dat hij zijn gevoelens niet met mooie woorden kan omschrijven en dat hij geen dichter is. Dit is ook in lijn met wat de gehoordmedewerker tijdens het aanvullend gehoor heeft geconstateerd: *‘[Ik] merk dat u vrij oppervlakkig antwoordt als het over uw gevoelens gaat. U verklaart wel redelijk uitgebreid als het over feitelijkheden gaat.’* Gelet daarop vindt de rechtbank dat verweerder onvoldoende heeft gemotiveerd dat eiser vaag en summier heeft verklaard over X. Beroep gegrond.

Rb. Zwolle 30 juni 2020, NL20.8738 (Nigeria)

Niet ten onrechte werpt verweerder aan eiser tegen dat het ontbreekt aan duiding van gevoelens en invulling van de gestelde relaties van eiser. Van eiser mag verwacht worden dat hij verklaart over karaktereigenschappen of oprechte liefdesgevoelens. Eiser blijft – zo stelt verweerder terecht – veeleer steken in de seksuele aspecten van de relaties. Dat, zoals namens eiser ter zitting is betoogd, ook bij heteroseksuelen de nadruk kan liggen op seksuele aspecten, doet er niet aan af dat verweerder meer van eiser mag verwachten dan hij heeft verklaard. Beroep ongegrond.

3.3.8 SEKS EN DIEPE GEVOELEN

In het ABC-arrest heeft het Hof van Justitie verboden om seksueel expliciete vragen te stellen. Dit is ook opgenomen in de verschillende werkinstructies: *‘De IND stelt geen expliciete vragen over seksuele handelingen of activiteiten’*.¹⁹³ Over het algemeen houdt de IND zich hier ook aan, getuige de volgende voorbeelden.

Joris, Irak

Wij verlangen niet dat u de seksuele details vertelt. Het gaat mij erom dat u mij vertelt hoe uw eerste seksuele contact tot stand is gekomen. U heeft verklaard dat u eerst veel met hem heeft gepraat, klopt dat?
– Dat klopt.¹⁹⁴

192. Deze uitspraak is in hoger beroep vernietigd, ABRvS 4 augustus 2021, ECLI: NL:RVS:2021:1754, JV 2021/181 met noot S. Jansen.

193. WI 2015/9, WI 2018/9, WI 2019/17.

194. Joris, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, maart 2019.

Truus, Oeganda

Waren er na de schoolperiode wel plekken waar u met haar kon afspreken om bijvoorbeeld intiem met haar te zijn? – Waarom stelt u zo'n vraag, het is mijn privéleven. Als je een relatie hebt, doe je dingen met elkaar, maar ik hoef toch niet te vertellen wat ik allemaal doe.

Ik heb het ook niet over wat u precies deed, dat zou ik niet van u vragen, maar ik vroeg me af op welke plekken u met M zoal afsprak. – Mijns zus was vaak op reis, dus als zij weg was dan spraken we af bij mijn zus thuis.

Opmerking rapporteur: Ik laat mevrouw weten dat het goed is dat ze aangeeft waarom ik bepaalde vragen stel. Ik geef haar aan dat ik haar geenszins wil beledigen, maar de vragen louter stel om haar verhaal duidelijk te krijgen.¹⁹⁵

Diederik brengt in zijn opvolgende aanvraag een groot aantal foto's in, waaronder foto's van hem en een andere man met ontbloot bovenlijf, zoenend en op elkaar liggend.

Diederik, Irak

De foto's doen erotisch getint aan dus ik vraag betrokkene of de foto's nog verder gaan dan dit, omdat ik ze dan niet verder zal bekijken. Dat is niet het geval.¹⁹⁶

Rein, Sierra Leone

– Hij begon te spelen met mijn geslachtsdelen en toen zei hij dat hij seks wilde met mij. Ik heb toen seks met hem gehad. (...)

Had u meteen door wat hij met u wilde? – Nee, ik had dat nooit eerder gedaan. Ik kreeg toen een stijve. Ik heb toen seks gehad.

Wat verstaat u daaronder? Ging O bij u naar binnen? – Nee, ik ging bij O naar binnen.

Wist u wat u moest doen? – Ja.

Hoe? U had nooit seks gehad. – O vertelde mij wat ik moest doen.¹⁹⁷

Het lijkt niet noodzakelijk dat deze vragen aan Rein gesteld werden, en bovendien zijn zij in strijd met het beleid en het ABC-arrest. Toch verdient het aanbeveling om niet al te rigide met het verbod op vragen over seks om te gaan, nu het in sommige situaties wél zinvol kan zijn dergelijke vragen te stellen om een feitelijke situatie beter te begrijpen.¹⁹⁸

195. Truus, Oeganda, nader gehoor, april 2019.

196. Diederik, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, april 2019.

197. Rein, Sierra Leone, aanvullend gehoor, november 2018.

198. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 50-51.

Liever diepe gevoelens

Het is de bedoeling dat seksuele gerichtheid zich uit door diepe gevoelens. Mensen van wie de gevoelens door de staatssecretaris vaag of oppervlakkig worden geacht of die te veel over seksuele handelingen vertellen, lopen een grote kans dat dat negatief uitpakt voor hun geloofwaardigheid.¹⁹⁹ Dit gebeurde bijvoorbeeld bij Vincent uit Gambia.

Vincent, Gambia

Aan betrokkene is onder meer gevraagd hoe hij merkte dat hij anders was dan de andere jongens om hem heen. Overwogen wordt dat hij op dit punt alleen en uitsluitend over seksuele gevoelens en activiteiten heeft verklaard. (...) Er is betrokkene ook gevraagd wat het met hem deed toen hij wist dat hij gevoelens had voor jongens op twaalf- of dertienjarige leeftijd. Hij blijft ook op dit punt steken in vage, oppervlakkige en wisselende verklaringen en geeft daarbij geen blijk van enige emotie of (dieperliggende) gevoelens.²⁰⁰

Ook bij Lars uit Irak ging dit aanvankelijk fout. Zijn verklaringen over seksuele handelingen werden betiteld als oppervlakkig, vaag en algemeen van aard. Later kreeg hij toch een status.

Lars, Irak

Het is misschien een gekke vraag, maar wat verstaat u onder homo-seksueel zijn? – Dat je een aantrekkingskracht hebt voor jongens en seksueel verkeer met hetzelfde geslacht hebt. (...)

Hoelang duurde de periode van elkaar leren kennen tot de eerste seksuele handelingen? – (...) Ik zei dat ik hem leuk vond en het graag met hem wilde doen. Hij accepteerde het en vroeg waar ik het wilde doen.

U zegt: hij accepteerde het, maar heeft hij ook verteld dat hij homo-seksueel was? – Nee, dat heeft hij niet gezegd. Ik heb hem benaderd en het verzoek bij hem neergelegd dat ik dat wilde doen met hem. Hij accepteerde dat.²⁰¹

De reactie van de staatssecretaris:

Overwogen wordt dat zijn verklaringen over zijn gestelde homo-seksuele geaardheid oppervlakkig, vaag en algemeen van aard zijn. Betrokkene slaagt er dan ook niet in om inzicht te geven in zijn persoonlijke belevingen en ervaringen m.b.t. zijn gestelde homoseksuele geaardheid.²⁰²

Steven, Afrika

Overwogen wordt dat betrokkene met betrekking tot zijn seksuele geaardheid voornamelijk heeft verklaard over seksuele handelingen met

199. Zie in dit verband ook *Trots of Schaamte?*, p. 34-36.

200. Vincent, Gambia, voornemen, januari 2020.

201. Lars, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, november 2019.

202. Lars, Irak, voornemen, december 2019.

mannen. Zo heeft hij verklaard dat hij er zelf achter is gekomen dat hij homoseksueel is, omdat hij gekozen heeft om seks te hebben met een man en omdat mannen een mooi lichaam hebben. Ondanks dat hem in het gehoor gerichte vragen zijn gesteld over zijn gevoelens buiten seksuele aantrekkingskracht tot mannen, valt hij de hele tijd terug op verklaringen over seksuele handelingen. Hij weet echter geen inzicht te geven in (de ontwikkeling van) zijn gevoelens inzake zijn homoseksuele gerichtheid. Door het enkel te hebben over seksuele aantrekkingskracht heeft betrokkene niet inzichtelijk gemaakt hoe hij zijn homoseksuele gerichtheid heeft ontdekt en beleefd.²⁰³

Joris, Irak

Betrokkene heeft ongedetailleerde, onduidelijke, wisselende en weinig overtuigende verklaringen afgelegd ten aanzien van zijn bewustwordingsproces en redenen voor het aangaan van homoseksuele contacten. Immers, hiertoe heeft hij verklaard dat hij seksuele behoeften had waaraan niet voldaan werd.²⁰⁴

Ella, Oeganda

Zij heeft enkel over gebeurtenissen verklaard in het kader van hoe haar eerste lesbische liefdesrelatie, met S, is verlopen, niet over gevoelens. Vervolgens is haar uitdrukkelijk gevraagd te verklaren over haar gevoelens in dit verband. Over de ontdekking van haar liefdesgevoelens voor een vrouw heeft zij vervolgens verklaard dat ze haar gevoelens probeerde te onderdrukken. Vervolgens heeft zij verklaard verward te zijn geweest over wat ze voelde. Wanneer haar direct gevraagd werd wat er zoal in haar om ging, is zij blijven steken in oppervlakkigheden in plaats van concrete gevoelens. Zo heeft betrokkene slechts geantwoord dat ze in de war was, omdat ze zag dat andere meisjes geïnteresseerd waren in jongens. Hiernaast heeft zij verklaard dat ze zoveel in haar gedachten had, en zich afvroeg of het mogelijk was dat ze gevoelens voor een vrouw had. Met deze summiere en oppervlakkige verklaringen heeft betrokkene onvoldoende inzicht gegeven in de ontdekking van haar liefdesgevoelens voor een vrouw.²⁰⁵

Sophia, Oeganda

Ik heb eerder van u begrepen dat u biseksueel bent. Klopt dat? – Ja, dat klopt.

Valt u in gelijke mate op mannen en vrouwen of heeft u, in het algemeen, een voorkeur voor mannen dan wel vrouwen? – Mijn voorkeur gaat uit naar vrouwen.

Kunt u dat toelichten? – (...) Als ik met een vrouw ben, voel ik me goed. Dan voel ik mij ook op mijn gemak. Als ik met een vrouw ben, kan ik wel klaarkomen. Ik vind seks met de vinger heerlijk.

203. Steven, Afrika, voornemen, december 2019. Steven krijgt geen asiel.

204. Joris, Irak, voornemen, april 2019.

205. Ella, Oeganda, voornemen, november 2019. Ella's beroep is ook ongegrond.

U hoeft niet al te expliciet te zijn over uw seksuele voorkeuren. Ik wil graag dat u aangeeft waaruit uw voorkeur voor vrouwen verder bestaat, bijvoorbeeld emotioneel, in uw gedachten, in uw beleving, en hoe die voorkeur ontstaan is en hoe u daarmee omgegaan bent. – Ik houd van vrouwen en ik heb gevoelens voor hen en ik val nog steeds op vrouwen.²⁰⁶

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene heeft ten aanzien van haar voorkeur voor vrouwen enkel verklaard dat zij zich meer op haar gemak voelt met een vrouw en dat zij de seksuele contacten prettig vindt. Als haar vervolgens wordt gevraagd of zij deze gevoelens kan verhelderen en kan vertellen hoe zij hiermee is omgegaan, antwoordt zij wederom dat zij gewoon van vrouwen houdt en gevoelens voor hen heeft. Zij blijft aldus zeer algemeen omtrent haar (ontwikkelde) gevoelens voor vrouwen, zodat enkel en alleen op basis van deze verklaringen haar seksuele gerichtheid niet aannemelijk kan worden geacht.²⁰⁷

Lieke, Oeganda

U heeft verteld over uw relaties met A en B. U heeft verteld dat u verliefd op hen was omdat zij aardig en vrolijk zijn. Dit zijn echter dingen die men ook kan voelen bij vriendschappen. Ik wil u daarom nogmaals de gelegenheid bieden om duidelijk te maken wat ervoor zorgde dat u verliefd op hen was en wat er anders was aan uw gevoelens voor A en B dan de gevoelens die u voor andere vrouwen had. – A was mijn buurmeisje. We deden veel dingen samen.²⁰⁸

De reactie van de staatssecretaris:

Verder wordt in het kader van haar relaties overwogen dat zij in haar verklaringen veelal de nadruk op de seksuele kant van haar geaardheid legt zonder daarbij in te gaan op de gevoelsmatige kant. (...) Bij de vraag wat het verschil was tussen haar gevoelens voor A en B geeft zij aan dat B alle gevoelige lichamelijke plekken wist. Zelfs nadat aan haar duidelijk is gemaakt dat zij dient te verklaren over de gevoelsmatige kant, blijft zij over intimiteit en fysiek contact verklaren. Concluderend wordt overwogen dat zij ongerijmd en oppervlakkig verklaart, terwijl zij voldoende de gelegenheid heeft gekregen om dieper op haar gevoelens en gedachten in te gaan.²⁰⁹

Verliefd worden op iemand die aardig of vrolijk is, wordt niet beschouwd als 'diepe gevoelens'. Maar de nadruk leggen op seks is zeker ook niet de bedoeling. Zodra er sprake is van seks wordt er vaak erg moralistisch of normatief geredeneerd, zeker als het gaat om vrouwen uit Oeganda. Er wordt dan gesproken van 'fysieke lusten' of 'puberale lustgevoelens' en het is duidelijk dat deze kwalificaties als inferieur aan gevoelens van liefde worden gezien.²¹⁰

206. Sophia, Oeganda, nader gehoor, juli 2019.

207. Sophia, Oeganda, beschikking, december 2019.

208. Lieke, Oeganda, nader gehoor, oktober 2019.

209. Lieke, Oeganda, voornemen, oktober 2019.

210. Italiaanse rechters achtten het geloofwaardig dat asielaanvragers meer nadruk legden op de lichamelijke aspecten dan op de emotionele. Zie Danisi et al., 2021, p. 310: 'To avoid Western conceptions of sexuality and emotion dominating credibility assessment, appeal judges have found it credible that claimants would place more emphasis on the physical aspects of their sexuality than the emotional one, overturning decisions by territorial commissions denying international protection owing to lack of credibility. Appeal Tribunal of Brescia, judgment no. 1350, 18 July 2019'.

Nora, Oeganda

Betrokkene heeft summier en oppervlakkig verklaard over de gevoelens die zij voor vrouwen heeft en over de wijze waarop zij achter deze gevoelens gekomen is. Zij duidt daarbij haar gevoelens voornamelijk in termen van fysieke aantrekkingskracht. Van gevoelens van liefde lijkt derhalve geen sprake te zijn. (...) Dezerzijds wordt er echter op gewezen dat het ontwikkelen van gevoelens van aantrekkingskracht naar aanleiding van het aanraken van geslachtsdelen en het bekijken/aanraken van borsten eerder duidt op puberale gevoelens van lust dan op gevoelens van op affectie gebaseerde liefde. Van iemand die echter reeds bijna 30 jaar gevoelens heeft voor vrouwen had mogen worden verwacht dat zij gedetailleerder kon verklaren waarom dergelijke gevoelens weldegelijk gevoelens van liefde waren in plaats van puberale lusten. Dit geldt eens te meer gezien de culturele en maatschappelijke visie op homoseksualiteit in Uganda.²¹¹

Jet, Oeganda

Dezerzijds wordt erkend dat homoseksualiteit zich doorgaans uit in seksuele handelingen met dezelfde sekse. Dit sluit echter niet uit dat er in bepaalde mate eveneens sprake moet zijn van gevoelens van liefde, althans intensere gevoelens dan slechts aantrekkingskracht, waaruit blijkt dat de interesse in dezelfde sekse niet slechts op fysieke lusten gebaseerd is. (...) Betrokkene is in algemene verklaringen blijven steken als dat zij sommige meisjes op school mooi vond en vond dat zij mooi praatten. Uit dergelijke verklaringen blijkt niet van een meer dan op fysieke lusten gebaseerde aantrekking.²¹²

Het oordeel van de rechter:

Ten aanzien van de verklaringen van eiseres over haar gevoelens voor vrouwen is de rechtbank van oordeel dat de koppeling die verweerder maakt tussen deze gevoelens en de conclusie dat de verklaringen van eiseres onvoldoende zijn om als liefdesgevoel te kunnen dienen, onjuist is. (...) Met betrekking tot de stelling van verweerder dat sprake moet zijn van liefde naast fysieke lusten, heeft eiseres gewezen op het rapport *Trots of Schaamte?* Uit dit rapport volgt dat de fysieke aantrekkingskracht, waaruit het verrichten van seksuele handelingen kan voortvloeien, nu juist datgene is wat het onderscheid vormt. Als voorbeeld geeft de gemachtigde van eiseres in de zienswijze: *'als ik veel van de koningin zou houden en voor haar dus veel gevoelens van liefde zou koesteren, maakt mij dat nog geen homoseksueel.'* Verweerder heeft ter zitting aangegeven het eens te zijn met de kritiek van eiseres en heeft dit punt ter zitting laten vallen. Het beroep is gegrond.²¹³

De advocaat van de Lucy zet in de zienswijze de momenten op een rij waarop Lucy tijdens het nader gehoor emoties toont die door de hoorambtenaar genoteerd werden, bijvoorbeeld:

211. Nora, Oeganda, voornemen, augustus 2019.

212. Jet, Oeganda, beschikking, oktober 2019.

213. Jet, Oeganda, Rb. Amsterdam 6 november 2019, NL 19.24177. Daarna kreeg Jet weer een negatieve beschikking.

Mijn familie wilde geen contact meer met mij hebben. Mijn vader is overleden zonder dat ik afscheid van hem kon nemen. Lucy begint te huilen. Waar gingen de ruzies met uw man over? Lucy wordt emotioneel. U kreeg een relatie met Q hoe ging dat precies? Lucy glimlacht. Wat vindt u minder leuk aan haar? Lucy denkt na.²¹⁴

De – onnavolgbare – reactie van de staatssecretaris:

Het aangevoerde omtrent de emoties ten tijde van het gehoor als relevant element beschouwen wordt niet gevolgd. Immers, een relevant element is een feit of omstandigheid dat raakt aan tenminste één onderwerp of verhaallijn dat in verband staat met vluchteling-schap dan wel subsidiaire beschermingsstatus. Een emotie heeft geen raakvlakken, derhalve wordt betrokkene hier niet in gevolgd. Voor wat betreft de beoordeling van emoties wordt overwogen dat er rekening gehouden wordt met emoties ten tijde van het gehoor, maar dat er geen causaal verband vaststaat tussen de emoties en hetgeen zij heeft verklaard.²¹⁵

Rechtspraak

De Raad van State wees er in onderstaande uitspraak op dat niet iedere asielzoeker gewend is om over haar of zijn gevoelens te spreken.

ABRvS 2 september 2021, 202100285/1/V2 (Armenië)

De vreemdeling voert terecht aan dat, als de staatssecretaris van hem verwacht dat hij tijdens het nader gehoor meer inzicht had gegeven in zijn gevoelens, de staatssecretaris hierop had moeten doorvragen. (...) Dit is temeer van belang, omdat de mate waarin iemand zijn gerichtheid in woorden kan vatten per persoon zal verschillen en niet iedere vreemdeling gewend is om over zijn persoonlijke ervaringen en gevoelens te praten.

Rb. Middelburg 10 augustus 2021, NL20.15077 (Georgië)

Verweerder heeft onvoldoende gemotiveerd waarom eiser dieper dient te verklaren over emotionele aspecten van gevoelens die hij, als vijftienjarige, heeft ervaren. Niet is in te zien waarom de gevoelens die eiser als puberjongen heeft ervaren niet hoofdzakelijk konden bestaan uit fysieke prikkelingen. Verweerder heeft ten onrechte geen rekening gehouden met de belevingswereld van iemand van die leeftijd. Beroep gegrond.

Rb Roermond 30 juli 2020, NL20.8114 (Ghana)

Verweerder heeft overwogen: *‘Betrokkene is gaan glunderen tijdens het gehoor nadat hij het had over fysieke kenmerken van X en later over zijn fysieke handelingen na het kijken naar mannen op het strand, wat los staat van zijn gevoelens voor X en andere mannen.’* De rechtbank

214. Lucy, Oeganda, zienswijze, maart 2021.

215. Lucy, Oeganda, beschikking, september 2021.

begrijpt niet waarom het glunderen volgens verweerder losstaat van eisers gevoelens. Blijkbaar is het glunderen voor de rapporteur dusdanig relevant geweest, dat hij het tot twee keer toe expliciet heeft vermeld. Beide keren ging het over eisers fysiologische reactie op andere mannen. Beroep gegrond.

Rb Rotterdam 10 mei 2021, NL21.380 (Oeganda)

Eiseres heeft summier verklaard over de liefdesgevoelens die zij kreeg op het moment dat zij erachter kwam dat zij biseksueel was. (...) Haar verklaring dat zij angstig was en haar gevoelens onderdrukte geeft geen specifiek inzicht in haar gevoelsleven van het moment of van de periode dat zij tot de ontdekking kwam dat zij gevoelens had voor beide geslachten. Van eiseres mocht worden verwacht dat zij hier uitgebreider over verklaarde, vooral omdat het in de rede ligt dat meer in haar omgng dan alleen angst, nadat zij hoorde dat bisexualiteit een taboe is en mensen hierom worden vermoord. Beroep ongegrond.

Rb. Rotterdam 3 maart 2020, NL20.19904 (Oeganda)

Verweerder heeft zich terecht op het standpunt gesteld dat eiseres summier en oppervlakkig heeft verklaard over de gevoelens die zij voor vrouwen heeft en over de wijze waarop zij achter deze gevoelens is gekomen. (...) Het gaat erom dat van eiseres mocht worden verwacht dat zij meer de diepte in zou gaan met haar verklaringen. (...) Verweerder heeft zich niet ten onrechte op het standpunt gesteld dat eiseres haar gevoelens voornamelijk duidt in termen van puberale fysieke aantrekkingskracht en dat zij niet aannemelijk heeft gemaakt dat daarbij sprake was van gevoelens van liefde. (...) Verweerder heeft zich niet ten onrechte op het standpunt gesteld dat uit de verklaringen van eiseres geen aanvaardingsproces voortvloeit en dat dit van haar mocht worden verwacht, gelet op de consequenties die het had in haar land van herkomst. Beroep ongegrond.

3.3.9 TUSSENCONCLUSIE

Uit de citaten in de voorgaande paragrafen blijkt dat er erg weinig veranderd is sinds het *Trots of Schaamte?*-rapport. Dat betekent dat de kritiek uit dat rapport nog altijd actueel is. De seksuele gerichtheid van asielzoekers wordt nog altijd beoordeeld op basis van stereotiepe ideeën, waarbij verondersteld wordt dat de betrokkenen in hun land van herkomst processen van bewustwording en zelfacceptatie of ontdekking en interne worstelingen hebben doorgemaakt, voordat zij in het reine kwamen met hun seksuele gerichtheid. Er worden diepe gevoelens verwacht, en daarbij kan het beste zo min mogelijk over seks gesproken worden. Het is goed dat er niet meer zo expliciet naar seksuele handelingen wordt gevraagd, maar dat wil nog niet zeggen dat het bij seksuele gerichtheid louter om

diepe gevoelens zou gaan en dat seksuele handelingen niet relevant zijn. Het getuigt van scherpzinnigheid om woorden die vaak gebruikt worden voor vriendschap fout te rekenen als het om liefde gaat. Het idee dat naarmate de omgeving LHBTI-fob is, de staatssecretaris intensiever meent te kunnen verwachten dat deze haat door de betrokkenen geïnternaliseerd is, blijkt erg hardnekkig. Nog altijd worden schaamte en andere negatieve gevoelens verwacht en mensen die blij zijn als zij verliefd worden op iemand van hetzelfde geslacht worden gewantrouwd. Zoals dat gaat met stereotiepe ideeën, kan dat natuurlijk allemaal best voorkomen, maar het is onacceptabel om dergelijke processen en negatieve gevoelens te verwachten op straffe van ongeloofwaardigheid.

Daarnaast worden antwoorden op vragen over bewustwordings- en andere innerlijke processen vaak gekwalificeerd als ‘algemeen’, ‘vaag’, ‘oppervlakkig’ en ‘summier’, terwijl niet duidelijk is wat er vaag of oppervlakkig zou zijn aan de antwoorden en het probleem meer lijkt te zijn dat de antwoorden niet voldoen aan de verwachtingen van de staatssecretaris.

3.4 Religie

Als LHBTI asielzoekers een godsdienst aanhangen, verwacht de staatssecretaris dat zij zich serieus verdiept hebben in de relatie tussen hun gerichtheid en hun religie. Vaak tillen LHBTI asielzoekers hier niet zo zwaar aan en zeggen: als God of Allah dit echt niet gewild had, waarom heeft hij me dan zo gemaakt?²¹⁶ Soms wordt betoogd dat de staatssecretaris het op dit punt met name gemunt heeft op moslims,²¹⁷ maar van LHBTI christenen wordt net zo zeer verwacht dat zij zich serieus hebben verdiept in de relatie tussen hun religie en hun seksuele gerichtheid. Zo had Herman de Bijbel onvoldoende bestudeerd.

Herman, Oeganda

Desgevraagd heeft betrokkene verklaard dat hij veel van E hield, maar dacht dat het verkeerd was wat ze deden. Hierbij heeft hij verwezen naar de omstandigheid dat de pastoors zeiden dat homoseksualiteit een zonde was en dat homoseksuelen naar de hel zouden gaan. Hij heeft echter verklaard dat hij nog immer in God gelooft en zelfs weer een kerk bezoekt in Nederland. Nadat hem gevraagd is hoe hij dit met elkaar kan rijmen, heeft hij verklaard dat hij een pastoor heeft ontmoet die zegt dat bij God iedereen welkom is en dat hij daarom niet meer gelooft dat hij naar de hel gaat. Hij heeft desgevraagd echter geen teksten uit de Bijbel of vindplaatsen in de Bijbel kunnen noemen die het

216. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 85-92.

217. Zie bijvoorbeeld McNeal & French Brennan 2021.

onderwerp homoseksualiteit bespreken. Dit wordt ongerijmd geacht nu hij juist zijn religie heeft genoemd als struikelblok in het accepteren van zijn gestelde geaardheid.²¹⁸

Gert, Oeganda

U heeft verklaard protestants christen te zijn. Wat zegt uw geloof over homoseksualiteit? – Het is een zonde.

Wat deed dit met u? – Ik neem religie als iets subjectiefs. Iedereen begrijpt het op zijn eigen manier.

Deed u dit ook al toen u een kind was? – Thuis waren wij gelovig. (...) Als je opgroeit begin je zelf de bijbel te lezen en dan beseft je dat homo zijn een teken van liefde is. In de bijbel staat geschreven dat homoseksualiteit een zonde is en tegelijkertijd staat er ook dat je iedereen lief moet hebben. (...)

U heeft verklaard dat u eerst dacht dat er iets mis was met u en dat u pas later uw seksuele gerichtheid heeft geaccepteerd. Heeft u uw seksuele gerichtheid ooit als een zonde gezien? – Mijn religie vindt homoseksualiteit een zonde.

Dat is niet mijn vraag. Mijn vraag is of u zelf, vanwege uw religie, homoseksualiteit ooit als een zonde hebt beschouwd? – Als ik de bijbel lees, God heeft zijn zoon gestuurd naar de wereld om iedereen te redden. In het Nieuwe Testament wordt homoseksualiteit nauwelijks als een zonde beschouwd, zoals in het Oude Testament. Dus ik beschouw het Oude Testament als minder belangrijk en ik focus me op wat het Nieuwe Testament zegt.²¹⁹

De reactie van de staatssecretaris:

(...) onduidelijk is gebleven of betrokkene op enig moment geworsteld heeft met de visie van zijn geloof – het protestantisme – op homoseksualiteit. Hij heeft immers enerzijds verklaard dat hij zijn gerichtheid 10 jaar na de ontdekking ervan heeft geaccepteerd en anderzijds dat hij protestants is en dat zijn religie homoseksualiteit ziet als een zonde. Hoewel hij in staat is om zijn huidige mening over de geloofsopvattingen uiteen te zetten, is hij daarbij niet in staat gebleken om te verklaren of hij zijn gerichtheid zelf ooit als zonde heeft gezien. Nu betrokkene hier echter zevenmaal naar gevraagd is, is hij voldoende in de gelegenheid gesteld om hierover te verklaren.²²⁰

Het feit dat zeven beschouwd wordt als een heilig getal, geeft de kwestie nog extra cachet.²²¹

218. Herman, Oeganda, voornemen, november 2019. Herman werd niet geloofd en zijn asielaanvraag werd afgewezen.

219. Gert, Oeganda, aanvullend gehoor, december 2019.

220. Gert, Oeganda, voornemen, januari 2020.

221. Zeven - de betekenis volgens Bijbels Lexicon (ensie.nl). Gert is uitgeprocedeerd. Zijn aanvraag is afgewezen wegens ongehoorzaamheid.

Vincent, Gambia

U beschouwt uzelf als een moslim maar tegelijkertijd accepteert uw religie homoseksualiteit niet. Desondanks deed u mee met de religieuze verplichtingen. Hoe ging u daarmee om? – U moet weten dat dit een geheim was. De enige mensen die ervan wisten waren de mensen met wie ik seks heb gehad. Ik liet het ook niet zien.

Mijn vraag is wat deed het met u om te moeten meedoen met de religieuze verplichtingen terwijl uw religie u niet accepteert? – Ik voelde mij schuldig hierover. Maar ik bleef het doen. Dit is gewoon wat ik wilde.²²²

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene heeft verklaard dat hij op 13-of 14-jarige leeftijd in de moskee hoorde wat homoseksualiteit is en dat homoseksualiteit niet de bedoeling is, waardoor hij zich schuldig voelde. Als vervolgens wordt doorgevraagd op dit schuldgevoel blijkt hij niet in staat inzicht te geven in de persoonlijke beleving van zijn homoseksuele gerichtheid in de context van zijn religie en het schuldgevoel wat hij had.²²³

Sophia, Oeganda

Betrokkene is katholiek en haar ouders ook. Een van de principalen van het christelijke katholieke geloof is dat men niet mag samenwonen voor het huwelijk en dat kinderen niet buiten het huwelijk geboren mogen worden. (...) De gehele gang van zaken van deze gebeurtenissen - relatie krijgen met F - samenwonen - kind krijgen - niet trouwen - wordt aangemerkt als onaannemelijk, bevreemdend wekkend en in strijd met informatie uit openbare bron. De gang van zaken komt niet overeen met de waarden van het christelijke geloof. In Oeganda speelt religie een heel belangrijke rol en is er nauwelijks een scheiding tussen kerk en staat.²²⁴

Joep, Afghanistan

Wat is volgens jou het verschil tussen mensen die homoseksueel zijn en mensen die niet homoseksueel zijn? – Het verschil ligt in de mening van de mensen, wat die daarvan vinden. Ze vinden mij als homo niet normaal. Ze vinden mij een afvallige. (...) Volgens de religie mocht dat niet. Volgens de religie ben je normaal als je als man met een vrouw trouwt. Daarom dacht ik bij mezelf: als God mij geschapen heeft, waarom geeft hij mij geen recht om te leven zoals ik ben? ²²⁵

Rechtspraak**Rb. Rotterdam 18 juni 2021, NL21.5998 (Oeganda)**

Eiser is uitgebreid bevraagd over zijn christelijke achtergrond en de rol van het geloof bij de acceptatie van zijn gestelde homoseksuele geaardheid, waarop eiser antwoord heeft gegeven en het nodige heeft verklaard. (...) eiser is gelovig opgevoed, was praktiserend christen en

222. Vincent, Gambia, nader gehoor, januari 2020.

223. Vincent, Gambia, voornemen, januari 2020. Vincent is uitgeprocedeerd.

224. Sophia, Oeganda, aanvullend voornemen, mei 2020. In een voetnoot hierbij staat: Catholics & Cultures, 'Introduction: Church plays large role in Ugandan religious life, social welfare', Thomas M. Landy, 2018.

225. Joep, Afghanistan, aanvullend gehoor, november 2019.

kreeg van zijn omgeving continue te horen dat homoseksualiteit niet goed is. Eiser worstelde daarom met zijn gevoelens en schaamde zich. Hij heeft naar eigen zeggen gebeden, gevast, met meisjes afgesproken, geprobeerd 'de demon uit te jagen', en alles gedaan om de gevoelens uit zijn hoofd te laten. (...) Eiser had de hoop dat het zou veranderen. Dat gebeurde echter niet, waarna eiser beseftte dat hij 'gewoon zo was gemaakt door God' en vervolgens heeft besloten om zijn geloof achter zich te laten en te doen wat zijn hart hem ingaf en wat hem gelukkig maakte. De rechtbank kan eiser navolgen daar waar hij stelt dat dit getuigt van een persoonlijk en authentiek verhaal waar verweerder in zaken zoals die van eiser naar op zoek is. Beroep gegrond.

3.5 Riskant gedrag

Het komt geregeld voor dat LHBTI asielzoekers in het land van herkomst risico's nemen bij het uiten van de gevoelens en soms pakt dat verkeerd uit. De staatssecretaris verwacht op dit punt meer voorzichtigheid, gezien de vijandige omgeving. Hierdoor worden de risicovolle gebeurtenissen vaak niet geloofd en de seksuele gerichtheid ook niet. Dit overkwam Freek en Herman.

Freek, Afghanistan

U heeft eerder verklaard dat u angstige gevoelens had, met name voor de doodstraf. Kunt u toelichten waarom u dan toch intiem contact zocht in dergelijke situaties? – Als wij weg waren van huis en aan het spelen waren, dan probeerde ik contact te zoeken met een jongen omdat ik het heel erg fijn vond. Ik durfde dit niet te delen met andere mensen. Als je dat zegt, dan kun je gedood worden.

Was u dan niet bang dat de jongen – bij wie u dit probeerde – dit tegen anderen zou vertellen waardoor u in de problemen kon komen? – Daar was ik wel bang voor, maar ik kon mezelf soms niet inhouden.²²⁶

Herman, Oeganda

Het wordt ongerijmd geacht dat betrokkene op een feest, bij openbare toiletten E is gaan zoenen, gelet op alle risico's die hieraan verbonden zijn. Dat hij alcohol genuttigd had, wordt niet verschoonbaar geacht. Uganda is immers een homofob land, homoseksualiteit wordt fors bestraft en hij was bekend met de afwijzende houding van anderen tegenover homoseksuele personen. Verwacht mocht dan ook worden dat hij zich voorzichtig op zou stellen in zijn gedragingen naar andere mannen.²²⁷

Jet had ook alcohol gedronken op een feestje en na afloop had ze seks met haar vriendin P. De staatssecretaris vindt het

226. Freek, Afghanistan, gehoor opvolgende aanvraag, mei 2019. Freek werd niet geloofd en zijn aanvraag werd afgewezen.

227. Herman, Oeganda, voornemen, november 2019. Herman werd niet geloofd en zijn aanvraag werd afgewezen.

opmerkelijk dat zij de volgende dag over hun gevoelens gesproken hebben.

Jet, Oeganda

De volgende ochtend heeft zij aan P gevraagd hoe zij zich voelde. P heeft hierop geantwoord dat ze blij was, waarna zij aan P heeft verteld dat ze al lange tijd gevoelens voor haar had, maar dat niet durfde te vertellen. P heeft daarop geantwoord dat dat ook voor haar gold. (...) Dat zij dermate makkelijk met P heeft gepraat en tevens heeft aangegeven dat ze gevoelens voor haar had is, gezien de Ugandese cultuur ten aanzien van homoseksualiteit, opmerkelijk. Van betrokkene had immers mogen worden verwacht dat zij op grond van de maatschappelijke visie op homoseksualiteit voorzichtiger te werk ging.²²⁸

Lieke, Oeganda

Het is op zijn minst opmerkelijk dat zij eerst verklaart altijd voorzichtig en in het geheim te hebben gehandeld, maar tot drie keer toe het risico heeft genomen om met een vrouw intiem te zijn. (...) Zij was immers op de hoogte van de gevolgen en zij wist ook dat homoseksualiteit een taboe was.²²⁹

Haar advocaat schrijft in de zienswijze:

Zij heeft veel vaker dan drie keer een risico genomen. Ze heeft vele malen met A afgesproken om intiem te zijn. Ook met B heeft ze vaak afgesproken. De reden, zelfs na de waarschuwingen? De gevoelens waren té sterk en ze kon ze niet onbeantwoord laten. Wel hebben ze altijd geprobeerd zo voorzichtig mogelijk te zijn.²³⁰

Rein, Sierra Leone

Uw oom vertelde het aan uw moeder. Daarop werd u door uw moeder geslagen. Hoe lang heeft u toen geen seks gehad? – Ik denk een week en een paar dagen.

U was flink geslagen. Hoe kan het dat u na zo korte tijd toch weer zo'n risico nam? – Ik vind het gewoon leuk om seks te hebben met jongens. Daarom heb ik dat risico genomen. (...)

In december 2016 had u toch weer seks met O, namelijk in uw eigen huis. U vertelde dat u de deur wel dicht deed maar niet op slot. Waarom deed u de deur niet op slot? – Ik had O toen een lange tijd niet gezien. Hij kwam toen bij mij thuis en ik was echt blij om hem weer te zien. Door dat gevoel, door de blijdschap, ben ik vergeten de deur op slot te doen.²³¹

Nora, Oeganda

Mbt het risico dat ze nam door met K seksuele handelingen te

228. Jet, Oeganda, voornemen, april 2019. Jet werd niet geloofd en haar aanvraag werd afgewezen.

229. Lieke, Oeganda, voornemen, oktober 2019.

230. Lieke werd niet geloofd en haar aanvraag werd afgewezen.

231. Rein, Sierra Leone, nader gehoor, augustus 2018. Rein kreeg een paar maanden later asiel.

verrichten in de ziekenboeg is in het voornemen terecht tegengeworpen dat zij een onaanvaardbaar risico heeft genomen door op deze publiek toegankelijke plek handelingen met K te verrichten waar een levenslange gevangenisstraf op staat. (...) Dat zij enkel vanwege 'sterke gevoelens' een levenslange gevangenisstraf riskeert, is derhalve terecht ongeloofwaardig geacht.²³²

Rechtspraak

Rb. Den Bosch 2 maart 2021, NL21.604 (Nigeria)

Verweerder heeft naar het oordeel van de rechtbank in redelijkheid niet aan eiser kunnen tegenwerpen dat het onaannemelijk is dat eiser alcohol heeft gedronken en zo het risico heeft genomen dat hij onvoorzichtig zou worden; (...) Verweerder heeft het wel onaannemelijk kunnen vinden dat eiser de deur niet zou hebben dichtgedaan en zo het risico op betraping heeft vergroot. Beroep ongegrond.

Er zijn een paar uitspraken waarin wordt erkend dat van minderjarigen niet altijd voorzichtigheid kan worden verwacht.

Rb. Middelburg 17 september 2020, NL20.9115 (Irak)

Verder stelt de rechtbank vast dat verweerder in het bestreden besluit heeft overwogen dat van eiser kan worden verwacht dat hij alles op alles zou hebben gesteld om niet te worden betrapd op het onderhouden van een affectieve relatie met X, ook al was hij nog jong. De rechtbank is van oordeel dat verweerder op dit punt in strijd heeft gehandeld met de werkinstructie. Immers heeft verweerder niet uitgelegd waarom het referentiekader van eiser als dertienjarige jongen onverlet zou laten dat van eiser een dergelijke mate van inzicht en voorzichtigheid kan worden verwacht. Beroep gegrond.

Rb. Middelburg 3 november 2021, NL21.10906 (Oeganda)

Naar het oordeel van de rechtbank heeft verweerder kunnen overwegen dat eiser een groot risico heeft genomen door met X seksuele handelingen te verrichten op een schoolfeest. (...) Dat eiser onvoorzichtig heeft gehandeld en een risico heeft genomen op betraping, kan echter niet zonder nadere motivering tot de conclusie leiden dat dit incident ongeloofwaardig is. Eiser heeft in dit verband terecht gewezen op zijn jeugdige leeftijd ten tijde van het incident. Beroep gegrond.

Commentaar

Blijkens de uitspraak van 12 augustus 2020 meende de Raad van State dat de staatssecretaris in verband met een betraping niet uitging van een stereotiepe opvatting, want het ging er niet om dát de asielzoeker risico's genomen had, maar dat de wijze waarop hij die risico's genomen had, vreemd was.²³³

232. Nora, Oeganda, beschikking, oktober 2019. Nora werd niet geloofd en haar aanvraag werd afgewezen.

233. ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885, r.o. 8.8.

Het is echter de vraag of dit onderscheid altijd duidelijk te maken valt. De tegenwerping, samengevat als ‘Wat u volgens uw verhaal gedaan zou hebben in dat LHBTI-fobe land waar u vandaan komt, vinden wij zo risicovol, dat we uw seksuele gerichtheid ook niet geloven’ zal toch vaak neerkomen op het tegenwerpen d  t er risico’s genomen zijn. Tegen Herman en Jet wordt in ieder geval gezegd dat verwacht mocht worden dat zij zich voorzichtig(er) zouden opstellen.

Overigens leidt volgens WI 2019/17 het niet geloofwaardig achten van gebeurtenissen die voor de asielzoeker aanleiding waren om het land te verlaten, niet vanzelfsprekend tot het ongeloofwaardig achten van de seksuele gerichtheid. Dat betekent dat het risicovolle gedrag niet klakkeloos gebruikt kan worden als argument tegen het geloven van de seksuele gerichtheid, maar dat het als zelfstandig element op geloofwaardigheid beoordeeld moet worden.²³⁴

3.6 Kennis van LHBTI-onderwerpen

Een vast onderdeel van het gehoor vormen de vragen naar kennis over LHBTI-organisaties en LHBTI-gerelateerde onderwerpen in het land van herkomst en in Nederland, van strafwetten tot homofeesten. Niet iedere LHBTI persoon zal bekend zijn met LHBTI-organisaties in het land van herkomst, zie bijvoorbeeld hierna Ruben en Ivar. Ook zal niet iedereen ernaar op zoek gaan. Het kan gevaarlijk zijn en mensen kunnen bang zijn om op die manier ge-out te worden, zoals Anja en Irma vertelden. Soms hebben ze er geen behoefte aan, zoals Irma, of geen tijd voor, zoals Bernard. Toch wordt verwacht dat zij onderzoek hebben gedaan naar de situatie in hun land van herkomst en in Nederland, en dat zij hierdoor beschikken over een ‘diepgravende kennis’ op dit gebied (zie Jet en Gert). Van mensen die vluchten uit vrees voor vervolging vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit wordt ook verwacht dat zij op de hoogte zijn van de precieze strafbepalingen die de overheid van hun land van herkomst tegen hen heeft opgeworpen. Zo nodig kunnen zij na aankomst in Nederland hun kennis op dit punt nog wat bijspijkeren.

3.6.1 IN HET LAND VAN HERKOMST

Irma, Marokko

Heeft u kennis van de LHBT-organisaties in Marokko? – Nee, ik heb er nooit naar gezocht.

Waarom niet? – Als je besluit om zo’n LHBT-organisatie te bezoeken,

234. Zie ook het commentaar van Lianne Hooijmans in de UDate van VluchtelingenWerk 2021, nr. 47 bij bovenstaande uitspraak van Rechtbank Middelburg.

dan moet je via de voordeur naar binnen en kan iedereen je zien. Dan kan iedereen zien wie en wat je bent. En ik was samen met mijn vriendin C. Ik had zo'n organisatie niet nodig.²³⁵

Anja, Guinee

Bent u bekend met LHBTI-organisaties in Guinee? – Nee.

Weet u van het bestaan van homoseksuele ontmoetingsplaatsen in Guinee? – Ik weet het niet. Ik was bang. Het zou kunnen dat ze er zijn, maar ik ben er nooit geweest. Het is echt niet toegestaan.²³⁶

Bernard, Azië

Van iemand die stelt te vrezen voor terugkeer naar zijn land van herkomst in verband met diens gestelde homoseksualiteit kan en mag worden verwacht dat hij zich verdiept in de situatie voor gelijkgestemden in het betreffende land van herkomst.²³⁷

Bernards advocaat schrijft:

In zijn land van herkomst werkte hij dag en nacht, 365 dagen per jaar. Zijn relaties waren de enige lichtpuntjes. Hij weet daarom niets over de LHBT-gemeenschap, want hij had geen tijd om dat te onderzoeken. Er is geen rekening gehouden met zijn achtergrond. (...) Dat niet geloofd wordt dat hij dag en nacht moest werken, zegt vooral iets over het gebrekkige inlevingsvermogen van de beslismedewerker.²³⁸

Ivar, Azerbeidzjan

Kent u LHBT-organisaties in Azerbeidzjan? – Nee. Ik heb wel gelezen dat een vertegenwoordiger van een LHBT-organisatie zelfmoord gepleegd heeft door zichzelf op te hangen. Hij heeft zich opgehangen met de LHBT-vlag. Pas toen ik dit las, wist ik dat wij dit soort organisaties hebben.

Heeft u nog gezocht naar andere organisaties die in uw land zouden bestaan? – Nee, want ik was bang en wantrouwig. Ik weet niet hoe ik het aan u uit moet leggen, maar u zal zien hoe het is, als u naar Azerbeidzjan gaat.²³⁹

Jet, Oeganda

Tot slot wordt de ongeloofwaardigheid van dit relevante element nog bevestigd door de gebrekkige verklaringen van betrokkene over haar kennis van de LHBTI-groepen in Uganda (...). Uit deze oppervlakkige verklaringen blijkt niet van een diepgravende kennis over deze organisaties.²⁴⁰

Wat betreft haar kennis over de positie van LHBTI's in Uganda wordt erop gewezen dat van haar verwacht had mogen worden dat zij enig

235. Irma, Marokko, nader gehoor, april 2019. Irma kreeg asiel.

236. Anja, Guinee, nader gehoor, oktober 2019. Anja kreeg asiel.

237. Bernard, Azië, voornemen, januari 2017. Dit citaat maakt deel uit van een dossier waarin een opvolgende aanvraag werd gedaan op basis van WI 2018/9. Uiteindelijk krijgt Bernard toch asiel.

238. Zienswijze en beroepschrift begin 2017.

239. Ivar, Azerbeidzjan, nader gehoor, november 2018. Ivar kreeg asiel.

240. Jet, Oeganda, voornemen, april 2019.

onderzoek gedaan had naar de partijen die haar belangen behartigen. Hierbij wordt meegenomen dat homoseksualiteit in Uganda strafbaar gesteld is en dat het derhalve op de weg van betrokkene gelegen had om onderzoek te doen naar de partijen die haar eventueel zouden kunnen helpen haar leven dragelijker te maken.²⁴¹

Accurate en gedetailleerde kennis van de strafwet wordt verwacht:

Gert, Oeganda

Over de Kill the Gays Bill uit 2014 heeft betrokkene in het aanvullende gehoor verklaard dat deze nog steeds geldig is. Uit openbare informatie is echter gebleken dat deze wet in augustus 2014 door het Constitutionele Hof ongrondwettig is verklaard. (...) Op grond van het bovenstaande is bij betrokkene niet gebleken van een diepgravende kennis op het gebied van de positie van LHBTI's in Uganda.²⁴²

Jet, Oeganda

Betrokkene wordt in het aanvullend gehoor nogmaals gevraagd naar de straffen die in Oeganda op homoseksualiteit staan. Zij heeft hierop slechts geantwoord dat ze weet dat homoseksuelen gearresteerd kunnen worden en dat ze aangevallen en gedood kunnen worden door gewone mensen. (...) Zij heeft tevens gesteld dat de strafmaat op homoseksualiteit in Oeganda levenslange gevangenisstraf is en dat ze op dit moment aan het discussiëren zijn of ze dit kunnen wijzigen in de doodstraf. Overwogen wordt dat betrokkene hiermee slechts in oppervlakkigheden is blijven steken, en dat zij geen melding heeft kunnen maken van het feit dat de strafmaten in Oeganda verschillen, afhankelijk van welke handelingen zijn verricht. Ook geeft zij aan geen verder onderzoek gedaan te hebben naar de wetten in Oeganda, terwijl dit wel van haar verwacht zou kunnen worden, nu deze wetten door haar gestelde homoseksuele gerichtheid op haar betrekking zouden hebben. Van betrokkene mag verwacht worden dat ze op de hoogte zal zijn van de relevante wetten in Oeganda, die zien op homoseksualiteit, nu zij om die reden asiel aanvraagt. Dit des te meer, nu ze reeds lange tijd in Nederland verblijft, waar ze vrijuit onderzoek zou kunnen doen hiernaar.²⁴³

Het is onduidelijk waarom je als LHBTI persoon onderzoek zou moeten doen naar de 'relevante wetten' in Oeganda, en al helemaal nadat je gevlucht bent naar Nederland. Dit lijkt toch erg op een examen dat goed voorbereid moet worden. En als Jet inderdaad op de Oegandese strafwetten was gaan studeren, was haar waarschijnlijk tegengeworpen dat deze kennis openbaar toegankelijk is, zoals een Kameroenese man overkwam, toen hij de namen van twee Nederlandse gay bars wist te noemen.²⁴⁴

241. Jet, Oeganda, beschikking, oktober 2019.

242. Gert, Oeganda, voornemen, januari 2020.

243. Jet, Oeganda, beschikking, mei 2020.

244. Rb. Amsterdam 19 april 2017, 17/6423, beroep gegrond (Kameroen).

Strafwetten

Soms wordt in de vraagstelling de situatie in het land van herkomst met betrekking tot strafbaarheid en overheidsvervolg-
ging van LHBTI personen gebagatelliseerd. Zo wordt gebruik-
gemaakt van het gegeven dat in de meeste strawsetten in de
landen van herkomst niet de homoseksualiteit *an sich* strafbaar
wordt gesteld, maar het verrichten van homoseksuele hande-
lingen.²⁴⁵ Dit gebeurde in de gehoren van Victor en Anja, die
overigens goed op de hoogte waren en zich niet van de wijs
lieten brengen.

Victor, Marokko

Volgens openbare bronnen is homoseksualiteit niet strafbaar in Marokko. Hoe weet u dat u geen bescherming zou krijgen als u zich bij problemen zou wenden tot de politie? – Artikel 489 van het wetboek van strafrecht stelt homoseksualiteit strafbaar. Er rust een gevangenisstraf op tussen de 6 maanden en 3 jaar.²⁴⁶

Anja, Guinee

Weet u wat er wel en niet verboden is qua LHBTI in Guinee? Wettelijk of in de samenleving? – Als je in Guinee door de bevolking als homoseksueel wordt herkend kun je gelyncht worden. Maar als je mazzel hebt en wordt aangehouden door de overheid riskeer je een gevangenisstraf van zes maanden tot tien jaar plus een boete. Als je echt volwassen wordt krijg je de doodstraf. De maatschappij accepteert het niet.

Volgens mijn informatie is er geen overheidsvervolgging van homoseksuelen. Strafvervolgging van homoseksuelen is niet bekend. Het staat wel bekend als taboe en wordt slechts getolereerd. Op homoseksuele handelingen staat inderdaad wel een bestraffing. – Dat klopt niet. Ik heb in Guinee nooit een homoseksueel stel gezien.²⁴⁷

3.6.2 IN NEDERLAND

Harrie, Rusland

Wat weet u over de rechten van homoseksuelen in Nederland? – Van wat ik heb gelezen en gehoord heb ik begrepen dat homo's hier dezelfde rechten hebben als hetero's en ze mogen trouwen. Ze worden niet buiten in elkaar geslagen, in het openbaar en op straat. En ze worden hier beschermd.²⁴⁸

Freek, Afghanistan

Op de vraag wat betrokkene kan vertellen over de situatie in Nederland beperkt hij zich tot het vertellen dat homoseksuelen gelijke rechten hebben en dat er geen verschillen zijn. Hieruit blijkt dan ook dat hij summiere kennis heeft van de lhbt-situatie in Nederland, hetgeen niet getuigt van enige interesse en bekendheid met de positie van lhbt'ers

245. Zie ook de brief van het COC van 21 mei 2021, waarin werd verzocht voortaan af te zien van het onderscheid tussen LHBTI-gerichtheid en handelingen, nadat dit onderscheid in het ambtsbericht Iran van februari 2021 werd opgevoerd als argument voor de stelling dat er in dat land geen systematische vervolging van LHBTI personen plaatsvindt.

246. Victor, Marokko, aanvullend gehoor, november 2020. Uiteindelijk krijgt Victor asiel.

247. Anja, Guinee, nader gehoor, oktober 2019. Zie over de situatie van homoseksuelen in Guinee ook *M.B. tegen Nederland*, EHRM 21 december 2017, JV 2018/87 met noot Jansen. Over het algemeen zitten homoseksuelen in Guinee in de kast uit angst voor vervolging.

248. Harrie, Rusland, nader gehoor, maart 2020. Harrie kreeg asiel.

in Nederland. Hij heeft daarnaast geen blijk gegeven van enige kennis over LHBT-organisaties in Nederland. (...) Voorts verklaart hij dat hij twee of drie keer naar een feest voor homoseksuelen in Amsterdam is geweest. (...) Ondanks dat hij analfabeet is mag verwacht worden dat hij op z'n minst de namen kan noemen van deze feesten dan wel andere gelegenheden voor homoseksuelen in Nederland.²⁴⁹

Victor, Marokko

Ook uit de verklaring van betrokkene dat hij de regenboogvlag niet herkende wordt opgemaakt dat hij zich nimmer heeft verdiept in zijn geaardheid. (...) Voorts heeft hij verklaard dat hij in Nederland geen contact heeft met LHBTI's of op LHBTI gerichte organisaties. Gelet op het feit dat er in Marokko hiervoor minder mogelijkheden zijn dan in Nederland, kan van hem worden verwacht dat hij van deze mogelijkheden gebruik maakt.²⁵⁰

Gelet op de omstandigheid dat hij specifiek Nederland heeft uitgekozen om naartoe te vluchten (...), mag worden verwacht dat hij uitgebreider en gedetailleerder had kunnen verklaren over de situatie omtrent LHBTI's in dit land. Zo had hij bijvoorbeeld kunnen verklaren dat Nederland als eerste land ter wereld het homohuwelijk legaliseerde en dat de hoofdstad Amsterdam al sinds de jaren tachtig wereldwijd als *gay capital* bekend staat.²⁵¹

Gert, Oeganda

U bent sinds augustus 2018 in Nederland, bent u ook uit geweest naar specifiek homoseksuele gelegenheden? – Ik ben alleen naar bijeenkomsten en feesten van het COC geweest. Maar nog niet naar homobars.

Voelt u wel de behoefte om naar homobars te gaan? – Dat wil ik heel graag, maar ik weet niet waar de homobars zijn. (...)

Wat houdt u tegen, dat u daar niet naartoe gaat? – Ik wil eerst weten of ik zomaar naar dat soort bars mag gaan, omdat ik hoorde dat ik voor sommige plaatsen een lidmaatschapskaart nodig heb om binnen te gaan.²⁵²

Uit het voornemen van een jaar later blijkt dat Gert inmiddels de weg naar de homobars gevonden heeft, maar voor de geloofwaardigheid van zijn seksuele gerichtheid maakt dat niets uit. Diepgravende kennis wordt verwacht:

Betrokkene is bekend met het COC en is naar feesten en bijeenkomsten van deze organisatie gegaan. Hij heeft daarnaast de Gay Pride bezocht en is naar homobars gegaan. Deze omstandigheden kunnen echter niet leiden tot het geloofwaardig achten van de door hem

249. Freek, Afghanistan, voornemen opvolgende aanvraag, juli 2019.

250. Victor, Marokko, tweede voornemen, januari 2019.

251. Victor, Marokko, vierde voornemen, mei 2020. Dit voornemen was gebaseerd op het nader gehoor dat afgenomen werd op het moment dat hij hier drie maanden was.

252. Gert, Oeganda, eerste gehoor, maart 2019.

gestelde homoseksuele gerichtheid. (...) Hij heeft op dit punt immers enkel verklaard dat homoseksualiteit in Nederland niet strafbaar is en dat homoseksuelen in Nederland niet worden gediscrimineerd. (...) Van betrokkene had een meer diepgravende kennis op dit punt verwacht mogen worden, eens te meer nu hij al anderhalf jaar in Nederland is en hier te lande asiel heeft aangevraagd op grond van zijn gerichtheid.²⁵³

Gevraagd naar wat zij heeft geleerd over de situatie van LHBTI mensen in Nederland, heeft Ella genoemd: 'vrijheid van LHBTI's, dat homoseksuelen hand in hand op straat lopen, over hun geaardheid mogen praten en met elkaar mogen trouwen.' Dit wordt niet voldoende geacht, zeker niet omdat Ella 'uit een land komt waar homoseksualiteit een taboe is en zelfs bij wet strafbaar gesteld is.'

Ella, Oeganda

Van haar had mogen worden verwacht dat zij zich meer had verdiept in de situatie van LHBTI's in Nederland, een land waar de rechten van LHBTI verankerd zijn in de (grond)wet en waar ontzettend veel te doen en te weten is op het gebied van LHBTI. Niet valt in te zien dat zij zich, eenmaal in Nederland, hier niet verder in zou verdiepen om zodoende gebruik te kunnen maken van de (on)vrijheden die Nederland kent op dit gebied. Uit haar verklaringen is echter niet gebleken dat zij hier veel onderzoek naar heeft gedaan.²⁵⁴

Nora, Oeganda

Over de positie van LHBTI's in Nederland heeft zij verklaard dat ze weet dat LHBTI's in Nederland rechten hebben, veilig zijn en worden gezien als gelijk aan andere mensen. Dit zijn echter oppervlakkige verklaringen waaruit niet blijkt van een meer diepgravende kennis over de positie van LHBTI's. Van betrokkene had echter, aangezien zij op het moment van gehoor reeds zeven maanden in Nederland was, verwacht mogen worden dat zij meer onderzoek had gedaan naar haar positie als LHBTI hier te lande, eens te meer nu zij Nederland als een veilig land voor homoseksuelen ziet en hierheen gekomen is met de wens om zich hier duurzaam te vestigen.²⁵⁵

Sophia, Oeganda

Betreffende de kennis die betrokkene heeft over LHBTI-organisaties in Nederland en Uganda wordt overwogen dat zij op zichzelf voldoende kennis heeft. Dit wordt dus niet aan betrokkene tegengeworpen.²⁵⁶

Jet, Oeganda

Omtrent haar kennis van de LHBTI-gemeenschap is de rechtbank van oordeel dat verweerder onvoldoende heeft gemotiveerd waarom van haar verwacht mag worden dat zij meer onderzoek had moeten doen

253. Gert, Oeganda, voornemen, januari 2020.

254. Ella, Oeganda, voornemen, november 2019. Vgl. Jet, Oeganda, voornemen, april 2019: 'Tevens heeft zij oppervlakkig verklaard over de positie van LHBTI's in Nederland. Zo heeft zij op dit punt immers enkel verklaard dat homoseksuelen gelijk zijn aan anderen en dat ze mogen trouwen en adopteren. Tevens op dit punt is daarmee echter niet gebleken van een diepgravende kennis.'

255. Nora, Oeganda, voornemen, augustus 2019.

256. Sophia, Oeganda, voornemen, oktober 2019.

naar de positie van LHBTI's in Nederland dan dat ze heeft gedaan. Eiseres heeft verklaard dat homoseksuelen in Nederland mogen trouwen en dat zij kinderen mogen adopteren. Verder heeft eiseres verklaard over enkele belangenorganisaties voor LHBTI's in Nederland. (...) Verweerder heeft niet onderbouwd wat eiseres nog meer had moeten verklaren. Beroep gegrond.²⁵⁷

Rechtspraak

ABRvS 2 september 2021, 202100285/1/V2 (Armenië)

Uit zijn verklaringen komt naar voren dat hij als homoseksuel niet al te zeer naar buiten trad en dat hij op internet vooral heeft gezocht naar informatie over plekken buiten Armenië waar hij met zijn partner in veiligheid zou kunnen leven. (...). Ook valt niet in te zien waarom de staatssecretaris van de vreemdeling verwacht dat hij op de hoogte is van het bestaan van datingsites en sociale netwerken die zich specifiek richten op de Armeense lhbt-gemeenschap en weet te verklaren over belangenorganisaties die zich in Armenië inzetten voor de rechten van lhbt. Het hoger beroep is gegrond.

Rb. Den Haag 24 maart 2021, NL21.2863 (Nigeria)

Verweerder heeft zich niet ten onrechte op het standpunt gesteld dat het ongerijmd is dat hij verder niets heeft gelezen over andere lhbt-organisaties in Nigeria, aangezien deze informatie makkelijk online te vinden is. Deze omstandigheid draagt niet bij aan de geloofwaardigheid van eisers asielrelaas. Beroep ongegrond.

Rb. Haarlem 3 juni 2021, NL21.6111 (Indonesië)

Dat hij nooit naar LHBTI-belangenorganisaties heeft gezocht in Indonesië is niet onbegrijpelijk. In Indonesië heeft hij namelijk zijn homosexualiteit niet kunnen uitdragen en niet openlijk als homoseksuel kunnen leven. (...) Voor zover verweerder stelt dat het onbegrijpelijk is dat hij vanuit Nederland niet heeft gezocht naar dergelijke organisaties, treft die stelling ook geen doel. Eiser zet daar namelijk tegenover dat hij niet de intentie heeft om naar Indonesië terug te keren en daar als homoseksuel te leven. (...) Eiser heeft daarmee een plausibele verklaring gegeven waarom hij niet de behoefte of de noodzaak heeft gevoeld om onderzoek te doen daarnaar. Beroep gegrond.

Rb. Roermond 27 augustus 2021, NL21.7837; NL21.7838 (Iran)

(...) uit het Algemeen Ambtsbericht Iran 2019 blijkt dat homosexualiteit op zichzelf niet strafbaar is, enkel het verrichten van homoseksuele handelingen. (...) De rechtbank is van oordeel dat van eiseres, die ten tijde van het gehoor 16 jaar was, niet verwacht kan worden dat zij het verschil begrijpt tussen het niet strafbaar zijn van homosexualiteit op zich en het wel strafbaar zijn van het uiting geven aan

257. Jet, Oeganda, Rb. Amsterdam 6 november 2019, NL19.24177. Hierna volgde weer een negatieve beschikking.

die homoseksualiteit door het verrichten van bepaalde handelingen. Beroep gegrond.

Rb. Middelburg 10 augustus 2021, NL20.15077 (Georgië)

Eiser heeft aangevoerd dat het feit dat hij in Nederland niet actief bezig is met zijn geaardheid samenhangt met het feit dat hij nog steeds rouwt om het verlies van zijn familie en het feit dat X hem in de steek heeft gelaten. Het is volgens eiser niet duidelijk waarom dit geen goede reden zou zijn voor het feit dat eiser zich nog niet verder is gaan 'ontplooien' in Nederland. Beroep gegrond.

3.6.3 CONCLUSIE

Deze citaten schetsen geen vrolijk beeld: als je te weinig kennis hebt, wordt dat tegengeworpen, maar als je voldoende kennis hebt, werkt dat niet in je voordeel. Vergeleken met de praktijk ten tijde van WI 2015/9 en *Trots of Schaamte?* lijken de verwachtingen waar het gaat om kennis van LHBTI-organisaties en -onderwerpen opgeschroefd te zijn. Zowel wat betreft de situatie in het land van herkomst als die in Nederland wordt nu 'diepgravende kennis' verwacht, terwijl de onderbouwing van deze verwachting niet veel dieper gaat dan: omdat u uit uw land van herkomst gevlucht bent vanwege uw gerichtheid en omdat u om die reden hier asiel hebt aangevraagd.

Het is erg raar om tegen iemand die de regenboogvlag niet kent te zeggen dat hij zich 'niet in zijn geaardheid heeft verdiept'. Zo wordt de asielprocedure een LHBTI-examen, waarvoor je kunt zakken. Het is ook raar om van een Oegandese man te verwachten dat hij na een paar maanden verblijf in een Nederlands AZC homobars frequenteert. Dit maakt duidelijk dat het zogenaamde *rescue narrative* nog altijd *alive* en *kicking* is.²⁵⁸ Het komt zeker voor dat mensen positief verrast zijn als ze in Nederland komen, zoals de man die in Kazachstan was mishandeld en afgeperst door de politie en die tijdens de Canal Parade in Amsterdam een boot met politieagenten van Roze in Blauw zag,²⁵⁹ maar je kunt hier natuurlijk geen algemene regel van maken.²⁶⁰

3.7 Verklaringen van derden

In WI 2018/9 is een hele nieuwe paragraaf gewijd aan verklaringen van derden. Op 13 november 2018 schreef de staatssecretaris: 'Ik vind het van belang dat verklaringen van derden bij de IND kunnen worden ingediend en dat ook gemotiveerd wordt waarom een dergelijke verklaring wel of niet meegewogen

258. Een *rescue narrative* is in dit verband de stereotiepe verwachting dat een LHBTI asielzoeker wel blij en opgelucht zal zijn nu hij in het 'vrije westen' is en zich daarom enthousiast in de gay scene zal begeven. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 97-98.

259. Christian, aanmeldgehoor, juli 2018. Hij kreeg later asiel.

260. Zie ook Rb. Amsterdam 21 mei 2021, NL21.6356 (Nigeria): 'Eiser heeft verklaard dat hij in Nederland tijdens de Gay Pride met een politieagent over zijn geaardheid kon spreken (...). Hij heeft verklaard dat hij zich daardoor ook vrij voelde om aan de buitenwereld zijn homoseksualiteit te kunnen laten zien en dat hij niet meer stiekem hoefde te doen. (...) Verweerder heeft niet duidelijk gemaakt waarom deze gebeurtenis en eisers gevoelens daarover bevreemdingwekkend zouden zijn voor een Nigeriaanse homoseksuele man die op dat moment nog niet lang in Nederland was.' Beroep gegrond.

wordt in de beoordeling. Onder het indienen van verklaringen door derden versta ik uitdrukkelijk ook partners of belangenorganisaties. De IND motiveert, op grond van de nieuwe werkinstructies voor lhbt'i's en bekeerlingen, meer nog dan voorheen op welke wijze de verklaringen van derden bij de beslissing op het asielverzoek zijn meegenomen.²⁶¹ Ook schrijft de staatssecretaris dat verklaringen van derden altijd al werden meegewogen, en dat de nieuwe tekst dus geen wijziging is in de beoordeling. Toch is in WI 2018/9 een flinke passage opgenomen waarin staat dat moet worden gemotiveerd hoe rekening is gehouden met dergelijke verklaringen, om zo aan een asielzoeker en aan derden duidelijk te maken op welke wijze hun inbreng is betrokken. Hieronder worden eerst drie voorbeelden van dossiers genoemd waarbij verklaringen van derden mogelijk bijgedragen hebben aan een positieve uitkomst, en vervolgens een groot aantal waarbij dat niet het geval was. Deze voorbeelden zijn alle van vóór de uitspraak van de Raad van State van 4 augustus 2021 (zie par. 2.4.3).

Truus, Oeganda

Truus woont samen met haar partner die ze ontmoette in het AZC. Haar partner heeft een status. Zij kwam naar de zitting en ze schreef ook een brief. Het is goed mogelijk dat de relatie geholpen heeft bij het gegronde beroep en de status voor Truus.

Lars, Irak

Lars brengt een verklaring in van zijn Nederlandse vriend: 'Mijn naam is Peter en ik heb een relatie met Lars. Ik ben 22 jaar en ik woon bij mijn ouders. We zijn samen naar het COC geweest. Als u meer wilt weten kunt u mij terugmailen.' Later komen er verklaringen van Peters ouders. Zijn vader schrijft: 'Mijn zoon heeft een relatie met Lars, hij is een aantal keer bij mij thuis geweest en hij komt fatsoenlijk over. Het zou jammer zijn als hun relatie zou moeten stoppen en ik hoop dat ze de kans krijgen er iets moois van te maken. Ik zelf geloof dat dit goed mogelijk is.' De moeder van Peter schrijft: 'Mijn zoon Peter heeft een relatie met Lars. Ze kennen elkaar nu anderhalf jaar. Door de vele overplaatsingen van Lars hebben ze al veel meegemaakt. We hebben goede gesprekken gehad met Lars. Hij is veel weken bij ons geweest, hij spreekt redelijk goed Nederlands en dat gaat ook steeds beter. Wat zou het fijn zijn als ze samen een toekomst zouden hebben.' Een paar dagen later krijgt Lars een status.

Hannah, Afrika

Het verhaal van Hannah werd niet geloofd, ondanks haar vele

261. Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 13 november 2018, vergaderjaar 2018-2019, 19637, nr. 2440.

262. Voornemen, november 2015: 'Volledigheidshalve wordt overwogen dat betrokkene heeft verklaard dat zij diverse littekens op haar lichaam heeft. Echter, nu betrokkene bevreemdingwekkende en ongerijmde verklaringen heeft afgelegd over de gebeurtenissen die deze littekens zouden hebben veroorzaakt wordt betrokkene niet gevolgd dat deze littekens zijn ontstaan vanwege deze gebeurtenissen.'

263. De medici en psychologen van het instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (iMMO) onderzoeken marteling en inhumane behandeling in de context van de asielprocedure.

264. Zie ook hierna, paragraaf 3.9.2, over de minuut in deze zaak.

265. Bijvoorbeeld Gert, Oeganda, beschikking, maart 2020.

266. Menno, Guinee, opvolgende procedure, beschikking, november 2018. Een paar procedures later krijgt Menno toch asiel.

267. Gert, Oeganda, beschikking, maart 2020. Gert overlegde twee brieven van het COC: één waaruit bleek dat hij LHBTI-bijeenkomsten had bezocht, en de ander over de intake-gesprekken die Cocktail met hem gevoerd had. Ook legde hij een grote hoeveelheid foto's over waar hij te zien is op verschillende LHBTI-bijeenkomsten. Gert is inmiddels uitgeprocedeerd.

268. Freek, Afghanistan, beschikking, februari 2020.

lichamelijke en psychische littekens.²⁶² Pas toen een iMMO-rapportage haar relaas met betrekking tot haar littekens bevestigde, kreeg zij na drie jaar procederen alsnog een positieve beschikking.²⁶³ Mogelijk hebben de steunbrief van medewerkers van het COC en de nieuwe werkinstructie WI 2018/9 hierbij ook een rol gespeeld.²⁶⁴

Er werden in de dossiers ook veel verklaringen van derden gevonden die niet het gewenste effect hadden. Vaak worden foto's ingebracht, waarop de asielzoeker te zien is samen met haar of zijn partner, op LHBTI-feestjes, gay parades enz. Meestal worden zulke foto's van tafel geveegd met de opmerking: 'met foto's kan iemand zijn gestelde homoseksualiteit niet aannemelijk maken.'²⁶⁵ Of met iets meer woorden: 'Ten aanzien van het aangevoerde dat van de door betrokkene overgelegde foto's wel enige bewijskracht uitgaat wordt overwogen dat gemachtigde hierin niet kan worden gevolgd. Gemachtigde maakt immers op geen enkele wijze duidelijk hoe drie foto's van betrokkene waarop hij te zien is met een andere man iets zouden kunnen zeggen over de seksuele geaardheid van betrokkene.'²⁶⁶ Soms schrijven LHBTI-organisaties verklaringen als ondersteuning. Gert en Freek hadden beiden zulke verklaringen overgelegd.

Gert, Oeganda

Echter maakt dit de zaak niet anders. Hiertoe wordt overwogen dat de ingediende verklaringen van derden wel laten zien dat betrokkene in contact is geweest met twee LHBTI-organisaties. Echter is van belang dat deze stukken geen inzicht hebben gegeven in zijn homoseksuele geaardheid. Hieruit volgt immers niets over zijn innerlijke overtuigingen, gevoelens of ervaringen ten aanzien van zijn geaardheid.²⁶⁷

Freek, Afghanistan

Verklaringen van derden kunnen weliswaar dienen als ondersteuning van een gestelde seksuele gerichtheid, maar dit laat onverlet dat de vreemdeling (ook) zelf tegenover de Staatssecretaris aan de hand van zijn verklaringen zijn seksuele gerichtheid aannemelijk moet maken. Daarin is betrokkene niet geslaagd.²⁶⁸

De rechtbank oordeelt als volgt:

De door eiser overgelegde stukken, zoals de hiervoor genoemde verklaringen van derden, foto's en screenshots, kunnen weliswaar dienen als ondersteuning van de gestelde seksuele geaardheid, maar dit laat onverlet dat uit vaste jurisprudentie van de Afdeling volgt, dat de vreemdeling zelf tegenover verweerder aan de hand van zijn eigen verklaringen zijn geaardheid aannemelijk moet maken. (...) Anders dan

eiser stelt, is verweerder in zijn besluit wel ingegaan op de door eiser overgelegde verklaringen en andere stukken. Het beroep is ongegrond.²⁶⁹

Volgens deze uitspraak zou de staatssecretaris in zijn besluit op de stukken zijn ingegaan, maar erg inhoudelijk is dat toch niet. In de beschikking van februari 2020 staat slechts: 'Ten aanzien van de door betrokkene overgelegde foto's, documenten en schriftelijke verklaringen: ook deze kunnen niet afdoen aan de conclusie dat de verklaringen van betrokkene over zijn gestelde homoseksuele geaardheid niet geloofwaardig zijn.'

Soms schrijft de asielzoeker zelf na het gehoor een brief. Zo schreef Jet uit Oeganda in september 2019, als reactie op het voornemen, een brief van zes kantjes: 'This was my first time openly disclosing myself to anyone about my sexual background. I tried to express myself as best as I could but of course there was some nervousness and tension so maybe I did not meet your expectations.'

Jet, Oeganda

Overwogen wordt dat het eenieder vrij is om een handgeschreven brief in te dienen vooraf aan het nader gehoor of na afloop om de mondelinge verklaringen nader toe te lichten. (...) Tevens wordt meegewogen dat bij een handgeschreven brief zoals door betrokkene overgelegd niet kan worden vastgesteld door wie, of onder welke omstandigheden, of op grond van welke informatie de aanvullende verklaringen zijn opgetekend.²⁷⁰

Ruben, Azië

Ruben brengt in zijn derde procedure in maart 2018 een brief van het COC in waaruit blijkt dat hij de bijeenkomsten van Cocktail bijwoont,²⁷¹ en een brief van twee vrienden van hem. Ze hebben hem goed leren kennen via Cocktail en ze zijn bevriend geraakt, ze maken uitstapjes en praten over zijn ervaringen.

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene zal middels zijn verklaringen zijn geaardheid aannemelijk moeten maken en hij kan daarbij niet enkel leunen op verklaringen van derden (...) Enkel dat hij naar bijeenkomsten van LHBT-asielzoekers gaat en naar bijeenkomsten die door het COC worden georganiseerd, is onvoldoende om de geaardheid op voorhand aan te nemen.²⁷²

In zijn vierde procedure (augustus 2018), dient hij nog meer brieven in. Zijn vrienden gaan met hem naar gay films en naar

269. Freek, Rb. Den Haag 18 maart 2020, NL20.4926.

270. Jet, Oeganda, voornemen, november 2019. Jet werd niet geloofd en kreeg geen asiel.

271. Cocktail is het maatjesproject van COC Nederland voor LHBTI asielzoekers.

272. Ruben, Azië, beschikking, maart 2018.

avonden van het COC. Ruben kent inmiddels veel mensen van Cocktail en andere delen van de LHBTI-community. Er komen een groot aantal steunbetuigingen van vrienden en kennissen. Het helpt hem niet, getuige de reactie van de staatssecretaris:

Conform Werkinstructie 2018/9 geldt dat verklaringen van derden niet maken dat de gestelde seksuele gerichtheid van de vreemdeling zonder meer als geloofwaardig aangemerkt moet worden. (...) Daarbij wordt nog opgemerkt dat in de overgelegde verklaringen door diverse personen, kort gezegd, wordt aangegeven dat hij wel degelijk homo-seksueel is. Niet wordt echter aangegeven waar dit oordeel op wordt gebaseerd, anders dan door het beschrijven van diverse gebeurtenissen uit zijn leven.²⁷³

Ook de beroepsrechter biedt geen soelaas:

Het verslag van zijn vrienden en de verklaringen van anderen die dit onderschrijven, zijn door verweerder betrokken in de beoordeling. (...) Verweerder mag de nadruk leggen op wat eiser zelf kan vertellen over zijn gerichtheid en hoeft wat anderen daarover verklaren alleen in het licht daarvan mee te nemen. (...) Verder heeft verweerder er ter zitting terecht op gewezen dat in eerdere procedures ook verklaringen van derden met dezelfde strekking zijn overgelegd. Beroep ongegrond.²⁷⁴

Sophia brengt een brief van zichzelf in en een lange brief van haar vriendin F die zij heeft leren kennen in het AZC.

Sophia, Oeganda

Nu zij tijdens het gehoor niet in voldoende mate heeft kunnen verklaren over F en hun relatie, wordt aan een verklaring over hun relatie die achteraf is opgesteld, geen zwaar gewicht toegekend. Er wordt immers van haar verwacht dat zij in een spontane setting als een gehoor over haar partner kan verklaren. (...) In de brief beschrijft F haar relatie met betrokkene. Inhoudelijk kan de informatie uit deze brief niet worden aangemerkt als feitelijke informatie, omdat F niet als een betrouwbare bron kan worden aangemerkt.²⁷⁵

Ella legt verschillende ondersteunende brieven over, foto's van Pride Walk en Canal Pride, en een flyer van een LHBT-café waarop zij te zien is.

Ella, Oeganda

De overgelegde brief doet niet af aan het reeds ingenomen standpunt dat de gestelde geaardheid op grond van de eigen verklaringen van betrokkene ongeloofwaardig wordt geacht. Alleen al hierom kunnen deze ingebrachte documenten geen aanleiding vormen om de gestelde gerichtheid aannemelijk te achten.²⁷⁶

273. Ruben, Azië, voornemen, mei 2019.

274. Ruben, Azië, Rb. Arnhem 1 juli 2019, NL19.10972. Ruben is uitgeprocedeerd.

275. Sophia, Oeganda, aanvullend voornemen, mei 2020.

276. Ella, Oeganda, voornemen, november 2019. Ella werd niet geloofd en haar aanvraag werd afgewezen.

De gaydar van de derde

Soms wordt in verklaringen van derden de gestelde seksuele gerichtheid onderschreven, maar dat helpt in principe niets, want het moet gaan om feitelijke informatie. Toch klaagt de staatssecretaris soms naar aanleiding van steunverklaringen dat de belangenorganisaties niet hebben onderzocht of de betrokkene homo, lesbisch of biseksueel is. Herman (Oeganda) en Ella (Oeganda) verklaarden in het nader gehoor dat zij bijeenkomsten van het COC en andere LHBTI-organisaties hebben bezocht. Zij krijgen beiden de volgende tekst tegengeworpen. Kennelijk gaat het hier om een standaardpassage:

Deze enkele verklaringen zijn echter onvoldoende om de gestelde seksuele gerichtheid van betrokkene aan te nemen. Immers, na enig onderzoek is het voor iedere persoon mogelijk om de namen van gelegenheden voor LHBTI's te vinden. Bovendien doen dergelijke organisaties geen (diepgaand) onderzoek naar de daadwerkelijke seksuele gerichtheid van een persoon, waardoor deze omstandigheid niet onderscheidend is voor de geloofwaardigheid van de gestelde seksuele gerichtheid.²⁷⁷

Ruben, Azië

Daarbij wordt nog opgemerkt dat in de overgelegde verklaringen door diverse personen, kort gezegd, wordt aangegeven dat hij wel degelijk homoseksueel is. Niet wordt echter aangegeven waar dit oordeel op wordt gebaseerd, anders dan door het beschrijven van diverse gebeurtenissen uit zijn leven.²⁷⁸

De mogelijkheid de partner te horen

'In twijfelgevallen, bijvoorbeeld als sprake is van een partner, zou de IND er (in bijzondere gevallen) bij wijze van uitzondering voor kunnen kiezen om de derde te horen', aldus Werkinstructie 2019/17 onder 3.2.2. Op deze mogelijkheid wordt in de onderzochte dossiers een aantal keer een beroep gedaan. Zo stelt Ella voor een bevriende maatschappelijk werker te horen die een verklaring heeft geschreven en brengt Astrid ter zitting naar voren dat de staatssecretaris moet onderzoeken of er een affectieve relatie is door haar partner te horen.²⁷⁹ De opsteller van het voornemen van Sophia lijkt niet op de hoogte van de tekst van de werkinstructie:

Sophia, Oeganda

Betrokkene is van mening dat het horen van haar partner over hun relatie conform WI 2019/17 op zijn plaats zou zijn. Hiertoe wordt het volgende overwogen. Een asielaanvraag wordt op individuele basis beoordeeld. De enkele omstandigheid dat een partner ook wordt

277. Ella, Oeganda, voornemen, november 2019; Herman, Oeganda, voornemen, november 2019.

278. Ruben, Azië, voornemen vierde procedure, mei 2019.

279. Astrid, Tunesië, Rb. Utrecht 24 december 2018, NL18.22621, beroep ongegrond (Tunesië).

gehoord, is in de gevallen dat partners samen naar Nederland zijn gekomen en tegelijkertijd asiel hebben aangevraagd. Dit is bij betrokkene niet het geval.²⁸⁰

Rechtspraak

Rb. Haarlem 3 juni 2021, NL21.6111 (Indonesië)

Ook heeft hij bijna 40 schriftelijke verklaringen overgelegd, grotendeels van homoseksuele [personen] die eiser persoonlijk kennen van de Gay [club], en die instaan voor zijn homoseksualiteit. Verweerder doet deze bewijzen ten onrechte af met de overweging dat deze bewijzen niet opwegen tegen de, volgens verweerder, ontoereikende eigen verklaringen van eiser over zijn geaardheid. Beroep gegrond.

Rb. Amsterdam 21 mei 2021, NL21.6356 (Nigeria)

Over de verklaring van eisers gestelde partner X overweegt verweerder dat deze niet ziet op de homoseksualiteit van eiser. De rechtbank kan zonder nadere toelichting van verweerder niet volgen hoe een relatie met een man in Nederland niet zou zien op de homoseksualiteit van eiser en waarom deze brief niet kan bijdragen aan de geloofwaardigheid van eisers homoseksuele geaardheid. (...) Daarnaast werpt verweerder tegen dat uit de brieven van het COC en LGBT Asylum Support uitsluitend blijkt dat eiser aan activiteiten deelneemt en dat door de brievenbeschrijvers geen oordeel wordt gegeven over de geloofwaardigheid van zijn homoseksuele geaardheid. In WI 2019/17 staat echter dat verweerder alleen waarde hecht aan steunbetuigingen van derden die feitelijke informatie bevatten, zoals waarnemingen over gedragingen van de vreemdeling. Verweerder zal daarom moeten motiveren hoe de feitelijke informatie dat eiser deelneemt aan activiteiten van COC en LGBT Asylum Support wordt gewogen in de gehele geloofwaardigheidsbeoordeling van eisers geaardheid. Beroep gegrond.

LHBTI-organisaties doen inderdaad in principe geen uitspraken over of – al dan niet diepgaand – onderzoek naar iemands gerichtheid. Dit hangt samen met het feit dat deze organisaties over het algemeen het uitgangspunt huldigen dat het bepalen welke seksuele gerichtheid of genderidentiteit iemand heeft eigenlijk alleen door de persoon in kwestie zelf gedaan kan worden, de zogenaamde ‘zelfidentificatie’. Maar dat wil natuurlijk nog niet zeggen dat brieven van belangenorganisaties of kennissen over deelname door de betrokkene aan activiteiten of andere feitelijke informatie als waardeloos terzijde geschoven kunnen worden.

Rb. Den Haag 29 september 2021, NL21.11872 (Oeganda)

De rechtbank is van oordeel dat verweerder niet deugdelijk heeft

280. Sophia, Oeganda, aanvullend voorname, mei 2020.

gemotiveerd dat eiseres met haar eigen verklaringen te samen met de verklaringen van de organisaties haar gestelde lesbische geaardheid niet aannemelijk heeft gemaakt. (...) Dat niet blijkt op basis waarvan de organisaties uitgaan van de lesbische geaardheid van eiseres, maakt niet dat aan de feitelijke verklaringen geen waarde kan worden gehecht. Beroep gegrond.

In de volgende zaak brengt de asielzoekster stukken in die bevestigen dat zij een relatie met een vrouw heeft.

Rb. Haarlem 27 februari 2020, NL19.30996 (Oeganda)

De rechtbank is van oordeel dat verweerder onvoldoende heeft gemotiveerd waarom hij geen gewicht toekent aan de huidige relatie van eiseres. (...) Verder stelt de rechtbank vast dat deze relatie wordt bevestigd door een brief van haar partner, was deze partner ter zitting aanwezig voor het verlenen van steun, en is de relatie bevestigd in een brief van een medewerker van het COC. Deze is niet alleen uitgegaan van de verklaringen van eiseres en haar partner, maar heeft het bestaan ervan ook vastgesteld tijdens bijeenkomsten. Verweerder zal dan ook nader moeten motiveren waarom de weging van de verklaringen tot de conclusie ongeloofwaardigheid heeft geleid. (...) Dit is te meer van belang nu homoseksualiteit in Oeganda strafbaar is en verweerder volgens zijn beleid aan lhbt's uit dat land, contra-indicaties daargelaten, een vergunning verleent. De beroepsgrond slaagt.

De man in de volgende zaak bracht twee getuigenverklaringen in van mannen met wie hij een seksuele relatie had gehad.

Rb. Arnhem 31 augustus 2020, NL19.7511 (Nigeria)

De rechtbank stelt vast dat de (schriftelijke) verklaringen van de getuigen niet beperkt zijn tot een alternatieve geloofwaardigheidsbeoordeling, maar informatie geven over de feitelijke gedragingen van eiser. Verweerder heeft geen redenen aangevoerd om te twijfelen aan de oprechtheid van hun verklaringen en ook de rechtbank ziet geen reden om daaraan te twijfelen. Daarbij acht de rechtbank van belang dat niet is gebleken dat de getuigen een (eigen) belang hebben bij een positieve uitkomst van de asielaanvraag. Getuige 1 heeft immers een verblijfsvergunning in Nederland terwijl getuige 2 Nederlander is. Beroep gegrond.

De volgende uitspraak gaat over de objectiviteit van de partner en de mogelijkheid deze te horen, ook in verband met de samenwerkingsplicht.

Rb. Den Bosch 30 juli 2021, NL21.1396 (Senegal)

De rechtbank overweegt dat verweerder niet heeft toegelicht wat het

eigen belang van de gestelde partner zou zijn. Evenmin is de tegenwerping dat de gestelde partner niet objectief is begrijpelijk. Een partner is immers per definitie subjectief en kan vanuit dat perspectief feiten en omstandigheden naar voren brengen die iets toevoegen aan het dossier en ook de verklaringen van eiser kunnen ondersteunen. (...) Het komt de rechtbank voor dat het horen van een gestelde partner juist leidt tot een zorgvuldigere beoordeling van de geloofwaardigheid van het relaas. (...) Juist in een situatie als de onderhavige, waar aan eiser wordt tegengehouden dat hij summier en oppervlakkig heeft verklaard dient verweerder welwillend te onderzoeken en te beoordelen of andere verklaringen de verklaringen van eiser kunnen ondersteunen. Beroep gegrond.

Rb. Den Bosch 29 juli 2021, NL21.6808 (Oeganda)

Eiser heeft met deze producties aangegeven actief betrokken te zijn bij LHBTI-bewegingen in Nederland. Verweerder erkent ook dat dit moet worden afgeleid uit de foto's en verklaringen van derden, maar zegt eenvoudigweg dat dit de gestelde geaardheid niet onderbouwt, omdat ook heteroseksuelen kunnen deelnemen aan activiteiten voor en door de LHBTI-gemeenschap. De rechtbank acht deze beoordeling van de producties in strijd met de werkinstructie. Op deze wijze kan eiser immers nimmer zijn verklaringen nader onderbouwen met activiteiten die hij thans in Nederland verricht of met verklaringen van derden die feiten toevoegen aan het dossier. Beroep gegrond.²⁸¹

Het is in de bestudeerde dossiers treurig gesteld met het gewicht dat aan verklaringen van derden wordt gegeven, maar op 4 augustus 2021 onderstreepte de Raad van State nog eens duidelijk dat de staatssecretaris verklaringen van derden niet zomaar terzijde kan schuiven. De staatssecretaris moet naast de verklaring van de asielzoeker ook ondersteunend bewijs in de vorm van feitelijke informatie bij de beoordeling betrekken.²⁸² Deze uitspraak werd gevolgd door verschillende positieve uitspraken van rechtbanken.²⁸³

Rb. Middelburg 17 augustus 2021, NL21.9822 (Irak)

De brief van Cocktail bevat informatie van feitelijke aard en verklaringen over het gedrag van eiser en vormt dus in ieder geval ondersteunend bewijs (...) en foto's mbt Cocktail-project. Verweerder heeft niet inzichtelijk kunnen maken hoe hij de afgelegde verklaringen en de overgelegde stukken waardeert en onderling weegt. Op dit punt is dan ook sprake van een motiveringsgebrek. Beroep gegrond.

Rb. Amsterdam 21 september 2021, NL21.10978 (Oeganda)

Verweerder is weliswaar ingegaan op de brief van (...) en de activiteiten van eiser voor LHBTI-organisaties, maar heeft niet kenbaar gemaakt welk gewicht hij hieraan geeft. (...) Naar het oordeel van de rechtbank

281. Hierna werd opnieuw een negatieve beschikking uitgebracht.

282. ABRvS 4 augustus 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1754, JV 2021/181 met noot S. Jansen. Zie ook hoofdstuk 2.

283. Zie ook Rb. Roermond 27 augustus 2021, NL21.7837; NL21.7838 (Iran); Rb. Den Haag 29 september 2021, NL21.11872 (Oeganda); Rb. Middelburg 26 oktober 2021, NL20.13822 (Irak).

heeft verweerder hiermee nagelaten om kenbaar te motiveren waarom de door eiser overgelegde verklaringen van derden en foto's en lijsten van zijn deelnames aan LHBTI-bijeenkomsten niet kunnen afdoen aan de ongeloofwaardigheid van de verklaringen. Beroep gegrond.

Rb. Den Haag 2 september 2021, NL21.8916 (Kameroen)

Verweerder dient de door eiseres in beroep overgelegde stukken in de (nieuwe) geloofwaardigheidsbeoordeling te betrekken en daarbij daadwerkelijk en kenbaar te motiveren welk gewicht aan de inhoud van de stukken toekomt in het licht van de overige verklaringen en stukken ten aanzien van de biseksuele geaardheid van eiseres. Beroep gegrond.

Maar de beroepen zijn niet altijd gegrond, zie bijvoorbeeld:

Rb. Groningen 22 oktober 2021, NL21.13328 (Ghana)

Uit het bestreden besluit blijkt dat verweerder de door zijn huidige partner overgelegde verklaring wel bij zijn besluitvorming heeft betrokken, maar daar geen bewijskracht aan heeft toegekend, nu eiser er niet in is geslaagd overtuigend te verklaren over zijn relatie met zijn huidige partner. Voor wat betreft de andere overgelegde stukken heeft verweerder in het bestreden besluit overwogen dat, naar reeds uit het voornemen blijkt, de verklaringen van derden wel degelijk bij de beoordeling van de aanvraag zijn betrokken. Beroep ongegrond.

Commentaar

Tot voor kort werden verklaringen van derden nauwelijks meegewogen. Het ging meestal uitsluitend om de verklaringen (over bewustwording en zelfacceptatie) die de asielzoeker zelf in het nader gehoor aflegde.²⁸⁴ Hoewel het altijd al de bedoeling was dat verklaringen van derden, waarbij het gaat om 'externe geloofwaardigheidsindicatoren', serieus werden bekeken, en hoewel dat in WI 2018/9 nog eens duidelijk werd opgeschreven, werden verklaringen van derden in de praktijk toch meestal weggewuifd. Met de uitspraak van 4 augustus 2021 heeft de Raad van State nu duidelijk gemaakt dat er een einde moet komen aan dit gat tussen theorie en praktijk.

3.8 Referentiekader, opleidingsniveau

Tijdens het *Trots of Schaamte?*-onderzoek viel op dat het voor mensen met weinig of geen opleiding nog moeilijker of zelfs onmogelijk is om te voldoen aan de verwachtingen met betrekking tot het uitgebreid verklaren over diepe emoties en doorgemaakte psychologische processen. Daarom was een van de aanbevelingen: 'Houd bij de geloofwaardigheidstoets meer

284. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 104-116, en aanbeveling 5.

rekening met het opleidingsniveau en met de verbale vermogens van de betrokkene.’ Of nu rekening gehouden wordt met de omstandigheid dat een asielzoeker geen of weinig opleiding heeft, valt op basis van dit onderzoek niet te zeggen. De analfabete Hannah en de laagopgeleide Bernard krijgen allebei uiteindelijk asiel, maar dit geldt niet voor de laagopgeleide Vincent en Ruben en de analfabete Freek. Freeks advocaat schreef aan de IND:

Uw manier van vragen is te ingewikkeld voor hem. Het is moeilijk voor hem om gestructureerd en chronologisch te vertellen. (...) Cliënt heeft bijzondere procedurele waarborgen, niet alleen vanwege zijn seksuele gerichtheid, maar ook vanwege zijn analfabetisme. Uit de inhoud van het gehoor en uit het voornemen blijkt niet dat er passende steun is geboden in de zin van WI 2015/8 en dat er maatwerk is geleverd. Ook blijkt niet dat er voldoende is doorgevraagd.²⁸⁵

De reactie van de staatssecretaris:

De Staatssecretaris heeft bij het gehoor opvolgende aanvraag voldoende procedurele maatregelen getroffen. Zo is betrokkene gehoord door een ervaren en gekwalificeerde ambtenaar die de verplichte module Interviewing Vulnerable Persons heeft gevolgd en was tijdens het gehoor een hulpverlener van Vluchtelingenwerk Nederland (VWN) aanwezig.²⁸⁶

Vincent, Gambia

Spreken over zijn gevoelens en emoties is voor hem niet alledaags en zeer moeilijk. Vanuit zijn cultuur en opvoeding zal hij een autoriteit of meerdere nooit tegenspreken. Noch zal hij aangeven dat hij moeite heeft met het beantwoorden van een vraag. (...) Er zijn kritische en directe vragen gesteld over een onderwerp waarover in Gambia wordt gezwegen. (...) De rechtbank volgt het betoog dat onvoldoende rekening is gehouden met eisers (opleidings-)niveau en culturele achtergrond niet. (...) Dat eiser jong is, laagopgeleid en niet gewoon is over gevoelens en een taboe te praten, is onvoldoende om te kunnen stellen dat verweerder bij de beoordeling onvoldoende rekening heeft gehouden met zijn achtergrond. (...) Voor zover eiser bestrijdt dat hij summier en oppervlakkig heeft verklaard, volgt de rechtbank ook dit niet. Daarbij wordt met name van belang geacht dat eiser desgevraagd op geen enkele wijze iets heeft kunnen vertellen over (de ontwikkeling van) gevoelens van liefde, schuldgevoel of angst (...). Beroep ongegrond.²⁸⁷

285. Freek, Afghanistan, augustus 2016 en augustus 2019.

286. Freek, Afghanistan, beschikking, februari 2020.

287. Vincent, Gambia, Rb. Haarlem 6 maart 2020, NL20.3210.

Terwijl niet duidelijk is of er rekening gehouden wordt met de omstandigheid dat de asielzoeker geen of weinig opleiding heeft gehad, lijkt er in ieder geval wél rekening gehouden te worden met het opleidingsniveau in het nadeel van de

asielzoeker. Van mensen met een hogere opleiding wordt meer verwacht, zoals blijkt uit de volgende voorbeelden.

Sophia, Oeganda

Het referentiekader van betrokkene geeft een bepaald verwachtingspatroon weer. Zij is hoog opgeleid, zelfstandig, komt uit de stad en heeft acht jaar gewerkt voor een grote NGO. Haar opleiding en baan geven weer dat zij een goed uitdrukkingsvermogen moet hebben en dat er daarom van haar kan worden verwacht dat dit uitdrukkingsvermogen ook in de gehoren naar voren komt.²⁸⁸

Truus, Oeganda

Uit openbare bron valt op te maken dat de (...) school waar zij de derde en vierde klas heeft doorlopen (...), een katholieke school is die wordt aangeschreven als een school waar excellent onderwijs wordt gegeven, gericht op het verwerven van academische vaardigheden.²⁸⁹

De rechtbank ziet dit anders:

Ook acht de rechtbank van belang dat verweerder eiseres ten onrechte heeft tegengeworpen dat zij meer zou moeten kunnen verklaren over haar proces omdat zij haar opleiding heeft genoten aan een katholieke school en algemeen bekend is dat homoseksualiteit binnen de katholieke kerk niet als gelijkwaardig aan heteroseksualiteit wordt gezien. Daargelaten dat dit gebaseerd is op aannames, heeft verweerder eiseres tijdens het gehoor namelijk geen vragen gesteld in deze context.²⁹⁰

Rechtspraak

Rb Amsterdam 19 november 2020, NL20.10818 (Nigeria)

Eiseres geeft aan dat haar relatie met X haar eerste relatie ooit was en zij heel veel voor haar voelde, maar wijdt niet uit over wat dat inhoudt. (...) Daarop gevraagd naar wat er dan in haar omging, zegt eiseres niet meer dan dat zij 'heel veel' voor X voelde en dat X 'heel veel' voor haar betekende. De omstandigheid dat eiseres een beperkt opleidingsniveau heeft, gebrekkig Engels spreekt en dat mogelijk culturele verschillen een rol spelen, doet daar niet aan af. Beroep ongegrond.

Rb Zwolle 30 juni 2020, NL20.8738 (Nigeria)

Eisers beperkte scholing en zijn referentiekader maken evenmin dat verweerder van eiser niet mag verwachten dat hij persoonlijk en oprecht kan verklaren over zijn innerlijke gevoelens. Beroep ongegrond.

Er is een aantal uitspraken waaruit blijkt dat rechters niet altijd meegaan in de verwachting dat meer opleiding betekent meer vaardigheid in het vertellen over doorgemaakte psychologische processen.

288. Sophia, Oeganda, beschikking, juli 2020.

289. Truus, Oeganda, voornemen, februari 2020.

290. Truus, Oeganda, Rb. Haarlem 30 juli 2020, NL20.9201. Truus krijgt vier maanden later een status.

Rb. Rotterdam 18 juni 2021, NL21.5998 (Oeganda)

Het standpunt van verweerder dat eiser universitair geschoold is en daarom van hem verwacht mag worden dat hij zijn gestelde seksuele gerichtheid meer toelicht en onderbouwt, volgt de rechtbank zonder nadere onderbouwing niet. Niet valt in te zien waarom een universitair geschoolde per definitie beter in staat zou moeten zijn om over zijn of haar privéleven en gevoelens te spreken. Beroep gegrond.

Rb. Den Bosch 29 juli 2021, NL21.6808 (Oeganda)

Niet valt in te zien waarom vreemdelingen die hoog zijn opgeleid zonder meer in staat moeten worden geacht om diepgaandere verklaringen af te kunnen leggen over hun gevoelsleven en meer specifiek hun seksuele ontwikkeling en gevoelens daarbij en de relaties die worden aangegaan. Verweerder heeft ter zitting toegelicht dat hoger opgeleiden over een grotere woordenschat beschikken en daarom meer gedetailleerd en diepgaander hun emoties en gevoelens moeten kunnen beschrijven. De rechtbank kan dit niet volgen. Aan eiser is niet tegengeworpen dat zijn woordkeuze onvoldoende is maar dat hij -kennelijk- te weinig gevoelens heeft ervaren bij zijn seksuele ontwikkeling en hierbij ook te weinig bewust is geweest van die ontwikkeling en de problemen die hij daardoor in zijn land van herkomst kan ervaren. Beroep gegrond.

Rb. Haarlem 27 oktober 2021, NL21.10797 (Nigeria)

De rechtbank is met eiser van oordeel dat verweerder van iemand die hoogopgeleid is niet zonder meer kan verwachten dat hij goed over zijn gevoelens kan praten. Eiser heeft juist aangevoerd dat hij een verlegen man is die niet goed is met woorden en dat hij zo goed als voor hem mogelijk heeft verklaard over zijn homoseksuele geaardheid. Beroep gegrond.

In de volgende zaak was het referentiekader geheel uit het oog verloren. De rechter vraagt om maatwerk.

Rb. Den Bosch 30 juli 2021, NL21.1396 (Senegal)

Verweerder heeft van eiser verwacht dat hij in staat is te verklaren over bewustwording, gevoelens en het realiseren dat homoseksualiteit niet is geaccepteerd in Senegal. (...) Eiser heeft zijn geaardheid ontdekt in een situatie van dwang en misbruik. De rechtbank kan niet anders concluderen dan dat op het moment dat eiser heeft aangegeven dat zijn opvolgende asielaanvraag is gebaseerd op zijn geaardheid een standaardmatige werkwijze is toegepast. Aan eiser zijn dezelfde vragen gesteld en zijn verklaringen zijn op dezelfde wijze beoordeeld als bij asielaanvragen waarin wordt verklaard dat iemand op spontane wijze en als onderdeel van een seksuele ontwikkeling zijn geaardheid ontdekt en uit vrije wil een relatie is aangegaan. Verweerder stelt op zoek

te zijn naar het authentieke relaas van de vreemdeling. Verweerder is dan wel gehouden zijn vraagstelling en beoordeling aan te passen aan en toe te spitsen op dit authentieke relaas. Hiervan is op geen enkele wijze gebleken. Beroep gegrond.

Commentaar

In de werkinstructie staat: 'Bij het stellen van vragen dient ook rekening te worden gehouden met de mate waarin mensen hun gerichtheid in woorden kunnen vatten, dit zal immers per persoon verschillen. Bovendien is niet iedere vreemdeling gewend om over zijn persoonlijke ervaringen en gevoelens te praten. Probeer dan ook zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij het niveau en de wijze van vertellen van de vreemdeling en zijn referentiekader.'²⁹¹ Dit advies blijkt helaas in de praktijk niet altijd ter harte genomen te worden.

3.9 Opvolgende aanvragen

Het komt geregeld voor dat de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid in een tweede of latere asielaanvraag ter discussie staat. Hierbij kunnen twee situaties onderscheiden worden. Op de eerste plaats die waarin de seksuele gerichtheid of genderidentiteit pas in een opvolgende procedure voor het eerst ter sprake komt. De asielzoeker kon vanwege angst, schaamte of onwetendheid hier niet eerder over spreken. Voor deze situatie is een uitzondering gemaakt op het nova-vereiste. Aan de asielzoeker mag niet worden tegengeworpen dat hij niet eerder over zijn seksuele gerichtheid heeft verklaard en dat daarom geen sprake is van nieuwe elementen of bevindingen.²⁹² De nieuwe asielaanvraag wordt dan beoordeeld als een eerste asielaanvraag. Dit betekent niet dat niet mag worden gevraagd waarom hij dit niet in de eerdere procedure heeft gemeld of dat dit niet bij de beoordeling van de aanvraag mag worden betrokken. Dit wordt besproken in par. 3.9.1.

Op de tweede plaats is er de situatie dat de seksuele gerichtheid of genderidentiteit al in een eerdere procedure was ingebracht en toen niet geloofd werd. Er wordt dan vaak gezegd dat de ongeloofwaardigheid van de seksuele gerichtheid 'in rechte vaststaat'. In een opvolgende procedure moeten er dan 'nieuwe elementen of bevindingen' dan wel 'nieuwe feiten of omstandigheden' worden aangevoerd.²⁹³ Als die er niet zijn, kan de asielaanvraag niet-ontvankelijk verklaard worden. Deze variant wordt besproken in par. 3.9.2.

291. WI 2018/9, 2.1 en WI 2019/17, 2.1.

292. Vreemdelingen-circulaire Vc C1 4.6: 'Als een vreemdeling tijdens een opvolgende aanvraag aangeeft dat hij LHBTI is en deze seksuele gerichtheid niet eerder tijdens een voorgaande procedure is gesteld en beoordeeld.' Zie ook artikel 4:6 Awb en WI 2019/17 onder 4.

293. Artikel 30a, eerste lid, onder d, Vw. Zie ook artikel 40 Procedurerichtlijn (2013/32/EU). Zie ook Hooijmans 2019.

Van deze beide varianten wordt hierna een aantal voorbeelden besproken. Overigens gaat het daarbij alleen om seksuele gerichtheid. Er waren geen dossiers waarbij genderidentiteit een rol speelde in een opvolgende procedure.

3.9.1 SEKSUELE GERICHTHEID NIEUW ELEMENT

Hieronder wordt geciteerd uit de dossiers van Lilian uit Nigeria, Lars uit Irak, Diederik uit Irak en Joep uit Afghanistan. Er wordt vooral gekeken naar de reden waarom zij pas in een opvolgende procedure tegenover de IND uit de kast kwamen. Zij kregen alle vier uiteindelijk asiel.

Lilian, Nigeria

U heeft aangegeven in deze procedure dat u lesbisch bent. Met welke reden heeft u dit nu voor de eerste keer aangegeven en dus niet tijdens uw vorige procedure? – Omdat ik me schaamde. Waar ik vandaan kom is het een taboe. (...)

Tijdens uw vorige procedure woonde u ook al in een veilige omgeving. Toen vertelde u niet over uw homoseksuele geaardheid. Nu wel. Welke verandering is in u ontstaan waardoor u nu wel erover kunt praten?

– Toen ik in het AZC kwam wonen ben ik erachter gekomen dat men hier niet gediscrimineerd wordt als je homoseksueel bent. Ik kwam erachter dat ik uit de kast moet komen en het leven moest leven wat ik wilde leven.²⁹⁴

Lars, Irak

Wat is de reden dat u tijdens uw vorige asielaanvraag niets heeft verteld over uw homoseksualiteit? – Ik was toen 21 jaar en onbekend met de wetten. Ik wist niet dat je een vergunning kon krijgen op grond van je seksuele geaardheid.²⁹⁵

Diederik uit Irak vroeg opnieuw asiel aan, nadat zijn vrouw, met wie hij onder druk van de familie trouwde en vier kinderen kreeg, hier in Nederland ontdekte dat hij homo is. Zij worden apart gehoord en zijn relaas wordt bevestigd door zijn vrouw.²⁹⁶

Joep uit Afghanistan ontdekte enige tijd na aankomst in Nederland, toen hij 12 à 13 jaar was en hier naar school ging, dat hij zich aangetrokken voelde tot jongens. Hij vertelt het in de 3e procedure aan de IND. Dit wordt 'verwestering' genoemd, maar het lijkt ook een typische *sur place*-situatie.²⁹⁷

Joep, Afghanistan

Je geeft aan dat je verwesterd bent. Zou je dat uit kunnen leggen? – Sinds ik naar Nederland gekomen ben, is mijn mentaliteit veranderd.

294. Lilian, Nigeria, nader gehoor, oktober 2019.

295. Lars, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, november 2019.

296. Diederik, Irak, april 2019, derde procedure.

297. Een *réfugié sur place* is iemand die pas na vertrek uit het land van herkomst te vrezen heeft voor vervolging, hetzij door gebeurtenissen of ontwikkelingen in het land van herkomst, hetzij door activiteiten in het land van opvang.

(...) De grootste verandering is dat ik mentaal meer open ben geworden. In mijn land van herkomst werd ik bang gemaakt: als je iets verkeerd zou doen, dan ga je naar de hel. Toen ik hier kwam wist ik dat ik een homo was, maar ik wist ook dat een man met een vrouw moet trouwen. Ik vroeg me af waarom een man niet met een man kan trouwen.

Wanneer was dat? – Vanaf het moment dat ik me realiseerde dat ik een homoseksueel was, toen ik ongeveer vijftien à zestien jaar oud was.

(...) Toen ik zestien werd heb ik het aan mijn Nederlandse pleegmoeder verteld. Ze zei: 'Je bent een mens en de mensen in Nederland accepteren jou.' (...)

Verwacht je bij eventuele terugkeer problemen door je verwestering?

– Ja, dat wel. Misschien word ik vermoord.²⁹⁸

Joep krijgt tweeëneenhalve maand later asiel. Voor Freek en Joris loopt het minder goed af. Freek is analfabeet en komt van het Afghaanse platteland. In 2016 vertelt hij in het nader gehoor in zijn eerste procedure dat hij zijn land verlaten heeft, omdat hij vals beschuldigd werd van het verrichten van homoseksuele handelingen en de Mullah een Fatwa had uitgesproken dat hij gestenigd mocht worden. Dit relaas wordt niet geloofd. In 2019 vraagt hij opnieuw asiel aan:

Freek, Afghanistan

Wat wilt u allemaal vertellen over uw herhaalde aanvraag in het kader van uw homoseksualiteit? – Ik ben een homoseksueel. Toen ik hierheen kwam wist ik niet dat ik dit vrijuit kon vertellen. Ik dacht dat dit hetzelfde was als in Afghanistan. Nu ik weet dat ik op basis daarvan asiel kan aanvragen, heb ik opnieuw asiel aangevraagd.

In uw eerste procedure heeft u een andere reden genoemd voor uw vertrek. Waarom dit niet? – Toen ik in Nederland aankwam dacht ik dat hier dezelfde regels en wetten waren. Ik wist niet dat ik hier vrij over kon spreken en ik kon toen ook niet hierover spreken. Ik heb later begrepen dat dit wel kon. (...)

Maar zijn de redenen die u heeft genoemd wel of niet waar? – Ze zijn wel waar. Ik wist niet dat ik dit kon vertellen, want ik dacht dat het strafbaar was.²⁹⁹

Zijn advocaat schrijft in het beroepschrift:

Verweerder heeft onvoldoende gemotiveerd waarom de verklaringen van eiser over de ontwikkeling van zijn gevoelens voor mannen onvoldoende dan wel tegenstrijdig zijn. Verweerder onderkent niet dat eiser

298. Joep, Afghanistan, aanvullend gehoor, november 2019 en januari 2020.

299. Freek, Afghanistan, gehoor opvolgende aanvraag, mei 2019.

angstgevoelens had en heeft geprobeerd zijn gevoelens te onderdrukken dan wel te vermijden. Het is voor eiser nog steeds moeilijk om over zijn gevoelens te spreken.³⁰⁰

De rechtbank oordeelt als volgt:

De rechtbank ziet geen aanleiding om aan te nemen dat verweerder onvoldoende rekening heeft gehouden met eisers referentiekader (waaronder zijn analfabetisme en ongeschooldheid), onzorgvuldig heeft gehandeld of dat eiser in zijn belangen is geschaad. (...) De rechtbank stelt vast dat verweerder bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van een asielaanvraag in verband met homoseksualiteit in onderhavige aanvraag werkinstructie 2018/9 en werkinstructie 2019/17 heeft gehanteerd. Bij beide werkinstructies speelt het persoonlijke verhaal van de vreemdeling een doorslaggevende rol, waaronder het proces van ontdekking van de gerichtheid en de manier waarop de vreemdeling daarmee zegt te zijn omgegaan. Verweerder heeft niet ten onrechte gesteld dat eiser hierover summier, vaag en afwijkend heeft verklaard. (...) Verweerder mag van eiser verwachten dat hij zijn gevoelens in kaart brengt door daarover te verklaren en naar het oordeel van de rechtbank heeft verweerder niet ten onrechte gesteld dat eiser dit onvoldoende heeft gedaan. De rechtbank volgt eiser dan ook niet in de stelling dat verweerder stereotype verwachtingen heeft van zijn relaas en zijn seksuele gerichtheid ten onrechte ongeloofwaardig acht.³⁰¹

Joris, Irak

Wat zijn de redenen dat u een nieuwe asielaanvraag heeft ingediend?

– Er is iets nieuws in mijn leven. Ik ben destijds vertrokken uit mijn land van herkomst vanwege problemen. Nadat ik lange tijd hier heb doorgebracht is mijn leven hier veranderd. Ik heb iets nieuws in mijzelf ontdekt, namelijk dat ik homoseksueel ben.³⁰²

De reactie van de staatssecretaris:

Tot slot wordt het opmerkelijk geacht dat betrokkene, gelet op het feit dat hij zich reeds aan het einde van 2016 bewust zou zijn geworden van zijn homoseksuele gerichtheid, hier nimmer eerder melding van heeft gemaakt. (...) Zijn verklaringen dat dit destijds zijn probleem niet was, omdat hij nog in een procedure zat, zich een Europeaan en vrij burger voelde en je als vluchteling mag doen wat je wilt, wordt niet aangemerkt als verschoonbare verklaring voor het niet melden van een dergelijk belangrijk element.³⁰³

Commentaar

De uitzondering op het nova-vereiste heeft in de meeste van de hier bestudeerde zaken het gewenste resultaat. Lilian, Lars, Diederik en Joep worden alle vier geloofd en krijgen asiel. Joris en Freek werden niet geloofd. Aan Joris werd wel

300. Freek, Afghanistan, beroepschrift, maart 2020.

301. Freek, Afghanistan, Rb. Den Haag 18 maart 2020, NL20.4926.

302. Joris, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, maart 2019.

303. Joris, Irak, voornemen, april 2019.

teggeworpen dat hij niet eerder over zijn seksuele gerichtheid had verteld. Het probleem was daarbij niet dat de seksuele gerichtheid niet als nieuw element werd beschouwd. De gerichtheid werd niet geloofd, vooral omdat het te veel om seks ging. Dat niet geloofd werd dat Freek homoseksueel is, lijkt niet zozeer te maken te hebben met zijn late *coming-out* tegenover de IND. De afwijzing lijkt vooral veroorzaakt doordat hij volgens de staatssecretaris te weinig heeft verteld. Daarbij lijkt (te) weinig oog te zijn geweest voor het feit dat hij analfabeet is en het moeilijk vindt om over zijn gevoelens te spreken. In de volgende uitspraak werd de late *coming-out* tegengeworpen.

Rechtspraak

Rb. Zwolle 26 februari 2021, NL20.10806 (Guinee)

Volgens de rechtbank heeft verweerder zich op het standpunt kunnen stellen dat het pas in deze procedure naar voren brengen van zijn seksuele gerichtheid afbreuk doet aan de geloofwaardigheid ervan. De stelling in de aanvullende gronden van beroep dat eiser er gelet op zijn jonge leeftijd nog niet aan toe was om over zijn geaardheid te verklaren, dat het voor eiser moeilijk was om uit de kast te komen en dat hij het daarom pas na enig verblijf heeft aangedurfd om over zijn geaardheid te verklaren, maakt dit naar het oordeel van de rechtbank niet anders. Dit biedt nog altijd onvoldoende verklaring voor het feit dat eiser pas in 2019, bij zijn derde asielaanvraag, voor het eerst bij verweerder heeft gemeld dat hij homoseksueel is. Beroep ongegrond.

3.9.2 SEKSUELE GERICHTHEID OPNIEUW BEOORDEELD

Zoals besproken in hoofdstuk 2 erkende de staatssecretaris dat er in een aantal gevallen ten onrechte te veel nadruk was gelegd op de processen van bewustwording en zelfacceptatie en dat zij daarom bij elke opvolgende aanvraag zal bekijken of dat in de vorige procedure misschien het geval was. Als dat inderdaad zo blijkt te zijn, zal de asielzoeker opnieuw gehoord worden en/of zal de zaak opnieuw beoordeeld worden.³⁰⁴ Hierna volgen enige citaten uit de bestudeerde dossiers.

Astrid, Tunesië

*Samenvatting van het relaas: Ten eerste, u bent lesbisch en u kunt in Tunesië niet op een veilige en vrije manier uiting geven aan uw geaardheid. (...) U vreest ook dat uw familie u zal uithuwelijken. – Ja, maar ik ben ook gewoon bang voor de familie. Ik ben veel door hen mishandeld. Ik denk dat ze ook bereid zijn mij te doden.*³⁰⁵

304. Zie ABRvS 12 augustus 2020, ECLI: NL:RVS:2020:1885.

305. Astrid, Tunesië, nader gehoor, maart 2017, eerste procedure.

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene is er niet in geslaagd het verloop van de ontdekking van

haar geaardheid duidelijk, secuur en eenduidig onder woorden te brengen. Zij blijft telkenmale hangen in algemene bewoordingen, hoewel zij ruimschoots de kans heeft gehad haar bewustwordingsproces aannemelijk te maken. (...) Zij is meerdere malen bevraagd inzake het proces van zelfacceptatie. (...) Resumerend wordt overwogen dat zij geen inzicht heeft verschaft in enig proces van bewustwording. (...) Hoewel haar ruimschoots de gelegenheid is geboden, is het opvallend dat zij gedurende de gehoren niet tot de kern weet te komen van haar bewustwordingsproces alsmede haar acceptatieproces en veelal oppervlakkig is in haar antwoorden.³⁰⁶

Astrid doet een nieuwe aanvraag en wordt opnieuw gehoord.

In uw vorige procedure is het ongeloofwaardig geacht dat u op vrouwen valt. (...) Kunt u uitleggen wat er nu nieuw is? – In principe is het verhaal nog steeds hetzelfde. Het enige wat nu anders is, is dat ik in Nederland meer mijn weg heb weten te vinden, ook naar de LHBT-organisaties. (...)

In welk opzicht wijzigt het nieuwe beleid iets voor u ten aanzien van de vorige procedure? – Daar heb ik geen weet van. Dat weet de advocaat beter dan ik. De advocaat zei het tegen mij. Hij is gespecialiseerd en ik niet.

Heeft uw advocaat er niet met u over gesproken? – Ik kan het moeilijk in detail zeggen. Hij vertelde dat de vragen die gesteld zullen worden niet meer zo diepgaand zullen zijn als de vorige keer.³⁰⁷

Ook deze aanvraag wordt afgewezen:

Overwogen wordt dat er weliswaar een nieuwe werkinstructie is op het gebied van LHBT's, maar deze werkinstructie is niet wezenlijk anders dan de voorgaande instructie. (...) De pijlers waaraan de gestelde geaardheid wordt getoetst zijn nog altijd dezelfde. Nu het relaas van betrokkene ongewijzigd blijft en ten opzichte hiervan geen nieuwe informatie is, wordt overwogen dat zij nog altijd niet aannemelijk heeft gemaakt homoseksueel te zijn. (...) De enkele stelling dat zij na de vorige asielprocedure drie keer het COC heeft bezocht en voorlichting heeft gekregen, maakt niet aannemelijk dat zij homoseksueel is.³⁰⁸

Weliswaar wordt nu niet meer de nadruk gelegd op bewustwording en zelfacceptatie, er wordt nog steeds uitgegaan van de verklaringen van de vreemdeling die integraal oordelend een authentiek verhaal moeten vormen.³⁰⁹

De rechtbank overweegt dat zij in de eerste procedure een uitgebreide verklaring heeft afgelegd die niet geloofwaardig is bevonden. (...) Dat verweerder een nieuwe werkinstructie heeft, is op zichzelf ook geen

306. Astrid, Tunesië, voornemen, oktober 2017.

307. Astrid, Tunesië, gehoor opvolgende aanvraag, november 2018, tweede procedure.

308. Astrid, Tunesië, voornemen, november 2018.

309. Astrid, Tunesië, beschikking, november 2018.

reden om eiseres opnieuw te horen. (...) Verweerder heeft er terecht op gewezen dat in de vorige procedure niet alleen is gekeken naar het proces van bewustwording en zelfacceptatie, maar ook naar andere elementen. Beroep ongegrond.³¹⁰

Astrid werd alleen kort gehoord (30 minuten) over nieuwe feiten en omstandigheden. Tegen haar wordt in feite gezegd: 'U hebt zelf gezegd dat uw verhaal (dat we niet geloven) nog hetzelfde is, dus het is niet nodig om u opnieuw te horen.' Het beroep dat de advocaat doet op de brief van de staatssecretaris van 13 november 2018, waarin hij zegt dat een aanvullend gehoor nodig kan zijn als in de vorige procedure vrijwel uitsluitend op basis van bewustwording of zelfacceptatie was besloten, wordt hierbij in voornemen en beschikking genegeerd. Kennelijk is hierop in de beroepsfase alsnog gereageerd.

Huub vertelt in het begin van zijn opvolgende nader gehoor dat het niet goed met hem gaat, dat hij gediscrimineerd wordt, dat hij een partner heeft en dat hij zich afvraagt waarom de IND niet gelooft dat hij homoseksueel is.

Huub, Oeganda

Het rapport genaamd 'Trots of Schaamte?', weet u wat daar in staat?

– Dat weet ik niet zeker want ik heb het rapport zelf niet gelezen. Mijn advocaat heeft alles voor mij gedaan.

Volgens de brief bent u, dan wel uw advocaat, van mening dat in uw geval ook sprake is geweest van het hanteren van stereotyperingen.

Kunt u mij dat uitleggen? – Ik heb alles verteld wat ik wist en ik heb ook bewijs aan jullie gegeven.

Kunt u uitleggen op welke manier u vindt dat er ten aanzien van u stereotyperingen zijn gebruikt? – Ik ben homoseksueel en ik heb hier hulp nodig. Ik ben niet voor niets uit mijn land gevlucht.³¹¹

De reactie van de staatssecretaris:

De stelling dat betrokkene homoseksueel is, wordt niet alsnog geloofwaardig als gevolg van de inhoud van werkinstructie 2018/9. (...) De nieuwe werkinstructie betreft geen radicale wijziging van het toetsingsbeleid. (...) Het asielrelaas van betrokkene bevat de volgende relevante elementen: Hij heeft (opnieuw) verklaard homoseksueel te zijn en beroept zich hierbij op de nieuwe werkinstructie 2018/9 en een rapportage van mr. S. Jansen, getiteld 'Trots of Schaamte?' (...) Voorts wordt overwogen dat hij op geen enkele wijze inzichtelijk maakt op welke manier jegens hem stereotyperingen zouden zijn gehanteerd, noch op welke wijze het rapport zou toezien op zijn persoonlijke

310. Astrid, Tunesië, Rb. Utrecht 24 december 2018, NL18.22621. Astrid is uitgeprocedeerd.

311. Huub, Oeganda, nader gehoor opvolgende aanvraag, januari 2019.

situatie. Wanneer hij hier tijdens het gehoor opvolgende aanvraag op verschillende wijzen over wordt bevraagd, kan hij dit op geen enkele wijze verder onderbouwen.³¹²

Ook Huub werd alleen kort gehoord over nieuwe feiten en omstandigheden. Dat daarbij verwacht werd dat hij het rapport *Trots of Schaamte?* gelezen had, is wel erg veel gevraagd. Ruben heeft eerder asiel aangevraagd in andere Europese landen. Na een Dublinprocedure verdwijnt hij en in 2017 komt hij weer boven water. Ruben is laag opgeleid.

Ruben, Azië

Betrokkene heeft over zijn persoonlijke ervaringen, de acceptatie van zijn seksuele gerichtheid en hoe hij deze gerichtheid heeft ervaren in een samenleving waarin LHBT niet wordt geaccepteerd, vaag, summier en ontwijkend verklaard. Hij is in de gelegenheid gesteld om te verklaren over de bewustwording van zijn gestelde homoseksuele gerichtheid. Hij stelt slechts dat hij niet de gevoelens voor meisjes kreeg die hij wel voor jongens kreeg, en dat hij het raar vond als iemand over meisjes sprak. Als hem gevraagd wordt om te verduidelijken wat hij raar vond, maakt hij een vergelijking met het voorzetten van eten. (...) Deze verklaringen van betrokkene zijn vaag en nietszeggend.³¹³

Gehoor derde procedure:

In de vorige procedure is geoordeeld dat u niet aannemelijk heeft gemaakt dat u homoseksueel bent. Wilt u nog iets toevoegen waardoor moet worden geoordeeld dat wel aannemelijk is dat u homoseksueel bent? – Ik kan niet met een certificaat bewijzen dat ik homo ben. Ik kan dit alleen vertellen. (...) Ik ben niet zo'n fanatieke homo dat ik met iedereen een relatie wil beginnen. Ik zoek echte liefde. Ik ben moe dat ik iedereen moet overtuigen. Ik heb nog een heel klein beetje hoop dat ik word geloofd.³¹⁴

Gehoor vierde procedure:

– Ik ben nu zeven jaar bezig in Nederland om te bewijzen wie ik ben. Ik probeer te bewijzen wat mijn identiteit is. (...) Er zit maar één vraag in mijn hoofd. Ik ben homoseksueel. Maar dit is niet mijn fout. Ik ben zo geboren. Toch moet ik steeds maar weer bewijzen dat ik gay ben. (...) Ik heb ook een brief van mijn vrienden meegenomen. Mijn vrienden kennen mijn situatie.

Vandaag kunt u uw vierde aanvraag toelichten. (...) De kern van vandaag blijft dat u de IND dient te overtuigen dat u homoseksueel bent. (...) – Misschien ben ik bij de vorige procedures niet zo open geweest. Maar nu ben ik veranderd. Nu kan ik er openlijk over vertellen. (...) Ik wil in Nederland blijven samen met mijn vrienden, homo's en niet

312. Huub, Oeganda, voornemen, januari 2019. Huub is uitgeprocedeerd.

313. Ruben, Azië, voornemen, augustus 2017, tweede procedure. In het nader gehoor van augustus 2017 staat: '– Ik kreeg niet de gevoelens voor meisjes die ik wel voor jongens kreeg. Ik vond het heel erg raar als iemand over meisjes sprak. *Wat vond u dan raar bijvoorbeeld?* – Bijvoorbeeld als er iemand eten voorgezet kreeg dat hij nog nooit heeft gegeten. Dat soort gevoelens kreeg ik bij meisjes.'

314. Ruben, Azië, gehoor opvolgende aanvraag, maart 2018, derde procedure.

homo's. Ik word blij als ik met ze samen ben. Ik hoef niet meer te schuilen. Ik wil vrijheid en veiligheid. (...) Voor mij is er een nieuwe wereld geopend. Hier mag je verliefd worden op een man. (...) Nu wil ik gaan vertellen over mijn geschiedenis. Ik wil vertellen over het leven dat ik heb gehad en dat ik nu heb.

*Uw hele geschiedenis vind ik nu niet zo relevant. Ik zal ook aan u vertellen waarom. U dient de IND te overtuigen. Over uw leven in uw land van herkomst heeft u reeds kunnen vertellen. U dient zich te richten op de nieuwe elementen die u wilt inbrengen. – Dit doe ik toch? Ik geef aan u nu mijn aandacht over mijn geaardheid, zodat ik de IND kan overtuigen. Ik ben daarmee bezig.*³¹⁵

De rechter in de vierde procedure:

Aan de huidige (vierde) aanvraag legt hij opnieuw zijn seksuele gerichtheid ten grondslag. (...) Hoewel verklaringen van derden relevant kunnen zijn, mag verweerder in zijn onderzoek de nadruk leggen op wat eiser zelf kan vertellen over zijn gerichtheid. (...) Eiser voert verder aan dat hij wel duidelijk over de aard en diepgang van zijn huidige contacten met andere homoseksuele mannen heeft verklaard. (...) De rechtbank is van oordeel dat verweerder dit niet als nieuw of relevant heeft hoeven aan te merken. (...) Nieuw is alleen dat eiser nu stelt enkele jongens leuk te hebben gevonden en verliefd te zijn geweest. Maar het daadwerkelijke contact met hen was beperkt tot een korte kennismaking of zelfs alleen maar kijken op een afstandje. Dat is misschien nieuw, maar verweerder hoeft daar vanwege de beperkte relevantie geen doorslaggevende waarde aan te hechten in die zin dat eiser hiermee nu wel zijn homoseksuele gerichtheid aannemelijk kan maken. Het beroep is ongegrond.³¹⁶

Bernards aanvraag werd aanvankelijk ook afgewezen.

Bernard, Azië

Eerstens wordt overwogen dat betrokkene geen inzicht heeft gegeven in het bewustwordingsproces van zijn seksuele gerichtheid. Hij is zeer vaag en summier over zijn ervaringen en gevoelens. (...) Hij heeft slechts verklaard dat hij het leuk vond om met jongens te praten, met ze om te gaan en hen aan te raken. Voorts geeft hij evenmin blijk van het doormaken van een acceptatieproces met betrekking tot zijn seksuele gerichtheid. (...) Al met al kan aan zijn verklaringen over de gestelde homoseksualiteit geen enkel geloof worden toegekend nu hij geen enkele ervaringsgerichte procesinformatie kan geven over zijn bewustwording van zijn seksuele gerichtheid en hoe zijn omgeving en relaties hiermee omgingen en hierop reageerden.³¹⁷

315. Ruben, Azië, gehoor opvolgende aanvraag, mei 2019, vierde procedure.

316. Ruben, Azië, Rb. Arnhem 1 juli 2019, NL19.10972.

317. Bernard, Azië, voornemen, januari 2017.

Hij dient een nieuwe aanvraag in en wordt opnieuw gehoord:

In de vorige procedure is geoordeeld dat uw verklaringen over uw proces van bewustwording en zelfacceptatie van uw geaardheid niet geloofwaardig zijn. Wat maakt dat nu een andere blik hierop geworpen zou moeten worden? – Dat ik een relatie heb. Ik ben actief bij de LHBT-gemeenschap.

In de vorige procedure is uw geaardheid en de problemen niet geloofwaardig bevonden. Wat is nu anders waardoor er tot een andere conclusie gekomen zou moeten worden? – Ik weet niet wat ik moet zeggen waardoor jullie het wel geloven. En wat ik niet mag zeggen waardoor jullie het niet geloven. Daar heb ik geen idee van. Ik weet wie ik ben. En hoe ik op dit moment leef. Dat is wat ik kan vertellen.

Hoe ziet u de toekomst van uw relatie voor zich? – Ik heb een relatie met S. We willen ons hele leven samen zijn. Ik wil samen met hem oud worden. Ik wil elke ochtend het gezicht van S zien. En we hebben ook een plan om in de toekomst te trouwen. (...)

Wilt u nog iets naar voren brengen, anders dan dat u eerder al heeft gedaan, over uw eigen ervaringen met betrekking tot de ontdekking van uw seksuele gerichtheid? – Ik begrijp de vraag niet. (...) Ik heb een relatie met S. (...) En ik weet wie ik ben.³¹⁸

Twee dagen later krijgt hij een a-status. De aanvraag van Bernard, die alleen lagere school heeft gedaan, werd eerst afgewezen omdat hij te weinig ‘inzicht in zijn bewustwordings- en acceptatieproces’ had gegeven. In zijn opvolgende procedure wordt hij toch geloofd op grond van verklaringen van hemzelf, zijn partner en anderen over zijn situatie in Nederland. Het is opvallend dat er niets meer is gevraagd over de situatie in zijn land van herkomst. Wellicht is dit een voorbeeld van iemand van wie de staatssecretaris vindt dat hij is afgewezen louter op grond van verhalen over processen, maar het zou ook best kunnen dat de staatssecretaris ook onder de indruk was van het verhaal van Bernard en zijn partner.

Menno, Guinee

In zijn eerste procedure in 2016 gaat het veel over acceptatie- en bewustwordingsprocessen. Menno is niet hoog opgeleid. Hij doet een nieuwe aanvraag.

– Ik verzoek u nogmaals om aan mij directe vragen te stellen over datgene wat u wilt weten. Dit vraag ik aan u omdat ik zelf moeite heb om het te kunnen uitleggen. Ik ben iemand die uit een cultuur komt, waar dit soort dingen niet worden besproken.

318. Bernard, Azië, gehoor opvolgende aanvraag, november 2019.

*Wat is voor u moeilijk om uit te leggen? – Ik vind het moeilijk om over mijn geaardheid te praten. Dit omdat ik het simpelweg niet gewend ben vanuit mijn cultuur gezien. Daarom wil ik dat u mij vragen stelt over hetgeen u van mij wilt weten. Misschien kan ik aan de hand daarvan duidelijk antwoord aan u geven.*³¹⁹

De reactie van de staatssecretaris:

Betrokkene heeft ook in onderhavige procedure niet laten blijken van een emotionele ontwikkeling dan wel gedachtegang met betrekking tot het bewustwordings- en acceptatieproces van zijn geaardheid.³²⁰

De rechtbank in beroep:

In het gehoor opvolgende aanvraag is het navolgende opgenomen: (...) *‘Uw eerste asielaanvraag is afgewezen omdat de IND heeft geconcludeerd dat uw asielmotieven met betrekking tot uw homoseksualiteit niet geloofwaardig zijn. Mede daarom is de IND niet tot verlening van internationale bescherming overgegaan. Hoe kunt u vandaag de IND overtuigen dat uw asielmotieven -en dan specifiek die motieven die betrekking hebben op uw beweerde homoseksualiteit- wel als geloofwaardig dienen te worden aangemerkt?’* De rechtbank stelt vast dat verweerder eiser wel in de gelegenheid heeft gesteld om te verklaren maar dat deze wijze van uitnodigen om te verklaren wellicht een drem-pel opwerpt om te overzien wat van eiser wordt verwacht. De rechtbank stelt verder vast dat eiser elke vraag die nadien in het gehoor is gesteld adequaat heeft beantwoord. (...) De rechtbank vermag tevens niet in te zien waarom verweerder zijn verklaringen duidt als ‘beperkt tot algemene bewoordingen’. (...) Verweerder heeft overwogen dat de stelling van eiser dat hij in Nederland een mannelijke partner heeft met wie hij samenwoont zijn geaardheid niet aannemelijk maakt omdat eiser deze partner ook in de vorige procedure reeds heeft genoemd en overigens met betrekking tot zijn gestelde relatie enkel is blijven persisteren in algemeenheden. (...) Verweerder had bij de beoordeling van de opvolgende aanvraag de duur en karakter van de relatie moeten betrekken en niet alleen moeten verwijzen naar de vorige procedure. (...) Het beroep is gegrond.³²¹

Menno wordt opnieuw gehoord:

In uw eerdere gehoor hebt u verklaard dat u door uw cultuur moeite hebt om te verklaren over uw homoseksualiteit. Legt u dit eens uit. – Ja. Het is moeilijk om mij daarover te uiten omdat het simpelweg niet mogelijk is binnen mijn cultuur om dit soort onderwerpen aan te snijden met wie dan ook, want het is een taboe binnen mijn cultuur om homoseksueel te zijn en het is helemaal een gevaar voor je eigen welzijn als je dat met mensen bespreekt.

Wordt er binnen uw cultuur wel eens over gevoelens in het algemeen

319. Menno, Guinee, gehoor opvolgende aanvraag, november 2018.

320. Menno, Guinee, beschikking, november 2018.

321. Menno, Guinee, Rb. Den Bosch 18 maart 2019, NL18.22309.

gesproken, of is dat ook iets wat weinig voorkomt? – Nee, ook niet. (...) Zou u zeggen dat u zelf een ontwikkeling hebt doorgemaakt in de manier waarop u met homoseksualiteit omgaat doordat u enige tijd in Nederland verblijft? – Ja. Ik heb hier in Nederland ervaren dat homoseksueel zijn niet een vloek is. Het is ook niet verboden. Ik zie overal waar ik kom mensen die homoseksueel zijn en die vrijelijk rondlopen zonder te vrezen voor hun leven. Dat heeft ertoe geleid dat ik me veiliger ben gaan voelen. (...)

U hebt eerder aangegeven dat u een relatie hebt en ook samenwoont. Bent u op dit moment nog samen met uw partner? – Ja. Vanochtend waren we nog samen. Hij wenste me geluk en hij gaf me een kus en hij ging naar zijn werk.³²²

Na drie jaar procederen wordt dan toch geloofd dat Menno homo is. Het feit dat hij al jaren samenwoonde met zijn mannelijke partner zou bij dit inzicht meegespeeld kunnen hebben. Waarschijnlijk heeft hierbij géén rol gespeeld dat het in zijn eerste procedure voornamelijk over bewustwording- en zelfacceptatie ging en dat hij moeite had om hierover te spreken. Zijn opvolgende aanvraag werd immers aanvankelijk afgewezen. Dat hij bijna een jaar later alsnog aanvullend werd gehoord, was het gevolg van het gegronde beroep bij de rechtbank. Hij heeft vervolgens nog een jaar geprocedeerd over de vraag of de strafbepaling in Guinee wordt toegepast en of zijn vrees voor vervolging in Guinee wel zwaarwegend is, maar in november 2020 kreeg hij een status.³²³

Bij Hannah, een analfabete vrouw uit een Afrikaans land, gaat het om een eerste aanvraag en niet om een opvolgende aanvraag. Toch is deze zaak interessant voor het vergelijken van de twee werkinstructies, omdat de procedure duurde van 2015 tot 2019, met verschillende gehoren en een aantal voornemens, zowel voor als na WI 2018/9. Hannah heeft een grote hoeveelheid fysieke en psychische littekens overgehouden aan de mishandelingen en martelingen door haar familie en omgeving. Haar relaas werd aanvankelijk niet geloofd.

Hannah, Afrika

Overwogen wordt dat betrokkene niet heeft weten te overtuigen over het innerlijke proces dat leidde tot de ontdekking en aanvaarding van haar seksuele gerichtheid. Zo verklaart zij dat ze wist dat ze lesbisch was na het kijken van een pornofilm, waarbij ze ontdekte dat ze meer interesse had voor de seks die plaatsvond tussen twee vrouwen dan de seks tussen een man en vrouw. (...) Zij heeft twee keer de gelegenheid gekregen om over haar bewustwording te verklaren en ze is daarin ook

322. Menno, Guinee, aanvullend gehoor, september 2019.

323. Zie Rb. Den Bosch 14 september 2020, NL20.924, beroep gegrond.

gestuurd, maar naar eigen zeggen heeft zij geen proces doorgemaakt. (...) Voorts is ook niet gebleken dat zij de jaren daarna enige emotionele ontwikkeling heeft doorgemaakt ten aanzien van haar gerichtheid. Juist na alle problemen die zij stelt te hebben ondergaan, mag toch verwacht worden dat dit iets in haar teweegbrengt. (...) Zoals hiervoor is gemotiveerd wordt er geen geloof gehecht aan haar lesbische geaardheid.³²⁴

Hannah wordt opnieuw gehoord.

U gaf eerder aan dat u zichzelf direct accepteerde in uw geaardheid. Kunt u daar wat meer over vertellen? Wat deed het met u dat uw omgeving er niet zo over dacht? Wat deed het met u dat uw God en godsdienst het afkeurden? Hoe kon u zichzelf accepteren als uw omgeving dat niet deed? – Ik heb het daar wel moeilijk mee gehad. Ik zag om mij heen dat vrouwen met mannen samen waren maar ik voelde het niet zo. Ik heb ook wel gedacht dat ik ziek was en dat er iets met mij verkeerd was.³²⁵

Volgens een minuut van mei 2019 werd dit aanvullend gehoor gehouden naar aanleiding van de nieuwe werkinstructie en het feit dat zij contact had met het COC. ‘Meer gewicht kon worden toegekend aan haar contacten hier in Nederland en de steunbrief van het COC bevestigde haar verhaal. Het gehoor en de indruk van betrokkene tijdens dat gehoor hebben de doorslag gegeven.’ Vermoedelijk heeft ook de iMMO-rapportage van mei 2018 die haar relaas met betrekking tot haar littekens bevestigde een belangrijke rol gespeeld, ook al wordt dit in de minuut ontkend. Mogelijk heeft het feit dat ze in het aanvullend gehoor zegt het er toch moeilijk mee gehad te hebben ook geholpen bij de positieve beslissing. In de manier van vragen van de hoornedewerker is overigens niets te merken van een andere omgang met bewustwording en zelfacceptatie. In ieder geval kreeg zij na drie jaar procederen alsnog een positieve beschikking.

3.9.3 CONCLUSIE

In de zes bestudeerde dossiers van mensen die pas in een latere procedure voor het eerst uit de kast kwamen tegen over de IND lijkt het niet heel veel uit te maken dat zij er pas later over vertelden. De uitzondering op het nova-vereiste lijkt in deze zaken goed te werken.

In de vijf dossiers waarin de seksuele gerichtheid in de latere procedure opnieuw werd beoordeeld, was in alle gevallen in de eerdere procedures een grote nadruk gelegd op de processen van bewustwording en zelfacceptatie. Je zou dus zeggen dat dit voorbeelden zijn van gevallen waarin volgens de

324. Hannah, Afrika, voornemen eerste procedure, oktober 2016.

325. Hannah, Afrika, aanvullend gehoor, augustus 2018.

staatssecretaris opnieuw gehoord en/of beoordeeld zou moeten worden, omdat – onbedoeld – te veel nadruk lag op deze processen. Ruben en Bernard zijn inderdaad opnieuw gehoord op basis van WI 2018/9. Bernard werd alsnog geloofd en kreeg asiel. Ruben werd opnieuw afgewezen, met als motivering dat de staatssecretaris de nadruk legt op het proces van ontdekking van de gerichtheid en de wijze waarop hij verklaart daarmee te zijn omgegaan.

Astrid, Huub en Menno werden alleen (heel) summier gehoord over nieuwe elementen. Hun aanvraag werd vervolgens opnieuw afgewezen. In de zaak van Astrid overwoog de rechtbank: ‘Verweerder heeft er terecht op gewezen dat in de vorige procedure niet alleen is gekeken naar het proces van bewustwording en zelfacceptatie, maar ook naar andere elementen.’ Het zal inderdaad niet vaak voorkomen dat een afwijzing voor 100% gebaseerd is op processen van bewustwording en zelfacceptatie. Toch was het beter geweest als mensen die eerder op grond van WI 2015/9 waren afgewezen omdat hun seksuele gerichtheid niet geloofd werd, terwijl bij die afwijzing een grote nadruk lag op processen van bewustwording en zelfacceptatie, integraal opnieuw gehoord zouden zijn vanuit een *open mind* en zonder ervan uit te gaan dat zij problemen hebben gehad met bewustwording en zelfacceptatie. Op die manier hadden de fouten uit het verleden hersteld kunnen worden.

3.10 Aparte behandeling Oegandezers

Al in de eerste fase van dit onderzoek viel op dat in dossiers van Oegandese asielzoekers door de staatssecretaris een veel strengere maatstaf leek te worden aangelegd dan in dossiers van LHBTI asielzoekers uit andere landen van herkomst en dat daarbij ook gebruik gemaakt werd van meer en grovere stereotypen. Bij Oegandese LHBTI mensen lijkt de staatssecretaris er al bij voorbaat vanuit te gaan dat hun seksuele identiteit niet geloofwaardig is.

De verklaring voor deze aparte aanpak kwam enige tijd later, toen in de media berichten verschenen over veronderstelde fraude door Oegandese asielzoekers.³²⁶ Aanleiding was een notitie van zes pagina's van de IND.³²⁷ Er zouden meer Oegandese asielzoekers naar Nederland komen dan voorheen, zij zouden vaker een visum aanvragen, hun asielrelazen zouden sterk op elkaar lijken en de IND ontving anonieme ‘klikbrieven’ dat het om fraudeurs zou gaan. De IND stelde een werkgroep in om dit te onderzoeken.

326. NRC: ‘*Oegandezers staan nu gelijk aan leugenaars*’ | De Volkskrant: Honderden Oegandese asielzoekers zouden hebben gelogen over hun geaardheid: hoe zit dat?

327. Rapportage analyse van Oegandese LHBTI-zaken naar aanleiding van fraudemeldingen. Bijlage bij de brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, ‘Diverse onderwerpen LHBTI in migratiebeleid’, 4 november 2020, Kamerstukken 19637, nr. 2670.

Tussen maart 2019 en februari 2020 heeft deze werkgroep de klikmeldingen onderzocht en ook 253 Oegandese statushouders gescreend, die in de periode 2014-2017 een asielaanvraag deden met een LHBTI-motief. Hierdoor kreeg de IND het vermoeden dat de relazen van Oegandese asielzoekers gefingeerd zijn in plaats van authentiek. Ook keek de IND naar mogelijkheden om al verleende vergunningen weer in te trekken. Bij intrekking verschuift de bewijslast naar de staatssecretaris, die moet aantonen dat de asielzoeker onjuiste gegevens heeft verstrekt. Volgens de notitie is er één vergunning ingetrokken. In haar brief van 8 juli 2021 zegt de staatssecretaris dat intrekken van een vergunning zo bewerkelijk is dat ze de aandacht van de analyse wil verleggen naar de 'voorkant van de asielprocedure'.³²⁸ Sinds 2018 worden Oegandese LHBTI zaken zoveel mogelijk door ervaren IND-medewerkers behandeld met een zekere *awareness* waar het fraudezaken aangaat, aldus de notitie.

De notitie laat zien dat het aantal afwijzingen onder Oegandezen flink gestegen is vergeleken met de periode waarin het *Trots of Schaamte?*-onderzoek werd uitgevoerd (2015-2016). In 2015 was het inwilligingspercentage van Oegandese asielaanvragen in Nederland nog zo'n 50%, terwijl dit in 2018 nog maar 29% was. De indruk wordt gewekt dat Oegandezen massaal in Nederland asiel aanvragen op basis van een (vals) visum, terwijl een van de uitkomsten van de notitie is dat slechts 3% (in 2018) c.q. 5% (in 2019) van het totale aantal Oegandezen met een Schengenvisum ook daadwerkelijk asiel aanvraagt.

Het COC schreef een brief waarin de organisatie haar zorgen uitte en aandrang op uiterste voorzichtigheid bij het trekken van de conclusie dat er gefraudeerd is en op het zorgvuldig en met open vizier behandelen van asielaanvragen van Oegandese LHBTI personen.³²⁹ Het COC ontving recent ook van asieladvocaten en organisaties die met vluchtelingen werken signalen dat Oegandese LHBTI personen strenger getoetst werden en onterecht werden afgewezen. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat er sprake is van discriminatie van Oegandese LHBTI mensen.

In het onderhavige onderzoek zijn tien dossiers van Oegandezen bestudeerd, van wie er slechts één een status kreeg.³³⁰ Het lijkt erop dat de staatssecretaris voor de zekerheid alle Oegandese LHBTI personen als fraudeurs aanmerkt, iets wat doet denken aan de kinderopvangtoeslagaffaire waarin de Nederlandse overheid ook een kwetsbare groep mensen

328. Brief van 8 juli 2021 van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, Kamerstukken 19637, nr. 2759.

329. Brief COC Nederland van 14 december 2020 aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, en het antwoord van de Staatssecretaris van 27 januari 2021.

330. Het ging hier om Truus, na een gegrond beroep en toen zij een nieuwe partner had.

zonder goede reden wantrouwde en behandelde als fraudeurs.³³¹ Zolang het voor LHBTI mensen in Oeganda gevaarlijk is, omdat ze in dat land ernstig vervolgd worden, is dit een heel slecht idee. Dat het intrekken van een vergunning niet zomaar gaat, is met het oog op de rechtszekerheid overigens zeer terecht.³³²

3.11 Conclusie geloofwaardigheid

De belangrijkste conclusies van het *Trots of Schaamte?*-onderzoek waren dat de processen van bewustwording en zelfacceptatie op stereotypen berustten en dat er meer aandacht moest komen voor verklaringen van derden. Hoewel het er aanvankelijk op leek dat de staatssecretaris deze conclusies in Werkinstructie WI 2018/9 overgenomen had, komt dit volstrekt niet tot uitdrukking in de beslispraktijk.

Zo worden de geschrapte begrippen ‘proces van bewustwording’ en ‘proces van zelfacceptatie’ nog steeds gehanteerd, letterlijk of in de vorm van synoniemen. Terwijl de staatssecretaris erkende dat de begrippen geschrapt zijn, omdat er op basis van deze begrippen verkeerde besluiten zijn genomen, en dat dat zou moeten stoppen, maakt het feit dat er met synoniemen aan de slag is gegaan, goed duidelijk dat de kritiek volstrekt niet serieus genomen is. Ook de dossiers over vervolgvragen op basis van de nieuwe werkinstructie wekken niet de indruk dat het herstellen van gemaakte fouten bij de staatssecretaris hoog op de agenda staat.

De staatssecretaris blijkt nog altijd te verwachten dat LHBTI asielzoekers vertellen over innerlijke worstelingen en zielenroerselen, oftewel *soul searching*, zoals de Britten zeggen. Bij relaties moet het niet gaan om vriendschap of seks, maar om liefde en die moet gepaard gaan met diepe gevoelens. Vrolijkheid lijkt daarbij argwaan te wekken. Het idee is nog steeds dat de bewustwording (of ontdekking) dat de persoon in kwestie een andere dan heteroseksuele gerichtheid of cisgenderidentiteit heeft, gepaard gaat met schaamte en twijfel en de verwachting dat er sprake is van negatieve gevoelens wordt sterker, naarmate de omgeving in het land van herkomst LHBTI-fobier is. Als naar de smaak van de staatssecretaris in de omgang met mensen van hetzelfde geslacht in het land van herkomst te veel risico's genomen zijn, schaadt dat de geloofwaardigheid. Mensen die een godsdienst aanhangen moeten serieus nagedacht hebben over de relatie tussen deze religie

331. Zie ook Wegelin e.a. 2021 en Geertsema e.a. 2021.

332. Zie over intrekking bijvoorbeeld Rb. Zwolle 26 april 2021, NL20.13918, beroep gegrond (Irak).

en hun seksuele gerichtheid. Wat betreft de kennis van LHBTI-organisaties en -onderwerpen lijken de verwachtingen de laatste jaren zelfs opgeschroefd te zijn: diepgravende kennis wordt nu verwacht, van strafwetten in het land van herkomst en ook van allerlei LHBTI-onderwerpen in Nederland. Verklaringen van derden legden daarbij nauwelijks gewicht in de schaal.

Vaak lijkt het erop dat de eigenlijke boodschap is: als je niet verklaart wat wij verwachten, dan vinden wij je verklaring ‘vaag’ en ‘algemeen’ en getuigen van weinig diepgang. Dit was bijvoorbeeld het geval in de zaak van Victor uit Marokko, wiens aanvraag uiteindelijk ingewilligd werd, maar pas nadat de rechter zijn beroep vier keer gegrond had verklaard. Ook de dossiers van Freek uit Afghanistan of Ruben uit Azië zijn niet goed te volgen. Alles kan natuurlijk als verzonnen en gefabriceerd worden aangemerkt, zeker als vanuit een achterdochtige grondhouding wordt geredeneerd, maar hun dossiers maakten op de onderzoeker in ieder geval wél een authentieke indruk. Hetzelfde geldt voor de dossiers uit Oeganda, waar het moeilijk te begrijpen is waarom – bijvoorbeeld – Jet, Lieke en Herman niet geloofd worden.

In dit onderzoek kwamen ook dossiers voor waarin de manier waarop naar de verklaringen over de seksuele gerichtheid werd gekeken wél gebaseerd leek te zijn op reële verwachtingen, en het is daarom zeker niet uitgesloten dat individuele ambtenaren een minder stereotiepe benadering hebben. Toch is de teleurstellende conclusie van dit vervolgonderzoek, dat niet gezegd kan worden dat sprake is van een verbetering, en dat de beoordeling van de geloofwaardigheid van LHBTI asielzoekers nog altijd gebaseerd is op stereotypen.

4. GENDERIDENTITEIT

4.1	Inleiding	121
4.2	Misgendering	121
4.3	Geloofwaardigheid genderidentiteit	123
4.4	Zwaarwegendheid en landeninformatie	125
4.5	Conclusie	130

4.1 Inleiding

Het hoofdonderwerp van dit rapport is de vraag of er met de introductie van WI 2018/9 iets verbeterd is. Nu deze werkinstructie vooral over de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid gaat, gaat ook dit onderzoek grotendeels over de manier waarop die geloofwaardigheid beoordeeld wordt. In vier van de veertig onderzochte dossiers werd de aanvraag (aanvankelijk) echter niet afgewezen vanwege ongeloofwaardigheid, maar omdat de situatie in het land van herkomst niet zwaarwegend genoeg geacht werd. Het ging om trans vrouw Juliana, Pim uit Jordanië, Menno uit Guinee en Adam uit Kazachstan.³³³ Het dossier van Menno werd hiervoor besproken, de dossiers van Pim en Adam komen kort aan bod in het volgende hoofdstuk (over 'discretie'). In dit hoofdstuk worden enige aspecten van genderidentiteit besproken: misgendering, zwaarwegendheid, en – toch weer – geloofwaardigheid.

4.2 Misgendering

De staatssecretaris stelde in antwoord op Kamervragen in verband met *misgendering*: 'De insteek van de IND is om de asielzoeker altijd naar de wens van de asielzoeker aan te spreken, ongeacht de informatie in het paspoort.'³³⁴ Toch wordt de trans vrouw Jolanda in het grootste deel van het dossier met 'hij' aangeduid. Haar advocaat schrijft in februari 2021:

Mijn cliënte is transgender en zij wenst aangesproken te worden met mevrouw. En niet bij haar mannelijke voornaam, zoals wel het geval was in de wachtruimte, waarop iedereen erg vreemd naar haar keek, nu zij er immers vrouwelijk uitziet. Ik heb dit vooraf nadrukkelijk gemeld en ik begrijp niet hoe dit fout kon gaan. Pas op pagina 4 van het rapport vraagt de ambtenaar hoe mevrouw aangesproken wenst te worden. Hierdoor is zij in het begin van het rapport constant foutief aangesproken met 'de heer'. Dit is erg pijnlijk voor haar.³³⁵

Jolanda krijgt een positieve beschikking, en daarin staat in een voetnoot:

Betrokkene heeft aangegeven transgender te zijn en dit wordt geloofwaardig geacht. Nu betrokkene feitelijk nog man is, staat dit ook zo in het onderwerp van de beschikking. Echter, in de rest van de beschikking zal zoveel mogelijk de vrouwelijke vorm worden aangehouden, nu betrokkene heeft aangegeven zichzelf als vrouw te zien.³³⁶

333. Menno uit Guinee en Adam uit Kazachstan kregen (jaren) na de laatste negatieve beschikking toch een status.

334. Kamervragen van Koekkoek (Volt) en Simons (Bij1) en de antwoorden van 26 oktober 2021 over het rapport 'Transcript from the margins' over de behandeling van trans personen uit Latijns-Amerika en de Cariben in de Nederlandse asielprocedures, 23 november 2021. De meeste voor dit rapport ondervraagde vrouwen werden door de IND aangesproken met 'hij' of 'hem'. De Britse instructie 'Gender Identity Issues in the Asylum Claim' (UKBA, 2011) stelt: 'As with anyone who lives by a name other than their birth name, a transgender applicant should be given respect and referred to by their chosen name and gender identity. If in any doubt, an applicant should be asked at interview which personal pronoun he or she would like used. (...) Correspondence should normally be prepared using the applicant's preferred salutation of the applicant.'

335. Jolanda, correcties en aanvullingen bij eerste gehoor, februari 2021.

336. Jolanda, beschikking, april 2021.

Helaas is de begeleidende brief geheel in de mannelijke vorm gesteld, waardoor bovenstaande tekst uit de voetnoot nogal zinledig wordt. Bij bijvoorbeeld Karin gaat dit iets beter, hoewel het jammer is dat Karin in de ‘rapporten en formulieren’ niet als vrouw aangeduid wordt.

Karin

Begrijp ik goed dat u uw land van herkomst heeft verlaten omdat u transgender bent? – Ja.

Hoe wilt u door ons worden benaderd en aangesproken worden? – Als vrouw.

Omdat u nu officieel als man geregistreerd staat, zal dat ook in de rapporten en op de formulieren aangehouden worden. Ik zal u echter aanspreken en benaderen als vrouw.³³⁷

Uit het volgende citaat blijkt dat het onderscheid man-vrouw niet zo duidelijk hoeft te zijn, wat minder binair kan ook.³³⁸

Roelien

Kunt u mij vertellen hoe u uw genderidentiteit ziet? – Mensen noemen mij transgender maar dat ben ik eigenlijk niet. Ik wil zowel als vrouw als als man leven. Ik probeer ook mijn lichaam te accepteren zoals het is en ik hoef het niet te veranderen. Als er bijvoorbeeld gelegenheden zijn waar vrouwen komen, dan gedraag ik mij als vrouw. Bij mannelijke gelegenheden gedraag ik mij als man.³³⁹

Juliana wordt in het eerste gehoor eind 2017 nog als man aangesproken. Haar advocaat klaagt hierover in de correcties en aanvullingen, en in het nader gehoor van augustus 2018 wordt ze als vrouw aangesproken, hoewel genderidentiteit ‘seksuele oriëntatie’ wordt genoemd.

Rechtspraak

Niet respectvol en erg gemakzuchtig is de manier waarop de trans vrouw in de volgende uitspraak wordt aangeduid.

Rb. Utrecht 9 december 2021, NL21.16096 (Egypte)

De rechtbank duidt [...] aan als eiser, omdat dit zijn geregistreerde geslacht is. Voor de afdoening van het beroep dient hieraan verder geen betekenis te worden toegekend. Voor eiser kan ook eiseres worden gelezen.

Commentaar

Hoewel het in de vijf dossiers van trans vrouwen in dit onderzoek vaker goed gaat dan ten tijde van het *Trots of*

337. Karin, gehoor veilig land van herkomst, oktober 2018.

338. Zie over een non-binaire genderidentiteit als grond voor asiel ook Upper Tribunal, [2020] UKUT 313 (IAC) (El Salvador), 22 oktober 2020.

339. Roelien, gehoor veilig land van herkomst, februari 2020. Roelien krijgt een maand na dit gehoor een status.

Schaamte?-onderzoek, komt *misgendering* nog altijd geregeld voor. UNHCR doet in dit verband overigens de volgende aanbeveling aan staten:

Recognize the right to legal gender recognition via self-determination for all refugees, asylum seekers and other forcibly displaced and stateless people on their territory.³⁴⁰

4.3 Zwaarwegendheid en landeninformatie

Drie van de vijf transgender vrouwen in dit onderzoek kwamen uit een land waar homoseksuele handelingen strafbaar zijn gesteld. Zij kregen alle drie asiel. De andere twee vrouwen, Gemma en Juliana, kwamen uit een land zonder dergelijke strafbepalingen.

Soms wordt alles geloofd behalve het causale verband tussen de gebeurtenissen en de genderidentiteit. Dit laatste gebeurde bij Juliana: de staatssecretaris geloofde dat zij bijna anderhalf jaar gedetineerd was en ook dat zij verkracht was in de gevangenis, maar niet dat deze gebeurtenissen verband hielden met haar genderidentiteit. Daarom werd haar asielaanvraag afgewezen.³⁴¹ Een ander struikelblok waarop zaken van trans asielzoekers vaak stranden is de vraag of de situatie in het land van herkomst zwaarwegend genoeg is om gekwalificeerd te worden als vervolging.

Gemma was verkracht door de politie, er was haar gezondheidszorg geweigerd en zij verloor haar baan. Bovendien stelt de politie zich in Gemma's land van herkomst steeds agressiever op tegenover trans personen. Twee citaten uit haar nader gehoor:

Wij gaan het transformatieproces niet onderzoeken vandaag, omdat dit reeds is voltrokken. Wij accepteren dat u een vrouw bent. Vandaag wil ik met u onderzoeken waarom u als vrouw uw land van herkomst heeft verlaten. (...)

*Waarom hebt u na 2013 geen werk meer gehad? - Uit mijn geboortekaarte blijkt dat ik een geslachtswijziging heb ondergaan. Zodra een werkgever dit ziet, wordt de sollicitatie direct in de prullenmand gegooit.*³⁴²

Gemma's situatie werd zwaarwegend genoeg geacht en een week na het gehoor krijgt zij een status.

340. UNHCR 2021.

341. Juliana, beschikking, mei 2019.

342. Gemma, nader gehoor, september 2019.

343. LHBT's uit Afghanistan, Libië, Nigeria en Rusland worden aangemerkt als 'risicogroep', en LHBT's uit Irak, Tsjetsjenië en Oeganda krijgen in beginsel een a-status.

344. WBV 2019/12, COC Nederland heeft krachtig geprotesteerd tegen deze beleidswijziging, waarbij ook de bescherming van LHB-personen uit Iran werd verminderd. Er zijn al voorbeelden van Iraanse asielzoekers, van wie de seksuele gerichtheid geloofd wordt, maar van wie de aanvraag toch werd afgewezen. Zie bijvoorbeeld de brief van het COC van 21 mei 2021. Ook de mensenrechtenorganisaties 6Rang en OutRight Action International schreven hierover brieven aan de Nederlandse regering, zie 6Rang (Iranian Lesbian and Transgender Network), 'Current situation of LGBT Rights in Iran: From Systematic Persecution to the Imposition of Death Penalty', Letter to the Dutch Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Justice and Security, February 11, 2020; OutRight Action International, 'The situation of LGBTI people in the Islamic republic of Iran', brief aan de ministeries van Buitenlandse Zaken en Justitie & Veiligheid en de Tweede Kamer, 9 maart 2020. Zie ook ACVZ 2020, p. 23, noot 29, en Hooijmans 2021.

345. WBV 2020/19. In Venezuela kunnen transgender personen hun documenten niet in overeenstemming brengen met hun voorkomen en kunnen daardoor verstoken blijven van elementaire voorzieningen.

346. Van Kempen & Ortiz 2021.

347. Hoger beroep van Rb. Haarlem 26 januari 2018, Rb. Haarlem 9 februari 2018 en Rb. Amsterdam 22 februari 2018, ECLI: NL:RVS:2018:2168, ECLI:NL:RVS:2018:2169 en ECLI:NL:RVS:2018:2170.

348. Zie ook Wijker 2018.

In het landenbeleid wordt vaak gesproken van 'LHBT' en daarbij wordt meestal geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende subgroepen.³⁴³ Recent kwam daar verandering in, toen transgender personen uit Iran niet langer als 'risicogroep' werden gekwalificeerd.³⁴⁴ Later werden transgender personen uit Venezuela juist wel aangemerkt als risicogroep.³⁴⁵

Het onderzoeksrapport 'Transcript from the Margins' vraagt aandacht voor het feit dat in de Nederlandse asielpraktijk de specifieke problemen van transgender asielzoekers te weinig in samenhang bekeken worden.³⁴⁶ Zij krijgen in veel landen van herkomst te maken met structurele mensenrechtenschendingen en de staatssecretaris heeft onvoldoende aandacht voor de ernstige gevolgen die dit heeft. Vaak is het in het land van herkomst niet mogelijk om genderbevestigende gezondheidszorg en wettelijke erkenning van de genderidentiteit te krijgen. Omdat zij zich niet conformeren aan het gender, dat van hen verwacht wordt, krijgen zij te maken met buitensporig veel geweld, door burgers en door de autoriteiten. Daarbij is voor trans vrouwen sekswork in veel gevallen de enige manier om in hun levensonderhoud te voorzien, wat in belangrijke mate bijdraagt aan hun marginale positie in het land van herkomst.

Rechtspraak

ABRvS 1 oktober 2019, 201900234/1 (Cuba)

De vreemdeling komt uit Cuba en is transgender. De rechtbank heeft in aansluiting bij de uitspraken van de Afdeling van 4 juli 2018³⁴⁷ overwogen dat op Cuba geen sprake is van groepsvervolgung van LHBTI'ers en dat zij ook niet als groep het risico lopen op een behandeling als bedoeld in artikel 15 van de Kwalificatierichtlijn. De staatssecretaris heeft zich terecht op het standpunt gesteld dat de door haar ondervonden problemen in samenhang bezien gelet op de hoeveelheid en intensiteit daarvan onvoldoende ernstig zijn. Het hoger beroep van de staatssecretaris is gegrond.³⁴⁸

Het lijkt erop dat de staatssecretaris in Cubaanse zaken vooral kijkt naar de indicatoren voor een onhoudbare situatie als gevolg van discriminatie, zoals het al dan niet kunnen volgen van onderwijs, het hebben van huisvesting en de toegang tot gezondheidszorg, en dat minder oog is voor (cumulatieve) daden van vervolging. Gezien de aard en ernst van de ervaringen van Cubaanse trans personen, lijkt dit niet terecht. Daarbij moet ook goed gelet worden op eventuele ervaringen met vervolging in het verleden en de vraag of bescherming door de

autoriteiten voorhanden is. Over deze laatste vraag gaat een aantal uitspraken van trans vrouwen uit Colombia.

ABRvS 14 maart 2019, 201805177/1/V2 (Colombia)

Zij heeft aan haar asielaanvraag ten grondslag gelegd dat ze transvrouw is en daardoor in Colombia problemen heeft ondervonden. (...) Met de conclusie van de staatssecretaris dat het in Colombia in het algemeen mogelijk is om bescherming van (hogere) autoriteiten in te roepen, heeft deze niet voldaan aan de op hem rustende bewijslast. Volgens de rechtbank had hij tevens kenbaar moeten motiveren in hoeverre in Colombia in het algemeen aan de groep LHBTI-ers, in het bijzonder aan transgenders, bescherming wordt geboden. De Afdeling bevestigt de uitspraak van de rechtbank.³⁴⁹

Rb. Groningen 21 oktober 2021, NL21.12579 (Colombia)

Naar het oordeel van de rechtbank kan uit de namens eiseres overgelegde landeninformatie worden afgeleid dat (...) sprake is van een verslechterde situatie in Colombia voor, onder andere, transgenders en in het bijzonder transvrouwen. Daarnaast is de rechtbank van oordeel dat verweerder, gelet op de informatie waaruit blijkt dat ook veiligheidsdiensten en politieagenten medeverantwoordelijk zijn voor het geweld tegen LHBTI's, zorgvuldiger dient te onderzoeken of in Colombia daadwerkelijk in zijn algemeenheid bescherming wordt geboden voor geweld tegen LHBTI's. Beroep gegrond.

Overigens kwam een dag eerder Rechtbank Den Bosch in een andere zaak van een Colombiaanse trans vrouw op grond van dezelfde landeninformatie tot een andere conclusie.³⁵⁰

4.4 Geloofwaardigheid genderidentiteit

In Werkinstructie 2019/17 staat:

Met lhbti wordt bedoeld: lesbiennes, homo's, biseksuelen of transgenders. De afkorting hoeft overigens niet limitatief te worden opgevat en kan worden gebruikt in situaties waarin de vreemdeling zich in het kader van een asielaanvraag beroept op een seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

Twee dingen vallen op aan deze zin. Op de eerste plaats wordt er geen woord gezegd over de 'l' in de term LHBTI, die verwijst naar intersekse mensen.³⁵¹ Dit komt waarschijnlijk doordat in WI 2018/9 nog sprake was van 'lhbt', en pas in WI 2019/17 in de hele tekst 'lhbt' werd vervangen door 'lhbti' in de – afgezien van drie zinnen over coördinatoren – verder identieke tekst. Op de

349. Hoger beroep van de staatssecretaris tegen Rb. Roermond 25 mei 2018, NL17.12618, kennelijk ongegrond. De vrouw heeft een a-status gekregen.

350. Rb. Den Bosch 20 oktober 2021, NL21.10248, beroep ongegrond (Colombia).

351. Zie voor meer informatie over intersekse: [Seksediversiteit.nl](https://seksediversiteit.nl) – Een website van NNID, Nederlandse organisatie voor seksediversiteit.

tweede plaats wordt gesteld dat de instructie van toepassing is op mensen die vluchten vanwege hun seksuele oriëntatie of hun genderidentiteit. De instructie heet ‘horen en beslissen in zaken waarin lhbt-gerichtheid als asielmotief is aangevoerd’, maar hoewel er af en toe sprake is van ‘het lhbt zijn’, gaat het in de instructie verder alleen om seksuele gerichtheid en dan met name om het beoordelen van de geloofwaardigheid van een gestelde seksuele gerichtheid. Zo wordt gesteld:

Wanneer een vreemdeling stelt dat hij lhbt is, is het aan hem om de gestelde seksuele gerichtheid die zoals gebruikelijk in het gehoor als uitgangspunt geldt, nader te onderbouwen. De IND geeft de vreemdeling uitgebreid de gelegenheid om te verklaren over zijn gestelde seksuele gerichtheid en de situatie van lhbt's in het land van herkomst. De IND onderzoekt of de seksuele gerichtheid geloofwaardig is.

Mede doordat geloofwaardigheid van de genderidentiteit nagenoeg nooit in twijfel werd getrokken, was het idee dat de instructie eigenlijk niet over trans mensen ging. Wel wordt aan trans asielzoekers meestal hetzelfde type vragen gesteld dat gebruikt wordt om de geloofwaardigheid van een seksuele gerichtheid vast te stellen, vol (momenten van) bewustwording, zelfacceptatie en dergelijke concepten. Zo werd aan Karin gevraagd: ‘U bent geboren als man en voelt zich nu vrouw. Kunt u aangeven wanneer u zich bewust werd dat u zich vrouw voelde en wat dit met u deed?’³⁵² De ambtenaar die Jolanda hoorde begint nogal omzichtig, maar de vragen lijken klakkeloos gekopieerd van de gebruikelijke vragen over seksuele gerichtheid:

Jolanda

Ik wil gaan beginnen met het bespreken van uw geaardheid. Ik wil aangeven dat ik begrijp dat iemand zijn/haar geaardheid erg persoonlijk is en het niet voor iedereen gemakkelijk is om erover te praten. Ik wil u meegeven dat de vragen die ik zal stellen zien op emoties en gedachten en dat ik niet zal vragen naar intieme onderwerpen. Mocht u tijdens de vraagstelling toch moeite hebben met een vraag om welke reden dan ook, geeft u het alstublieft gelijk aan.

Hoe ziet u zichzelf? Hoe definieert u uw seksuele geaardheid zelf? (...) Legt u het zo compleet mogelijk uit. – Ik ben een vrouw die heel veel tegenslagen en mislukkingen achter de rug heeft gehad. Zij wil haar recht krijgen en zichzelf kunnen zijn, zoals zij is. (...)

Hoe zou u uw seksuele geaardheid omschrijven? – Ik ben met jongens-gedaante geboren, maar mijn gedachten en mijn interesses en ook mijn gevoelens zijn allemaal vrouwelijk.

352. Karin, nader gehoor, februari 2019

U heeft verklaard dat u transgender bent. Kunt u mij vertellen wat u precies verstaat onder het begrip 'transgender'? – Vrouwelijke geest in een mannelijk lichaam. (...)

Wat doet het met u dat u steeds meer een vrouwelijk lichaam krijgt? (...)

Wanneer werd u zich bewust van het gevoel dat u een vrouw bent in een mannenlichaam? (...)

Was er een specifiek moment waarop u de knoop heeft doorgehakt en heeft geconcludeerd dat u transgender bent? – Ja, op mijn vijftiende. Na de gesprekken met de psycholoog wist ik het zeker.

Kunt u mij meenemen in dat moment, in uw gevoelens? – Ik kan zeggen dat ik heel blij was dat iemand in mij geloofde. Ik was blij dat iemand mij wilde helpen. (...)

Heeft u nog twijfels gehad over uw geslacht of geaardheid? – Nee.

Wat is er in uw jeugd door school en uw naaste omgeving verteld over transseksualiteit? – Niks.³⁵³

Het voorbeeld van Jolanda laat zien dat er op het gebied van trans personen nog heel wat te leren valt voor hoorambtenaren. In het volgende citaat krijgt de ambtenaar les van de asielzoekster.

Jolanda

Wat is de geaardheid van uw partner? – Hij is een hetero.

Wist hij van u dat u een LHBTI bent? – Ja, hij wist van het begin af aan dat ik transgender ben.

Het is mij nog niet duidelijk. U heeft verklaard dat uw partner heteroseksueel is. Wat is de reden dat hij u een bericht heeft gestuurd? – (...) Mannen die zich aangetrokken voelen tot transgender vrouwen worden hetero genoemd. Zij vallen niet onder biseksuelen.³⁵⁴

De staatssecretaris geloofde dat Jolanda een trans vrouw is en zij kreeg een status. Ook in de andere vier trans zaken in dit onderzoek werd de trans genderidentiteit zonder problemen geloofd. Tijdens het *Trots of Schaamte?*-onderzoek werd slechts één voorbeeld gevonden van een uitspraak waarin een gestelde genderidentiteit niet geloofd werd. Het ging om iemand uit Wit-Rusland die stelde biseksueel en transgender te zijn.³⁵⁵ Inmiddels

353. Jolanda, nader gehoor, februari 2021.

354. Jolanda, nader gehoor, februari 2021. Zie ook www.transgendernetwerk.nl: 'Seksuele oriëntatie gaat over tot wie en welk geslacht iemand zich seksueel aangetrokken voelt, terwijl genderidentiteit gaat over het geslacht dat iemand heeft en waarmee men zich dus identificeert. Transgender personen kunnen dus net als cisgender personen heel verschillend zijn in hun seksuele oriëntaties.'

355. Rb. Zwolle 28 maart 2017, AWB 16/1743 (Wit-Rusland), *Trots of Schaamte?*, p. 48.

zijn er nog vier vergelijkbare uitspraken gevonden. In alle vier de zaken ging het – net als in de Wit-Russische zaak – om mensen die aangaven zowel homoseksueel als trans te zijn, en dit werd allebei niet geloofd. Het lijkt erop dat er in deze zaken onvoldoende onderscheid gemaakt werd tussen de homoseksualiteit en de trans genderidentiteit.

Rechtspraak

Rb. Den Haag 14 februari 2019, NL18.5419 (Kenia)

Eisers homoseksuele gerichtheid en transgender zijn heeft verweerder niet geloofwaardig geacht wegens wisselende en ongerijmde verklaringen omtrent zijn proces van ontdekking en de wijze waarop hij daarmee is omgegaan. Ook heeft hij wisselend verklaard over de rol van zijn niet vrijwillige borstvorming. Hij heeft verklaard zich hierdoor gehandicapt te voelen. Beroep ongegrond.

Rb. Roermond 3 juni 2021, NL21.4164 (Marokko)

Verweerder stelt zich niet ten onrechte op het standpunt dat eisers verklaringen dat hij een geslachtsoperatie wil ondergaan ongeloofwaardig zijn. Verweerder betreft daarbij niet ten onrechte dat zijn homoseksuele geaardheid ongeloofwaardig wordt geacht hetgeen afbreuk doet aan de geloofwaardigheid over de geslachtsoperatie. (...) Niet wordt ingezien waarom eiser dit niet eerder naar voren brengt met name nu hij stelt dat hij zich dit op jonge leeftijd en gedurende zijn gestelde relatie met X al heeft gerealiseerd. (...) Eiser blijft steken in zijn verklaring dat hij graag borsten en lang haar zou willen en daarvoor een operatie wil ondergaan maar hij gaat hier op geen enkele wijze dieper op in. Beroep ongegrond.

Rb. Amsterdam 12 november 2021, NL21.16653 (Gambia)

Ook de verklaringen van eiser over zijn wens om een vrouw te worden mocht verweerder als summier en oppervlakkig aanmerken. (...) De stelling van eiser dat verweerder zijn wens om een vrouw te worden ten onrechte niet als zelfstandig element heeft aangemerkt kan niet tot een ander oordeel leiden, reeds omdat deze stelling pas op de zitting naar voren is gebracht. Beroep ongegrond.

Rb. Utrecht 9 december 2021, NL21.16096 (Egypte)

De gehoormedewerker heeft geprobeerd het authentieke verhaal van eiser te achterhalen. Daarbij horen in dit geval vragen naar de realisatie van het transseksueel zijn. Het is een ingrijpend gegeven dat je realiseert dat je in een ander lichaam thuishoort en verweerder stelt zich op het standpunt dat hij terecht de hierover door eiser naar voren gebrachte gevoelens of het ontbreken daarvan in de beoordeling had mogen betrekken. Daarbij hoort ook zijn proces tot zelfacceptatie.

(...) De rechtbank volgt verweerder in zijn standpunt dat hij zowel bij het horen als bij de beoordeling van de aanvraag overeenkomstig de WI heeft gehandeld. (...) Ook is niet in strijd met de WI dat gevraagd is naar het proces van zelfacceptatie en dat de antwoorden daarop in de beoordeling zijn meegewogen. (...) Wat verweerder bij zijn geloofwaardigheidsbeoordeling aan eiser heeft tegengeworpen is dat hij geen gevoel benoemt bij zijn realisatie en wijze van acceptatie. (...) Wat verweerder eiser tegenwerpt is dat hij geen inzicht geeft waarom het voor hem geen issue is en waarom hij zijn transseksualiteit (kennelijk zonder interne worsteling) heeft geaccepteerd. (...) Verweerder stelt zich verder op het standpunt dat eiser geen eenduidige omschrijving van zichzelf kan geven. Hij gooit diverse begrippen op een hoop en gebruikt deze gedurende het gehoor willekeurig en door elkaar. Van eiser mag volgens verweerder verwacht worden dat hij zich bewust is van de verschillende nuances die er bestaan bij het gebruik van de termen 'transgender' en 'transseksueel' en al helemaal dat dit niet inwisselbare termen zijn met seksuele geaardheid. Beroep ongegrond.

Uit deze laatste uitspraak blijkt dat deze transgender persoon op 'traditionele' wijze gehoord is, inclusief gepsihologiseer, het tegenwerpen van een gebrek aan interne worsteling en het gebruik van de geschrapte termen 'bewustwording' en 'zelfacceptatie'. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen seksuele gerichtheid en genderidentiteit. Daarnaast is het opmerkelijk dat de staatssecretaris deze asielszoekster tegenwerpt dat zij de LHBTI-terminologie niet correct gebruikt, terwijl de staatssecretaris zelf ook nog wel wat kan leren op dit punt, zoals bijvoorbeeld bleek uit het gehoor van Jolanda.

Uitspraken of dossiers waarin alleen de trans genderidentiteit werd genoemd als reden voor de vlucht en waarin die niet geloofd werd, zijn niet bekend. Ook zijn geen uitspraken gevonden waarin de asielszoeker van wie de genderidentiteit niet geloofd werd, het beroep bij de rechtbank won. In de volgende uitspraak ging het niet direct om geloofwaardigheid, maar om de vraag of de genderidentiteit op tijd was ingebracht om meegenomen te worden in de beoordeling. Ook in dit geval speelde zowel seksuele gerichtheid als genderidentiteit.

Rb. Haarlem 8 november 2021, NL20.13596 (Venezuela)

De staatssecretaris heeft de lesbische geaardheid van de vreemdeling geloofwaardig geacht, maar terecht gesteld dat zij hierdoor geen 3 EVRM-risico loopt. In de aanvullende beroepsgronden heeft de vreemdeling aangevoerd dat ze in gendertransitie zit. Dat ze dit asielmotief eerder naar voren had moeten brengen, wordt niet gevolgd. Van een tiener die worstelt met haar identiteit en afkomstig is uit een land waar

gendertransitie zeer gevoelig ligt, kan niet worden verlangd hiermee gelijk naar buiten te treden richting haar advocaat of verweerder. De staatssecretaris dient dit asielmotief in de procedure te betrekken. Het beroep is gegrond.

4.5 Conclusie

Bij de beoordeling van aanvragen van transgender asielzoekers doen zich verschillende problemen voor. Trans asielzoekers worden nog altijd *misgendered* en niet op respectvolle manier bejegend, en dat kan invloed hebben op de kwaliteit van het nader gehoor. Daarnaast laat de deskundigheid van IND-medewerkers op het gebied van transgender zaken nogal wat te wensen over.

De zwaarwegendheid moet zorgvuldiger worden beoordeeld en in verband hiermee moet er meer en betere landeninformatie over de situatie van trans personen worden verzameld, waarbij de specifieke en cumulatieve problemen in het land van herkomst goed in kaart gebracht worden.³⁵⁶ Op dit moment gebruiken IND-medewerkers als bron van landeninformatie vooral de door het Ministerie van Buitenlandse Zaken opgestelde Algemene Ambtsberichten, die door de Raad van State zijn aangemerkt als deskundigenberichten.³⁵⁷ Om beter zicht te krijgen op de situatie van trans personen in de landen van herkomst is het van belang ook andere bronnen van landeninformatie te erkennen en te gebruiken.

Uit recente jurisprudentie dat de tegenwerping dat de identiteit niet geloofd wordt, waarvan lang gedacht is dat dit binnen de LHBTI-groep alleen speelde bij seksuele gerichtheid, nu ook actueel wordt bij trans mensen. Het is opvallend dat hierbij dezelfde stereotypen gehanteerd worden die geschrapt waren als criteria voor de beoordeling van seksuele gerichtheid en die een belangrijke aanleiding vormden voor het onderhavige onderzoek.

Er zou een aparte werkinstructie opgesteld kunnen worden voor transgender asielzoekers, vergelijkbaar met die in het Verenigd Koninkrijk.³⁵⁸ Het is daarbij van belang dat er geen nieuwe stereotypen worden geïntroduceerd, en dat de valkuilen van WI 2019/17 vermeden worden.

356. Van Kempen & Ortiz 2021, p. 199-200 en 203-207. Zie ook de antwoorden van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op de schriftelijke vragen van de leden Koekkoek (Volt) en Simons (Bijl), 23 november 2021 en de antwoorden van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op de schriftelijke vragen van de leden Podt en Van Ginneken (D66) van 7 december 2021.

357. Wetenschapper en IND-medewerker Pieter van Reenen doet in het kader van het vergroten van de onpartijdigheid binnen de Nederlandse asielprocedure de aanbeveling om ambtsberichten voortaan op te laten stellen door een onafhankelijke instelling en om ambtsberichten niet langer aan te merken als primaire bron van landeninformatie. Van Reenen 2021. Zie ook EASO 2021.

358. United Kingdom Border Agency (UKBA), 'Gender Identity Issues in the Asylum Claim', 2011. Zie ook Van Kempen & Ortiz 2021.

5. 'DISCRETIE'

359. Eigenlijk is ‘discretie’ geen adequate, want versluisende, term voor de situatie waarin mensen hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit – soms levenslang – moeten verbergen, maar omdat de term inmiddels ingeburgerd is, wordt hij in dit rapport toch gebruikt, zij het consequent tussen aanhalingstekens.

360. Overigens is er internationaal enige vooruitgang op dit punt, nu het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, net als het HvJ EU in het arrest XYZ zeven jaar eerder, eindelijk heeft erkend dat ‘discretie’ niet verlangd kan worden. Dit is ook de eerste keer dat het Straatsburgse Hof in een zaak van een homoseksuele asielzoeker een schending van artikel 3 EVRM aanwezig achtte. In dit geval was die schending gelegen in het feit dat de Zwitserse autoriteiten niet hadden onderzocht of de Gambiaanse autoriteiten bescherming zouden bieden tegen vervolging door medeburgers. EHRM 17 november 2020, *B & C tegen Zwitserland*, 889/19, 43987/16, ECHR 2020-0287, met noot Den Heijer.

361. Vc C2/3.2: ‘Voorts gaat de IND er bij de beoordeling van het risico op vervolging vanuit dat de directe omgeving van de vreemdeling op de hoogte is of zou kunnen geraken van de seksuele gerichtheid.’ Zie over ‘discretie’ ook *Trots of Schaamte?*, p. 17-18 en p. 138-157; Jansen 2015, p. 100-106; Weßels 2017; Spijkerboer 2017; Spijkerboer 2018.

362. Lars, Irak, gehoor opvolgende aanvraag, november 2019.

363. Adam, Kazachstan, nader gehoor, januari 2020.

364. Adam, Kazachstan, beschikking, april 2020. Vlak voor de zitting werd deze beschikking ingetrokken en bijna twee jaar na het uitbrengen van de beschikking kreeg Adam een status, vermoedelijk op grond van landeninformatie en omdat geen terughoudendheid geveerd kan worden.

Het concept ‘discretie’,³⁵⁹ terughoudendheid, of in hoeverre de asielzoeker haar of zijn seksuele gerichtheid of genderidentiteit zou kunnen verbergen om vervolging te ontlopen, is nog altijd niet verdwenen uit het Nederlandse asielrecht.³⁶⁰ Er wordt nog altijd gevraagd hoe de asielzoeker haar of zijn gerichtheid wil gaan uiten in het land van herkomst, na een (gedwongen) terugkeer, terwijl dit niet relevant is, nu het erom gaat wat er gebeurt als de omgeving erachter komt.³⁶¹

Lars, Irak

Zou u bepaalde dingen willen uiten, die u niet zou mogen uiten? – Dat ik met mijn geliefde hand in hand kan lopen, ik zou graag met hem samenwonen, maar dat kan niet.

Zou u bepaalde dingen moeten doen, die u liever niet zou willen doen? – Ja, heel veel, ik kan bijvoorbeeld niet zeggen dat ik een relatie met hem heb.

*Komt u er in Nederland openlijk voor uit dat u op mannen valt? – Ja natuurlijk. Ik heb een relatie en ik kus hem regelmatig op straat.*³⁶²

Adam woonde samen met zijn partner, maar zij hielden hun seksuele gerichtheid verborgen voor alle anderen.

Adam, Kazachstan

U heeft verschillende relaties gehad in Kazachstan en u verklaarde dat u uw geaardheid verborgen moest houden. Kunt u mij vertellen hoe u dat deed? – Ik hield mijn relaties altijd geheim. Als we uitgingen, namen we vaak zijn nicht mee, en dan deden we alsof ik verkering had met haar. (...)

*Op welke momenten was u wel uzelf, en kon u uw masker afdoen? – Als wij binnen waren met de deur op slot. Dus alleen daar waar geen andere mensen aanwezig waren.*³⁶³

De staatssecretaris reageerde met de volgende standaardoverweging:

De omstandigheid dat betrokkene zijn seksuele gerichtheid in zijn land van herkomst niet op dezelfde manier kan uiten als in Nederland vormt op zichzelf onvoldoende aanleiding om hem in het bezit te stellen van een verblijfsvergunning asiel. Niet elke aantasting van het recht op het uiten van de seksuele gerichtheid vormt een daad van vervolging in de zin van het Vluchtelingenverdrag.³⁶⁴

Pim uit Jordanië wordt aanvullend gehoord over de manier

waarop hij zijn seksuele gerichtheid wil uiten of verborgen zal houden bij terugkeer. Vervolgens werd zijn aanvraag afgewezen.

Pim, Jordanië

Betrokkene heeft verklaard dat hij homoseksueel is en dat niemand in Jordanië dit weet. Hij heeft verklaard Jordanië te hebben verlaten omdat hij gedwongen wordt om te trouwen en hij dat niet wil. Verder heeft hij aangegeven dat zijn familie en stam niet op de hoogte zijn van zijn homoseksuele geaardheid en dat zij zijn geaardheid niet zullen accepteren wanneer zij hierachter komen. (...) Ondanks dat het voor betrokkene moeilijk zal zijn om openlijk homoseksueel te zijn in Jordanië omdat de sociale opvattingen over seksualiteit conservatief zijn, heeft hij in zijn geval niet aannemelijk gemaakt dat hij dermate gediscrimineerd zal worden dat er sprake zal zijn van daden van vervolging in de zin van het verdrag. (...) Betrokkene heeft nimmer problemen gehad vanwege zijn geaardheid in zijn land van herkomst of met de autoriteiten van Jordanië. Hij heeft in Jordanië zonder problemen homoseksuele relaties met mannen gehad, (...) verschillende relaties kunnen onderhouden en hij bezocht vrijwel probleemloos ontmoetingsplekken voor homoseksuelen.³⁶⁵

In de beschikking wordt zijn situatie vergeleken met die van heteroseksuelen.

Dat hij zich net als iedere burger van Jordanië niet vrijelijk kan uiten over zijn seksuele geaardheid in de openbare ruimte wordt, nu hij zoals hiervoor is overwogen wel betekenisvol invulling heeft kunnen geven hieraan, dan ook als onvoldoende beperking van zijn mensenrecht beschouwd. Er zal sprake moeten zijn van een bepaalde intensiteit van de schending van het betreffende mensenrecht.³⁶⁶

Zijn vrees voor een gedwongen huwelijk of eerwraak door zijn broer wordt niet gegrond geacht en niet getoetst wordt wat er gebeurt als zijn seksuele gerichtheid aan het licht komt. Ook de rechtbank zag kennelijk niet dat Pim in feite de kast in gestuurd werd.

Eiser heeft zijn gestelde vrees voor terugkeer niet aannemelijk gemaakt. Verweerder kon daarbij betrekken dat niet is gebleken dat eiser in Jordanië ooit problemen heeft ondervonden vanwege zijn geaardheid. (...) Dat hij in zijn relaties voorzichtig moest zijn om repercussies te voorkomen, en dat hij zijn geaardheid in Jordanië niet op dezelfde open manier kan uiten als in Nederland, heeft verweerder onvoldoende kunnen achten voor de conclusie dat sprake is van vervolging in vluchtelingsrechtelijke zin of dat sprake is van een onmenselijke situatie als bedoeld in artikel 3 EVRM.³⁶⁷

365. Pim, Jordanië, voornemen, december 2019.

366. Pim, Jordanië, beschikking, maart 2020.

367. Pim, Jordanië, Rb. Haarlem 23 september 2020, NL20.7854.

Pim stelde dat zijn familie inmiddels op de hoogte was van zijn seksuele gerichtheid, maar dat werd door de staatssecretaris en de rechters niet geloofd. Zijn beroep is ongegrond, evenals zijn hoger beroep bij de Raad van State.³⁶⁸ Hier is sprake van een feitelijke vorm van ‘discretie’ en opvallend is de overeenkomst met de zaak van een andere homoseksuele man die een dubbelleven leidde in Jordanië, besproken in het *Trots of Schaamte?*-rapport.³⁶⁹ ‘In de kern wenst verzoeker zijn seksuele geaardheid in het sociale en maatschappelijke openbare leven ruimer te etaleren op een wijze zoals in onder meer Nederland gewoonlijk is.’ staat in die uitspraak.³⁷⁰ Hoewel de voorzieningenrechter begrip had voor zijn wens, was dat niet voldoende voor een gegrond beroep. De Raad van State gaf hem echter wél gelijk onder verwijzing naar het arrest XYZ.³⁷¹

Rechtspraak

Ook in andere uitspraken speelt feitelijke terughoudendheid nog een rol. Er kan niet verlangd worden dat iemand een homoseksuele relatie heeft en daarbij haar of zijn seksuele gerichtheid verborgen moet houden tegenover alle anderen. In de meeste uitspraken worden deze fouten van de staatssecretaris gecorrigeerd door de rechter.³⁷²

Vzr. ABRvS 20 februari 2019, 201609659/1/V2; 201609659/4/V2 (Rusland)

Beide vreemdelingen hebben verklaard dat en hoe zij zich in hun land van herkomst terughoudend hebben opgesteld wat betreft hun gerichtheid om zo problemen te voorkomen. (...) De rechtbank heeft niet onderkend dat de staatssecretaris geen standpunt heeft ingenomen over de vraag wat hij bij een eventuele terugkeer naar Rusland van de vreemdelingen verwacht. De voorzieningenrechter acht hierbij van belang dat de verklaringen van de vreemdelingen over het homofobe klimaat in Rusland en de geloofwaardig geachte problemen die zij ondanks hun terughoudendheid alsnog in hun land van herkomst hebben ondervonden, passen in het beeld dat uit de landeninformatie naar voren komt over de positie van homoseksuelen in Rusland. De grief slaagt en het hoger beroep is gegrond.

Rb. Haarlem 1 februari 2019, NL18.707 (Trinidad & Tobago)

Uit de verklaringen van eiser blijkt weliswaar dat hij relaties heeft gehad met meerdere personen, maar hij heeft deze relaties en zijn homoseksuele geaardheid geheim moeten houden buiten zijn LHBTI-kring, om problemen te voorkomen. (...) Naar het oordeel van de rechtbank kan worden geconcludeerd dat eiser terughoudend was bij het geven van invulling aan zijn geaardheid. Daarbij is van belang dat verweerder bij zijn beoordeling, ook blijkens zijn eigen beleid, van een vreemdeling

368. Pim, Jordanië, ABRvS 24 november 2020, 202005645/2/V2.

369. *Trots of Schaamte?*, p. 148-149.

370. Vzr. Rb. Amsterdam 29 mei 2015, 15/9003, 15/9004, beroep ongegrond (Jordanië).

371. ABRvS 12 augustus 2015, 201504495/1/V2. Zie verder *Trots of Schaamte?*, p. 148-149.

372. Zie ook *Trots of Schaamte?*, p. 157.

geen terughoudendheid mag verlangen bij de invulling van zijn seksuele gerichtheid. Uitgangspunt is dat iemand zijn geaardheid zal uiten en relaties zal aangaan op een manier die niet wezenlijk anders is dan van heteroseksuelen in het betreffende land van herkomst is geaccepteerd. Eiser heeft gesteld dat hij dit in het verleden niet heeft kunnen doen, terwijl hij dat wel wil. Met deze verklaring heeft verweerder in de besluitvorming onvoldoende rekening gehouden. Beroep gegrond.

Rb. Den Haag 26 mei 2021, NL19.17529 (Venezuela)

Eiser heeft verklaard dat hij altijd gereserveerd en terughoudend heeft geleefd. Hooguit vertrouwelingen wisten van zijn geaardheid. Ook met zijn vriend stelde hij zich terughoudend en onopvallend op. (...) Verweerder heeft niet gemotiveerd op basis van welke informatiebronnen aangenomen kan worden dat het openlijk uiting geven aan de seksuele gerichtheid voor LHBT-ers niet 'zonder meer tot zwaarwegende problemen zal leiden'. (...) De rechtbank overweegt dat van eiser niet meer verlangd kan worden dat hij zijn geaardheid verhuult om discriminatie en mishandeling te voorkomen. Beroep gegrond.

Rb. Den Bosch 20 december 2019, NL19.20147 (Venezuela)

Verweerder moet bij de beoordeling en motivering dat de incidenten niet zwaarwegend genoeg zijn om vrees aan te ontlenen betrekken dat eiser zich steeds terughoudend heeft opgesteld bij het aangaan van relaties en het uiten van zijn geaardheid. (...) Verweerder heeft ook niet gemotiveerd of het aangaan van relaties en het uiten van relaties op een wijze die vergelijkbaar is met heteroseksuelen deel uitmaakt van de beoordeling van het op maatschappelijk en sociaal niveau deelnemen aan de samenleving. Deze beoordeling strekt naar het oordeel van de rechtbank verder dan vast te stellen dat er toegang tot onderwijs, werk en gezondheidszorg bestaat. Beroep gegrond.

Een transgender vrouw van wie 'discretie' werd verwacht ten aanzien van haar genderidentiteit, vond echter geen gehoor bij de rechtbank.

Rb. Den Bosch 20 oktober 2021, NL21.10248 (Colombia)

Verder overweegt de rechtbank dat verweerder zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat niet valt in te zien dat eiseres (...) noodgedwongen in prostitutie zal belanden om in haar levensonderhoud te kunnen voorzien. (...) Eiseres heeft gewerkt in de handel, bouw en op de internationale luchthaven als bagagevervoerder. Hoewel eiseres heeft verklaard dat zij zich als man moest verkleden om dit werk te kunnen doen, blijkt daaruit niet dat ze geen werk als transgender zou kunnen vinden. Uit haar relaas blijkt immers dat eiseres op grond van haar genderidentiteit al vaak problemen heeft gehad en heeft geleerd

zich te verdedigen. Daaruit valt af te leiden dat eiseres ongeacht haar kledij werd herkend als transgender. Beroep ongegrond.

De redenering die uit dit citaat spreekt is: ‘Wilt u niet in de prostitutie werken? Dan kleedt u zich toch gewoon als man? En is er geen bescherming door de politie? In die situatie is het reuze handig dat u zelf een beetje kunt vechten!’ Ik vermoed dat de zin: ‘Daaruit valt af te leiden dat eiseres ongeacht haar kledij werd herkend als transgender.’ betekent: ‘Ze zien toch wel dat ze transgender is, welke kleren ze ook aantrekt.’ Ook de mensen in de handel en de bouw zagen dat en die hebben haar desondanks een baan gegeven, maar wel een waarbij ze mannenkleren moest dragen. Door te miskennen dat deze trans vrouw zich als vrouw wil kleden, wordt ze in feite de kast ingestuurd. De vraag zou moeten zijn: is er een baan voor haar waarbij ze vrouwenkleren kan dragen, anders dan in de prostitutie?

Commentaar

‘Discretie’ of de gedachte dat de seksuele gerichtheid of genderidentiteit in het land van herkomst in meerdere of mindere mate verborgen kan worden, is nog altijd niet verdwenen uit de Nederlandse asielpraktijk. De uitkomst van het *Trots of Schaamte?*-rapport was dat in de meeste gevallen waarin een aanvraag werd afgewezen op grond van ‘discretie’, de staatssecretaris teruggefloten werd door de bestuursrechter.³⁷³ Uit de voorbeelden hierboven blijkt dat zowel de Raad van State in de zaak van Pim als Rechtbank Den Bosch in de zaak van de Colombiaanse transgender vrouw de ‘discretie’-eis van de staatssecretaris laten passeren. Acht jaar na het XYZ-arrest zou dit toch eigenlijk niet meer mogen voorkomen.

373. Zie *Trots of Schaamte?*, p. 155-157.

6. ALGEMENE CONCLUSIE

De belangrijkste vraag waarop in dit onderzoek een antwoord gezocht werd, luidt: Is de manier waarop de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid (en genderidentiteit) beoordeeld wordt inderdaad verbeterd sinds Werkinstructie WI 2018/9, zoals de staatssecretaris stelde? Wordt er bij de beoordeling nu minder gebruikgemaakt van stereotypen? De vraag of er sinds WI 2018/9 meer of minder stereotypen voorkomen in de besluiten, valt in kwantitatieve zin niet te beantwoorden, in ieder geval niet op basis van dit onderzoek. Wel is duidelijk geworden dat nog altijd beslist wordt op basis van stereotypen.

Hoewel de tekst van WI 2018/9 verbeterd is ten opzichte van WI 2015/9, wordt nog altijd verwacht dat de asielzoeker innerlijke processen heeft doorgemaakt en daarover kan vertellen. De begrippen '(proces van) bewustwording en zelfacceptatie' worden nog steeds gebruikt, letterlijk of in de vorm van synoniemen. Hieruit blijkt dat de staatssecretaris de kritiek volstrekt niet serieus genomen heeft.

Rechters doen soms uitspraken die de indruk wekken dat zij inmiddels ook schoon genoeg beginnen te krijgen van de manier waarop de staatssecretaris de geloofwaardigheid van een gestelde seksuele gerichtheid toetst. Maar in andere rechterlijke uitspraken komen de termen 'bewustwording', 'zelfacceptatie' en 'innerlijke worsteling' nog altijd voor, alsof niemand daar ooit een punt van gemaakt heeft en alsof er nooit een nieuwe werkinstructie is verschenen. Waar de beslispraktijk in strijd komt met WI 2018/9, wordt die door de rechter lang niet altijd gecorrigeerd.

Aanvankelijk leek WI 2018/9 een nieuw en minder stereotiep beleid te belichamen, en leek het probleem vooral in de uitvoering te liggen, maar inmiddels blijkt het beleid toch minder nieuw dan gehoopt. In ieder geval heeft de nieuwe werkinstructie er niet voor gezorgd dat het er in de beslispraktijk minder stereotiep aan toegaat. De teleurstellende uitkomst van dit onderzoek is dan ook dat WI 2018/9 niet tot een verbetering heeft geleid, zoals de staatssecretaris beloofde en dat de beoordeling van LHBTI-asielaanvragen nog altijd gebaseerd is op verschillende stereotypen.

Zo wordt nog steeds verwacht dat LHBTI asielzoekers met zichzelf geworsteld hebben, zich geschaamd hebben, of te kampen hebben gehad met andere negatieve gevoelens over zichzelf, terwijl de staatssecretaris bij hoog en laag volhield dat niet langer van LHBTI asielzoekers verwacht werd dat

zij problemen met zichzelf zouden hebben. Ook worden de asielzoekers geacht te kunnen vertellen hoe zij het persoonlijk hebben beleefd om 'anders' te zijn. Hierop ligt meer nadruk dan op de reactie van de omgeving. Daarbij komt de hardnekkige, maar niet minder stereotiepe, verwachting dat zij vooral in een omgeving die vijandig staat tegenover LHBTI personen, de haat die hieruit voortkomt zullen internaliseren en daarover kunnen vertellen. Dergelijke stereotypen zouden uit de werkinstructie verwijderd moeten worden.

Als een rode draad door de dossiers loopt het idee dat homo-seksualiteit niet zozeer over seks of 'fysieke lusten' gaat, en ook niet over vriendschap, maar over liefde en diepe gevoelens. Vermoedelijk als reactie op het ABC-arrest zijn beleid en praktijk in een poging grip op de zaak te krijgen te ver doorgeschoten naar een nadruk op de gevoelens en de psyche van de asielzoeker. Verwacht wordt dat LHBTI asielzoekers 'met diepgang' kunnen vertellen over hun gevoelens. Daarbij lijkt het er soms op dat vooral de welbespraaktheid en de dichterlijke kwaliteiten van de asielzoeker getest worden.

Positief is dat sinds de heldere uitspraak van de Raad van State van 4 augustus 2021 nu eindelijk serieus lijkt te worden omgegaan met verklaringen van derden en ander steunbewijs. Terwijl in WI 2018/9 wel veel woorden aan dit onderwerp besteed werden, kwam daar in de praktijk nauwelijks iets van terecht. Het is te hopen dat hier nu verandering in komt.

Overigens is het idee dat asielzoekers hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit wel kunnen verbergen in het land van herkomst, de zogenaamde 'discretie', nog altijd niet verdwenen uit de Nederlandse asielpraktijk. Anders dan voorheen, wordt het gebruik van het argument dat mensen zich best terughoudend kunnen opstellen, niet altijd door de rechters gecorrigeerd.

OP EEN AANTAL PUNTEN IS DE SITUATIE ER ZELFS OP ACHTERUITGEGAAN:

- Het feit dat er nu ook gevallen zijn gevonden waarin de genderidentiteit van asielzoekers niet geloofd wordt, waarbij die beoordeeld wordt aan de hand van zelfacceptatie en bewustwording, alsof deze begrippen niet met een goede reden uit de werkinstructie zijn verwijderd, is een duidelijke achteruitgang. Het is te hopen dat dit een incidenteel karakter heeft en niet de voorbode is van een nieuwe trend.

- Het is verontrustend dat Oegandezen die zich beroepen op hun seksuele gerichtheid bij voorbaat als fraudeur gezien lijken te worden en dat hun asielaanvragen strenger en met meer en duidelijker stereotypen bekeken worden.
- Er wordt nu 'diepgravende kennis' verwacht op het gebied van LHBTI-organisaties en -onderwerpen in het land van herkomst en in Nederland, een eis die bij het vorige onderzoek niet voorkwam.
- Uit het rapport *Trots of Schaamte?* bleek dat mensen met een lage opleiding nog meer moeite hadden om te verklaren over hun psychologische processen, wat leidde tot de aanbeveling om meer rekening te houden met het opleidingsniveau van de LHBTI asielzoeker. Dit advies wordt in negatieve zin opgevolgd: de staatssecretaris verwacht van mensen met een hoge opleiding nu meer verklaringen.

In het begin van dit rapport werd beschreven welke oplossingen de staatssecretaris in gedachten had om een einde te maken aan de onjuiste toepassing van het beleid en de te grote nadruk die gelegd was op de processen van bewustwording en zelfacceptatie. De staatssecretaris hoopte dat de aanpassingen in WI 2018/9, en het inzetten van coördinatoren zouden waarborgen dat het in de toekomst beter gaat.

Of het inschakelen van LHBTI-coördinatoren een verbetering heeft gebracht, valt op basis van dit onderzoek niet te zeggen. Wel kan geconcludeerd worden dat hun inbreng niet merkbaar geleid heeft tot het verminderen van het gebruik van stereotypen bij het horen en beslissen. Dit geldt helaas ook voor de aanpassingen in de werkinstructie. De conclusie is dan ook dat deze maatregelen niet hebben geleid tot een verbetering, laat staan tot een oplossing van de problemen.

AANBEVELINGEN EN OPLOSSINGSRICHTINGEN

De conclusie van dit onderzoek is dat er eigenlijk niets verbeterd is en dat er nog steeds stereotypen worden gebruikt. Deze stereotypen zouden zoveel mogelijk moeten verdwijnen uit het beleid en de praktijk. Hierna worden enige aanbevelingen gedaan en oplossingsrichtingen voorgesteld.

Zet zelfidentificatie voorop

De beste manier om de seksuele gerichtheid of genderidentiteit van een andere persoon te achterhalen, is het aan de betrokkene zelf te vragen en het antwoord niet direct in twijfel te trekken, de zogenaamde ‘zelfidentificatie’.³⁷⁴

UNHCR deed onlangs een vergelijkbare aanbeveling aan staten:

Assess credibility on the basis of an individual, balanced, intersectional and holistic evaluation of all the evidence submitted by the claimant (including their testimony and other corroborative evidence) and other available evidence (such as Country of Origin Information), placing due value on the claimant's self-identification, without expectations of ‘emotional journeys’ or reliance on culturally unsound and inappropriate stereotypes, and respecting the principle of the benefit of the doubt.³⁷⁵

Stop de stereotypen

In 2019 stelde het WODC in een Memorandum dat Nederland voorop leek te lopen in het loslaten van vooropgestelde modellen of ideeën over hoe het ontdekken van een seksuele identiteit verloopt.³⁷⁶ Helaas is hiervan in de praktijk erg weinig terechtgekomen. Het wordt daarom tijd om deze ideeën daadwerkelijk los te laten, niet langer uit te gaan van universele kenmerken van seksuele gerichtheid en genderidentiteit en te erkennen dat er in werkelijkheid een grote diversiteit aan verschillende mensen bestaat.³⁷⁷ Het zou een heel grote verbetering zijn als de staatssecretaris niet langer zou beslissen op basis van stereotypen, zoals hij overigens in de werkinstructies al heeft opgedragen aan de ambtenaren van de IND.³⁷⁸ Wat dit betreft kan enige hoop geput worden uit de toezegging van de nieuwe regeringscoalitie dat zij het Regenboogakkoord gaan uitvoeren.³⁷⁹ Daarin staat onder meer: ‘Er komt een einde aan

374. Vgl. Yogyakarta Principle 3: <http://yogyakartaprinciples.org>; UNHCR 2012, par. 63, i; EHRM 12 juni 2003, *Van Kück tegen Duitsland*, 35968/97; SOGICA 2020, Final Recommendation nr. 25; *Trots of Schaamte?*, p. 22.

375. UNHCR 2021.

376. Schans & Van Lierop 2019.

377. Ook UNHCR is van plan ‘to urgently revise the UNHCR 2012 Guidelines for International Protection N° 9 and existing training materials in light of the latest academic, policy and research findings on SOGIESC matters and human rights law, so as to ensure asylum procedures are sensitive to the heterogeneity, rights and needs of SOGIESC asylum claimants, avoid adopting any model for the assessment of the credibility of the claimant's asserted SOGIESC, and are more solidly grounded in LGBTIQ+ refugees' real-life experiences.’ UNHCR 2021. SOGIESC staat voor Sexual Orientation, Gender Identity and Sex Characteristics.

378. WI 2018/9 en WI 2019/17, ad 4: ‘de beoordeling mag niet gebaseerd zijn op vooroordelen maar de beslissende autoriteit moet uitgaan van de individuele situatie en persoonlijke omstandigheden van de betrokken asielzoeker.’

379. Coalitieakkoord 2021-2025, p. 26: ‘We blijven werken aan de acceptatie, veiligheid en emancipatie van de LHBTQI+ gemeenschap. Het Regenboogakkoord is hiervoor de basis. We voeren dit akkoord zorgvuldig uit met (initiatief)wetgeving en beleid.’

het afwijzen van LHBTI asielzoekers op basis van ondeugdelijke stereotypen, zoals het ontbreken van “processen van bewustwording en zelfacceptatie”.³⁸⁰

Nieuw en beter beleid

De Raad van State heeft geoordeeld dat WI 2018/9 geen nieuw beleid inhoudt. Nu uit dit onderzoek blijkt dat dit niet-nieuw-beleid geen verbetering biedt, is de conclusie gerechtvaardigd, dat er alsnog nieuw beleid moet komen dat wél een verbetering is. In dit nieuwe beleid zouden beslissingen niet langer moeten worden gebaseerd op stereotypen en zou niet langer de nadruk moeten worden gelegd op de psyche en het innerlijk van de asielzoeker.³⁸¹

Aparte werkinstructie transgender asielzoekers

Het verdient daarnaast aanbeveling om een aparte werkinstructie voor transgender asielzoekers op te stellen, daarbij niet in dezelfde valkuilen te stappen als bij WI 2018/9, en Transgender Netwerk Nederland te betrekken bij het opstellen ervan.

Meer scholing

Voor het tegengaan van stereotypen bij het horen en beslissen in LHBTI-zaken is het van belang dat er sprake is van een goed ontwikkeld voorstellingsvermogen en een *open mind*. Volgens de staatssecretaris zet de IND zich in om stereotyperingen in het asielgehoor te minimaliseren: ‘Dit gebeurt onder andere door medewerkers te ondersteunen in hun deskundigheidsbevordering met trainingen en workshops, en door de aanwezigheid van lhbt- en bekeringscoördinatoren op elke locatie.’³⁸² Ook de nieuwe coalitie belooft dat er bij de IND meer expertise komt voor de beoordeling van LHBTI personen.³⁸³ Uit dit onderzoek blijkt dat de inzet van LHBTI-coördinatoren niet waarneembaar heeft geleid tot een vermindering van het aantal stereotypen en dat de kennis van hoor- en beslismedewerkers op het punt van LHBTI-zaken nog altijd te wensen overlaat. Scholing voor hoor- en beslismedewerkers is dus heel hard nodig.

Alternatieven voor Gaydar³⁸⁴

Ten slotte zou het een goed idee zijn om wat minder bezig te zijn met proberen te achterhalen of de asielzoeker wel een echte LHBTI is, zoals nu gebeurt, en wat meer aandacht te besteden aan de vraag waarvoor hij of zij vreest bij terugkeer.³⁸⁵ De belangrijkste vraag zou niet moeten zijn: ‘Welke problemen hebt u met uzelf gehad in de LHBTI-fobe maatschappij die u ontvlucht bent?’ maar ‘Waarom bent u gevlucht?’

380. COC-Regenboog-Stembusakkoord-2021.pdf

381. Zie ook de algemene conclusie van het rapport *Trots of Schaamte?*, p. 173-179.

382. Beleidsreactie WODC-rapport, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 1 oktober 2021, Kamerstukken 19637, nr. 2772. Zie ook Boekhoorn & Severijns 2021b, waar de auteurs zich afvragen of hoor- en beslismedewerkers altijd hun eigen stereotiepe overwegingen herkennen.

383. Coalitieakkoord 2021-2025, p. 41: ‘We versterken de expertise bij de IND inzake de beoordeling van de LHBTI’ers en bekeerlingen waarbij externe expertise wordt betrokken.’

384. ‘Gaydar’, een samenvoeging van ‘gay’ en ‘radar’, duidt een veronderstelde sociale vaardigheid aan om homoseksuelen, lesbiennes en biseksuelen te herkennen. Zie voor een voorbeeld het verhaal van Inge Zuidhoek in LGBT Asylum Support 2018, p. 33-34.

385. Zie ook Dustin & Ferreira 2021; Rehaag & Evans Cameron 2020; Middelkoop 2013; Jansen 2013.

ENGLISH SUMMARY

In June 2018 the report *Trots of Schaamte?* (English translation, 2019: *Pride or Shame? Assessing LGBTI asylum applications in the Netherlands following the XYZ and ABC judgments*) was issued. The study found that, although the majority of LGBTI asylum claims resulted in a positive decision, 85% of rejections were based on the assessment that the sexual orientation was not credible and that these decisions were grounded in western stereotypes regarding the development of sexual identity formation. Dutch LGBTI asylum policy held on to the stereotypical idea that in countries with an LGBTI hostile climate, LGBTI people always go through a process of realisation followed by a process of self-acceptance. The main recommendations of the research were to prohibit these stereotypical concepts, and to pay more attention to the declarations of other parties.

Shortly after the release of the research report, and as a reaction to the criticism of COC and others, the Dutch authorities issued new guidelines (Working Instruction WI 2018/09) in which the processes of realisation and self-acceptance were omitted. 'an authentic story' is now being sought. However, terms like '(thinking)process' and 'process of discovery' are still being used. The new guidelines contain a whole new section on declarations of third parties, as means of proof of credibility of sexual orientation. In addition to this, LGBTI coordinators were involved from 2019 onwards, and an obligation to consult these people before a decision is taken in an LGBTI case was incorporated in Working Instruction WI 2019/17. The State Secretary claimed that the new guidelines are an improvement and an adjustment, but they are not new policy. The Council of State (the highest Dutch court in asylum cases) supports this view.

COC Netherlands decided to do a follow-up research in order to find out whether practice had actually improved. To make a proper comparison, this research will be conducted in a similar fashion to the previous one. However, this time the State Secretary refused to give COC Netherlands and/or the researcher access to the IND files, giving rather vague and incomprehensible reasons. Therefore, the current research ('Pride

or Shame? the follow-up, the new Working Instructions and the assessment of LGBTI asylum applications in the Netherlands') was based on files obtained from asylum lawyers. The principal research question was: Has the way in which the credibility of sexual orientation (and gender identity) is currently being assessed actually improved since working instruction WI 2018/9? In this respect 'improved' is understood as 'with less reliance on stereotypes'. Just as before, 40 files have been studied in full: 23 regarding men, 17 regarding women (one bisexual woman, 12 cisgender women and five trans women). 23 of the cases resulted in a positive decision, 17 in a negative.

The outcome of the research is that the stereotypes have not disappeared. The concepts 'process of realisation and self-acceptance' are still being used, either literally or by means of synonyms. This clearly shows that the State Secretary did not take the criticism seriously. It is still expected that LGBTI asylum seekers have experienced some form of inner struggle, shame and other negative emotions towards themselves, even though the State Secretary assured not to expect this anymore. Asylum seekers are supposed to elaborate on their personal experience of feeling different. In general, more focus is put on their innermost thoughts and feelings, instead of the reaction of their environment. The perception that, especially in an LGBTI-phobic environment, these people will internalise the resulting hatred, is a stubborn and unfortunate prejudice.

The idea that a same-sex sexual orientation is not so much about sex or 'physical lust', nor about friendship, but rather about love and deep feelings is a recurring theme throughout the files. After the ABC-judgment, in which explicit questions on sexual acts were forbidden, policy and practice went too far in highlighting the emotions and the psyche of the applicants. Regarding the expectations of emotional depth, occasionally the impression arises that mainly the eloquence and the poetic qualities are being tested.

Although WI 2018/9 states there is an obligation to motivate which weight is attached to declarations by third parties as supporting proof of the sexual orientation of the applicant, in practice these motivations are mostly confined to the statement that the declaration of the asylum seeker is more important. However, this might change, since in a judgment in 2021 the Council of State clarified and stressed this need for motivation. On some points the situation has deteriorated. Firstly, following allegations of fraud among Ugandan LGBTI asylum seekers,

these people are met with suspicion, and, disturbingly, their asylum applications seem to be examined from a stricter and more stereotypical viewpoint. Secondly, until recently asylum claimants' gender identity was always believed in Dutch asylum practice, but now jurisprudence shows examples of people whose claims were rejected, because their stated sexual orientation *and* their stated gender identity were disbelieved. The credibility of their gender identity was assessed by questioning them on their process of realisation and self-acceptance. It is to be hoped that these examples are not a prelude to a new trend in Dutch asylum practice. Thirdly, regarding LGBTI organisations and -issues the expectations seemingly have been raised, as currently 'in-depth knowledge' is expected. Finally, instead of taking into account the circumstance that applicants have a low level of education, the State Secretary now expects people with a high level of education to talk more about their inner processes. Moreover, the concept of 'discretion' is still present in Dutch asylum practice.

The disappointing conclusion of this follow-up research is that WI 2018/9 and WI 2019/17 did not lead to an improved practice, let alone to solving the problems. The assessment of LGBTI asylum applications in the Netherlands still relies on various stereotypes.

RECOMMENDATIONS AND POSSIBLE SOLUTIONS

- The recommendation from the previous research not to use stereotypical concepts, but rather to rely on self-identification instead, is still valid.
- It should be acknowledged that there are no universal characteristics or qualities that typify LGBTI individuals any more than heterosexuals, there is huge diversity.
- As the new guidelines are not considered a new policy, it is recommended to draft a new policy, without the stereotypes and the focus on the psyche of the applicants.
- In addition, it is recommended to draft guidelines specifically for trans asylum seekers, while avoiding the pitfalls that occurred in the drafting of WI 2018/9.
- This research shows that the people who process the hearings and the decisions still lack knowledge of LGBTI issues. In order to fight stereotypes and to adopt an open mind, it is crucial to better educate the employees of the IND.
- Finally, it is important to keep in mind, that the main question should not be: 'What problems did you experience with yourself in your LGBTI-phobic country of origin?', but rather: 'Why did you flee?'

LITERATUUR

ACVZ, Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2020), *Weten en wegen. Advies over het gebruik van landeninformatie in de asielprocedure*, Den Haag 2020.

ACVZ, Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2016), *De geloofwaardigheid gewogen. Een advies over het onderzoeken, integraal toetsen en beoordelen van verklaringen in de asielprocedure*, Den Haag 2016.

Berg, Laurie & Jenni Millbank (2009), 'Constructing the Personal Narratives of Lesbian, Gay and Bisexual Asylum Claimants', *Journal of Refugee Studies*, 22 (2), 195-223.

Boekhoorn, Paul & Ralph Severijns (2021a), *Geloof en liefde onder het vergrootglas van de IND. Evaluatie van de wijzigingen in de geloofwaardigheidsbeoordeling van asielaanvragen met een bekerings- of lhbt-motief*, WODC, augustus 2021.

Boekhoorn, Paul & Ralph Severijns (2021b), 'Geloof en liefde onder het vergrootglas van de IND. Onderzoek naar veranderde beoordeling van bekerings- en lhbt-asielaanvragen', *Asiel- en Migrantenrecht* 2021-10, p. 524-529.

Coalitieakkoord, 2021-2025, *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst*, VVD, D66, CDA en ChristenUnie, 15 december 2021.

Danisi, Carmelo et al. (2021), *Queering Asylum in Europe. Legal and Social Experiences of Seeking International Protection on grounds of Sexual Orientation and Gender identity*, Springer, IMISCOE Research Series, Open Access, January 2021.

Dawson, Jasmine & Paula Gerber (2017), 'Assessing the Refugee Claims of LGBTI People. Is the DSSH Model Useful for Determining Claims by Women for Asylum Based on Sexual Orientation?', *International Journal of*

Refugee Law, Vol 29, Issue 2, p. 292-322, June 2017.

Doornbos, Nienke (2006), *Op verhaal komen. Institutionele communicatie in de asielprocedure*, Wolf Legal Publishers, Nijmegen.

Dustin, Moira & Nuno Ferreira (2021), 'Improving SOGI Asylum Adjudication: Putting Persecution Ahead of Identity', *Refugee Survey Quarterly*, July 2021.

EASO, European Asylum Support Office (2021), *COI Research Guide on LGBTIQ*, EASO Practical Guide Series, November 2021.

EMN, European Migration Network (2016), *Ad-Hoc Query on NL AHQ on national asylum policies regarding LGBT-asylum seekers*.

Ferreira, Nuno & Denise Venturi (2018), *Testing the untestable. The CJEU's decision in Case C-473/16, F v Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, European Database of Asylum Law (EDAL).

FRA, European Union Agency for Fundamental Rights (2010), *Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity, Update*, 2010. *Comparative legal analysis*, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

Geertsema, Karen e.a. (2021), 'Ongezien onrecht in het vreemdelingenrecht', *Nederlands Juristenblad*, afl. 14, p. 1046-1053, april 2021.

Gould, Alice (2018/2019), *Queer? Prove it!, Should the EU Create a Framework for the Credibility Assessment of Asylum Claims Based on Sexual Orientation and Gender Identity?*, Université Libre de Bruxelles.

Gröndahl, Aino (2020), *Avslagsmotiveringar i HBTQI-Asylärenden* (Afwijzingsgronden in HBTQI-asielzaken),

RFSL (Zweedse Federatie voor LHBTI-rechten), met Engelse samenvatting.

Grønningaeter, Andrea Gustafsson (2017), *Establishing a sexual identity. The Norwegian immigration authorities practice in sexuality-based asylum cases*, paper voor 'Out & Proud? LGBTI asylum in Europe Conference', COC Netherlands, Amsterdam, 5-6 October 2017.

Gyulai, Gábor, et al. (2015), *Credibility assessment in asylum procedures. A multidisciplinary training manual, Volume 2*, Hungarian Helsinki Committee, Budapest.

Hekma, Gert (2004), *Homoseksualiteit in Nederland van 1730 tot de moderne tijd*, Meulenhoff, Amsterdam.

Hertoghs, Maja & Willem Schinkel (2018), 'The state's sexual desires. The performance of sexuality in the Dutch asylum procedure', *Theory and Society* 47, p. 691-716, October 2018.

Hooijmans, Lianne (2021), 'Het warrige onderscheid tussen risicogroep en kwetsbare minderheidsgroep', *Asiel- en Migrantenrecht* 2021-2, p. 75-83.

Hooijmans, Lianne (2019), 'Waarop moet ik letten bij een opvolgende aanvraag op grond van seksuele geaardheid?' *Asiel- en Migrantenrecht* 2019-10, p. 461-463.

ICJ (International Commission of Jurists (2016), Louise Hooper & Livio Zilli, *Refugee Status Claims Based on Sexual Orientation and Gender Identity, Practitioner's Guide No. 11*, Geneva, 2016.

Jansen, Sabine (2018), *Trots of Schaamte? De beoordeling van LHBTI asielaanvragen in Nederland na de arresten XYZ en ABC*, COC Nederland, juni 2018. Trots-of-Schaamte-rapport-LHBTI-asielbeleid-van-

Sabine-Jansen-voor-COC-NL-juni-2018-definitieve-versie.pdf | Refworld; *Pride or Shame: Assessing LGBTI Asylum Applications in the Netherlands Following the XYZ and ABC Judgments*

Jansen, Sabine (2015), 'Out & Proud? Over de gevolgen van het XYZ-arrest voor LHBT-asielzoekers in Nederland', *Asiel- en Migrantenrecht*, 2015-3.

Jansen, Sabine (2013), 'Herken de homo. Over het beoordelen van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid in asielzaken', *Gender (h)erkennen in recht en criminaliteit*, Justitiële Verkenningen, WODC, Boom Lemma, jrg. 39, nr. 5, p. 44-60.

Jansen, Sabine & Thomas Spijkerboer (2011), *Fleeing Homophobia. Asylum Claims related to Sexual Orientation and Gender Identity in Europe*, COC Nederland/ Vrije Universiteit Amsterdam, september 2011.

Kempen, Willemijn van & Alejandra Ortiz (2021), *Transcript from the Margins. Looking into the way circumstances and experiences of transgender persons coming from Latin American Caribbean region are represented and considered in Dutch asylum procedures*, Transgender Netwerk Nederland, oktober 2021.

Kok, Stefan (2016), *Bij Gebrek aan Bewijs. De beoordeling van de geloofwaardigheid van het asielrelaas onder Werkinstructie 2014/10*, Universiteit Leiden/ VluchtelingenWerk Nederland, Leiden.

LGBT Asylum Support (2018), *Krassen op je ziel. #NietGayGenoeg, de werkinstructie en de beoordeling van lhbt-asielzoekers in lhbt-zaken*, juli 2018.

Mendos, Lucas Ramón et al. (2020), *State-Sponsored Homophobia 2020. Global Legislation Overview Update*, Geneva, ILGA World, December 2020.

Middelkoop, Louis (2013), 'Normativity and credibility of sexual orientation in asylum decision making', in: T. Spijkerboer (ed.), *Fleeing Homophobia. Sexual orientation, gender identity and asylum*, London/New York, Routledge/Taylor & Francis Group, p. 154-175.

Miles, Nathanael (2010), *No Going Back. Lesbian and gay people and the asylum system*, Stonewall, London.

Millbank, Jenni (2009), 'From Discretion to Disbelief: Recent Trends in Refugee Determinations on the Basis of Sexual Orientation in Australia and the United Kingdom', *International Journal of Human Rights*, Vol. 13, No. 2-3, 391-414.

McNeal, Keith E. & Sarah French Brennan (2021), 'Between homonationalism and Islamophobia: comparing queer Caribbean and Muslim asylum seeking in/ to the Netherlands', in: Richard C. M. Mole (ed.), *Queer Migration and Asylum in Europe*, London, UCL Press.

ORAM, Organization for Refuge, Asylum & Migration (2010), *Testing Sexual Orientation. A Scientific and Legal Analysis of Plethysmography in Asylum & Refugee Status Proceedings*, San Francisco, December 2010.

Rafi, Sadhia (2021), 'Kroniek toelatingsgronden asiel', *Asiel- en Migrantenrecht* 2021-8, p. 432-440.

Rafi, Sadhia (2020), 'Kroniek toelatingsgronden asiel', *Asiel- en Migrantenrecht* 2020-8, p. 391-401.

Reenen, Pieter van (2021), 'Onvoldoende gewaarborgd. Bestuurlijke onpartijdigheid in het Nederlandse asiel-proces', *Asiel- en Migrantenrecht* 2021-8, p. 407-419.

Rehaag, Sean & Hilary Evans Cameron (2020), 'Experimenting with Credibility in Refugee Adjudication. Gaydar', *Canadian Journal of Human Rights*, July 2020.

Renkens, José (2018), 'Kunt u dat moment eens beschrijven? Een analyse van de interviewmethode van de IND in lhbt-i-zaken', *Asiel- en Migrantenrecht* 2018-2, p. 52-60.

Schans, Djamila & L. van Lierop (2019), *De geloofwaardigheidsbeoordeling van asielaanvragen met een LHBTI- of bekeringsmotief. Een inventarisatie van (on)mogelijkheden tot verbetering*. Memorandum 2019-2, WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Severijns, Ralph (2019), *Zoeken naar zekerheid. Een onderzoek naar de vaststelling van feiten door hoor- en beslissmedewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst in de Nederlandse asielprocedure*, Staat en Recht nr. 46, Deventer, Wolters Kluwer.

SOGICA (2020), *30 recommendations for improving the lives of people claiming asylum on the basis of sexual orientation or gender identity (SOGI) in the UK*, University of Sussex, Final Recommendations: <https://www.sogica.org/en/final-recommendations>

Spijkerboer, Thomas (2018), 'Gender, Sexuality, Asylum and European Human Rights', *Law & Critique* 29, 221-239.

Spijkerboer, Thomas (2017), 'De herverpakking van het discretievereiste', *Journaal Vreemdelingenrecht*, 16/3, p. 65-67.

Spijkerboer, Thomas (2000), *Gender and Refugee Status*, Aldershot, Ashgate.

UKLGIG, UK Lesbian & Gay Immigration Group (2018), *Still falling short. The standard of Home Office decision-making in asylum claims based on sexual orientation and gender identity*, July 2018.

UKLGIG, UK Lesbian & Gay Immigration Group (2010), *Failing the Grade. Home Office initial decisions on lesbian and gay claims for asylum*, April 2010.

UNHCR, UN High Commissioner for Refugees (2021), *Summary Conclusions. Global Roundtable on Protection and Solutions for LGBTIQ+ People in Forced Displacement*, UNHCR Division of International Protection, Geneva, August 2021.

UNHCR, UN High Commissioner for Refugees (2012), *Guidelines on international protection no. 9. Claims*

to refugee status based on sexual orientation and/or gender identity within the context of Article 1A (2) of the 1951 convention and/or its 1967 protocol relating to the status of refugees, Geneva, 2012.

Wegelin, Barbara, Jo Anne Nijland & Igna Oomen (red.)(2021), *Ongehoord. Onrecht in het Vreemdelingenrecht*, Specialistenvereniging Migratierecht Advocaten (SVMA) en Vereniging Asieladvocaten en -Juristen Nederland (VAJN), april 2021.

Weßels, Janna (2017), *The Concealment Controversy. Sexual Orientation, 'Discretion' Reasoning and the Scope of Refugee Protection*, University of Technology Sydney, Vrije Universiteit Amsterdam, October 2017.

Wijker, Annemiek (2018), 'Kunnen Cubaanse LHBTI-zaken als onvoldoende zwaarwegend worden afgedaan?', *Asiel- en Migrantenrecht* 2018-2, p. 82-85.

Zisakou, Sophia (2021), 'Credibility Assessment in Asylum Claims Based on Sexual Orientation by the Greek Asylum Service. A Deep-Rooted Culture of Disbelief', *Frontiers in Human Dynamics*, July 2021.